

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งถูกขังพุด

โครงการวิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง

วุฒิ บุญเลิศ และ คณะ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

โครงการวิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง

เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งถูกจับพุด

“...หนทางเดินถ้าไม่มีคนใช้อีกหน่อยหนึ่งก็จะลบเลือน
ญาติพี่น้องถ้าไม่ไปมาหาสู่กันอีกหน่อยก็จะไม่รู้จักกัน
เรื่องเก่าๆถ้าไม่นำมาบันทึกไว้อีกหน่อยคนก็จะลืม...”

วุฒิ บุญเลิศ

เสรี คลังนาค สุรเศรษฐ บุญเกตุ

อมรรัตน์ ดีเพ็ญ สันติ พะจี

ตุลาคม 2546

เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ภาคตะวันตก

189 ม.1 ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี 70180

โทร/สาร (032) 395231, 01-0150075

W_boonlert @ yahoo.com

คำบอกกล่าว

ความเป็นมา ความในใจ

งานวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น “ เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด ” เกิดขึ้นในช่วงเวลาและเหตุการณ์ที่ทั่วโลกและสังคมไทยรู้จักกะเหรี่ยงสวนผึ้ง โดยผ่านทางเหตุการณ์ที่นักศึกษาพม่าและนักรบกะเหรี่ยงฝ่ายต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า ที่เรียกกลุ่มตนเองว่า กลุ่มกองทัพของพระเจ้าหรือ ก๊อดอาร์มี บุกรุกเข้ายึดโรงพยาบาลสุณัยราชบุรี เมื่อวันที่ 24-25 มกราคม 2543 ชื่อกะเหรี่ยงและพื้นที่สวนผึ้ง ที่ถูกนำเสนอโดยสื่อต่างๆ ทำให้สังคมไทยรู้จักและกล่าวถึงกะเหรี่ยงสวนผึ้ง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบในทางลบต่อคนกะเหรี่ยงไม่เฉพาะแต่ในสวนผึ้งเท่านั้น แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นถูกส่งต่อไปยังคนกะเหรี่ยงทั่วทั้งประเทศ คนกะเหรี่ยงถูกมองว่าเป็นคนโหดเหี้ยมอำเภอสวนผึ้งถูกมองว่าเป็นพื้นที่อันตราย อีกเหตุผลหนึ่งที่ผู้ศึกษาตั้งชื่องานศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นว่า “เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด “ มาจากความในใจที่อยากจะบอกกับผู้คนในสังคมว่า กะเหรี่ยงคือใคร มีเหตุการณ์อะไรที่เกิดขึ้นกับกะเหรี่ยงสวนผึ้งเมื่อครั้งอดีต ที่ส่งผลกระทบมายังชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ในปัจจุบัน และในอนาคต

ผู้วิจัยเคยพบเห็น รับรู้ เรื่องราวที่ “คนนอก” เดินทางเข้ามาในท้องถิ่นเพื่อศึกษาและวิจัยเรื่องราวของคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จากนั้นก็ก้าวเท้าออกไป ทิ้งไว้แต่เพียงรอยเท้าและความทรงจำของคนในท้องถิ่น ความในใจของ “คนใน” ก็คือ คนเหล่านั้นเข้ามาเก็บเรื่องราวของคนในท้องถิ่นไปทำอะไร คนท้องถิ่นจะได้อะไรจากงานศึกษาของ คนนอกเหล่านั้น ในวันนี้ดูเหมือนว่า ไฟเริ่มต่ำลง แผ่นดินเริ่มสูงขึ้น เป็นวันฟ้าหลังฝนที่ท้องฟ้ามีสีเรืองรอง เมื่อนักวิชาการและผู้สนับสนุนการวิจัยได้เปิดโอกาสให้คนรากหญ้าได้มีพื้นที่ที่จะลุกขึ้นยืนเคียงข้างกับนักวิชาการซึ่งเป็นคนภายนอกบนเวทีงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้ทั้งสองฝ่ายค้นพบองค์ความรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น รวมทั้งร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นโอกาสในการคืนองค์ความรู้สู่ท้องถิ่น

ผู้ศึกษาวิจัยเป็นเพียงชาวบ้าน คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ที่เกิดและเติบโตในอำเภอสวนผึ้ง มีบรรพบุรุษที่มี “รักและรัก” ในชุมชนสวนผึ้งมากกว่า 100 ปี ต้องขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) อาจารย์ ชูพินิจ เกษมณี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒผู้ประสานงานโครงการวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคกลาง ที่ได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ “ลุกขึ้นพูด”

...หนทางเดินถ้าไม่มีคนใช้อีกหน้อยหนึ่งก็จะลบลือน ญาติพี่น้องถ้าไม่ไปมาหาสู่กันอีกหน้อยก็จะไม่รู้จักกัน เรื่องเก่าๆถ้าไม่นำมาบันทึกไว้อีกหน้อยคนก็จะลืม... เป็นความจริงที่เดียวที่สังคมกะเหรี่ยง เป็นสังคมที่ไม่มีการใช้หนังสือกันอย่างแพร่หลาย การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา

ต่างๆจึงปรากฏใน ทา หรือ คำกลอน บทเพลง นิทาน ตำนาน ต่างๆ ประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงที่ผ่านมาจึงเป็นประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า จากอดีตจนถึงปัจจุบันกาลเวลาได้กลืนกินปราชญ์ผู้รู้ท้องถิ่นคนแล้วคนเล่า ในวันนี้ถ้าไม่มีบันทึกประวัติศาสตร์จากคนในต่อไปภายหน้าก็จะไม่มีประวัติศาสตร์ของคนท้องถิ่น

ศ.นายแพทย์ ประเวท วะสี ได้เขียนไว้ในคำนำหนังสือ ปุ่มประวัติศาสตร์มหิดลเพื่อประชาธิปไตยกล่าวว่า

“.....สังคมไทยเป็นสังคมพูดไม่ใช่สังคมเขียนและอ่าน สังคมจึงมีความจำสั่นและผิดเพี้ยน เพราะการบอกเล่าจะได้เฉพาะบางแง่มุมอันสอดคล้องกับความคิดเห็นอารมณ์เป็นอันมาก แต่บันทึกประวัติศาสตร์จะทำให้สังคมมีความจำยาวนานและมีฐานข้อเท็จจริง ก่อให้เกิดปัญญาของสังคม และปัญญาของสังคมเท่านั้นที่จะทำให้เราหลุดพ้นจากความติดขัดทางประวัติศาสตร์...”

อย่างไรก็ตามคงต้องยอมรับว่าในการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผ่านมานั้น คนในที่เป็นชาวบ้าน มีข้อจำกัดและความคาดหวังที่อาจจะต่างจาก คนนอกหรือนักวิชาการดังนี้

ความคาดหวังของนักวิชาการ (คนนอก) ความคาดหวังของคนท้องถิ่น (คนใน)*

* มุ่งวิชาการและวิธีการที่ถูกต้อง	* อยากได้ข้อเท็จจริง แต่ขาดแหล่งความรู้และวิธีสืบค้น
* ได้ข้อเท็จจริง	* ยอมรับข้อเท็จจริงไม่ได้ในบางครั้ง
* มีความรู้เป็นวิทยาศาสตร์แต่ขาดมิติสังคม	* ขาดความรู้ทางวิทยาศาสตร์
* มีทัศนคติเป็นผู้ถ่ายทอดมากกว่า เป็นผู้เรียนรู้	* มีภูมิปัญญาท้องถิ่น/มีความรู้สืบทอด
เข้ามาแบบผู้รู้	
* ไม่ชอบซึ่งกับกระบวนการมีส่วนร่วม	* ไม่มีโอกาสมีส่วนร่วม
* ใช้ภาษาวิชาการ	* ไม่เข้าใจภาษาวิชาการ
* ได้ผลงาน	* ต้องการได้ใช้ข้อมูล

วุฒิ บุญเลิศ

และคณะ

กรกฎาคม 2546

* รศ.สุชาดา ชิตะจิตร วิจัยเพื่อคืนความรู้สู่ท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กิตติกรรมประกาศ

งานศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นเรื่อง เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด โดยคนภายในที่เป็นคนท้องถิ่นนั้นมีข้อจำกัดในองค์ความรู้และประสบการณ์ งานศึกษาวิจัยจะไม่สามารถดำเนินการใดๆได้เลยถ้าขาดคณะผู้ร่วมงาน อาทิ อาจารย์ สุรเศรษฐ์ บุญเกตุ อาจารย์ เสรี คลังนาค นางสาว อมรรัตน์ ลิ้มเพ็ญ ผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากรท้องถิ่น หลายๆ ท่าน อาทิ ลุง บุญธรรม กิ่งลึง กำนัน จี๊บ จะนุ กำนัน สกกล ก้าวฟู อีกทั้งเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขต ราชบุรี ที่ช่วยสนับสนุนด้านเครื่องใช้คือคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้คำปรึกษา ที่ช่วยชี้แนะ ซึ่งทำให้นักวิจัยท้องถิ่นนั้นได้รับองค์ความรู้และประสบการณ์อย่างที่ไม่มีโอกาสมาก่อน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งต่อท่านซึ่งจะขออนุญาตเอ่ยนามดังนี้ อาจารย์ ชูพิณิจ เกษมณี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ประสานงานโครงการวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคกลาง ที่ได้เปิดพื้นที่และให้โอกาสแก่คณะวิจัยได้เข้าร่วมโครงการ อาจารย์ กุลวดี เจริญศรี ผู้ช่วยผู้ประสานงานโครงการฯ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับท่านอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีใจกรุณาถ่ายทอดความรู้อันมากมายแก่นักวิจัยท้องถิ่นทางตรงผ่านทางเวทีเสนอแนะที่ฝ่ายผู้ประสานงานจัดขึ้น และทางอ้อมที่ผ่านทางงานเขียน อาทิ ดร.ชยันต์ วรรณภุติ ดร.อานันท์ กาญจนพันธ์ รศ.ดร.ฉลอง สุนทรวาณิชย์ ผศ.ดร.สุเทพ สุนทรเกสซ์ อาจารย์ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ อาจารย์ ยงยุทธ ชูแว่น อาจารย์ สามารดี อาจารย์ วารุณี โอสธารมย์ และผู้เป็นแรงใจอีกท่านหนึ่งคือ บาทหลวง ประสิทธิ์ รุจิรัตน์ คุณพ่อเจ้าวัดฟาดิมา ห้วยคลุม รวมถึง ผศ.อาภรณ์ สุทรวาท ที่ให้บริการแหล่งข้อมูลจากศูนย์วัฒนธรรมสถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี

งานศึกษาวิจัยนี้จะสำเร็จและเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่มีนักวิชาการและผู้ที่ได้เอ่ยนามมาแต่ต้น และโดยเฉพาะการสนับสนุนด้านงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)ที่มีดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ทั้งในฐานะที่เป็นอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และเป็นผู้แทนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุน ที่ได้ประทับประกอบ คอยกระตุ้น ติดตาม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนักวิจัยท้องถิ่นสวนผึ้งมีความตั้งใจที่จะนำเอาความรู้ ประสบการณ์ทั้งปวงที่ได้รับจากโครงการวิจัยถ่ายทอดและกลับคืนสู่ท้องถิ่น อย่างไรก็ตามข้อผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์ในงานศึกษาวิจัย ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น “เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด” ที่เกิดขึ้นจะด้วยเหตุประการใดก็แล้วแต่ ไม่ได้มาจากหรือ เกี่ยวข้องกับท่านที่ได้เอ่ยนามมาแต่ต้น ผู้วิจัยและคณะท่านนั้นเป็นผู้รับผิดชอบแต่ฝ่ายเดียว

วุฒิ บุญเลิศ

สวนผึ้ง กรกฎาคม 2546

บทคัดย่อ

กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิร่วมกับชนชาติมอญ พม่า และชนชาวสยาม กะเหรี่ยงได้เข้ามามีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์ชาติสยาม ทำหน้าที่ลาดตระเวนสืบข่าว และเข้าร่วมเป็นกองกำลังในกองทัพอยุธยา ในต้นรัชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ กะเหรี่ยงสวนผึ้งถูกมอบหน้าที่ให้เป็นกองกำลังรักษาชายแดนไทย ทำหน้าที่ดูแลด่านชายแดนด้านตะวันตกของเมืองราชบุรี หลังจากที่ยกทัพเข้ายึดครองดินแดนพม่า สยามและอังกฤษทำสนธิสัญญาทางการค้า กะเหรี่ยงสวนผึ้งได้ทำหน้าที่ในการขึ้นแนวเขตแดนไทย - พม่า ระหว่างสยามกับอังกฤษ การปฏิรูประบบราชการในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทำให้กะเหรี่ยงสวนผึ้งถูกดึงเข้ามาใกล้ชิดกับอำนาจรัฐ การค้นพบแหล่งแร่ดีบุกในชุมชนสวนผึ้ง ทำให้ดินแดนสวนผึ้งเป็นที่รู้จักและคนต่างถิ่นเริ่มเข้ามาดักดวงทรัพย์ากรแร่ดีบุก แรงงานข้ามชาติจากจีนเข้ามาเป็นแรงงานในเหมืองแร่ดีบุก พ่อค้า คนพม่าและสยามใช้เส้นทางผ่านสวนผึ้ง ในการค้าขาย สินค้าของป่าจากผืนป่าตะนาวศรีเป็นที่ต้องการของพ่อค้าคนจีนในเมืองราชบุรี กลุ่มคนลาวยวนเข้ามาค้าขายและเป็นเช่นสะพานวัฒนธรรมที่นำคนกะเหรี่ยงเรียนรู้วิถีสังคมไทย นับแต่ปี พ.ศ.2474 การศึกษาได้สร้างสำนึกให้กะเหรี่ยงสวนผึ้งมีสำนึกในความเป็นคนไทย ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กะเหรี่ยงในเขตมะริดทวายได้ลี้ภัยเข้ามายังสวนผึ้ง ภายหลังได้จัดตั้งกลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง เมื่อถูกรัฐบาลพม่าปราบปรามจึงได้ถอยร่นประชิดชายแดนไทยด้านตรงข้ามกับชุมชนสวนผึ้ง รัฐไทยได้กลับมาให้ความสำคัญกับพื้นที่และกลุ่มชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จึงสร้างความสัมพันธ์กับกะเหรี่ยงในพม่าเพื่อให้กองกำลังกะเหรี่ยงเป็นรัฐกันชน พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้อาศัยผืนป่าตะวันตกเป็นบ้านและป้อมปราการ อาศัยกะเหรี่ยงในพื้นที่เป็นแนวร่วม รัฐจึงตัดสินใจส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่เข้ามาช่วงชิงมวลชนโดยการ พัฒนาด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากรที่เข้ามาเพื่อบุกเบิกขยายพื้นที่การเกษตร และอาณาเขตที่กว้างไกล เป็นเหตุผลที่รัฐประกาศจัดตั้งอำเภอสวนผึ้ง สภาพทางสังคม ระบบการผลิต วิถีชุมชนดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงจึงเริ่มเปลี่ยนไป เมื่อรัฐบาลไทยเปลี่ยนนโยบายและปรับความสัมพันธ์กับรัฐบาลทหารพม่า เพื่อความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าว เมื่อรัฐบาลทหารพม่าเข้ากวาดล้างกองกำลังและประชาชนกะเหรี่ยงในเขตมะริดทวาย ชาวกะเหรี่ยงสัญชาติพม่าได้อพยพเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพในเขตไทย เหตุการณ์นักศึกษาพม่าและกลุ่มก่อการกำเริบเข้ายึดโรงพยาบาลราชบุรี ส่งผลกระทบในทางลบต่อภาพลักษณ์ของคนกะเหรี่ยงท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม เศรษฐกิจ และการสูญเสียพื้นที่ทางการเมืองการปกครองในท้องถิ่น กะเหรี่ยงสวนผึ้ง ได้แสวงหาและสร้างพื้นที่ใหม่ทางสังคม ด้วยการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่น ในการรื้อฟื้น สืบสาน วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำบอกกล่าว	
ความเป็นมา ความในใจ	(๑)
กิตติกรรมประกาศ	(๓)
บทคัดย่อ	(๔)
สารบัญ สารบัญภาพ / แผนผังและตาราง	(๕-๕)
บทนำ	
การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น	(๑-๑๔)
บทที่ 1 กะเหรี่ยงคือใคร	
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม กะเหรี่ยง	1
กะเหรี่ยงความสัมพันธ์กับพม่า	21
ถิ่นที่อยู่ของ กะเหรี่ยงในพม่า	27
กะเหรี่ยงความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์กับรัฐไทย	28
ความสัมพันธ์กะเหรี่ยงกับล้านนา	33
ความสัมพันธ์กะเหรี่ยงกับ อโยธยา	38
ถิ่นที่อยู่ของกะเหรี่ยงในไทย	43
บทที่ 2 กะเหรี่ยงสวนผึ้ง	
สภาพทางภูมิศาสตร์	63
ภูมิหลังกะเหรี่ยงสวนผึ้ง การตั้งถิ่นฐานและการเคลื่อนย้าย	73
สังคมวัฒนธรรมกะเหรี่ยงสวนผึ้ง	
ความสัมพันธ์กะเหรี่ยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	82
ความสัมพันธ์กะเหรี่ยงกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ขวัญ ผี พุทธ	101
บทที่ 3 กะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุค คนชายขอบ พ.ศ. 2325 -2444	
ความสัมพันธ์กับรัฐไทย	116
สถานการณ์ชายแดนไทย – พม่า ด้าน สวนผึ้ง ในยุค คนชายขอบ	118
เศรษฐกิจกะเหรี่ยงสวนผึ้งยุคคนชายขอบ	124
ความสัมพันธ์กับรัฐพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ	127
บทที่ 4 กะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุค กรอบสังคมไทย พ.ศ. 2444 - 2511	
ความสัมพันธ์กับรัฐไทย	128

เศรษฐกิจสวนผึ้งในต้นยุคกรอบสังคมไทย	132
ความสัมพันธ์ ด้าน สังคม กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา การศึกษา	138
ความสัมพันธ์กะเหรี่ยงในพม่า	152
ความสัมพันธ์กะเหรี่ยง (K.N.U) กับรัฐไทย	155
บทที่ 5 กะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุค ไทยตะนาวศรี พ.ศ. 2511 - ปัจจุบัน	
ความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ	161
เสียงปืนแตกที่บ้านทุ่งกระดิน	166
เสียงปืนดับ ที่เทือกเขาตะนาวศรี	178
สถาบันพระมหากษัตริย์กับความมั่นคงในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง	180
การปรับตัวและการดิ้นรนของชาวกะเหรี่ยง	183
การตั้งอำเภอ สวนผึ้ง	194
เศรษฐกิจยุค ไทยตะนาวศรี	196
ผลกระทบจากการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อชุมชนสวนผึ้ง	202
การจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในสวนผึ้ง	205
ความสัมพันธ์กับรัฐพม่า	213
สถานการณ์ชายแดนไทย-พม่า ผลกระทบต่อชาวสวนผึ้ง	220
บทที่ 6 อนาคตกะเหรี่ยงสวนผึ้ง	
ผู้นำและเครือข่ายกะเหรี่ยงสวนผึ้ง	230
กะเหรี่ยงสวนผึ้งสำนักของความเป็นไทย	236
ภาคผนวก	
บทสรุป	238
ลำดับ เหตุการณ์ ชายแดนด้านตะวันตก และ ท้องถิ่น สวนผึ้ง	242
ลำดับ เหตุการณ์ กะเหรี่ยงใน พม่า	247
รายนาม กำนัน ตำบลสวนผึ้ง ปี พ.ศ.2507 – 2546	249
รายนามข้าราชการที่รับตำแหน่งปลัดอำเภอหัวหน้ากิ่งและนายอำเภอสวนผึ้ง	252
การเผยแพร่ / ประชาสัมพันธ์ และใช้ข้อมูลจากการศึกษาวิจัย	253
บรรณานุกรม / วิทยากร	260-269

บรรณานุกรม	260
สารบัญภาพ/ แผนผังและตาราง	
1.กะเหรี่ยง จกอว์ เชียงใหม่	1
2.หญิงสาว กะเหรี่ยงโพลั่ว ลำพูน	2
3.หญิงสาวกะเหรี่ยง กะยาห์	2
4.กะเหรี่ยง ปะโอหรือ ต๋องซู้	4
5.ดร.ชานซีโพ ปัญญาชนชาวกะเหรี่ยงจกอว์ในพม่า	23
6.ผู้นำกะเหรี่ยงในพม่าเดินทางไปอังกฤษ เจรจาเรื่องสถานะ	25
7.ชอบา อุจี Saw Ba U Gyi อดีตผู้นำของสหภาพกะเหรี่ยง	26
8.เจ้าดารารัศมีพระชายาในพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทายาทกะเหรี่ยงกะยาห์	35
9.พะวอ นายด่านกะเหรี่ยง แม่ละเมา เมืองระแหง	38
10.พระแก้วพระคู่บ้านคู่เมืองสังขละบุรีที่ ร.3 พระราชทานให้เจ้าเมืองกะเหรี่ยง	40
11.พระศรีสุวรรณคีรี ทะเจียงโปรย เสดะพันธุ เจ้าเมืองสังขละบุรี	40
12.เจ้าน้อย กุศลวงศ์ ณ.เชียงใหม่ (ณ.ลำพูน)	45
13.นักบุญแห่งล้านนา ครูบาศรีชัย วัดบ้านปาง อำเภอสี จังหัดลำพูน	48
14.ภาพกะเหรี่ยงจิตรกรรมอุโบสถวัดประตูลสาร จ.สุพรรณบุรี	53
15.ภาพวาดกะเหรี่ยง จังหวัด เพชรบุรี สมัย ร.5	60
16.ผู้หญิงกะเหรี่ยงสวนผึ้ง	73
17.ภาพกะเหรี่ยง จากหนังสือ สมุद्रาชนบุรี	82
18.ไร่ข้าว ไร่หมุนเวียน	84
19.ทุ่งนากะเหรี่ยงโพลั่ว บ้าน ทุ่งแฝก	90
20.นวดข้าวโดยรถนวดข้าว	93
21.นายพรานกะเหรี่ยง ขายนอแรด ร้านคนจีน ชุนพรรคพานิช ที่ราชบุรี	96
22.พิธีเรียกขวัญผูกแขนใน เดือน หล้าคอก (เดือนเก้า)	101
23.เครื่อง ใช้ในการเรียกขวัญเดือนหล้า คอก	102
24.ทับพีไม้ เครื่องหมายแทนลันที่ใช้เรียกขวัญ	104
25.การจัดทำทะเล่หรือฉัตร	112
26.พระเจดีย์ทราย	112
27.หลวงพ่อนวม วัดแจ้งเจริญ	113
28.ภาพจิตรกรรมฝาผนังกะเหรี่ยงคนชายขอบ	116

29.ศาลเจ้าพ่อบ้านด่าน (ด้านเจ้าขว้าว)	117
30.เศษถ้วยชาม ที่บ้านบังกะมา	118
31.หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ นายกแองด่านผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้ง	129
32.พันเอก พระยาสุรพันธเสนี (อิน บุนนาค) เทศาภิบาลมณฑลราชบุรี	130
33.พระพุทธรูปหินอ่อน	131
34.เครื่องมือขวานหิน ยุคหินใหม่ก่อนประวัติศาสตร์	137
35.สล่า กะลีปอ มิชชันนารีกะเหรี่ยงโพลั่ว จากพม่า	147
36.โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านบ่อ	148
37.ช่างกะเหรี่ยงจากพม่าขายให้กะเหรี่ยงสวนผึ้ง	154
38.ครู ระเอน เสรีไทยกะเหรี่ยงสวนผึ้ง	158
39.ผู้เฒ่า เหล็ก บุญชูเจ็ด กะเหรี่ยงโพลั่ว แกนนำพรรคคอมฯ	164
40.ถนนสาย หมู่บ้านชัยป่าห้วยพัฒนา - บ้านบ่อ ในปี พ.ศ.2513	172
41.ภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านกะเหรี่ยง ปี 2511-2514	172 ,173
42.จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีทักษาย ผู้นำกะเหรี่ยง	174
43.กะเหรี่ยงสวนผึ้ง เข้าเยี่ยม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช รัฐมนตรี	175
44.คน กะเหรี่ยงเยี่ยมชมพระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	177
45.เสลี่ยงคอบเตอร์ส่งคนป่วยไปโรงพยาบาลจังหวัดราชบุรี	178
46.อนุสรณ์สถานวีรชนภาคกลางของนักรบกองทัพลดเอกแห่งประเทศไทย	179
47.พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรม ราชนินาถ และสมเด็จพระย่า เสด็จเยี่ยมชาว กะเหรี่ยงระหว่างปี 2509 – 2521	180-181
48.ก้านัน ระเอน บุญเลิศ	182
49.เอมมีลี บาร์ลาคมิชชันนารี คณะอเมริกันแบพติส ชาวอเมริกัน	186
50.บาทหลวง ซาวิโอ กับกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ภายในโบสถ์ที่ราชบุรี	191
51.วัดคาทอลิกแม่พระฟาติมา ที่บ้านห้วยคลุม	192
52.เหมืองแร่ดีบุกในอำเภอสวนผึ้ง	199
53.รถยนต์บรรทุกแร่ เหมืองบ่อคลึง	200
54.กะเหรี่ยงสวนผึ้ง ไปทอดผ้าป่าที่วัดกะเหรี่ยงในเขตกะเหรี่ยงอิสระ KNU	214
55.รถบรรทุกไม้ท่อน จากพม่าเข้ามาทางสวนผึ้ง พ.ศ.2535-2537	216
56.เส้นทางรถไฟสาย เย – ทวาย ระหว่างการก่อสร้าง ปี 2536 -2538	220
57.พลจัตวา โอลิเวอร์ ผบ.กองพลน้อยที่ 4 ของ กะเหรี่ยง(KNU)เขตมะริด -ทวาย	221
58.วันที่ฟ้าสีหม่นที่ศูนย์อพยพบ้านถ้ำหิน	221
69. ลูกเสือชาวบ้านกะเหรี่ยง	236

แผนผัง / ตาราง / แผนที่

60. แผนภูมิ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	6
61. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ.เชียงราย	44
62. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ.แพร่ , ลำปาง ,	45
63. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน ลำพูน	46
64. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ. แม่ฮ่องสอน	47
65. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ. เชียงใหม่	49
66. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ. ตาก	51
67. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ. กำแพงเพชร , สุโขทัย	51-52
68. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ. อุทัยธานี	53
69. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ. สุพรรณบุรี	54
70. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ. กาญจนบุรี	58
71. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ. ราชบุรี	59
72. ตารางแสดง ประชากรกะเหรี่ยงใน จ. เพชรบุรี, ประจวบคีรีขันธ์	60-61
73. ตารางกลุ่มบุคคลที่ทางการจัดให้เป็นผู้ที่ต้องพิสูจน์สถานะ เพื่อลงรายการสัญชาติ ในอำเภอสวนผึ้ง	72
74. ตารางรายชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอสวนผึ้ง ในปี 2525	195
75. ตารางแหล่งเงินทุนในท้องถิ่นในอำเภอสวนผึ้ง ปี 2524- 2525	198
76. ตารางรายชื่อเหมืองแร่ในอำเภอสวนผึ้ง ปี พ.ศ.2525	201
77. ตารางรายชื่อบริษัททำไม้ชายแดนไทย - พม่าจังหวัด กาญจนบุรี - ราชบุรี	217
78. แผนที่เส้นทางเคลื่อนย้ายของกะเหรี่ยง	21
79. แผนที่แสดงถิ่นที่อยู่ของกะเหรี่ยงในพม่า	27
80. แผนที่ ถิ่นที่อยู่กะเหรี่ยงในไทย	43
81. แผนที่ภูมิศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ จ.ราชบุรี	64
82. แผนที่ พื้นที่สัมปทานไม้ในพม่า	215
83. แผนที่แนว ท่อก๊าซไทย – พม่า	218

บทนำ

การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น

การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นสำนึกและการแสดงออกของกลุ่มคนในท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นประวัติศาสตร์สะท้อนทัศนคติของกลุ่มคนเกี่ยวกับอดีตของตนเอง ปฏิกริยาต่อสภาพแวดล้อม และผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และพัฒนาการทางวัฒนธรรม การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้คนในชุมชนรู้จักตนเอง เข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และตระหนักถึงความสำคัญของประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษ เกิดความรักหวงแหนท้องถิ่นซึ่งเป็นมาตุภูมิของตน เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาที่บรรพชนได้ก่อเกิดสั่งสมและสืบทอดกันมาอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จะต้องระดมมาใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองและยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางกระแสของความทันสมัย จากผลกระทบของการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงและรวดเร็วในปัจจุบัน

ความสำคัญของการศึกษาวิจัย

เพื่อต้องการศึกษาค้นคว้าภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในท้องถิ่นอำเภอสวนผึ้งที่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มายาวนาน ในกระบวนการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาชุมชนท้องถิ่นยังขาดการมีส่วนร่วมในการวิจัย งานวิจัยที่ผ่านมายังไม่สามารถตอบสนองหรือหาทางออกในการนำเสนอปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าในการวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยคนที่เกิดและเติบโตในท้องถิ่นโดยเฉพาะผู้วิจัยที่เป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง น่าจะทำให้งานวิจัยนั้นสามารถนำเสนอเนื้อหาและให้คุณค่าต่อสังคม เพื่อสังคมจะได้รับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยราชการ ทั้งฝ่ายปกครอง ฝ่ายความมั่นคง รวมทั้งองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ที่จะกำหนดนโยบาย ในการบริหารจัดการผู้คนในท้องถิ่นอย่างสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่จะทำให้ท้องถิ่นซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ มีทางเลือกในการกำหนดทิศทางและอนาคตของตนเอง

การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นในกรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้มองย้อนกลับไปในอดีต เพื่อที่จะเข้าใจสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชุมชนในปัจจุบัน ตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ชุมชน เพื่อค้นหาคำตอบหรือแนวทางในการก้าวไปสู่อนาคตของชุมชนอย่างมีทิศทาง และ เป็นโอกาสที่ชุมชนจะระดมทรัพยากรในท้องถิ่นที่เหลืออยู่ในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมเก็บข้อมูล ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น

กระบวนการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตของชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

2. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และสำนึกร่วมกันของท้องถิ่นต่อประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม อีกทั้งยังเป็นการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นสวนผึ้ง ว่าได้สร้างหรือเปลี่ยนแปลงต่อความสัมพันธ์ทางอำนาจทั้งภายในและระหว่างชุมชนกับรัฐอย่างไร

4. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากสถานการณ์ด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนไทยพม่าด้านอำเภอสวนผึ้งที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น

5. เพื่อเป็นการเผยแพร่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกะเหรี่ยงสวนผึ้งต่อสาธารณชน ในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์กับอำนาจรัฐ

6. เพื่อให้สถานศึกษาในท้องถิ่นมีเอกสารและข้อมูลของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การบรรจุเนื้อหาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา

7. เพื่อให้หน่วยงานของรัฐและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนำผลงานการวิจัยไปกำหนดนโยบายเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นอย่างสอดคล้องกับวิถีชุมชน

คำถามหลักในการวิจัยเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์คือคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในท้องถิ่นสวนผึ้ง
2. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและปัจจัยที่ก่อให้เกิดชุมชน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมภายในท้องถิ่นและระหว่างชุมชนใกล้เคียง

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของอำนาจรัฐ และระบบเศรษฐกิจภายนอกที่มีผลกระทบกับท้องถิ่น

5. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากปัญหาสถานการณ์ชายแดนไทย-พม่าต่อท้องถิ่นสวนผึ้ง

7. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

8. เพื่อศึกษาบทบาทของสถาบันต่าง ๆ ในท้องถิ่น

กรอบความคิด/ฐานความคิดที่ใช้ในการวิจัย

รศ.ศรีศักดิ์ วลธิโกดม เมธีวิจัยอาวุโสของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ได้ให้แนวคิดและทิศทางของการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นว่า

....กระบวนการและทิศทางของการศึกษาวิจัย “ท้องถิ่นศึกษา(Locality based study)คือการเน้นในเรื่อง”พื้นที่(space)”แต่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม(cultural space) ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนที่ทำให้เกิดสำนึกในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกัน การศึกษาประวัติศาสตร์

ท้องถิ่นอันเป็นประวัติศาสตร์จากภายใน มีสิ่งที่จะต้องค้นคว้าและวิจัยอยู่สองอย่างด้วยกัน อย่างแรกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น อันเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เรียกในที่นี้ว่าประวัติศาสตร์โบราณคดี เพราะเป็นการศึกษาให้เห็นถึงความเก่าแก่ของท้องถิ่นจากหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ทั้งด้วยเอกสารและโบราณวัตถุ อย่างที่สองเป็นประวัติศาสตร์สังคมของกลุ่มชนในชุมชนต่างๆที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน โดยเน้นจากกลุ่มชนในปัจจุบันย้อนกลับไปยังคนรุ่นเก่า ว่าเคลื่อนย้ายมาจากไหน เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีความสัมพันธ์กันทางสังคมอย่างไร ข้อมูลทางสังคมดังกล่าวนี้มีความสำคัญมาก...

การฟื้นฟูสำนึกร่วมของผู้คนในสังคมท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นสิ่งที่คนภายในท้องถิ่นมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมที่ออกมาในรูปของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมาแล้วหลายแห่ง.... รศ.ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม “ การวิจัยท้องถิ่นที่ควรเป็น ” (ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ราชบุรี สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี 2546)

“การลงไปศึกษาประวัติศาสตร์ของสังคมท้องถิ่นที่มีพลชนเป็นตัวเคลื่อนไหว คือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่ง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เน้นพลชน..เป็นประวัติศาสตร์ที่คนภายในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นจริง ซึ่งในที่นี้จะใช้คำว่า “ ประวัติศาสตร์จากภายใน ” (History from the Inside)...ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและ dynamic เสมอ...ประวัติศาสตร์จากภายในมิได้คัดลอกหาข้อเท็จจริงจากข้อมูล แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกเชื่อว่าเป็นเช่นนั้น ประวัติศาสตร์แบบนี้จึงเกิดจากแรงสะท้อนทางความคิดของคนในสังคมซึ่งปรากฏในรูปของตำนาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องปรัมปราแล้วแต่อดีต และโดยการสัมภาษณ์สืบสวนในปัจจุบัน...” (ธิดา สารเยา 2529:25,29-30)

“....การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ:ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน ในที่นี้จะศึกษาสองระดับด้วยกัน ระดับแรก การศึกษาประวัติศาสตร์ความเปลี่ยนแปลงหรือการดำรงอยู่ของชุมชน (ความสัมพันธ์ภายในชุมชนและระหว่างชุมชนกับภายนอก) ที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงสมบัติของชุมชน ระดับที่สอง ศึกษาความเปลี่ยนแปลง การสืบทอด การหลงลืม ของความทรงจำร่วมกันทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ ศึกษาการอธิบายประวัติศาสตร์ของชุมชน จากเดิมที่เคยมีประวัติศาสตร์ของตนเองแล้วถูกครอบงำจากประวัติศาสตร์ชาตินิยมจนกระทั่งเปลี่ยนมาสู่ความพยายามที่จะรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ชุมชนจากมุมมองของคนในชุมชนเองขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในปัจจุบัน ” (อรรถจักร สัตยานุรักษ์,2545:3)

เมธีวิจัยอาวุโสอีกท่านหนึ่ง คือ ดร.อนันท์ กาญจนพันธุ์ ได้กล่าวถึง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือการหาพื้นที่ยืนของชุมชนที่อยู่บนอธิปไตย เพราะรัฐชาติทำให้เราอยู่ภายใต้กรอบที่เขากำหนดให้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือการศึกษาที่ยอมรับว่าผู้คนในชาติยืนอยู่ใน

พื้นที่รัฐชาติทั้งหมดหรือ หรือมีพื้นที่อื่นที่เขาสร้างได้เองบ้าง โดยการแสวงหาผ่านการศึกษาทางประวัติศาสตร์ว่าในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาผู้คนที่หลากหลายในสังคมไทยเขายืนอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่ของรัฐชาติตรงไหนบ้าง มีบางพื้นที่ที่ยอยู่นอกรัฐชาติ พื้นที่เหล่านี้คือพื้นที่ของความเป็นคน เพราะพื้นที่ของรัฐชาติคือพื้นที่ของการเป็นประชากร ทุกคนไม่อยากจะกลายเป็นแค่ราษฎรธรรมดา อยากมีความเป็นมนุษย์เถิดรอดออกมาได้บ้าง เป็นคำถามหนึ่งที่เรายากเรียนรู้ ฉะนั้นทุกคนเวลารัฐบอกว่า ตรงนี้ควรทำอย่างนี้น้ำเสีย โรงไฟฟ้า ก็ไม่มีใครว่าอะไรเพราะว่ารัฐบอกมา แต่ถ้าสิ่งที่รัฐสั่งให้ทำมันทำในพื้นที่ที่เขาไม่อยากจะอยู่ภายใต้พื้นที่ที่รัฐชาติกำหนด เขาก็แสดงพื้นที่ของเขา และที่น่าสนใจคือเขาอาจจะบอกคนอื่นว่า “เราจะอยู่อย่างเป็นคนอย่างที่เราต้องการไม่ได้หรือ “

ประวัติศาสตร์จะช่วยให้เรารู้ถึงความเคลื่อนไหวเหล่านี้ ประวัติศาสตร์ของการอยู่เป็นผู้เป็นคนอยู่กันอย่างไร ซึ่งความเป็นคนมีหลากหลายแบบมาก ต่างวัฒนธรรม ประเพณี ชาติพันธุ์ เพศวัย ความต่างก็นำมาซึ่งความหลากหลาย จำลองเป็นรูปแบบของการศึกษาได้หลายแบบ

“.....การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่อาจสมบูรณ์ในตัวเอง แต่ต้องศึกษาจากด้านของการติดต่อสัมพันธ์กับท้องถิ่นและสังคมอื่นด้วย เพราะประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของความเคลื่อนไหวทางความคิดที่มีการขัดแย้ง การต่อสู้ การครอบงำ การแลกเปลี่ยนและการผสมผสานกันอยู่ตลอดเวลา ปัญหาอยู่ที่ว่า การเคลื่อนไหวดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของอะไร และมีเงื่อนไขและบริบทอย่างไร หากทำความเข้าใจในประเด็นนี้ได้ก็จะช่วยให้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีพลังต่อการผลักดันการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ยอมรับศักยภาพของท้องถิ่นมากขึ้น โดยผู้เขียนเสนอว่า น่าจะเริ่มต้นด้วยการสังเคราะห์แนวคิดต่างๆข้างต้น และประมวลขึ้นมาเป็นแนวการศึกษาที่เรียกว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในมิติวัฒนธรรมซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย ”(อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2538 :11)

อาจารย์ อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้จัดแบ่งรูปแบบการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น(Local History) 5 รูปแบบคือ

- 1.ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากภายใน
2. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของการปรับตัวกับระบบนิเวศน์
3. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์ภายใน
4. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์กับภายนอก
5. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ในการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งนั้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวทาง ที่ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้แบ่งไว้ คือการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์กับภายนอก และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งมีแนวคิดดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์กับภายนอก

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพัธ์กับภายนอก ต้องแยกให้เห็นว่าในความสัมพันธ์กับภายนอก **เวลา** ที่ใช้เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลง พูดถึงเวลาเปลี่ยนผ่าน คือเปลี่ยนจากช่วงหนึ่งไปอีกช่วงหนึ่ง เรื่องมิติของเวลาต้องให้ความสำคัญว่าเป็นกระบวนการที่กำลังเปลี่ยน การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ภายในภายนอกเป็นเรื่องของกระบวนการเปลี่ยนผ่าน ไม่ใช่ยุคสมัยตายตัว ในเรื่องของ **หน่วย** จะมองการตอบโต้ของสองชุมชนคือชุมชนกับเมืองไม่ได้ ต้องมองข้ามความเป็นชุมชนกับเมืองไป เป็นความสัมพันธ์ข้ามหน่วยไม่ติดยึดอยู่ในหน่วยเพราะหน่วยไม่ใช่องค์กรที่ตายตัวบางหน่วยมีการซ้อนไปซ้อนมา แต่ต้องเน้นความสัมพันธ์ ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์มากขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์มีหลายแบบ **แนวคิด** ต้องเอาความคิดเชิงซ้อนมาใส่และใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามว่าความสัมพันธ์ที่มีอยู่เป็นอย่างไร อาจไม่ได้หมายถึงความขัดแย้ง อาจเป็นการเรียนรู้จากกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนก็ได้ ถ้าขัดแย้งในการมีพื้นที่ที่จำกัดย่อมมองในความสัมพันธ์ว่า ขัดแย้ง มันอาจจะเป็นความสัมพันธ์ทางเลือก เช่น การเลือกใช้ เลือกที่จะเรียนรู้

2. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพื้นที่ต่างๆ ของพื้นที่ท้องถิ่นกับพื้นที่ชนิดอื่นๆ ที่ท้องถิ่นเหล่านั้นดำรงอยู่ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ในแง่ของ **เวลา** เป็นการเปลี่ยนแปลงยุคสมัย การเปลี่ยนผ่านที่มียุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ในแง่ของ **หน่วย** เป็นการมองแบบข้ามหน่วย การมองข้ามหน่วยอาศัยความสัมพันธ์อะไรเป็นตัวอธิบาย และในแง่ของ **แนวคิด** เป็นเรื่องของการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากขึ้น การผสมผสานทางชาติพันธุ์ การสร้างความหมายใหม่ การแสดงอัตลักษณ์ใหม่ มีการควบคุม การกำหนด การถูกรอปรงจากภายนอกสูง และความสัมพันธ์นี้ไม่ใช่แค่รัฐชาติอย่างเดียว แต่รวมไปถึงระบบโลก ซึ่งมีการครอบงำทางวัฒนธรรมออกมาในรูปของระบบ ดังนั้นกระบวนการเคลื่อนไหวของคนในท้องถิ่นจึงเกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ การแสดงตน

ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ ข้อเสนอแนะในการประชุมเสริมสมรรถนะ นักวิจัย กลุ่มโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 7-8 ก.ค. 44 อ. นครชัยศรี จ.นครปฐม (กุลวดี เจริญศรี ถอดจากแถบเสียง)

การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการวิจัย การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนวิธีการดำเนินงานร่วมกัน เน้นให้ได้เรียนรู้จากกระบวนการค้นหาข้อมูลในอดีตของคนเองให้ได้มากที่สุดจากการสัมภาษณ์ มีกระบวนการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลภายนอกโดยนักวิจัยท้องถิ่นและนักวิชาการจากภายนอก เพื่อให้มีกระบวนการในการทบทวนวิเคราะห์เรื่องราวในอดีตของท้องถิ่น และได้บันทึกตรงจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง กระบวนการวิเคราะห์เรื่องราวใน

อดีตของท้องถิ่นจะศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของชุมชน รวมทั้งสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อ ศาสนา ภูมิปัญญา ความรู้ เทคโนโลยีพื้นบ้าน และวัฒนธรรมต่าง ๆ และปัจจัยภายนอกได้แก่คน หรือองค์กรภายนอก ทั้งรัฐ และเอกชน นโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งค่านิยมของสังคม

กระบวนการศึกษาวิจัย ขอบเขต/ พื้นที่ศึกษา

ขอบเขตช่วงเวลา 105 ปี โดยเริ่มจากปี พ.ศ. 2438 - 2543 โดยแบ่งช่วงระยะเวลาออกเป็น 2 ช่วง คือระหว่างปี พ.ศ 2438 - 2500 เป็นช่วงศึกษาในประเด็นการตั้งชุมชนและวิถีชุมชนในอดีต พ.ศ.2500-2543 เป็นช่วงที่รัฐเริ่มมีนโยบายในการพัฒนาแนวใหม่ซึ่งมีผลต่อชุมชนทั้งประเทศ

การเลือกพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย ได้เลือกชุมชนคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง 5 หมู่บ้านหลักที่มีอายุ ไม่น้อยกว่า 100 ปี 3 หมู่บ้านคือ บ้านสวนผึ้งที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านคนลาววน หมู่บ้านบ้านบ่อ ที่เป็นศูนย์กลางการปกครองของกะเหรี่ยงสวนผึ้งในอดีต เป็นที่ตั้งของตำบลสวนผึ้ง อยู่ในเขตเทศบาลตำบลสวนผึ้งที่ตั้งของท่าเรืออำเภอสวนผึ้งในปัจจุบัน บ้านทุ่งแฝก หมู่บ้านที่ชาวกะเหรี่ยงยังมีคนทำนาในปัจจุบัน และอีก 2 หมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ของกรมป่าไม้ ตั้งอยู่ประชิดติดชายแดนไทย-พม่า คือหมู่บ้าน บ่อหวี และบ้านห้วยน้ำหนัก ที่มีทั้งกะเหรี่ยงโผล่วและกะเหรี่ยงจกอว์ ทั้งสองหมู่บ้านได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบจากการสู้รบระหว่างชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงกับฝ่ายรัฐบาลทหารพม่าในพื้นที่ชายแดน รวมทั้งหมู่บ้านอื่นๆในพื้นที่เขตวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในกิ่งอำเภอ บ้านคา คือบ้านโป่งกระตัง บ้านยางหักในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

คณะศึกษาวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และนักวิชาการจากนอกชุมชน เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์ศึกษางาน ซึ่งจะนำไปสู่จิตสำนึกร่วมของชุมชนให้เห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของอนาคตชุมชนจึงได้กำหนดคณะวิจัยดังนี้

คณะศึกษาวิจัยจากคนภายในพื้นที่ 4 คน นอกพื้นที่ 1 คน

1. นาย วุฒิ บุญเลิศ หัวหน้าโครงการ เป็นผู้ที่เกิดและอยู่ในพื้นที่ 48 ปี เชื้อสายไทยกะเหรี่ยง มีอาชีพทำนา

2. นาย เสรี คลังนาค อาจารย์ 3 ระดับ 8 อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ เป็นเขยของกะเหรี่ยงสวนผึ้งเป็นผู้ที่เห็นเหตุการณ์และอยู่ในโมฆยามของความเปลี่ยนแปลงในชุมชนมากกว่า 41 ปี

3. นาย สุรเศรษฐ บุญเกตุ ปริญญาโท สิ่งแวดล้อม อาจารย์ 2 ระดับ 7 ข้าราชการครูเป็นอาจารย์สอนวิชาสังคมศึกษาโรงเรียนสวนผึ้งวิทยา อยู่ในพื้นที่ วิจัย 20 ปี ความคาดหวังก็เพื่อจะ

เป็นแกนนำในการนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปสู่สถานศึกษา เพื่อขยายผลไปสู่การกำหนดและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน

4. นาย สันติ พะจี ปริญญาตรี คริสตศาสนศาสตร์ เป็น เยาวชน ผู้นำศาสนาคริสต์ในท้องถิ่น

5.นางสาว อมรรัตน์ ลิ้เพ็ญ ปริญญาโท ประวัติศาสตร์ นักวิชาการที่เป็นคนภายนอกเป็นผู้ศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากภายนอกชุมชนกลับมาสู่ชุมชน

การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ในการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลเบื้องต้นจากส่วนกลาง เป็นบทบาทของนักวิจัยจากภายนอกคือนางสาว อมรรัตน์ ลิ้เพ็ญ ได้รวบรวมเอกสารจากหอพระสมุดวชิรญาณ ข้อมูลจากหอสมุดวชิรญาณเป็นเอกสารที่บันทึกขึ้นระหว่างรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ไม่พบหัวข้อหรือประเด็นที่ระบุถึงกะเหรี่ยงสวนผึ้งโดยตรง แต่จะมีเหตุการณ์ที่กล่าวถึง “ด่านชายแดน” และ “ชาวด่าน” ด้านตะวันตกของเมืองราชบุรี ซึ่งเป็นการบ่งชี้ให้เห็นว่าด่านชายแดนด้านนี้มีผู้คนอาศัยอยู่ ภาพของ “ชาวด่านชายแดน” เริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อมีการจัดตั้งหัวเมืองชายแดนด้านตะวันตก 7 หัวเมือง ที่เกี่ยวข้องกับชาวกะเหรี่ยง ละว้า ในสมัยรัชกาลที่ 3 – 4 เมื่อถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 3- 5จึงพบหลักฐานที่ทำให้ทราบว่า ชาวด่านชายแดนด้านตะวันตกนั้นคือ ชาวกะเหรี่ยง ที่ถูกแต่งตั้งเป็น นายกองด่าน มีตำแหน่งเป็น หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์

เอกสารจากกองหอจดหมายเหตุ หอสมุดกระทรวงมหาดไทย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมโคลนหะกิก กระทรวงอุตสาหกรรม ประเด็นที่พบที่เกี่ยวข้องกับกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมานั้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ การกำหนดเขตแดนไทยกับพม่า ความมั่นคงหลังปี พ.ศ. 2475 ในประเด็นการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ และการจัดการทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน พ.ศ.2481 ปัญหาที่พบคือการห้ามใช้เอกสารที่เกี่ยวกับปัญหาชายแดนระหว่างไทยกับพม่าและเอกสารเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์

เอกสารที่นักวิจัยจากภายนอกค้นพบที่กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จากกองหอจดหมายเหตุคือ บันทึกการตรวจราชการของของพระยาวรเดชศักดิ์ดาฐ ที่กล่าวถึงการแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งในปี พ.ศ.2444 การค้นพบเอกสารและข้อมูลบันทึกการตรวจราชการของของพระยาวรเดชศักดิ์ดาฐ ของนักวิจัยจากภายนอกเปรียบเสมือนกับการค้นพบลายแทง ที่จะนำพาคณะผู้วิจัยท้องถิ่นได้กลับไปขุดค้นทรัพย์สมบัติทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่บรรพบุรุษชาวกะเหรี่ยงได้ฝังไว้ นำความยินดีแก่คนในท้องถิ่น นี่คือการมีส่วนร่วมระหว่างคนในและคนนอกและเป็นการคืนความรู้สู่ท้องถิ่น ของนักวิจัยจากภายนอก

ผู้วิจัยท้องถิ่นขอขอบพระคุณที่ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ให้ถ่ายเอกสารสำเนา สมุดราชบุรี ซึ่งเป็นเอกสารที่มีผู้ศึกษาและวิจัยกะเหรี่ยงใช้อ้างอิงมาช้านาน และข้อมูลจากเอกสารของหอสมุดโรงเรียนสวนผึ้งวิทยา เอกสารสมุดทะเบียนนักเรียนเล่มแรกของโรงเรียนวัดบ้านบ่อ ปี พ.ศ.2499 นอกนั้นจะเป็นเอกสารบันทึกการเดินทางที่ มิสเตอร์ เอช วารังตันสมิธ ชาวอังกฤษ ที่ได้ไปยังบางจังหวัดทางตะวันตกเฉียงใต้

ของสยาม ,ห้าปีในสยาม ในสมัยรัชกาลที่ 5 ปี พ.ศ.2438 ที่เป็นบันทึกการเดินทางเข้ามาสำรวจการ
ทำเหมืองแร่ในสวนผึ้งของชาวต่างชาติคนแรก ที่กล่าวถึง สภาพภูมิประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์
กะเหรี่ยง และลาวยวน รวมทั้งกิจการเหมืองแร่ดีบุกในตำบลสวนผึ้ง

นอกจาก ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูล เบื้องต้น และเอกสารชั้นรอง นักวิจัยยังได้ศึกษาภาพ
กะเหรี่ยงจากแผ่นไม้แกะสลัก ที่วัดแจ้งเจริญ ต.จอมประทัด อ.วัดเพลง จ.ราชบุรี และภาพจิตรกรรม
ฝาผนัง วัดบางแคใหญ่ ตำบลแควอ้อม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เอกสารสำนักพิมพ์
เมืองโบราณเพื่อหาร่องรอยของชาวกะเหรี่ยงในภาพจิตรกรรม ซึ่งภาพจิตรกรรมฝาผนังเปรียบเหมือน
เป็นหน้าต่างอีกบานหนึ่งที่ทำให้เห็นร่องรอยความเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในตะวัน
ตกชัดเจนมากขึ้น

แหล่งข้อมูลจากเอกสารที่เป็นวรรณกรรม ที่กวีตันรัตนโกสินทร์ เช่นสุนทรภู่ ในโคลง
นิราศสุพรรณของสุนทรภู่ บทเสภา ขุนช้างขุนแผน ที่กล่าวถึงคนกะเหรี่ยงในภาคกลาง เป็น
เหมือน ภาพต่อ อีกชิ้นหนึ่ง เมื่อนำมาเชื่อมต่อกับหลักฐานที่เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง และ เอกสาร
ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทำให้เห็นภาพของคนกะเหรี่ยงภาคกลางอันรวมถึงกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ช่วยให้
เข้าใจเรื่องราวของชาวกะเหรี่ยง ทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นมีชีวิตชีวา

ในการสำรวจเอกสารและงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกะเหรี่ยงสวนผึ้งพบว่าเอกสารที่กล่าวถึง
กะเหรี่ยงสวนผึ้งดังนี้

1. โคลงนิราศ เมืองกาญจนบุรี ขุนวรกิจ กาญจนบุรีศึกษา 2542 ศูนย์ ศิลปวัฒนธรรม
กาญจนบุรี และโคลงนิราศ ท้าวสุภักดีกาลกัคดี (นาก) พระนามแฝงของพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ที่ได้เสด็จประพาสไทรโยคครั้งแรก ในปี พ.ศ.2416 โดยใช้เส้น
ทางจากเมืองราชบุรีผ่านมายังชุมชนกะเหรี่ยงที่บ้านด่านทับตะโก โคลงนิราศทั้งสองได้บรรยายถึง
สถานที่ที่ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่คือบริเวณที่ลุ่มลำน้ําภาชี วิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยงราชบุรี และผู้นำ
นายกองค์ด่านชาวกะเหรี่ยงได้เข้าเฝ้าพร้อมกับการถวายของป่าแด่พระองค์ ความสัมพันธ์ระหว่าง
กะเหรี่ยงสวนผึ้งกับรัฐไทย

2. บันทึกการเดินทางไปยังบางจังหวัดทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสยาม Notes on a Journey
to some of the South-Western Provinces of siam, และ ห้าปีในสยาม (FIVE YEARS IN
SIAM) โดยมิสเตอร์ เอช วาริงตันสมิธ เป็นบันทึกการเดินทาง เพื่อการสำรวจธรณีวิทยาและหา
สายแร่ของนาย H .Warington Smyth ซึ่งเข้ามารับราชการในสมัยรัชกาลที่ 5 ในตำแหน่งรองเจ้า
กรมโลหกิจและภูมิวิทยา กระทรวงเกษตรธิการ ในปี พ.ศ. 2438 (ค.ศ.1895) H .Warington Smyth
ได้เข้ามาสำรวจการทำแร่ในสวนผึ้ง ได้บรรยายถึงลักษณะภูมิประเทศ สัตว์ป่า การทำแร่ และ
แหล่งแร่ บรรยายถึง วิถีชีวิตความเชื่อของชนชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้ง สัมพันธ์ระหว่างประชากรชาย
แดนไทยพม่า และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่นคนลาว และคนจีน ที่เข้ามาทำแร่ ได้ระบุชื่อหมู่บ้านและ
สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์คือ พระเจดีย์ หรือด่านพระเจดีย์สามองค์ได้ นาย H .Warington

Smyth กล่าวว่าคนกะเหรี่ยงที่สวนผึ้งทำแร่ดิบมานานแล้ว จึงกล่าวได้ว่าบันทึกการเดินทางของมิสเตอร์ เอชวริงตันสมิธ เป็นเอกสารที่ชาวต่างชาติได้บันทึกถึงเรื่องราวของท้องถิ่นสวนผึ้งเป็นครั้งแรกที่มีการค้นพบ

3.บันทึกการตรวจราชการของของพระยาวรเดชศักดิ์ราช ปี พ.ศ.2443- 2444 (ร.ศ.119-120) เป็นเอกสารที่บันทึกเหตุการณ์การตรวจราชการของข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี พระยาวรเดชศักดิ์ราช (เจ๊ก) จารุจินดา ที่เข้ามาสำรวจประชากรชาวกะเหรี่ยงในมณฑลราชบุรี ในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพื่อสนองต่อนโยบายปฏิรูประบอบราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑล ราชบุรี ต้องการทราบจำนวนพลเมืองที่เป็นคนกะเหรี่ยง ยังได้จัดให้มีการเลือกตั้ง ผู้นำท้องถิ่น จากการเคยเป็นนายด่านนายกอง มาเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน บันทึกดังกล่าวยังได้บรรยายถึงสภาพวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงในมณฑลราชบุรี ผู้วิจัยท้องถิ่นได้นำบันทึกการตรวจราชการของของพระยาวรเดชศักดิ์ราช กลับมาให้ชุมชนได้ตรวจสอบ โดยการสอบถามถึงชื่อผู้นำท้องถิ่นและชื่อหมู่บ้านที่เอกสารได้กล่าวถึง ปรากฏว่าชื่อผู้นำท้องถิ่นที่มีการระบุชื่อในเอกสารในครั้งนั้นมีตัวตนจริง

4.สมุดราชบุรี 2468 กล่าวถึง ชาวกะเหรี่ยงในมณฑลราชบุรี ว่าด้วยเรื่อง วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย ลักษณะบ้านเรือน ภาษา และ การอพยพเข้ามาของชาวกะเหรี่ยงกาญจนบุรี ความสัมพันธ์กับรัฐไทย ภูมิหลังและที่มาของผู้นำชาวกะเหรี่ยงใน ตำแหน่ง พระยาศรีสุวรรณคีรีเจ้าเมืองสังขละบุรี จากการศึกษาเอกสารสมุดราชบุรี พบว่า เรื่องราวของกะเหรี่ยงใน สมุด ราชบุรี นั้น เป็นข้อมูลที่ได้จากกะเหรี่ยงในเขตกาญจนบุรีซึ่งวิเคราะห์ได้จากคำศัพท์ที่เป็นภาษากะเหรี่ยงโพลั่วในสมุดราชบุรี จึงสันนิษฐานว่าก่อนที่ สมุดราชบุรีจะพิมพ์ออกมาในปี 2468 พระศรีสุวรรณ ทะเจียงโปราย ที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงและเป็นเจ้าเมืองสังขละคนสุดท้ายที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอสังขละบุรี เรื่องราวของชาวกะเหรี่ยง, ประวัติสายตระกูลพระศรีสุวรรณคีรี, เรื่องราวเกี่ยวกับพระเจดีย์สามองค์, ที่สมุดราชบุรีได้กล่าวถึงพระศรีสุวรรณ ทะเจียงโปราย พาชาวกะเหรี่ยงไปจัดสร้างในหังดงามขึ้นกว่าของเดิมในปี พ.ศ.2432 จึงคาดว่าพระศรีสุวรรณคีรี เป็นแหล่งข้อมูลให้แก่ “สมุดราชบุรี” และบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ “ชาวเขาในไทย” ผู้บุกเบิกงานเขียนเรื่องชาวเขาในประเทศไทยยังได้อ้างถึงกะเหรี่ยงในสมุดราชบุรี จากการศึกษา กะเหรี่ยง ในเอกสารสมุดราชบุรี พบว่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งไม่ได้เลื่อนไหลย้ายลงมาจากสังขละบุรี ผู้วิจัยท้องถิ่นขอขอบพระคุณ ผศ. อารณ สุทรวาท สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ที่ให้ถ่ายสำเนาสมุดราชบุรี อันเป็นเอกสารที่ผู้ศึกษาและวิจัยเรื่อง กะเหรี่ยงใช้อ้างอิงมาช้านาน

งานศึกษาและเอกสารที่กล่าวถึงกะเหรี่ยงสวนผึ้งในปัจจุบัน

1.กะเหรี่ยง สารานุกรม เสฐียรโกเศศ 2516 เสฐียรโกเศศ ได้รวบรวมเรื่องของกะเหรี่ยงในสารานุกรมเล่มนี้ โดยมี นาย พูน สันธุเสก อดีตศึกษาธิการอำเภอ จอมบึงเป็นผู้บันทึก โดยมีครู

ระเณิน บุญเลิศ เป็นผู้ส่งผ่านเรื่องราวของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ให้แก่นาย พูน ลินธุเสก ศึกษาธิการอำเภอ ที่เป็นผู้บังคับบัญชา พบว่าภาพถ่ายชาวกะเหรี่ยงในสารานุกรม เป็นกะเหรี่ยงโผล่สวนผึ้ง บางคนยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ในบทลำนานในสารานุกรม เสฐียรโกเศศ เป็นภาษากะเหรี่ยงโผล่สวนผึ้ง ในสารานุกรม เสฐียร โกเศศ ได้มีการเรียกชื่อ กะเหรี่ยง โผล่ ว่า ปโว, สโจ (Scho) ซึ่งเป็นคำเดียวกับคำว่า ชูว ที่กะเหรี่ยงโผล่เรียกตนเอง สารานุกรม เสฐียรโกเศศ ยังกล่าวถึงตระกูลของกะเหรี่ยงที่แยกออกเป็นสองฝ่ายคือตระกูลฝ่ายแม่คือโผล่ และตระกูลฝ่ายพ่อคือกะหร่างหรือจกอว์ สอดคล้องกับข้อมูลในงานวิจัยเมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด ที่เป็นบันทึกของ นาย ระเณิน บุญเลิศ กะเหรี่ยง ในสารานุกรม เสฐียรโกเศศ จึง เป็นงานศึกษาเรื่องราวของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ที่คนภายใน มีส่วนร่วมในการส่งผ่านข้อมูลให้แก่ เสฐียร โกเศศ

2. ฝันร้ายในชีวิตจริงของข้าพเจ้า บันทึกความทรงจำของ พระยาสุรพันธเสนี ที่ มนัส จรรยงค์ ลูกเขยของพระยาสุรพันธ เสนี (อ้น บุนนาค) ได้เรียบเรียงบันทึกของพระยาสุรพันธผู้ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนพัวพันกับกรณีกบฏในปี พ.ศ.2476 ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงสวนผึ้งกับรัฐไทยโดยผ่านทางสายสัมพันธ์ของครอบครัวผู้นำท้องถิ่นกับเทศบาลมณฑลราชบุรี ที่ให้ภาพความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ การปรับตัวของกะเหรี่ยงสวนผึ้งต่อสังคมไทยผ่านทางครอบครัวของผู้นำท้องถิ่น

3. การรวบรวมและศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงจอมบึงและเขมรราชบุรี วิชา (เสนานาญ) กองกษัตริย์และ วรรณกรรมกะเหรี่ยงสวนผึ้งวิระวัชร ปิ่นเขียน 2524 เป็นงานศึกษาวิจัยวรรณกรรมกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่ทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ทั้งสองท่าน เป็นผู้บุกเบิกงานศึกษาทางคติชนวิทยาในท้องถิ่นสวนผึ้ง

4. วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า เจริญศักดิ์ ปิ่นทอง 2535 เป็นงานวิจัยโครงการร่วมกันระหว่าง กรมป่าไม้ ธนาคารโลก รัฐบาลญี่ปุ่น MIDAS AGRONOMICS CO., LTD และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีเจริญศักดิ์ ปิ่นทอง เป็นหัวหน้าโครงการ ในกรณีศึกษา วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า ภาคกลาง โดย อนุญญา ภูซงคกุล นิพนธ์ พัวพงศกร ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาบ้านสวนผึ้งหนึ่งใน 3 หมู่บ้านของภาคกลาง ศึกษาลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน พัฒนาการและกระบวนการเปลี่ยนแปลงของป่า เศรษฐกิจของหมู่บ้านและผลกระทบต่อป่า รัฐกับชุมชน เป็นงานวิจัยที่เสนอปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ผลกระทบจากนโยบายในการจัดการทรัพยากรของรัฐ และระบบเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อการส่งออก

5. สภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปของชาวกะเหรี่ยงอำเภอสวนผึ้งจังหวัดราชบุรี โกศล มีคุณ 2537 เป็นการศึกษาสภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปของชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง ระหว่างปี 2535 – 2536 โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรอบเวลาในการ

ศึกษาใช้ช่วงเวลาก่อนปี พ.ศ.2533- 2536 เป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในสถาบันครอบครัว การศึกษา สาธารณะสุข ความเชื่อประเพณีท้องถิ่น ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลง

6.กะเหรี่ยงโพล่ง เขตวัฒนธรรมราชบุรี สภาวัฒนธรรมอำเภอบ้านคาราชบุรี 2544 สุรินทร์ เหลือลัมย์ บรรณาธิการกิจ เป็นงานรวบรวมเรื่องราวของกะเหรี่ยงราชบุรี กล่าวถึงภูมิหลังของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง การอพยพเคลื่อนย้าย วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น สุรินทร์ เหลือลัมย์เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีความสนใจศึกษาชาวกะเหรี่ยง ได้ลงพื้นที่และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนกะเหรี่ยงอย่างต่อเนื่อง

7.งานศึกษานิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้ง บุญทอด อมรมุต โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา 2539 โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2539 เป็นงานศึกษาในทางคติชนวิทยาเป็นการสานต่องานศึกษาของวิภา (เสนานาญ) กองก้านทน์วีระวัชร ปิ่นเขียน

8.ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิษสมุนไพรชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้ง สุรเศรษฐ์ บุญเกตุ 2541 โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นงานศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสมุนไพรที่ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งใช้ในการรักษาตนเองในยามเจ็บป่วย

ในกระบวนการศึกษาตรวจสอบเอกสารและการใช้หลักฐานในการวิจัยคณะผู้วิจัยยังได้ศึกษาและใช้หลักฐานที่เป็น เอกสารในท้องถิ่น เช่น สมุดทะเบียนนักเรียนเล่มแรกของโรงเรียนวัดบ้านบ่อ ปี พ.ศ.2499 เป็นเอกสารของโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านบ่อ ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2474 ที่บันทึกข้อมูลนักเรียน อาชีพ สถานภาพทางครอบครัว และชาติพันธุ์ของนักเรียน ในท้องถิ่น รวมทั้งเอกสารทางราชการของกรมที่ดิน คือแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ใบ ส.ค.1)เป็นเอกสารทางราชการที่จัดทำขึ้นมาเพื่อให้ราษฎรได้ขึ้นทะเบียนการใช้ประโยชน์จากที่ดิน จากการรวบรวมเอกสารใบ ส.ค.1 พบว่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งได้เริ่มแจ้งการครอบครองที่ดินนับแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2498 เป็นต้นมา ภายหลังจากพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ใช้บังคับ ซึ่งในขณะนั้นมี นาย ตาไม้ บุญเลิศ เป็นกำนันตำบลสวนผึ้ง

การสำรวจพื้นที่ เพื่อค้นหาหลักฐานทางทางโบราณคดีและโบราณวัตถุ จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในพื้นที่ ทำให้ทราบถึงสาเหตุการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวกะเหรี่ยงในท้องถิ่นเนื่องจากการหนีโรคระบาดจนเกิดเป็นหมู่บ้านร้างหลายแห่ง ยังพบร่องรอยและเนินดินที่เป็นเจดีย์บริเวณอันเป็นที่ตั้งของด่านเจ้าขว้าว ด่านชายแดนด้านตะวันตกของเมืองราชบุรีซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่ภาชี ที่บ้านด่านตำบลป่าหวาย อำเภอสวนผึ้ง ที่มีการกล่าวถึงในประวัติศาสตร์ชาติในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พบขวานหินขัดของมนุษย์ยุคโบราณ พบกล้องยาสูบดินเผาที่เชื่อว่าเป็นของชาวละว้าที่ชาวบ้านเก็บรักษาไว้ พบเศษขามกระเบื้องเคลือบจำนวนมาก บริเวณหุบเขาที่บ้านบึงกะ

มา บ้านโป่งกระทิง กิ่งอำเภอบ้านคา ที่ชาวบ้านเล่าว่าในอดีตเคยมีแม่ทัพไทยชื่อพระยาสุรได้ขึ้นมาหลบซ่อนอยู่บนหุบเขาที่บ้านบังกะมา ผู้วิจัยยังได้พบแผ่นไม้แกะสลักเป็นภาพคนกะเหรี่ยงเดินแถวแบกหน้าไม้ที่วัดแจ้งเจริญ อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดราชบุรี

เก็บรวบรวมภาพเก่า เป็น ภาพพระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น สถานที่สำคัญในอดีต เช่น โรงเรียน วัด เจดีย์ทราย เสาหงส์ ภาพพราหมณ์กะเหรี่ยงนำอแรดไปขายให้กับพ่อจีนในเมืองราชบุรี ภาพช้างที่กะเหรี่ยงในพม่านำมาขายให้แก่กะเหรี่ยงสวนผึ้งเพื่อนำเงินไปซื้ออาวุธต่อสู้กับพม่า ฯลฯ รวมทั้งภาพเหตุการณ์และกิจกรรมที่รัฐบาลส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่เข้ามายังชุมชนสวนผึ้งระหว่างปี 2511 – 2514 ต่างๆ ภาพเก่าเหล่านี้มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งในการขุดค้นเพื่อหาร่องรอยของอดีต ในการรื้อฟื้นความทรงจำของผู้คนในท้องถิ่น และสร้างสำนึกร่วมของผู้คนในชุมชน

การจัดทำแผนภูมิต้นไม้ตระกูล เพื่อที่จะขุดค้นหา โคตรและเหง้า คือ วงศ์, ตระกูล, เผ่าพันธุ์ ของคนในท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของกลุ่มสายเครือญาติของคนในชุมชน ทำให้ทราบว่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกันระหว่างกะเหรี่ยงโผล่กับจกอว์ และกะเหรี่ยงในกลุ่มน้ำตะนาวศรี ในพม่า มีการติดต่อสัมพันธ์กับกะเหรี่ยงเพชรบุรี มีความสัมพันธ์ กับพี่น้องคนลาววน คนจีน และไทย มาช้านาน

การจัดทำแผนผังต้นไม้ตระกูลได้นำไปสู่งานจัดงานทำบุญระลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับของชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านบ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2546 บรรดาลูกหลานที่มีชีวิตอยู่ได้นำภาพถ่ายเก่าของบรรพบุรุษมาตั้งไว้ในงาน ลูกหลานที่อยู่กระจัดกระจายได้มีโอกาสมาพบกัน ผู้หลักผู้ใหญ่ของแต่ละครอบครัวได้ฟื้นอดีตเล่าให้ลูกหลานฟัง

การจัดทำแผนที่ชุมชน เพื่อต้องการทราบการตั้งชุมชน การเคลื่อนย้าย ชุมชนของชาวกะเหรี่ยงในสวนผึ้ง ได้สำรวจแผนที่ที่หน่วยราชการทำไว้ และเปรียบเทียบกับแผนที่ชุมชน ที่เยาวชนจัดทำขึ้น

การตรวจสอบและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เนื่องจากคณะวิจัยเป็นคนในพื้นที่จึงมองเห็นกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าสัมภาษณ์ และทราบว่ากลุ่มเป้าหมายแต่ละคนมีจิตความจำกัดในการรับรู้ที่จะเลือกจำและที่จะลืม กลุ่มเป้าหมายบางคนมีบทบาทต่อชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีบางเหตุการณ์ที่ต้องการที่จะเปิด และมีบางเรื่องที่ไม่ต้องการที่จะปิด บางเรื่องเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบกับผู้เล่าและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ในการสัมภาษณ์นั้นจึงเป็นทั้งที่เป็นทางการและเป็นการพูดคุยตามธรรมชาติโดยที่ผู้พูดคุยอาจจะไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกสัมภาษณ์

ในการสัมภาษณ์เพื่อที่จะได้ข้อมูลนั้นวิธีที่พูดคุยส่วนบุคคลและกลุ่มย่อยๆ ในวงสนทนา 3-5 คน จะได้บรรยากาศของความเป็นกันเองได้เนื้อหา ดีกว่าที่จัดแบบเวทีใหญ่ ที่เป็นทางการ เพราะในเวทีใหญ่นั้นกลุ่มพูดคุยจะมีความเกรงใจกัน พบว่าคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งจะหลีกเลี่ยงในการแสดงความคิดที่ขัดแย้งกันในที่ชุมชน ผู้น้อยยังมีความนับถือผู้ใหญ่

กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ และผู้เข้าร่วมเวทีพูดคุย คือกลุ่มที่เป็นคนกะเหรี่ยงที่เกิดและอาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่มีอายุระหว่าง 34 ปี – 86 ปี จำนวน 21 คน และยังสามารถออกไปสัมภาษณ์ นอกพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูล เรื่องเสื้อแก้วเสื้อหอมที่บ้านเก่า อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี เรื่องความเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ในชุมชนกะเหรี่ยง ที่ อำเภอ หนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

การเก็บข้อมูลโดยการเข้าร่วมกิจกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมในท้องถิ่นเป็นการศึกษาและเก็บข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้คนในชุมชน ในกิจกรรมที่คนในชุมชนออกมาแสดงบทบาทของตนเองในพื้นที่สาธารณะ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมนอกพื้นที่ ในงานพิธีเปิดคอนเสิร์ตสถานวิรัชน ภาคกลางด้านตะวันตกของเหล่าบรรดาสหายนักรบของพรรคคอมมิวนิสต์ ที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2545 เข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณี ลักการะหลวงพ่อบ นวม ที่ชาวกะเหรี่ยงให้ความเคารพนับถือ ที่ วัดแจ้งเจริญ ที่ อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี และยังได้จัดกลุ่มพูดคุย ที่เป็นทางการ ในพื้นที่ จำนวน 6 ครั้ง

การจัดเวทีชุมชน

คณะวิจัยได้จัดเวทีชุมชน “ผู้เฒ่าเล่าขานลูกหลานจดจำ” ที่ บ้านทุ่งแฝกหมู่ที่ 2 ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี วัตถุประสงค์ในการจัด เพื่อนำเสนอข้อค้นพบจากการวิจัยคืนสู่ชุมชน ให้ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงรู้จักประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตนเอง ให้เข้าใจสาเหตุ ปัจจัย ของความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน ให้เยาวชนในสถานศึกษาได้เข้าใจถึงความเป็นมาของประเพณีท้องถิ่นและเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในชุมชน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก ประธานบริหาร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลสวนผึ้ง ข้าราชการตำรวจภูธร ตำรวจ ต.ช.ค. ผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำเยาวชน รวมทั้งสิ้น 47 คน กิจกรรมที่จัดในเวทีชุมชนตั้งหัวข้อว่า “สำนึกของความเป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง” ประกอบด้วย กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม ในภาคกลางคืนมีการร้องเพลงและเป่าแคนกะเหรี่ยง เล่า นิทานกะเหรี่ยง การจัดแสดงภาพเก่าเล่าอดีต

เป้าหมายของการจัดเวทีใหญ่ที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมากนั้น ผู้จัดมีเป้าหมายที่จะเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนในวัยต่างๆได้เข้ามาร่วมกิจกรรม ต้องการให้มีบรรยากาศของความใกล้ชิดกันระหว่างคน 2 วัยคือ ผู้เฒ่า และเยาวชน เพื่อเยาวชนจะได้เห็นคุณค่าของผู้เฒ่าที่เป็นผู้รู้ในประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นนอกเหนือจากความรู้ที่ได้จากครูประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา เปิดเวทีให้สตรีได้มีพื้นที่แสดงบทบาทในการแลกเปลี่ยน ให้สตรีที่สูงอายุได้เล่านิทาน ร้องเพลงกะเหรี่ยง นักวิจัยได้นำข้อค้นพบในการวิจัยกลับมาให้ชุมชนร่วมวิเคราะห์ เช่น ในสมุทรราชบุรีกล่าวว่าคนกะเหรี่ยงอพยพมาจากด่านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี ในเวทีพูดคุยได้ข้อสรุปว่า กะเหรี่ยงสวนผึ้งมาจาก ฤๅ (ทวาย) โดยเปรียบเทียบกับ สำเนียงภาษา เครื่องแต่งกาย และศาสนาความเชื่อ ท้องถิ่น และ

เส้นทางเคลื่อนย้ายของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ได้วิเคราะห์เนื้อหาการสำรวจตรวจราชการและการแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยงของพระยาราชเจษฎาธิราชในปี พ.ศ.2444 พบว่า รายชื่อของผู้นำกะเหรี่ยงที่ระบุในเอกสารของทางการนั้นมีตัวตนจริง แต่ทางการเขียนชื่อไม่ตรงกับสำเนียงภาษาท้องถิ่นของกะเหรี่ยงสวนผึ้งเหล่านี้เป็นต้น ได้นำภาพเก่ามาเล่าอดีต ในการจัดเวทีผู้จัดได้กำหนดให้ผู้เข้าร่วมเวทีใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสาร เพื่อให้เยาวชนมีสำนึกและกล้าที่จะพูดภาษากะเหรี่ยงกล้าที่จะแสดงตนว่าเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง พบว่าร้อยละ 95 ของเยาวชนกะเหรี่ยง ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงต้องใช้องค์ความรู้ หรือ มีนักวิชาการจาก สหศาสตร์ เข้ามาเสริมหรือมีส่วนร่วมกับนักวิจัยในท้องถิ่น

บทที่ 1

กะเหรี่ยงคือใคร

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม กะเหรี่ยง

ในประเทศไทยคนกะเหรี่ยงถูกจัดให้เป็น ชาวไทยภูเขา ซึ่งมีความหมายว่ากลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่อาศัยทำกินหรือมีบรรพชนอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงในราชอาณาจักร ซึ่งมีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาษาและการดำเนินชีวิต ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว²

เซอร์ จอห์น เบาริง (Sir John Bowring) อัครราชทูตอังกฤษที่เข้ามาเจรจาและทำสนธิสัญญากับประเทศสยาม ในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้อ้างถึงบันทึกของพระสังฆราช ปาล เด กัวซ์ บาทหลวงในคริสตศาสนานิกายคาทอลิกชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงว่า

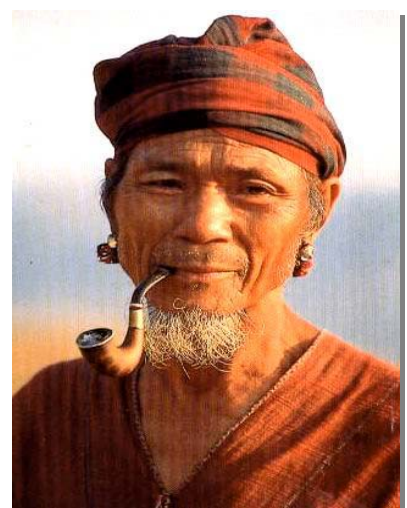
“ชาวกะเหรี่ยง เป็นชาติที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสยาม ก่อนที่คนไทยจะถอยร่นลงมาจากทางเหนือ มาสร้างบ้านแปลงเมืองอยู่ชานนั้น ชาวกะเหรี่ยงต้องยอมเสียพื้นที่ และร่นเข้าไปอยู่ตามภูเขา ทางทิศตะวันออก กับ ทิศตะวันตก และตั้งถิ่นฐานอยู่จนทุกวันนี้¹

การจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ตามลักษณะสรีระวิทยาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจัดอยู่ในกลุ่มมองโกลอยด์ใต้(Southern Mongoloids) ในการจำแนกกลุ่มกะเหรี่ยงออกเป็นแต่ละสาขานั้น เข้าใจว่าผู้จัดแบ่งใช้หลักเกณฑ์ของกลุ่มที่ใช้ฐานของภาษากะเหรี่ยงเป็นหลัก กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีอยู่ 4 เผ่าใหญ่คือ

1.กะเหรี่ยงเผ่า ที่เรียกตนเองว่า จกอว์ หรือ ปกา เกอะ ญอ

Pgaz K nyau ชาวต่างชาติดอกเสีงเป็น สกอว์ (Sgaw Karen) นักภาษาศาสตร์เรียกกะเหรี่ยง จกอว์หรือ ปกา เกอะ ญอ ว่า บามาเกะยีนหรือกะเหรี่ยงพม่า กะเหรี่ยงจกอว์มีความใกล้ชิดและสัมพันธ์กับพม่า เคยอยู่ในที่ราบแถบเมืองพุกามทางภาคเหนือของพม่า และเมืองตองอูในภาคกลางของประเทศพม่า นับแต่จังหวัด กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ กะเหรี่ยงจกอว์ ถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กะหร่าง การเรียกชื่อ กะเหรี่ยงจกอว์ ว่า กะหร่าง ปรากฏครั้งแรกในเอกสาร สมุดราชบุรี (พ.ศ.2468) ภาพ กะเหรี่ยง จกอว์ เชียงใหม่

² คู่มือการกำหนดสถานะของบุคคลบนพื้นที่สูง ส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง 2544

¹ เมืองประเทศราชของสยาม ในสมัยรัตนโกสินทร์ น.66 นันทนา ดันติเวสส กรมศิลปากร 2542

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ เรียกกะเหรี่ยงเผ่านี้ว่า **ยางขาว** เพื่อให้เข้าใจว่า เป็นคนละเผ่ากับกลุ่ม กะยาห์ หรือ ยางแดง ♥

2.กะเหรี่ยงกลุ่ม ที่เรียกตนเองว่า ชูว หรือ โพล่ว (Phlow)

ชื่อ“ชูว”[♠] เป็นชื่อดั้งเดิมที่กะเหรี่ยงโพล่ว เรียกชื่อเผ่าตนเอง คำว่า โพล่ว มีความหมายว่า คน หรือมนุษยชาติ พม่าเรียกกะเหรี่ยง ชูว หรือ กะเหรี่ยงโพล่ว ว่า เกอะเหยย์โป่ว คนโย หรือ ขวน อันหมายถึงคนลี้ภัยเรียก คน ชูว ว่า ยางส่วย กะบาง บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ เรียกกะเหรี่ยงเผ่านี้ว่า ยางกะเลอ ♦ กะเหรี่ยง จกอว์เรียกกะเหรี่ยงโพล่วว่า โป่ว นักภาษาศาสตร์ยังเรียกกะเหรี่ยงโพล่วว่าตะเลงกะยีน หรือกะเหรี่ยงมอญเนื่องจากกะเหรี่ยงโพล่ว มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนมอญซึ่งอยู่ในที่ราบลุ่มทางภาคใต้ของพม่า โพล่วจึงได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาและภาษาบาลีสันสกฤตจากชนชาติมอญ

หญิงสาว กะเหรี่ยงโพล่ว ลำพูน

3. กะเหรี่ยงกลุ่มที่เรียกตนเองว่า กะยาห์ Kayah

กะเหรี่ยงโพล่วและจกอว์ เรียก กะเหรี่ยงกะยาห์ว่า บะแวน Bwe คนลี้ภัยเรียกกะยาห์ว่ายางแดง พม่าเรียกว่า กะยีนี ซึ่งแปลว่า คนแดง ³ กะยาห์มีรัฐเป็นของตนเองเรียกว่ารัฐกะยาห์มีเนื้อที่ 4,820 ตารางไมล์ เนื้อที่ใกล้เคียงกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประชากรประมาณ สองแสนกว่าคน มีเมืองคอกกอ หรือ กันตรวดีเป็นเมืองหลวง ทิศตะวันออกของรัฐกะยาห์ ติดกับไทยด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทิศเหนือติดรัฐไทใหญ่ ทิศใต้ติดรัฐกะเหรี่ยง Gordon Young(1974) กล่าวว่ามียะยาห์จำนวน 15 หมู่บ้าน ประชากรประมาณ 1,000 คน อาศัยอยู่ใน พื้นที่อำเภอเมือง

หญิงสาวกะเหรี่ยง กะยาห์

♥ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 30 ชาตินิเวศวิทยา น.190 ส.น.พ. สยาม 2547

♠ กะเหรี่ยง โพล่ว อ.ลี จ.ลำพูน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ ออกเสียง ชูว เป็นเสียง ชิว

♦ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 30 ชาตินิเวศวิทยา น.217 ส.น.พ.สยาม ม.ค.2547

³ เพลงในถ้ำ “กะเรนนิ เพื่อนบ้านฝั่งตะวันตก” บทความโดย เพื่อนไร่พรมแดน น. 1-12 อัมรินทร์ บุค เซ็นเตอร์ จำกัด กรุงเทพฯ 2545

อำเภอ ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในประเทศพม่ากะเหรี่ยงกะยาห์ ยังมีกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยย่อยลงไปอีกหลายกลุ่มเช่น

1.เผ่า กะยาห์ ลีย พยู คนทั่วไปรู้จักในชื่อของ กะยาห์ กะเหรี่ยงโพลั่วและจกอว์เรียก บเว Byhwe , Bwe

2.เผ่า ปูญู พม่าเรียก มะนูนมะนอ,เป็นกลุ่มย่อยของ บเว Byhwe อยู่บนคอยสูงทางตะวันตกของรัฐกะเรนนี่

3. เผ่า เกญ หรือ กะยานพม่าเรียก ยินบอว์,

4. เผ่า กะยัน (kayan) ไทยใหญ่ เรียก ปะด่อง หรือ กะเหรี่ยงคอยาว ได้อพยพมาจากรัฐกะยาห์ในพม่าเข้ามาอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมื่อปี พ.ศ.2527 ในสถานะของผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงกะยาห์ กลุ่มนักธุรกิจท่องเที่ยวร่วมกับเจ้าหน้าที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้นำปะด่อง หรือ กะเหรี่ยงคอยาว เข้ามาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผู้ศึกษา(วุฒิ บุญเลิศ)ได้เปรียบเทียบภาษากะเหรี่ยงกะยัน กับกะเหรี่ยงจกอว์และกะเหรี่ยงโพลั่วในประเทศไทย พบว่ามีคำศัพท์หลายคำที่ใช้ตรงกัน เช่น คำเรียก สุกร ไก่ พ่อ แม่ ทำ ลูก มาก ใหญ่ เล็ก ไป เป็น คำ दिन ♦ ผู้ศึกษาจึงเห็นด้วยว่า กะยันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสาขาหนึ่งตามที่นักภาษาศาสตร์ได้ จัดทำแผนภูมิให้อยู่ในกลุ่มภาษากะเหรี่ยง

5.เผ่า ปะญู เรียกและมองตนเองว่าเป็นกะเรนนี่

6.เผ่า เกบา พม่าเรียก กะเหรี่ยงพยูอยู่ระหว่างรัฐกะเรนนี่กับรัฐฉาน

7.เผ่า ตาละยา ไทยใหญ่เรียกยางตลาาย พม่าเรียกยินเตเล

8.เผ่า ลาห์ตา หรือ ชาเยน

จิตร ภูมิศักดิ์ กล่าวถึงกะเหรี่ยงยางแดงที่ถูกชนชาติอื่นที่ถือตัวว่าเจริญกว่า ดูถูกเหยียดหยามมาชั่วระยะเวลาอันยาวนานในประวัติศาสตร์ ดังปรากฏในคำจุ่มของพญาพรหมซึ่งกล่าวคัดค้านการที่ตนเองถูกดูถูกดูแคลนว่า

แต่มัวข้าไพร่น้อย ก็หากใจคน บ่ไ้สัตว์หน้าขน กินหญ้า บ่ไ้ข้าหมู่ยางแดงบ่ได้แดงจับยับ มาจากตับ(ทัพ)เวียงจันทน์

เมื่อพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ พวกยางแดงได้แสดงวิญญาณมนุษย์ของเขาออกมาตั้งรัฐเป็นรัฐหนึ่งในสหภาพพม่าคือรัฐกะยาห์ ชนชาติที่ไม่เคยถูกเหยียดหยามและถูกกีดกันมิให้เป็นคนนั้น ไม่สามารถรู้ซึ่งได้ดอกว่าคำว่า “คน” มีความหมายสักเพียงใด

“คน” คำนี้กังวานสร้างทรงนง คนต้องคงคุณค่านั้นนิรันดร์การ⁴

♦ สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงกะยัน สมทรง บุรุษพัฒน์, ศรีนิยา คำเมือง 2542

⁴ ความเป็นมาของ คำ สยาม ไทย ลาว และขอม น.318 จิตร ภูมิศักดิ์ ส.น.พ.สยาม 2535

4. กะเหรี่ยงกลุ่มที่เรียกตนเองว่า เผ่า ปะโอ (Pa-O) ต้องรู้

กะเหรี่ยงโพลั่ว และกะเหรี่ยงจกอว์ รวมทั้ง คนพม่า และไทใหญ่ เรียก ปะโอว่า ต้องซู้(Taung su) ซึ่งเป็นภาษาพม่าที่แปลว่า คนภูเขา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 อธิบายว่า ต้องซู้ เป็นชนชาติกะเหรี่ยงหรือยางพวกหนึ่ง และกล่าวถึงคำว่า กุลา หรือ กุหล่า หมายถึง ชนชาติ ต้องซู้ และไทใหญ่ นักภาษาศาสตร์ได้รวมเอา ปะโอ เป็น กะเหรี่ยงอีกสาขาหนึ่ง โดยยึดถือเอาการใช้ภาษาร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ปะโออาศัยอยู่ในพม่า บริเวณรัฐ คาเร็นนี เมืองตองอู สะเทิม เมาะลำเลิง ผาอ่าง รัฐกะเหรี่ยง เมื่อพระเจ้ามนูหะกษัตริย์มอญได้เสียเมืองแก่พระเจ้าอนรรธาแห่งเมืองพุกาม พวกปะโอได้อพยพขึ้นไปอยู่ตามเมืองเขาเงิน

ในพงศาวดารพม่า กล่าวถึง ต้องซู้ ว่าเป็นกะเหรี่ยงเผ่าปะโอ อาศัยอยู่เมืองสะเทิม(จังหวัดสะโดง) ด้านตะวันออกสุดของพม่าระหว่างอ่าวเบงกอล และประเทศไทย นับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษากะเหรี่ยงผสมพม่า ลักษณะผิวสีของคนปะโอ มีผิวคล้ำ ขนคิ้วดก ภาษาปะโอผสมทั้งกะเหรี่ยงและพม่า มีภาษากะเหรี่ยงเป็นพื้น ปะโอเป็นกลุ่มชนที่ชอบค้าขายได้เร่ร่อนค้าขายไปในดินแดนต่างๆ จึงเป็นที่เป็นที่รู้จักของคนสยาม ลาว เขมร สินค้าที่ปะโอนำมาขายเป็นสินค้าจำพวก เครื่องทอง เงิน ผ้าไหม เครื่องประดับ สินค้าที่ปะโอซื้อกลับไปพม่าคือ ข้าว งา ข้าว กล้วย เหตุที่การค้าขายของปะโอเฟื่องฟูเนื่องจากได้รับอภิสิทธิ์ด้านการค้า

กะเหรี่ยง ปะโอหรือ ต้องซู้

ตามสนธิสัญญาบราเวอริง พ.ศ.2398 เนื่องจากกุลาหรือ ปะโอเป็นคนในบังคับของอังกฤษ เมื่อทำความผิดไม่ต้องขึ้นกับศาลไทย รัฐบาลไทยจึงให้ความสะดวกในการค้าขายตามพันธสัญญาบราเวอริง⁵

ชื่อและความหมายของ กะเหรี่ยง

ปกา แปลว่า เรา, พวกเรา, เกอะ ญอ แปลว่า คน, มนุษย์, มนุษย์ชาติ, และ ยังแปลได้อีกว่า เรียบง่าย, สมถะ, ปกาเกอะญอ จึงมีความหมายว่า เราเป็นคน, เป็นมนุษย์ชาติ, เป็นคนที่เรียบง่าย, เป็นคนสมถะ โพลั่ว แปลว่า คน, มนุษย์ชาติ, เห่งโพลั่ว จึงมีความหมาย เหมือนกับคำว่า ปกาเกอะญอ คือ เราเป็นคน เราเป็นมนุษย์ชาติ กะยา กับ เกอะญอ มีหมายความว่า คน, มนุษย์

⁴ พระราชพงศาวดารพม่า น.137 พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

⁵ ขนกุล คณินดิษฐ์ จันทบุตตร วัฒนธรรมกับการพัฒนา ทางเลือกของสังคมไทย น.28-31 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มี.ย.2541

การเรียกชื่อกะเหรี่ยงโดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ

คน เกอว่า, วา, หรือ คน ละว้า ในภาษากะเหรี่ยง มีความใกล้ชิดและอยู่ร่วมกับคนปกากะญอมาแต่ครั้งอดีตกาลในดินแดนล้านนา และในภาคตะวันตกของดินแดนสยาม ละว้า เรียกปกากะญอ ว่า ยาง คนล้านนา จึงเรียกคนปกากะญอว่า ยาง ตามอย่างคนละว้า คนพม่า เรียก กะเหรี่ยงว่า เกะเหย่ย หรือกะยีน เป็นคำเดียวกับคำว่า คะยา หรือ เกะญอ คนมอญ เรียก เกรียง ใน นิราศ สุพรรณ ของสุนทรภู่ และจดหมายเหตุ บางกอกกรีกอเคอ ของ หมอบรัดเลย์ เขียนกะเหรี่ยง ว่า “เกรียง” ชาวตะวันตกที่เข้ามามีความสัมพันธ์กับชนชาติมอญ ที่อยู่ทางใต้ของพม่าได้เรียกชื่อชนชาติกะเหรี่ยงตามคนมอญ ว่า Karen ส่วนคนจีน กล่าวถึงกะเหรี่ยงว่า มีเชื้อสายมาจากชนชาติ โจว ใกล้เคียงว่าชนชาติจีนเป็นพวกแรกที่รู้จักและคุ้นเคยกับชื่อดั้งเดิมของคนกะเหรี่ยงในชื่อของ “โจว” เสถียร โกเศศ ยังกล่าวถึง แม่น้ำ ยางซีเกียง ว่าเป็นแม่น้ำของพวกยาง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 ได้ให้ความหมายของคำว่า “โซ” ว่าเป็นกะเหรี่ยง เสถียร โกเศศ เรียกกะเหรี่ยง โผล่ว ว่า ปโว (Pwo) หรือ ปัว (Pwo) สโจ (Scho)

ที่มาของชื่อชนชาติ โจว ที่ ชาวจีนใช้เรียก กะเหรี่ยง รวมทั้ง คำว่า โซ และ สโจว (Scho) ที่ เสถียร โกเศศ กล่าวอ้างนั้น ก็คือชื่อ ชูว และจกอว์ อันเป็นชื่อดั้งเดิมของ กะเหรี่ยงโผล่วและกะเหรี่ยงจกอว์ นั่นเอง แต่คนนอกเผ่า ออกเสียงสำเนียงไม่ชัดไม่ตรงกับสำเนียงของคนกะเหรี่ยง ออกเสียงและเขียนผิดเพี้ยนไป เฉกเช่นเดียวกับ คำว่า สยาม ที่ออกเสียงในภาษาต่างชาติ ว่า เสียม แซม เซียม ฉาน อาสัม ดังนี้ เป็นต้น

การยอมรับและใช้ ชื่อ กะเหรี่ยง ที่ใช้เรียกกันมาจนถึงในปัจจุบัน เริ่มต้นจาก ชนชาติมอญ ที่คนมอญมีความสัมพันธ์กับกะเหรี่ยง ชูว/โผล่ว เคยอยู่ร่วมกันในดินแดนที่เป็นประเทศพม่ามาแต่อดีตกาล เมื่อคนมอญและกะเหรี่ยงชูว/โผล่ว อพยพเข้ามาอยู่ในแผ่นดินสยาม คนกะเหรี่ยงถูกกำหนดให้อยู่ในพื้นที่ป่าเขาเพื่อคอยดูแลปกป้องชายแดนไทย-พม่า ส่วนคนมอญนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ เป็นปราชญ์เคยเป็นข้าราชการในราชสำนักมอญ จึงได้รับเลือกให้เข้ารับราชการในราชสำนักอยุธยา เมื่อมอญเรียกกะเหรี่ยงว่า “เกรียง” คนสยามในอยุธยาจึงเรียก “กะเหรี่ยง” ตามคนมอญมาจวบจนถึงวันนี้

กลุ่มตระกูลภาษากะเหรี่ยง

นักมานุษยวิทยาหลงความเห็นว่าภาษากะเหรี่ยงจัดอยู่ในกลุ่มตระกูล ชิบต – พม่า สุริยา รัตนกุล ผู้ที่ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนนิทานและนิยายปรัมปราของกะเหรี่ยงจกอว์ทางภาคเหนือของประเทศไทย ลงความเห็นว่าเช่นเดียวกับBenedict นักภาษาศาสตร์ ที่ศึกษาภาษาตระกูลจีนชิบต ว่า กะเหรี่ยงเป็นสาขาหนึ่งของภาษาตระกูลใหญ่จีน - ชิบต⁶

⁶ หนังสือจดหมายเหตุ THE BANGKOK RECORDER Nov.3 1865 No.17

⁷ ชาวเขาในไทยบุญช่วย ศรีสวัสดิ์

⁸ พจนานุกรม ภาษาไทย-กะเหรี่ยงสะกอ สุริยา รัตนกุล บัณฑิตวิทยาลัย และสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อชนบท

การจัดให้ภาษากะเหรี่ยงเป็นสาขาใหญ่ของตระกูล ภาษาจีน – ทิเบต โดยแยกต่างหากออกมาจากภาษาสาขาทิเบต – พม่า ทั้งปวง และแยกออกจากโลโลด้วยนี้ นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภาษากะเหรี่ยงอย่างละเอียด เช่น Robert B. Jones ก็สนับสนุน โดย Jones ใน ค.ศ. 1975 ได้เขียนบทความอ้างอิงข้อมูลที่ปรากฏในงานของ Gordon H. Luce กล่าวว่าเมื่อศึกษาคำภาษากะเหรี่ยงโบราณ 367 คำ จะพบว่า 63 คำ เป็นคำภาษาตระกูล ออสโตริก 130 คำ เป็นคำของภาษาตระกูลจีน – ทิเบต และมีอีก 174 คำ ที่เป็นคำภาษากะเหรี่ยงแท้ ที่ไม่เหมือนกับคำที่อยู่ในภาษาตระกูลจีน – ทิเบต อื่นๆ

การจัดกลุ่มภาษากะเหรี่ยง ในพม่าของ Matisoff (1973) และ Banedict (1972) *

Karenic

Southern Karen

Pow

Sgaw

Central Karen

Kayah

Paduang/Kayan

Bwe

Northern Karen

Pa-O

ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงเผ่าต่างๆ ปรากฏอยู่ในตำนานของกะเหรี่ยงแต่ละเผ่าที่สะท้อนให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ที่เป็นสายใยระหว่างชนเผ่ากะเหรี่ยงด้วยกัน ความสัมพันธ์เกิดจากการที่ได้อยู่ในดินแดนเดียวกันอย่างสมานฉันท์ มีพิธีกรรมความเชื่อ และอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน และต่างก็อยู่ในสถานการณ์ที่ถูกเบียดเบียนจากชนชาติใหญ่เหมือนกัน จึงนำไปสู่การยอมรับในการเป็นพี่น้องร่วมกลุ่มเผ่าพันธุ์ ส่งผลให้เกิดความผูกพันนำไปสู่กิจกรรมด้านวัฒนธรรมและการร่วมต่อสู้ทางการเมืองในดินแดนพม่าในปัจจุบัน

ตำนานกะเหรี่ยงกะยาห์ ชาวกะยาห์กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงจกอว์ กะเหรี่ยงโพลั่วและ กะเหรี่ยงกะยาห์ดังนี้

กะเหรี่ยงกะยาห์หรือบางคนนั้นถือว่าตนเองเป็นชาติใหญ่ ไม่ยอมรับกะเหรี่ยงชาวคือ กะเหรี่ยงเผ่าจกอว์และกะเหรี่ยงโพลั่วว่าเป็นพวกที่มีเลือดกะเหรี่ยงอย่างแท้จริง ดังปรากฏในตำนานของชาวกะยาห์ดังนี้

นานมาแล้วมีพี่น้องสองคน พี่ชายชื่อลาเนียน น้องสาวชื่อ อาหม่อง อาศัยอยู่ที่เมือง ปินมะนา ทางใต้ของเมืองมณฑลพะโล่ พี่น้องทั้งสองมีความซื่อสัตย์ต่อผิวกุหลาบหลวง เมื่อหาสิ่งใดมาได้ก็จะนำไปเช่นผิวกุหลาบก่อน ผิวกุหลาบชอบใจจึงได้มอบกลองยาวให้และบอกว่าเมื่อต้องการสิ่งใดก็ให้ตีกลองก็จะได้สิ่งของสมความปรารถนา

วันหนึ่งพี่ชายได้ตีกลองเณรมิตได้เม่นมาตัวหนึ่งจึงผ่าออกแบ่งให้น้องสาว บังเอิญน้องสาวไม่ได้ระวังในขณะที่ผ่าเม่นทำให้ขนเม่นแทงลูกมือของตนเองบาดเจ็บสาหัส น้องสาวโกรธพี่ชายหาว่าพี่ชายเอาสัตว์ที่มีขนแหลมมาให้ จึงได้เปลี่ยนหนังกลองเสียใหม่ส่วนหนังกลองอันเก่าได้โยนทิ้งน้ำ เมื่อพี่ชายตีกลองและขอสิ่งใดก็ไม่ได้ผลจึงรู้ว่าหนังกลองได้ถูกเปลี่ยนไปจึงโกรธน้องสาว จึงออกอุบายหนีไปตามลำพังทางทิศเหนือ ส่วนน้องสาวเมื่อถูกพี่ชายทอดทิ้งก็ได้ซัดเซพเนจรติดตามพี่ชายไปจนพลัดหลงไปยังเมืองลา ได้แต่งงานกับชายต่างเผ่า มีบุตรหลานที่เกิดมาจากคนต่างเผ่าเป็นต้นตระกูลของกะเหรี่ยงเผ่าจกอว์และกะเหรี่ยงโพล่งทุกวันนี้⁹

ตำนานชาติพันธุ์กะเหรี่ยงปะโอ ต้องรู้

ในตำนานของกะเหรี่ยงปะโอกล่าวถึงพ่อของปะโอเป็น ซอจี • เป็นเทวดาบนฟ้า หายตัวได้ บางครั้งก็อยู่ในถ้ำ แม่ปะโอเป็นนางพญานาค แต่งงานกันมีลูกออกมาเป็นไข่ 3 ฟอง ฟองแรกห่อด้วยผ้าแดง ฟองที่สองห่อด้วยผ้าขาว ฟองที่สามใส่ไว้ในถ้วยด้วยความถนอม เมื่อถึงเวลาไข่สองใบแรกก็เจาะเปลือกไข่ออกมาเองได้ ไข่ใบแรกห่อด้วยผ้าสีแดงเป็นต้นกำเนิดของกะเหรี่ยงแดง หรือคะยา หรือคาเรนนี้ ปะโอเรียก จ็อกกะเนีย ไข่ใบที่สองห่อด้วยผ้าขาว ออกมาเป็นต้นกำเนิดของกะเหรี่ยง หรือ ยาง ปะโอเรียกว่าจ็อกกั่ว ใบที่สามได้รับการดูแลอนุถนอมอย่างดีที่สุดรักษาไว้ในถ้วยไม่สามารถเจาะเปลือกไข่ออกมาได้ ต้องมีคนแกะออกจากเปลือกไข่ การแกะเปลือกออกนั้น ในภาษาปะโอ คำว่า ปะโอ แปลว่า “แกะออก, เปิดออก” • ไข่ใบที่สาม นั้นจึงเป็นต้นกำเนิดของ กะเหรี่ยงปะโอ

เพราะการได้รับการดูแลเป็นอย่างดีถนอมทำให้ปะโอกลายเป็นคนอ่อนแอ ไม่รู้เท่าทัน ถูกเอาเปรียบ นับแต่คนกะเหรี่ยงทั้งสามได้พ้นจากอกพ่อแม่ ต่างก็สร้างบ้านเรือนตามลุ่มน้ำสามสายคือแม่น้ำโขง อีรวดี สาละวิน แรกๆนั้นต่างก็มีความเอื้อเฟื้อต่อกันมีอะไรก็แบ่งกันช่วยเหลือกัน เมื่อพี่น้องล่าสัตว์มาได้ก็จะแบ่งกัน คราวหนึ่งปะโอล่าสัตว์ชนิดหนึ่งมีขนน้อยแต่ตัวใหญ่ปะโอก็แบ่งเนื้อให้พี่น้องอย่างทั่วถึง วันหนึ่ง โพล่งและจกอว์ออกล่าสัตว์ได้สัตว์ที่ขนใหญ่แต่ตัวเล็กคือเม่น การแบ่งปันไม่ทั่วถึง ปะโอโกรธ คิดว่ากะเหรี่ยงพี่คนโตทั้งสองเอาเปรียบ จึงหนีออกไปยังดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทองคำนั่นคือสุวรรณภูมิ ณ.ดินแดนสุวรรณภูมิปะโอออกลูกหลานสร้างเมือง มีกษัตริย์ชื่อ สุริยัน จันทรา ผู้รับเอาศาสนาพุทธจากอินเดียเข้ามาก่อนชนชาติอื่นๆ ปะโอเชื่อว่าตนเองเป็นชนชาติ ผีว (พยู) ชนชาติที่อยู่มาแต่ก่อนที่มอญและพม่าจะเข้าครอบครองพวกเขาบอกว่าคำว่า ปะโอนั้น เป็นคำเดียวกับคำว่า ผีว หรือ พยู¹⁰

⁹ ชาวเขาในไทย บุญช่วย ศรีสวัสดิ์

• ซอจี ในภาษากะเหรี่ยง จกอว์ แปลว่า บริสุทธิ์

• คำว่า แกะออก, เปิดออก ในภาษากะเหรี่ยง จกอว์ภาคเหนือใช้คำว่า อ้อ-ถ่อ, ในภาษาโพล่งสวนผึ้ง ใช้คำว่า อุ-พะ ซึ่งคำว่า อ้อ ถ่อ, อุ-พะ, ตรงกับคำว่า โอ ในภาษาของกะเหรี่ยง ปะโอ

¹⁰ สวรรค์ พิภูณานนท์ ปณต มรุพจน์ น.ส.พ.สยามโพสต์ อาทิตย์ 10 เมษายน 2537

นิทานหรือตำนานการแตกแยกระหว่างปะโอกับกะเหรี่ยง ยังถูกเล่าขานในกลุ่มของกะเหรี่ยงทางภาคเหนือ กะเหรี่ยงโพลั่ว ในเขตป่าทุ่งใหญ่นเรศวร อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่าดินแดนที่คนปะโอกับกะเหรี่ยงเคยอยู่ด้วยกันก่อนที่จะแยกจากกันนั้นเป็นบริเวณที่เรียกว่า เวียจ่าที่โพ (ทุ่งใหญ่ เชซาโว่, ทุ่งใหญ่นเรศวร)

ตำนานกะเหรี่ยง โพลั่ว และจกอร์¹¹

ในตำนานของกะเหรี่ยงจกอร์กล่าวว่าเมื่อครั้งที่กะเหรี่ยงอยู่ในเมืองจีนมีคนอยู่หลายกลุ่มที่เรียกตนเองว่า ปกาเกอญอ มีครอบครัวหนึ่งมีแม่ชื่อ หน่อ โพลั่ว พ่อชื่อ จกอร์ ทั้งคู่มีลูกอยู่ 7 คน เป็นหญิง 3 คนชื่อ หน่อ บอ กลอ , หน่อ เปอะแด, หน่อ เปอะอะ , ลูกชายมี 4 คน ชื่อ จอ เปอญู, จอ ปอเนปวา, จอ เหว่อ, จอ แควะ อยู่มาวันหนึ่งหน่อโพลั่วและจกอร์เกิดทะเลาะกัน หน่อโพลั่วกล่าวหาจกอร์ว่าไม่รับผิดชอบครอบครัวชอบแต่ดื่มสุรา ชอบออกนอกบ้าน ไปคบกับหญิงอื่น หน่อโพลั่วก็นิทาสามีให้ลูกๆที่อยู่กับแม่ฟังอยู่บ่อยๆ ลูกที่อยู่กับแม่ก็มีใจรักเกียจผู้เป็นพ่อ ส่วนจกอร์ก็กล่าวหาหน่อโพลั่วว่าในขณะที่ตนเองไม่อยู่บ้านเข้าป่าล่าสัตว์ หาเงินทอง มาเลี้ยงดูครอบครัวนั้นหน่อโพลั่วที่อยู่ทางบ้านได้คบหากับชายคนอื่นๆ จึงนิทาภรรยาของตนให้ลูกๆที่ติดตามตนเองได้รับฟัง เป็นเหตุให้ลูกชายที่ชอบไปกับพ่อเกิดใจรักเกียจผู้เป็นแม่ เมื่อถึงเวลากลางคืนสามีและภรรยาคุ้งกันนอนหันหลังให้แก่กัน ลูกๆก็แตกความสามัคคี จนในที่สุดทั้งคู่ได้ทะเลาะวิวาทกันจนต้องแยกจากกัน โดยได้ แบ่งลูกๆ ลูกสาว 3 คนที่อยู่บ้านใกล้ชิดกับแม่บอกว่าตนเองเป็นเชื้อสายของแม่ ลูกชาย 4 คนที่ชอบติดตามพ่อบอกว่าตนเองเป็นเชื้อสายของพ่อ ทั้งสองตระกูลเป็นตระกูลใหญ่ ก่อนที่จะแยกจากกันพ่อและแม่ได้ผ่ากระบอกน้ำไม้ไผ่และหม้อข้าวออกเป็น 7 ซีกมอบให้กับลูกๆทั้ง 7 คนๆละซีก และบอกว่าในวันนี้ลูกแตกแยกกันแต่สักวันหนึ่งพวกลูกๆจะได้กลับมาอยู่ร่วมกัน ในวันนั้นให้เอาซีกกระบอกไม้ไผ่และหม้อข้าว มาประกอบกันลูกๆก็จะเป็นตระกูลใหญ่และชนชาติใหญ่

ลำนํ้าเกี่ยวกับกะเหรี่ยงสายตระกูลฝ่ายแม่ (โพลั่ว) และฝ่ายพ่อ (จกอร์)

แต่ก่อนพ่อแม่มีลูกเจ็ดคน

สายพ่อแม่แต่ก่อนมีเจ็ดสาย

แผ่นดินไม่สงบจึงแตกสลาย

สายโพลั่วฝ่ายหนึ่งสายปกาเกอญอฝ่ายหนึ่ง

เตรียมเก็บซีกกระบอกน้ำไม้ไผ่

เตรียมเก็บเศษไหหม้อข้าว เจ็ดซีกเราก็นับซีกเดียว

เจ็ดซีกเราก็นับซีกเดียว

แต่ก่อนนั้นมีเจ็ดตระกูล แต่ก็เป็นตระกูลเดียวกัน

เตรียมเก็บซีกกระบอกไม้ไผ่ เมื่อนำเศษไหหม้อข้าวมารวมกันให้สนิทแล้ว

เจ็ดชั่วคนดันไทรจะขึ้นพัน *

ในคัมภีร์“เหมียวใจจูงยู” คัมภีร์ของชาวกะเหรี่ยงที่นับถือลัทธิฤๅษี กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงโพลั่ว ชว กับ กะเหรี่ยง จกอร์ ผู้เขียนคัมภีร์กล่าวถึงบทบาท ของกะเหรี่ยงทั้งสองเผ่า

¹¹ แสงชัย ประภาสตันต์ เรื่องราวเกี่ยวกับภูเขาใหญ่และทหารพระเจ้า (2542) ผู้แปล วันที่ 1 กรกฎาคม 1999

* ดันไทร จะขึ้นพัน เป็นภาพเปรียบเทียบ ดันไทรที่โอบกอด ร้อยรัด ดันไม้ จนเป็นหนึ่งเดียวกัน

ในการที่จะสืบทอดวัฒนธรรมและชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คัมภีร์“เหมียวใจจูงยู” กล่าวถึง ถ้ายี่จูงยู ได้มอบ กลองมโหระทึก ให้เป็นมรดกแก่ลูกทั้งสองเผ่า มอบไม้ตีกลองให้กับ ส่อง หรือ จกอว์ ไม้ตีกลอง มโหระทึกเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ แสดงถึง อำนาจ การปกครอง การต่อสู้ เป็นมิติทางการเมือง ส่วน ตัวกลองที่มอบให้ ชูว หรือโพล่ว เป็นเครื่องหมายแสดงถึง ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม ประเพณี จาริต เป็นมิติทางด้านวัฒนธรรม การที่ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะดำรงอยู่คู่ฟ้าดิน จึงเป็นบทบาทของกะเหรี่ยงทั้งสองเผ่าที่จะต้องรักษาสิ่งที่ตนเองได้รับไว้เพื่อเป็นมรดกสืบทอดแก่ชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ในคัมภีร์“เหมียวใจจูงยู” ได้กล่าวถึงกะเหรี่ยงทั้งสองเผ่านี้จะผลัดเปลี่ยนกันขึ้นมารุ่งเรือง จากตำนานการแบ่งแยกสายตระกูลฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ ของกะเหรี่ยงโพล่ว และกะเหรี่ยงจกอว์และในคัมภีร์ “เหมียวใจจูงยู”¹² และจากการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและข้อเปรียบเทียบของกะเหรี่ยงทั้งสองเผ่านี้พบลักษณะที่แตกต่างกันของกะเหรี่ยงสองเผ่าดังนี้

โพล่ว กะเหรี่ยงสายตระกูลฝ่ายแม่ (มุทิ)^{*} ด้วยความเป็นกะเหรี่ยงสายตระกูลฝ่ายแม่หรือเป็นฝ่ายผู้หญิง ซึ่งธรรมชาติของผู้หญิงจะเป็นคนอยู่กับเหย้าเฝ้าเรือน รักสวยรักงาม กะเหรี่ยงโพล่วจึงมีลักษณะเด่นในเรื่อง การถือยึดถือจาริต ประเพณี บรรพบุรุษ มีนิสัยรักการถักทอ มีใจรักในดนตรีและการรำรำที่เรียกว่า “เท็งลียดง” หรือรำดง จนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นศิลปประจำชาติของกะเหรี่ยงในพม่า คนกะเหรี่ยงทุกเผ่า มีความเชื่อ เรื่อง ผี ขวัญ วิญญาณ สิ่งลี้ลับในธรรมชาติอันเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับ ธรรมชาติ ให้ความสำคัญถือผีวิญญาณของบรรพบุรุษ นับถือผีบรรพบุรุษสายมารดาอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นระบบโครงสร้างในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนภายในสังคมคนกะเหรี่ยง ในพม่ากะเหรี่ยงโพล่วอยู่ในพื้นที่ราบใกล้ชิดกับ มอญ พม่า จึงนับถือศาสนาพุทธ พุทธศาสนาจึงเปรียบดั่งเช่นเกราะและกำแพงที่แข็งแกร่งสำหรับกะเหรี่ยงโพล่วที่นับถือพุทธ จึงไม่ยากนักที่มิชชันนารีจะเจาะกำแพงความเชื่อศรัทธาอันมั่นคงเพื่อให้คนโพล่วกลับใจมานับถือศาสนาคริสต์

ทั้งในพม่าและประเทศไทยพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติได้สร้างพื้นที่ทางสังคมให้กะเหรี่ยงโพล่วซึ่งอยู่ในพื้นที่ราบได้มีความสัมพันธ์กับชนชาติส่วนใหญ่เจ้าของประเทศ วัฒนธรรมประเพณีชาวพุทธมีส่วนที่ทำให้กะเหรี่ยงโพล่วซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย เรียนรู้ที่จะ ปรับตัว และเป็นส่วนหนึ่งในสังคมของชนส่วนใหญ่ ในประเทศพม่ากะเหรี่ยงโพล่วได้ใช้มิติทางศาสนาและวัฒนธรรมโดยการรื้อฟื้น ประเพณี เช่น วันปีไหมกะเหรี่ยง ประเพณี ไค จู๊ง หล่า ค่อก (ผูกแขนเรียกขวัญเดือน 9) ในการสร้างความเป็นเอกภาพและสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์

¹² ค้นหาที่มาของเผ่าพันธุ์ น.29 จุลสาร เสียงนกกระเจิบ คณะกรรมการเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร

* บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 30 ชาติในเชียงราย น.189 อ้างว่า ยางแดงเรียก ยาง สวยกะบาน(กะเหรี่ยงโพล่ว) ว่า มุทิ

จกอว์ กะเหรี่ยงสายตระกูลฝ่ายพ่อ (ปาติ) หรือฝ่ายผู้ชาย โดยธรรมชาติของผู้ชายมักจะชอบออกนอกบ้าน ออกล่าสัตว์ ค้าขาย เดินทางไกล หาความรู้ ชอบสมาคม เรียนรู้สังคมภายนอก ผู้ชายกะเหรี่ยงจึงเป็นคน เจ้าบท เจ้ากลอน ก่อนนั้นกะเหรี่ยงจกอว์ในพม่าอาศัยอยู่ทางแถบเมืองตองอู ลุ่มน้ำสาละวิน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชนชาติพม่าซึ่งเป็นชนชาตินักรบที่ยิ่งในเกียรติและศักดิ์ศรี เมื่อถูกพม่ารุกรานกะเหรี่ยงจกอว์ก็ถอยร่นจากพื้นที่ราบเข้าไปในเขตป่าเขาอยู่อย่างเรียบง่าย ยึดถือในประเพณีและวิถีความเชื่อตามบรรพบุรุษเหมือนกับกะเหรี่ยงโพลั่ว พื้นฐานความเชื่อในศาสนาพุทธของกะเหรี่ยงจกอว์จึงไม่หยิ่งรากรลึกลับเหมือนดังเช่นกะเหรี่ยงโพลั่ว ในกลุ่มกะเหรี่ยงจกอว์ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีขงันนารีได้ส่งเสริม การศึกษา และพัฒนาชีวิต ทั้งในประเทศพม่าและประเทศไทย องค์การคริสตศาสนาได้สร้างผู้นำและปัญญาชนให้แก่กะเหรี่ยงจกอว์ ในองค์กรสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) จึงมีกะเหรี่ยงจกอว์ที่นับถือศาสนาคริสต์เป็นผู้นำในการบริหาร การปกครอง และการทหาร ตรงข้ามกับกะเหรี่ยงโพลั่วที่นับถือศาสนาพุทธที่อยู่ภายใต้การปกครองของกะเหรี่ยงจกอว์ตลอดมา ไม่ได้รับการส่งเสริมที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำด้านการปกครองและการทหาร ผู้นำรัฐบาลทหารพม่าเห็นข้อแตกต่างในภูมิหลังทางศาสนาและลักษณะนิสัยในคอ ของกะเหรี่ยงทั้งสองเผ่า เห็นถึงข้อแตกต่างในองค์กรสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงที่กะเหรี่ยงโพลั่วต้องเป็นชนกลุ่มน้อยและเป็นทหารระดับล่าง จึงได้ใช้ข้อแตกต่างของศาสนามาเป็นเงื่อนไขสร้างความระแวงให้กะเหรี่ยงแตกความสามัคคี ด้วยการสนับสนุนกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งส่วนมากเป็นกะเหรี่ยงโพลั่ว ให้แยกตนเองออกจากกลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง(KNU) มาตั้งกลุ่มใหม่ที่เรียกว่าองค์กรกะเหรี่ยงพุทธศาสนาประชาธิปไตย (The Democetic Kayin Buddhist Organizaion – DKBO) ในความขัดแย้งระหว่างกลุ่มกะเหรี่ยง (KNU)และกะเหรี่ยง (DKBO) จึงมี 2 มิติ คือมิติทางศาสนาระหว่างพุทธกับคริสต์ และมิติทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ระหว่างกะเหรี่ยงโพลั่วและกะเหรี่ยงจกอว์ ผู้นำทหารพม่าย่อมพึงพอใจเพราะ “**ยิงนกทีเดียวได้นกถึง2ตัว**”

นิสัยใจคอของคนกะเหรี่ยง

ลักษณะอุปนิสัยของกลุ่มคนแต่ละชาติพันธุ์นั้นย่อมมีลักษณะที่ต่างกัน ความต่างกันเกิดขึ้นจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ระบบการผลิต การปกครองและลักษณะทางกายภาพที่กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นตั้งถิ่นฐาน ในการกล่าวถึงลักษณะนิสัยของคนกะเหรี่ยง ในที่นี้จะใช้ข้อสังเกตของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับคนกะเหรี่ยงว่ากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นมองคนกะเหรี่ยงอย่างไร ซึ่งคนภายนอกได้มองคนกะเหรี่ยงดังนี้

เซอร์ จอห์น เบาริง (Sir John Bowring) นักการทูตชาวอังกฤษที่เข้ามาทำข้อตกลงในสัญญาการค้ากับสยาม ในสมัยรัชกาลที่ 4 พูดถึงคนกะเหรี่ยงว่า

.....ชาวกะเหรี่ยงมีศีลธรรมดีเยี่ยมหลายประการ พวกเขามีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ น่าเชื่อถือ และมีความศรัทธาเชื่อมั่นในบุคคลอื่น การมีเมียหลายคนเป็นสิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น ความเอื้อเฟื้ออารีรอบในฐานะเจ้าบ้านเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันโดยทั่วไปอย่างไม่ลังเลและอย่างไม้อั่น.....

ดร.จัดสัน หมอสอนศาสนา มีขงันนารีชาวอเมริกันที่ทำงานเผยแผ่ศาสนาในพม่า ได้กล่าวถึง

คนกะเหรี่ยงว่า

.....พวกกะเหรี่ยงเป็นคนหัวอ่อน รักสงบ เชื้อคนง่าย มีคุณธรรมหลายอย่างที่เห็นไม่ชัด และความชั่วร้ายชนิดโจ่งแจ้งนั้นก็ปรากฏให้เห็นน้อยมาก ถึงแม้พวกเขาจะขี้เมา สกปรกโสम्म และเกียจคร้าน แต่ศีลธรรมของพวกเขาในด้านอื่นๆก็สูงกว่าศีลธรรมของพวกที่เจริญกว่า...

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ กล่าวถึงลักษณะ รูปร่างกิริยา และนิสัย ของกะเหรี่ยง ในพงศาวดารพม่า

“ กะเหรี่ยงขาวนั้นรูปร่างลำสันแข็งแรงกว่าพม่า แต่โง่เขลากว่าพม่ามาก ผิวงามกว่า และคู่ด้วยตาใกล้พิมพ์มนุษย์ชาติมองโคกว่า เชื่อกันว่ากะเหรี่ยงเป็นคนขี้ และทำอะไรที่โง่ๆตรงๆแต่โง่โครกเป็นที่สุด ทั้งคลังไคล้ในการดื่มน้ำเมามากที่สุด อากาภิรียนนั้นทำอะไรตึงตัง น้ำใจขี้กินเหนง และไม่มีใครรู้จักว่าเรี่ยวยืมหัวสนุกสนานกับใครเป็น¹⁴

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ นักประวัติศาสตร์ ได้สำรวจแนวเขตแดนไทยพม่าได้พบกับคนกะเหรี่ยงในจังหวัดตาก อาจารย์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ กล่าวเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของกะเหรี่ยงกับม้ง ในบันทึกการเดินทางสำรวจพนมแดน ไทย-พม่า-ลาว กัมพูชา

กะเหรี่ยงรักสงบ ไม่ทะเลาะทะเลยาน ไม่มีหัวการค้าเหมือนม้ง¹⁵

ในหนังสือรวมเรื่องเมือง กาญจน์ ไม่ทราบชื่อผู้แต่ง ได้พูดถึงลักษณะอุปนิสัยของชาวกะเหรี่ยงดังนี้

“ อุปนิสัยของชาวกะเหรี่ยง รักความสงบ รักชีวิตในป่าเขา ไม่ชอบความซุกมุ่นวุ่นวายและการแย่งการทำการหากิน มีนิสัยเยือกเย็นสุขุม รักลูก รักหลาน ไม่ชอบลักขโมย ไม่ทุบตี สามี-ภรรยา ไม่คบชู้ ปัจจุบันนับถือศาสนาพุทธ ชอบกินหมากและสุบยาเส้นทั้งหญิงและชายสูบกันตั้งแต่เด็ก เรียกได้ว่าพอเริ่มเดินได้ก็เริ่มสูบกันเลย เห็นหน้าตาเป็นต้องคาบมวนยาเส้นใดๆ หรือไม่ก็คาบกล้องไม้ไผ่ฟันควัน โคมงเหมือนฝรั่งตลอดเวลา

โรนัน ดี.รีนาร์ด (Ronald D. Renard) นักวิชาการ อิสระ กล่าวถึงคนกะเหรี่ยงดังนี้

...ชาวกะเหรี่ยงเป็น คนที่รักสงบ เป็นคนสนุกสนานอยู่กับธรรมชาติที่เป็นป่า เป็นคนไม่ชอบสงคราม ไม่มีความทะเลาะทะเลยาน....ชาวกะเหรี่ยงถ้ามีเรื่องพูดคุยกันหรือต้องการอะไรเขาจะไม่พูดตรงๆจะพูดกันอ้อมๆมากกว่า วัฒนธรรมของกะเหรี่ยงจะไม่พูดกันตรงถ้าพูดตรงเขาถือว่าไม่สุภาพ อย่างเช่น ชาวกะเหรี่ยงชอบทำเหล้าใส่ไหไว้เยอะๆ ถ้าเขาอยากจะกินเหล้า เขาก็จะพูดว่า “ บนไหนั้นมีไก่โต้งแล้ว” ไม่พูดว่าอยากกินเหล้า¹⁶

¹³ Sir John Bowring เมืองประเทศราชของสยามในรัชสมัยต้นโกสินทร์ น.70

¹⁴ พงศาวดารพม่า น.125 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ พงศาวดารพม่า น.125

¹⁵ บันทึกการเดินทางสำรวจพนมแดน ไทย-พม่า-ลาว กัมพูชา ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ส.น.พ.ม.ธรรมศาสตร์ 2540 น.38

¹⁶ ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับชนชาวกะเหรี่ยงและดนตรี โรนัน ดี.รีนาร์ด วน.26 มกราคม 1991

ประวิตร โพธิาศน์ นักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ผู้คุ้นเคยกับกะเหรี่ยงจกอร์ทางภาคเหนือของไทยได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยใจคอของชาวกะเหรี่ยงทุกเผ่าว่า

“ชาวกะเหรี่ยงทุกเผ่ามีนิสัยใจคออ่อนน้อม อ่อนโยน เป็นคนที่ชอบความสุภาพ นุ่มนวล”¹⁷

ก้านัน มานพ สุขุมวัฒนะ อายุ 80 ปี ก้านันตำบลอุ้มผาง ผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ จังหวัดตาก เกิดที่อำเภออุ้มผางกล่าวถึงคนกะเหรี่ยง¹⁸

“กับกะเหรี่ยง ผมชอบพวกเขาตรงที่ยึดมั่นในคำพูดมาก เป็นคนซื่อสัตย์ และพูดคำไหนคำนั้น”

นาย จเร เสาวีสุวรรณ นายอำเภอ อุ้มผาง กล่าวถึงคนกะเหรี่ยง

.....ชาวปกากะญออยู่กันมาเป็นร้อยๆปีพวกเขาผูกพันกับป่ามาตลอด ความเชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งปวงในธรรมชาติล้วนมีจิตวิญญาณทั้งสิ้น ทั้งยังเป็นจิตวิญญาณที่พึงได้รับความยำเกรงจากมนุษย์ การล่วงล้ำย่ำยีจิตวิญญาณ ธรรมชาติ จะส่งผลให้เกิดความเจ็บป่วยหรือสูญเสียของผู้คนและเสียชีวิตภัยในครอบครัว¹⁹

สุจิตลักษณ์ ดีผดุง , สรินยา คำเมือง “ สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงโป” 2540 สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัย มหิดลได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยของคนกะเหรี่ยงดังนี้

....ชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นกะเหรี่ยงโปหรือสกอว์จะมีนิสัยดี เป็นกันเองและเป็นมิตรกับคนทั่วไป ไม่ว่าคนรู้จักหรือคนแปลกหน้า ชอบการพูดคุย แต่ฝ่ายหญิงค่อนข้างขี้อายและไม่กล้าแสดงออกกับคนแปลกหน้า ชาวกะเหรี่ยงรักความสงบ รักและผูกพันกับถิ่นที่อยู่ ไม่ชอบการเคลื่อนย้าย ซึ่งส่งผลไปถึงการมีความรักและหวงแหนสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่อยู่ของตนเอง... ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีอุปนิสัยรักความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่ว่าเรื่องอาหารการกินหรือทรัพย์สินสมบัติ

บทสรุป ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง... สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด

..... กะเหรี่ยงเป็นคนที่ขี้อายไม่ว่าใจคนต่างเผ่า และพยายามรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ ภายในครอบครัวบิดาเป็นผู้มีอำนาจสูงและเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องราวของครอบครัว หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดในหมู่บ้านและเป็นผู้ที่ลูกบ้านให้ความเคารพยกย่อง²⁰

บุญทอด อรมุต อาจารย์โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา ที่ใช้ชีวิตคลุกคลีกับลูกศิษย์ที่เป็นเด็กเชื้อสายกะเหรี่ยง มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างยาวนาน ได้ศึกษาถึงวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จากการศึกษาเรื่อง เพลงกะเหรี่ยง ตำบลสวนผึ้ง บุญทอด อรมุต ได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยของกะเหรี่ยงสวนผึ้งดังนี้

“จะพบว่า ชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้ที่รักสันโดษ รักความสงบสุข อยู่ด้วยกันด้วยความปรองดอง มี

¹⁷ กะเหรี่ยงสะกอว์ชาวเขา ความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม น.32 ประวิตร โพธิาศน์ สถาบันวิจัยชาวเขา เชียงใหม่ 2541

¹⁸ Trips MAGAZINE น. 8-9 ฉบับพิเศษ อุ้มผาง

¹⁹ Trips MAGAZINE น. 8-9 ฉบับพิเศษ อุ้มผาง

²⁰ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง บทสรุป สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด 2518 น.86

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความกตัญญู ใช้ชีวิตเรียบง่าย เป็นคนถ่อมตน²¹

นานาทัศนะและมุมมองของผู้คนต่างชาติพันธุ์ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่เป็นชาวตะวันตกเป็นนักการทูต มิชชันนารี นักวิชาการ รวมทั้งคนไทย ที่เป็น นักประวัติศาสตร์ เป็นผู้นำชุมชน นักปกครอง นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รวมทั้งองค์กรฝ่ายความมั่นคงของรัฐสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด และครูในท้องถิ่น ที่ได้ใกล้ชิดและสัมพันธ์กับชนชาวกะเหรี่ยง ต่างก็กล่าวในทำนองและแนวทางเดียวกัน ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีของชาวกะเหรี่ยงที่ได้ก่อเกิดนั้น ได้ผ่านกระบวนการทางประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมทางสังคม ที่ชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้ปะทะสังสรรค์กับชนชาติพี่น้อง ผองเพื่อนที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กัญญา ลีลาสัย ได้ตั้งข้อสังเกตถึงกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ยังดำรงเผ่าพันธุ์ของตนเองได้จนถึงวันนี้ ไว้ดังนี้

“ท่ามกลางสงครามบางชนชาติสูญหายไปบางชนชาติหดเล็กลง ขณะที่บางชนชาติอย่างกะเหรี่ยงที่ไม่เคยสร้างอาณาจักรและราชวงศ์ กลับดำรงและขยายเผ่าพันธุ์ไว้ได้จำนวนมาก โดยมีศีลธรรมความซื่อตรง เอื้อเฟื้อต่อกัน ต่อคนอื่นและเผ่าพันธุ์อื่นอย่างสูง จนมีสมญาว่า“ปราชญ์แห่งขุนเขา”²²

ค่านิยมของคนกะเหรี่ยงต่อผู้ยากไร้และผู้อ่อนแอทางสังคม

ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่ให้การยอมรับและให้เกียรติกับ สตรี หญิงม่าย และ เด็กกำพร้า หรือผู้ที่ด้อยกว่าทางสังคม ซึ่งเห็นได้จากการที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือผีฝ่ายมารดา ลูกๆที่เกิดมาในครอบครัวต้องกลับไปนับถือผีฝ่ายมารดา ในนิทานของชนเผ่ากะเหรี่ยงมักจะกล่าวถึงชีวิตของเด็กกำพร้า ที่ต้องพบกับความทุกข์ยากลำบาก ถูกเอาเปรียบ เด็กกำพร้าในนิทานกะเหรี่ยงจึงเป็นผู้ที่มีความอดทน ขยัน ล้ายซื่อ มีคุณธรรม ชีวิตปั่นปลายของเด็กกำพร้าในนิทานกะเหรี่ยงลงเอยด้วยการได้ดี เช่นได้เป็นลูกเขยของเศรษฐีหรือพระเจ้าแผ่นดิน สังคมกะเหรี่ยงใช้ตัวอย่างชีวิตของลูกกำพร้าในนิทานเพื่อเป็นเตือนสติให้คนทุกข์ยากมีกำลังใจ และไม่ให้อดถูกคนด้อยโอกาสทางสังคม ในการเรียงลำดับในการเรียกบุคคลในครอบครัวนั้น สังคมคนกะเหรี่ยงจะให้เกียรติผู้หญิง และผู้ที่อ่อนแอก่อน เช่นเรียกแม่ก่อนแล้วจึงเป็นพ่อ เรียกผู้ที่ป็น น้องก่อนแล้วจึงเป็นพี่ เช่น แม่ พ่อ, น้อง พี่, ซึ่งต่างจากสังคมอื่นๆที่ ยกย่องผู้ชายและผู้ที่มาก่อน ดังเช่นที่สังคมไทย จะเรียก พ่อ แม่, พี่ น้อง ดังนี้เป็นต้น

ชนต่างชาติในทัศนะของกะเหรี่ยง

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นชนชาติส่วนน้อยที่อยู่ภายใต้การปกครองของชนชาติใหญ่ ในดินแดนที่เป็นประเทศ จีน ไทยใหญ่ ล้านนา สยาม มอญ พม่า นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภายใต้การปกครองของชนชาติใหญ่ที่มองชาวกะเหรี่ยงว่าเป็นกลุ่มชนที่ ล้าหลัง เป็นคนป่า ชาวกะเหรี่ยงจึงถูกดูถูกเหยียดหยามและถูกกดขี่ จากชนชาติที่เป็นผู้ปกครองโดยเฉพาะจากชาวพม่า ภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติ

²¹ เพลงกะเหรี่ยง ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี 2540 บุญเทอด อรุณน.49

²² ประวัติศาสตร์ชนชาติไทย น.150 กัญญา ลีลาสัย 2544

พันธุ์อื่นๆในมุมมองของชาวกะเหรี่ยงเป็นดังนี้ ลุงบุญธรรม กิ่งลึง วัย 75 ปี กะเหรี่ยงโพลั่ว สวนผึ้ง อดีตสารวัตรกำนัน รู้จัก ไกล่ชิด คู่้นเคยกับข้าราชการที่เป็นคนไทยมาโดยตลอด กล่าวถึงคนไทยดังนี้

“คนไทยนั้นเป็นคนทีฉลาด มีเล่ห์เหลี่ยม ปากอย่างหนึ่งใจอย่างหนึ่ง ปากหวาน ก้นเปรี้ยว กว่าจจะรู้ตัวว่าถูกคนไทยหลอกก็สายเกินไป เมื่อรู้สึกตัวก็ไม่มีอะไรเหลือ...” (คูดำนานเมืองเชียงใหม่ โดย ชอว์ อ่องละ)

“ในท้องของคนพม่า คนมอญ และคนไทยมีเคียวถึงเจ็ดเล่ม ที่จะเกี่ยวลำไส้ของ ผู้ที่คบหากับคนเชื้อชาติเหล่านี้...คนพม่านั้นเป็นคนจิตใจโหดร้าย หยิ่งยะโส ถือตัว ไร้ ใจไม่ได้”²³

นาย ระเณิน บุญเลิศ อดีตครูประชาบาลและกำนันตำบลสวนผึ้งผู้ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคนนอกชาติพันธุ์ เคยอยู่กับเทศบาลมณฑลราชบุรีเมื่อยังเด็ก เมื่อเป็นหนุ่มเคยบวชเป็นพระสงฆ์อยู่ในเมือง เคยมีภรรยาเป็นคนลาววน ได้กล่าวถึงคนไทยไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

“คนไทยนั้นเหมือนกับต้นไทร หรือกาฝาก ที่ขึ้นโอบรัดต้นไม้ที่ตนเองอาศัยอยู่ แรกๆก็เป็นเพียงผู้อาศัยที่ดี อยู่ต่อไปนานๆเข้าก็โอบรัดต้นไม้ที่ตนเอง พึ่งพา อาศัยจนไม้ต้นนั้นแห้งตาย....การจะคบหากับคนไทยหรือให้คนไทยมาอยู่ร่วมด้วย นั้นต้องระวังให้ดี ..”²⁴

จากทัศนะของ กะเหรี่ยงสวนผึ้งทั้งสองสอดคล้องกับบทสรุปของสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ที่ว่า “กะเหรี่ยงเป็นคนที่ไม่วิถีคนต่างเผ่า”

นาย หม่อง เอ หมี่ กะเหรี่ยง จกอว์ สาวกของลัทธิธำมัญญ์ผู้ใหญ่นาน บ้านเลตองคุ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ได้สะท้อนมุมมองต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยงดังนี้

“เมื่อคนเป้อยอ*ได้เป็นใหญ่ ได้กวาดต้อนคนกะเหรี่ยงกระจายไปอยู่ถึงเจ็ดแสนน้ำ เมื่อคนโยได้เป็นได้เป็นใหญ่ ได้กวาดต้อนคนกะเหรี่ยงกระจัดกระจายไปถึงเจ็ดหัวเมือง เมื่อขุหล่าอัวได้เป็นใหญ่ได้ขนคนกะเหรี่ยงไปถึงเจ็ดลำเรือ”²⁵

พม่า – ไทย ในทัศนะของคนกะเหรี่ยงในสถานการณ์ปัจจุบัน

ทัศนะของชาวกะเหรี่ยงที่มีต่อคนพม่าและคนไทยในสถานการณ์ปัจจุบันอาจจะไม่ต่างจากอดีตมากนัก ถึงแม้กาลเวลาและเงื่อนไขที่ชนต่างชาติได้กระทำต่อคนกะเหรี่ยงได้เปลี่ยนไป จากการที่ได้

²³ ลุง บุญธรรม กิ่งลึง วัย 75 ปี คนกะเหรี่ยงโพลั่ว บ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง

²⁴ นาย ระเณิน บุญเลิศ

* คนเป้อยอ พม่า, คนโย ขวน, โยนก, คนขุหล่าอัว ฝรั่งเศส, เมื่อฝรั่งเศสเป็นใหญ่ ได้ขนชาวกะเหรี่ยง เจ็ดลำเรือ เปรียบได้กับการที่องค์การสหประชาชาติ(UN)ได้นำผู้อพยพชาวกะเหรี่ยงในศูนย์อพยพไปอยู่ในประเทศต่างๆ

²⁵ นาย หม่องเอหมี่

สัมพันธ์กับกะเหรี่ยง ไผ่ลั่วและจกอว์ในพม่า พบว่ากะเหรี่ยงทั้งไผ่ลั่วและจกอว์ในพม่าทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและคริสตศาสนา ต่างมองคนพม่าด้วยสายตาที่หวาดระแวงไม่มีความเชื่อถือหรือวางใจคนพม่า เป็นระยะเวลากว่า 54 ปี ที่ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพม่าและกะเหรี่ยงยังไม่มีข้อยุติ กล่าวได้ว่าไม่มีครัวเรือนใดของคนกะเหรี่ยงที่อยู่ในพื้นที่ภายใต้การยึดครองของกลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากสงครามล้างเผ่าพันธุ์ ความ คับแค้น และเจ็บปวด เป็นมรดกที่ครอบครัวยุคหนึ่งส่งต่อมายังคนในครอบครัวจากรุ่นหนึ่งมาสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นสิ่งที่ยากเชื่อในการที่จะลบล้างความรู้สึกเช่นนี้ให้หายไปจากจิตใจของคนกะเหรี่ยงในพม่า

ในสยามประเทศสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันสูงสุดที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของคนสยามทั้งประเทศ สถาบันพระมหากษัตริย์ได้สร้างพื้นที่ทางสังคม ให้ชาวไทยภูเขาทุกเผ่าพันธุ์ ในสยามประเทศได้ เป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับในสังคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชนิและพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ มีพระราชกรณียกิจที่แสดงถึงการเอาพระทัยต่อคนไทยภูเขา ในสยามประเทศยังไม่มีเคยมีผู้นำรัฐบาลที่เป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีท่านใดที่สนใจเอาใจใส่และต้องเห็นดินเหนียวในการดูแลทุกข์สุขของชาวไทยภูเขาเท่ากับสถาบันเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน และยังไม่เคยมีเหตุการณ์ใดๆ ที่แสดงให้เห็นว่าชาวไทยภูเขาในประเทศไทยต้องการที่จะแยกตนเองออกจากสยามประเทศ ต่างจากชนกลุ่มน้อยในประเทศข้างเคียง ที่ลุกขึ้นต่อสู้และต่อต้านผู้ปกครองประเทศเพื่อต้องการแยกตนเองออกจากการปกครองของผู้กุมอำนาจรัฐ

จากประสบการณ์ที่ได้ใกล้ชิดและสัมพันธ์กับคนเชื้อสายกะเหรี่ยงทั้งที่เป็นไผ่ลั่วและจกอว์ที่นับถือศาสนาคริสต์ ศาสนาพุทธ กลุ่มนับถือลัทธิฤๅษี และที่ยังยึดถือจารีตดั้งเดิมของบรรพบุรุษในพื้นที่ 14 จังหวัด พบว่าคนไทยส่วนมากมองกะเหรี่ยงเป็น “พวก ชาว เขา” มากกว่าที่จะมองเห็น กะเหรี่ยงเป็น “ชาว ไทย ภูเขา ” ถึงแม้สังคมไทยจะประกาศตนเองว่า คนไทยมีศาสนานับถือพุทธศาสนา คนไทยมีฐานะดี ทางเศรษฐกิจ มีการศึกษาสูง มีความเจริญกว่า และพัฒนาว่าคนกะเหรี่ยงในทุกๆ ด้านแต่ในด้านศีลธรรมนั้น คนกะเหรี่ยงกลับมองเห็นว่าศีลธรรมของคนไทยนั้นต่ำกว่าคนกะเหรี่ยง มองคนไทยว่าเป็นคนที่ชอบเอาเปรียบ เป็นคนที่ฉลาดแกมโกง มีเล่ห์เหลี่ยม ไม่ต่างกับคนพม่า ในประเทศไทยนั้นครั้งหนึ่งคนไทยเคยให้ความสำคัญกับกะเหรี่ยงให้คู่เลขาชายแดนไทยพม่า อนุญาตให้กะเหรี่ยงใช้ป่าและอยู่ในป่าได้ เมื่อไทยกับพม่าจับมือกัน ไทยจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับคนกะเหรี่ยง คิดจะเอาคนกะเหรี่ยงออกมาจากป่า เพราะเข้าใจผิดว่าคนกะเหรี่ยงทำลายป่าทำไร่เลื่อนลอย” เมื่อเอากะเหรี่ยงออกจากป่าไม่ได้เพราะกะเหรี่ยงอยู่ในป่ามานาน จึงควบคุมคนกะเหรี่ยงไม่ให้ทำไร่หมุนเวียน การควบคุมไม่ให้กะเหรี่ยงทำไร่ หมุนเวียน จึงเป็นการทำลายรากฐานชีวิตวิถีวัฒนธรรมทั้งระบบของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ด้วยวิธีการดังกล่าวกะเหรี่ยงมองว่าคนไทยนั้น สุขุม ลุ่มลึก และ เยือกเย็น ตรงกันข้ามกับพม่าถ้าไม่พอใจกะเหรี่ยงก็กระทำการ อย่าง เปิดเผย ด้วยวิธีการที่รุนแรง ถึงกับฆ่าฟันให้ตายเพื่อไม่ให้เหลือกะเหรี่ยงอยู่ในดินแดนพม่า ด้วยนโยบายที่รัฐดำเนินการกับชาวเขาและคนกะเหรี่ยงได้รับผลกระทบ ทำให้คนกะเหรี่ยงมีความรู้สึกเหมือนกับว่ารัฐไทยเห็นกะเหรี่ยงเป็น “พวก ชาว เขา” เมื่อรัฐ

ไทยมองและมีท่าทีเช่นนั้น กะเหรี่ยงในภาคเหนือจึงได้ตอบโต้ โดยการไม่ยอมรับกับคำซึ่งรัฐเป็นผู้ใช้เรียกพวกเขาว่า “กะเหรี่ยง” แต่ได้เรียกและประกาศตนเองว่า “ข้าคือ คน ปกา เกอะ ญอ ” ตอบโต้ด้วยการนำภูมิปัญญามาอธิบายว่าคนปกาเกอะญอไม่ได้ทำลายป่า หรือทำไร่เลื่อนลอย แต่คน ปกา เกอะ ญอทำไร่หมุนเวียน เป็นนักอนุรักษ์ ตอบโต้นโยบายรัฐในการเพิ่มพื้นที่ป่าด้วยการปลูกป่า ว่าป่านั้นไม่ต้องจำเป็นต้องปลูก เพียงแต่ปล่อยให้ฟื้นตัว และดูแลรักษา ด้วย “ พิธีกรรม บวชป่า ” ป่าก็จะกลับคืนสภาพดังเดิม “ ไร่หมุนเวียน, การบวชป่า, คนปกาเกอะญอ, ” คือวาทะกรรม ที่ คนปกาเกอะญอ ใช้มิติทางวัฒนธรรม ตอบโต้ เพื่อเรียกร้องสิทธิ และอธิบายให้รัฐรวมทั้งสังคมไทยให้ยอมรับและปฏิบัติกับคนปกาเกอะญอในฐานะที่เป็น ชาวไทย ภูเขา ไม่ใช่เป็น ชาว เขา การตอบโต้ด้วยมิติทางวัฒนธรรมนั้นสอดคล้องกับลักษณะอุปนิสัยของคนกะเหรี่ยงซึ่งคนนอกชาติพันธุ์มองคนกะเหรี่ยงว่าเป็นคน “ รักสงบ ” และเป็น “ ปราชญ์แห่งขุนเขา ”

ประวัติศาสตร์และตำนาน คนเผ่ากะเหรี่ยง

ในตำนานหรือประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงนั้น ไม่มีการกล่าวถึงกษัตริย์ของกะเหรี่ยง* ที่เป็นนักรบที่ยิ่งใหญ่เหมือนดังกษัตริย์ของชนชาติอื่นๆดังเช่น พม่า และไทย จึงกล่าวได้ว่ากะเหรี่ยงไม่ใช่ชนชาติที่ชอบรุกรานผู้อื่น ด้วยลักษณะการปกครองของคนกะเหรี่ยงในอดีตอยู่ในระดับกลุ่มชนเผ่า ระบบความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิมที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับธรรมชาติไม่เอื้อให้ชาวกะเหรี่ยงมีแนวคิดในเรื่องธรรมราชา หรือราชาธิราช เหมือนดังกษัตริย์ชนชาติอื่นๆที่ชูธงศาสนาในการอ้างความชอบธรรมในการ ขยายดินแดนของตน คนกะเหรี่ยงจึงไม่มีอาณาจักรที่กว้างใหญ่เหมือนชนชาติอื่นๆ ความเจริญทางศิลปสถาปัตยกรรมก็ไม่เทียบเท่าชนชาติใหญ่ ชนชาวกะเหรี่ยงอยู่ภายใต้การปกครองของชนชาติอื่นมาตลอด ประวัติศาสตร์ภายในของชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจึงถูกถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการบอกเล่าที่ปรากฏใน ตำนาน ท้องถิ่น ใน ทา หรือบทเพลงต่างๆ จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จึงไม่ปรากฏหลักฐานการบันทึกเรื่องราวของชาวกะเหรี่ยงโดยคนกะเหรี่ยงให้เห็นอย่างแพร่หลาย

ในการศึกษาประวัติศาสตร์และเรื่องราวของชาวกะเหรี่ยง จึงมีความจำเป็นที่จะต้อง ศึกษาประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปะภาพจิตรกรรม ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ ของชนชาติ ไทยใหญ่ ล้านนา พม่า มอญ และ ไทย จึงจะเห็นความสัมพันธ์การเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์ของชาวกะเหรี่ยงชัดเจนยิ่งขึ้น

กะเหรี่ยงในวรรณกรรมไทย

วรรณกรรมไทยในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ได้กล่าวถึง ชนชาวกะเหรี่ยงดังที่ปรากฏใน บทเสภาขุนช้างขุนแผน พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2

..... ขุนช้างหันมาสั่งบ่าวไพร่
จงบอกพวกชาวคงพงไพร่ ที่เราได้กล่าวแต่ก่อนมา

* ในภาษากะเหรี่ยงจกอว์ เรียก กษัตริย์ ว่า จอปา เป็นคำเดียวกับคำว่า ซอพวา, หรือ เจ้าฟ้า ในภาษาไทยใหญ่

กะเหรี่ยงละว้าอยู่ป่าใหญ่ ที่เคยมาซังเนื้อไม้กฤษณา
ไปบอกข่าวป่าร้องเรียกกันมา ห้าร้อยคอยท่าจะยกไป²⁶

สุนทรภู่ได้บรรยายสถานที่ที่พลายงามลูกชายของขุนแผน เดินทางมาจากเมืองสุพรรณบุรีเพื่อมา
หาย่าคือนางทองประศรีที่เมืองกาญจนบุรี ในบทเสภาขุนช้างขุนแผนตอน กำเนิดพลายงาม ดังนี้

ถึงโคกพ้องหนองสะพาน บ้านกะเหรี่ยง เห็นโรงเรียงไร้ฟ้ายทั้งซ้ายขวา

พริกมะเขือเหลืองงามอร่ามตา สาลิกาแก้วกินแล้วบินฮือ

สุนทรภู่ เป็นผู้ที่รู้จักและใกล้ชิดกับกะเหรี่ยงเมืองสุพรรณบุรีเป็นอย่างดี สุนทรภู่กล่าวถึงกะเหรี่ยง
เมืองสุพรรณบุรีที่ลงมาขายฝ้ายที่สามชุก ในโคลงนิราศสุพรรณ

ถึงนามสามชุกถ้ำ ป่าดง
เกรียงไร้ได้ฟ้ายลง แลกถ้ำ
เรือค้าทำนนั้นคง คอยเกรียงเรียงเอย
รายจอดทอดทำน้ำ นับฟ้ายขายของ²⁷

กะเหรี่ยงในภาพจิตรกรรมฝาผนัง

ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดตามต่างๆ ในภาคกลาง เช่น วัดประตูลำธาร อำเภอเมือง จังหวัด
สุพรรณบุรี ให้ภาพสะท้อนถึง วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง เมืองสุพรรณบุรี ภาพแกะสลัก ที่วัดแจ้งเจริญ
ตำบล จอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัด ราชบุรี ที่สะท้อนภาพวิถีชาวกะเหรี่ยงราชบุรี เพชรบุรี และ
ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบางแคใหญ่ ตำบลแควอ้อม อำเภออัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม ที่ได้บันทึก
เหตุการณ์ในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ที่เผยให้เห็นถึงบทบาท ของกะเหรี่ยงคนชายขอบเขตแดนไทย –
พม่า ที่ทำหน้าที่คอยดูแลปกป้องผืนแผ่นดินไทยอันเป็นดินแดนมาตุภูมิของตน ภาพกะเหรี่ยงบนบาน
หน้าต่างในพระวิหารวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาวาส (วัดโพธิ์) วัดพระอารามหลวงในรัชกาลที่ 3 มีภาพ
ชนชาติต่างๆ 32 ชาติ กะเหรี่ยงซึ่งเป็นกลุ่มชนชายแดนอยู่ชายขอบห่างไกลสังคมเมือง เริ่มเป็นที่รู้จัก
ของคนไทยกรุงเทพฯ รวมทั้งชนชาติที่ต่างๆ ที่เข้ามามีความสัมพันธ์กับประเทศไทยนับแต่ยุคต้นรัตน
โกสินทร์ โคลงบันทึกกล่าวถึงชนชาติกะเหรี่ยงความว่า

ใส่เสื้อเสมียนละว้าปิด กายสกนธ์
เมลิคปักกรองสวมสอ สุธรร้อย
แรมไร้ระไวหน ทางจรอก
เดินคัตคูด้อยด้อย ค่านผลูฯ
เยี่ยเหย้าอยู่ทรอกห้วย หุบดง

²⁶ บทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม กรมศิลปากร น.413

• นิราศสุพรรณ หนังสือชุดภาษาไทยของคุรุสภา ชีวิตผลงานของสุนทรภู่ น.201 กรมศิลปากร 2538

²⁷ นิราศสุพรรณ หนังสือชุดภาษาไทยของคุรุสภา ชีวิตผลงานของสุนทรภู่ น.201 กรมศิลปากร 2538

นามชื่อกะเหรี่ยง	เพศนี้
ไปเห็นกะเหรี่ยง	จำภาพ ไว้พอ
กับกะเหรี่ยงจำกั้ง	เช่นกันฯ ²⁸

กะเหรี่ยงในตำนานของชนต่างเผ่า

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ “เที่ยวเมืองพม่า” กล่าวถึงตำนานเมือง สารเขต (เมืองแปร) ว่า เมื่อครั้งที่ดินดอนปากน้ำอิรวดียังเป็นทะเล ต่อมาเกิดเป็นสันดอนปากน้ำจนกลายเป็นพื้นแผ่นดิน มีมนุษย์ 3 จำพวกที่ลงมาอาศัยอยู่คือพวกที่เรียกว่า **กะรัน Karan** , พวก เสด Thet และ พยู Pyu ได้เกิดการแย่งชิงดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ พวก **กะรัน Karan** พวก เสด สู้ไม่ได้จึงร่นถอยหนีไปทางเมืองยะไข่ อันเป็นเขตเทือกเขา กลุ่มผู้ชนะคือ พยูจึงได้ครอบครองเป็นเจ้าของดินแดนแต่นั้นมา²⁹

ชื่อ **กะรัน Karan** ในพงสาวดาร ตำนานเมืองสารเขตและชื่อชาวเผ่า **karyan** ที่พบที่พระเจดีย์ชเวกวินชา ที่เมืองพะโค เป็นชื่อที่ต้องนำมาศึกษาวิเคราะห์ทางวิชาการด้านภาษาศาสตร์ ในการออกเสียง ของพม่า นั้น พม่าจะออกเสียง ร เป็นเสียง ย ดังนั้นชื่อของ ชาวเผ่า **karyan** ใน ศิลาจารึกที่พบที่พระเจดีย์ชเวกวินชา ที่เมืองพะโค กับชื่อชาว **กะรัน Karan** , ในตำนานเมืองสารเขตหรือเมืองแปรอาจจะ เป็นชนเผ่าเดียวกันก็เป็นได้ว่า **กะรัน Karan** และ **karyan** คือชนชาว กะยีน หรือ กะเหรี่ยง

พระธาตุอินทแขวน (Kyai ti yo ไย ตี โย) เป็นเจดีย์พระธาตุที่ชาวพุทธถือว่าศักดิ์สิทธิ์ ชาวพุทธใน พม่า และในล้านนาให้ความเชื่อถือเคารพกราบไหว้ ตั้งอยู่ที่เมือง Kyaito ห่างจากย่างกุ้ง 100 ไมล์ เจดีย์ที่ตั้งอยู่บนหน้าผา บนภูเขา ตามตำนานพม่ากล่าวว่าเจดีย์นี้สร้างขึ้นเมื่อประมาณ 2500 ปี โดย พระเจ้าติสสะ ที่เป็นลูกของ พิตยธรร ศิษย์ของฤาษี มีแม่เป็นนาคในตำนานยังได้กล่าวถึงมเหสีของพระเจ้าติสสะว่าเป็นหญิงกะเหรี่ยงชื่อ เซนวนจิน ต่อมาได้เสียชีวิตกลับกลายเป็นหิน อยู่ใกล้เจดีย์ที่สามีของตนคือพระเจ้า พระยาติสสะสร้างไว้³⁰

ในตำนานของชาวไทยใหญ่เมืองเชียงตุงกล่าวถึงการกำเนิดของมนุษย์ว่าเกิดมาจากน้ำเต้าใบเดียวกัน พวกละว้านั้นมาก่อน ยางหรือกะเหรี่ยงออกมาเป็นพวกที่สอง ต่อมาเป็นไต และชนชาติอื่นๆ คนไตจึงเป็นน้องของละว้าและยาง³¹ ในตำนานพงสาวดารไทยใหญ่ ได้กล่าวถึงการขยายอาณาเขตของอาณาจักรเมืองมวหลวง พ.ศ.1854-1907 ในสมัยของเจ้าหลวงเสื่อข่านฟ้า ที่ได้ขยายเขตอาณาจักรเมืองมวครอบคลุมดินแดนไทยใหญ่ อัมสัม พุกาม เชียงแสน ล้านช้าง อโยธยา จนถึง ทะแคว (ทวาย)

28 กะเหรี่ยง กะหร่างในจิตรกรรมไทย วินัย ศิริเสรีวรรณ วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร 2527

คนแปลกหน้าในนาชาติของกรุงสยาม ทวีศักดิ์ เผือกสม น.32 ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ 2546

29 เที่ยวเมืองพม่า สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ น.198-100 ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ 2545

30 ตำนานพระธาตุอินทแขวนของพม่า สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์ ศิลปวัฒนธรรม ตุลาคม 2534 น.76-77

31 ความเป็นมาของ สยาม เขมร ไทย จิตร ภูมิศักดิ์ น.138

และมะริด ในจำนวนเมืองเหล่านั้นมีเมืองยาง และเมืองกะเหรี่ยงด้วย³²

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานวัตถุ ตำนาน และถิ่นที่อยู่ของชนพื้นเมืองดั้งเดิม ในดินแดนแถบนี้ พบว่า ทั้ง มอญ พม่า ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง ต่างก็มีความสัมพันธ์กันมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ถิ่นฐานดั้งเดิมและการอพยพของกะเหรี่ยง

เสถียร โกเศศ อ้างถึงนักปราชญ์ชาวตะวันตกสันนิษฐานว่า ชนชาติกะเหรี่ยงหรือยางในสมัย ดึกดำบรรพ์ มีภูมิลำเนาอยู่ทางตอนใต้ของจีน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณแม่น้ำแยงซีเกียง หรือ เอี้ยงจื่อกั๋ง แปลว่าแม่น้ำชาตียง ชื่อแม่น้ำแยงซีเกียงอาจตั้งมาจากชื่อของชาตียง ต่อมาถูกชนชาติจีนและไทยใน ประเทศจีนรบกวน พวกยางจึงถอยร่นลงมาอยู่ในแหลมอินโดจีน และยังคงกล่าวว่ากะเหรี่ยงหรือยางเคยมี ประเทศใหญ่อยู่ในแคว้นสิบสองปันนา³³

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กล่าวถึงชนชาติกะเหรี่ยงว่า เป็นมนุษยชาติหนึ่งในกรุงจีน เกิดจากเชื้อเจ๊กหรือ มิใช่ไม่ปรากฏ ถูกพวกไทยไล่ต้อนตะเพิดลงมาจากใต้ ภายหลังถูกมอญและพม่าไล่กลับคืนถอยหลัง ขึ้นไปบนเขาอีก กะเหรี่ยงถือว่าพวกตนเป็นมนุษยชาติแรกที่ตั้งอยู่ในหัวเมืองแถบอังวะ ในราวกลาง พุทธศักราชที่ 11 หรือที่ 12 จึงผ่านไปข้างใต้ และแผ่ออกไปตั้งตามลำเนาเขาเงิน ระหว่างลำน้ำอิระวดี แม่สาละวิน และแม่น้ำเจ้าพระยา จนกระทั่งชายฝั่งทะเล³⁴

วิลเลียม กลิฟตัน ค็อค มิชชันนารีชาวอเมริกันได้สำรวจชนเชื้อชาติไทในยูนนาน กล่าวถึง ตำนานของแคว้นยวนหรือกะเหรี่ยงว่า ตีงก่อน ค.ศ.543 ชนชาติอ้ายลาวได้ต่อสู้กับกะเหรี่ยงที่อยู่ใน ดินแดนแถบนี้มาก่อน จนได้รับชัยชนะและขับไล่กะเหรี่ยงออกไป ...คำว่า“เชียงใหม่”ต้นเดิมมาจาก ภาษากะเหรี่ยงดังที่มีกล่าวไว้ในตำนานว่า“ตชิงใหม่(Tsching-mai)เป็นชื่อเมืองของกะเหรี่ยงแต่ครั้ง โบราณ กล่าวถึงเมืองสุวรรณโคมคำว่ามีชาวเมือง เป็น ขอม ไทยอ้ายลาว และกะเหรี่ยงปะปน เมื่อ พระเจ้าสิงหนวัติอพยพครอบครัวลงมาได้พบกับคนพื้นเมืองเดิมคือ พวกลัวะ และพวกกะเหรี่ยงหรือ ยาง

ซอว์อ่องละ ชาวกะเหรี่ยงจกอว์ ในพม่า ได้รวบรวมประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง³⁵ อ้างว่าดินแดนดั้งเดิม ที่คนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่นั้นมีชื่อว่า “ที และ แม่ะ หยั่ว มีความหมายว่า “ ดินแดนน้ำซัดทรายไหล” ซอว์ อ่องละ อ้างว่า ที และ แม่ะ หยั่ว คือดินแดนที่เป็นทะเลทรายโกบี คนกะเหรี่ยงได้ออกจากดินแดน ที และ แม่ะ หยั่ว เข้าไปยังธิเบตจากนั้นก็เคลื่อนย้ายเข้าไปในแผ่นดินจีนในลุ่มน้ำแยงซีเกียง

ลุนบุญธรรม กิ่งลึง กะเหรี่ยงโพลั่วสวนผึ้ง ได้กล่าวถึงถิ่นที่อยู่ของคนกะเหรี่ยงว่า

³² ประวัติศาสตร์ไทยใหญ่ สมพงษ์ วิทาศักดิ์พันธุ์ น.121

³³ สารานุกรม เสถียร โกเศศ น.90

³⁴ ชาวเขาในไทย บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ น.50 ส.นพ.มติชน 2545

³⁵ The Karen History ฉบับภาษากะเหรี่ยง ซอว์อ่องละ SAW AUNG HLA พฤษภาคม 1939 (2482) ย่างกุ้ง

...พ่อแม่คนเก่าก่อน บอกว่าคนกะเหรี่ยงนั้นเดิมทีมาจากทิศ ฉากะซัง^{๓๖} จากนั้นก็ลงมาอยู่ทางใต้ ลงมาถึงที่เราอยู่ทุกวันนี้

ระเณิน บุญเลิศ กะเหรี่ยงโพล่ว สวนผึ้ง บันทึก ถึงถิ่นที่อยู่ของคนกะเหรี่ยงแต่ดั้งเดิมและสาเหตุของการแตกแยกกันระหว่างกะเหรี่ยง โพล่ว กับกะเหรี่ยงจกอว์

...“... แต่ก่อนนั้นคนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ระหว่างเมืองจีนกับเมืองแขก ต่อมาพ่อแม่ผู้หนึ่งได้ทะเลาะกัน เพราะ มีการทำผิดในเรื่องผู้สาว พ่อแม่กะเหรี่ยงจึงได้แบ่งลูก ลูกที่อยู่กับพ่อคือกะเหรี่ยงสายตระกูลพ่อ คือ กะเหรี่ยงสกอร์ พวกนี้ไปอยู่ที่ต้นน้ำ ที่เรียกว่า กะเหรี่ยงคอยหรือยางคอย ลูกที่อยู่กับแม่คือ กะเหรี่ยงโพล่วคือสายตระกูลฝ่ายแม่ พวกนี้ไปอยู่ที่ราบปลายน้ำ ที่เรียกว่า ยางน้ำ”³⁶

ทั้งสองไม่ได้ระบุว่าถิ่นเดิมของกะเหรี่ยงนั้นอยู่ ณ.ที่ใด คำกล่าวอ้างจากกะเหรี่ยงในพื้นที่ทั้งสอง สรุปร่วมกันได้ว่า คนกะเหรี่ยงนั้นมาจากทางภาคเหนือจากนั้นจึงเคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ ซึ่งสอดคล้องกับ แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ที่ระบุว่า คนกะเหรี่ยงได้อาศัยอยู่ใน ดินแดน “ ที่ และ แม่ หยั่ว “ดินแดน”น้ำ ชัด ทราบ ไหล” แล้วจึงเคลื่อนย้ายลงมาอยู่ในจีนตามลุ่มน้ำยางซีเกียง และถอยร่นลงมาอยู่ในลุ่มน้ำ อีรวดี สาละวิน เจ้าพระยา ตามที่ซอว์ อ่องละอ้างถึง

เส้นทางการเคลื่อนย้ายของชนชาติกะเหรี่ยง

การเคลื่อนย้ายของชนชาติกะเหรี่ยง ซอว์ อ่องละ ได้เสนอว่าคนกะเหรี่ยงได้เคลื่อนย้ายจากบริเวณแม่น้ำยางซีเกียงในมณฑลยูนนานทางใต้ของจีน ลงมาตามแม่น้ำสายหลักที่สำคัญในอินโดจีน 3 เส้นทางคือ

เส้นทางที่ 1

ลงมาตาม แม่น้ำอีรวดี อาศัยอยู่ในที่ราบพุกาม ส่วนหนึ่งเคลื่อนย้ายลงมายังดินแดนปากแม่น้ำ อีรวดี เมือง แปร์ เฮนชะคะ เมือง บะเส่ง (พะสิม)และกระจายไปอยู่ตามเทือกเขาติดดินแดนยะไข่

เส้นทางที่ 2

ลงมาตาม แม่น้ำคง (สาละวิน) ผ่านดินแดนไทใหญ่ กระจายกันอยู่ระหว่างที่ราบและบริเวณเทือกเขาของแม่น้ำสะโตง และสาละวิน บริเวณเขตรอยต่อของรัฐบาล(ไทใหญ่) รัฐบาลยะไข่ เมืองตองอู เมืองสะเทิม ปากแม่น้ำสะโตง และแม่น้ำ สาละวิน เมะละเหม่ง ลงมายังภาคใต้ เมือง ทวาย มะริด

• ฉากะซัง หรือ ดาซัง ในภาษากะเหรี่ยงโพล่ว สวนผึ้ง คือดาวเหนือ ที่ขึ้นทางทิศเหนือ

³⁶ นาย ระเณิน บุญเลิศ บันทึก

เส้นทางที่ 3 บริเวณเทือกเขาและที่ลุ่มของ ลุ่มน้ำปิง แม่น้ำเจ้าพระยา น้ำแม่โขง ลาว และกัมพูชา

กะเหรี่ยงความสัมพันธ์กับพม่า

Gordon H. Luce (ค.ศ. 1985) กล่าวว่าพบคำว่า **karyan** ซึ่งเป็นภาษาพม่าเก่าที่ใช้เรียกกะเหรี่ยงในศิลาจารึกที่มีอายุราว ค.ศ. 1240 ร่วมสมัยเดียวกับศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหง ราว 700 ปีมาแล้ว จารึกนี้พบที่พระเจดีย์ชเวทวินชา ที่เมืองพะโค กล่าวถึงชาวเผ่า **karyan** ซึ่งใส่เสื้อทรงกระสอบมีแขนในตัว เวลาใส่ใช้วิธีสวมหัวลงมา ซึ่งตรงกับที่สาวกะเหรี่ยงยังสวมอยู่ในปัจจุบันนี้ ยังมีจารึกอีกหลายหลักที่กล่าวถึงกะเหรี่ยง เช่น หลักที่ระบู้ว่าจารึกใน ค.ศ. 1276 บอกรายชื่อข้าพระที่มีผู้ใจบุญกล่าวนาถวายวัดว่า มีข้าพระที่เป็นเผ่า Kadu เผ่าสะกอ และเผ่า ดองตู จารึกที่เมืองพะโคใน ค.ศ. 1242 ก็กล่าวถึงข้าพระซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงจกอว์อีก และกล่าวถึงเมืองชื่อ Sagu หรือสะกาย ว่าเป็นเมืองที่พวกจกอว์อยู่ ปัจจุบันนี้เมืองนี้คือบริเวณเมือง Minbu บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำอิรวดี แสดงว่าพวกกะเหรี่ยงจกอว์อพยพลงมาจากภูเขามาตั้งอยู่ในเมืองที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดีเป็นเวลานานแล้ว ศิลาจารึกที่เมืองพะโคอีกสองหลักคือจารึกที่ Minnathu ก็กล่าวถึงพวกสะกอตั้งเป็นปึกแผ่นอยู่ทางด้านตะวันตกของเมืองแปร (Prome) ใน ค.ศ. 1342⁶⁰

ลุง หม่องเป่ กนกรกุล ผู้เผ่ากะเหรี่ยงโพล์บ้านทิไ่ป่าหมู่บ้านดิดชายแดนไทยพม่า ในผืนป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้เล่าตำนานเกี่ยวกับการครอบครองดินแดนของชนชาติต่างๆ ในพม่าเรื่องเป็นดังนี้

นานมาแล้วได้มีผิวเผยชาวกะเหรี่ยงคู่หนึ่งล่องเรือมาตามแม่น้ำเพื่อตกปลา ทั้งคู่ได้มาถึงปากแม่น้ำพบเกาะปริ่มพื้นน้ำแห่งหนึ่ง เห็นว่าพื้นดินแห่งนี้ดีมากเหมาะสมที่จะสร้างบ้านแปงเมืองในภายภาค

หน้า ทั้งคู่จึงได้ทำเครื่องหมายโดยเอาคันเบ็ดปักไว้แล้วเอาเสื้อกะเหรี่ยงแขวนไว้ เพื่อเป็นหลักฐานว่า
ตัวเมียคู่นี้ได้มาพบเกาะแห่งนี้ก่อนผู้อื่น

กาลเวลาล่วงเลยมาได้มีชนชาติมอญมาเห็นเกาะแห่งนี้และจับจองไว้เหมือนกันโดยใช้เถี่ยวเก่า
เล่มฝังไว้ได้แผ่นดิน ต่อมาชนชาติพม่าได้มาเห็นและจับจองเช่นเดียวกัน โดยได้นำถั่วลิสงเก่าตะกร้าฝัง
ไว้ในดิน เวลาต่อมาฝรั่งได้มาเห็นอีกและได้นำถาดทองคำเก่าไปฝังไว้ในดิน

อยู่มาวันหนึ่งชนชาติทั้งหมดได้มาพบหน้าพร้อมกัน และอ้างสิทธิในการที่ดินเองได้จับจองเพื่อ
จะครอบครองและสร้างบ้านแปงเมือง ปรากฏว่าคันเบ็ดและเสื้อผ้ากะเหรี่ยงได้หายไปไม่มีหลักฐาน
เหลืออยู่ เมื่อขุดลงไปใต้ดินก็พบเถี่ยวเก่าเล่ม พบถั่วลิสงเก่าเมล็ดและถาดทองคำเก่าไป ชนชาติทั้งหมด
ต่างก็ทะเลาะกันต่างฝ่ายต่างยืนยันว่าได้จับจองดินแดนนี้มาก่อน จนกลายเป็นคดีความกัน

เมื่อตกลงกันไม่ได้ร้อนถึงพระอินทร์ต้องลงมาช่วยแก้ไขปัญหา พระอินทร์ได้เรียกพระยานาคได้
บาดาลขึ้นมาเป็นสักขีพยานในครั้งนี้ พระยานาคยืนยันว่าคนกะเหรี่ยงได้จับจองพื้นที่นี้มาก่อน ต่อมา
เป็นมอญ พม่า และฝรั่ง ดังนั้นกะเหรี่ยงจะต้องเป็นผู้สร้างบ้านแปงเมืองก่อนชนชาติอื่นๆ คนมอญ
พม่า และฝรั่งจึงถามกะเหรี่ยงว่าจะครอบครองเกาะดินแดนแห่งนี้นานสักเท่าใด กะเหรี่ยงตอบว่านาน
จนกว่าดินแดนแห่งนี้จะล่มสลาย ชนชาติ มอญ พม่า และฝรั่งก็ขอแผ่นนี้ครอบครองไปก่อน เมื่อถึง
กำหนดก็จะคืนให้ คนกะเหรี่ยงบอกว่าพวกตนนั้นไม่ต้องทำอะไรพวกชนชาติอื่นๆจะสร้างให้ การตกลง
ได้ทำสัญญาด้วยการดื่มน้ำสาบาน พระอินทร์ พระยานาคเป็นสักขีพยาน เมื่อถึงกำหนดแล้วถ้าไม่ทำ
ตามสัญญา ไฟจะผ่าหัวเมืองท้ายเมือง ทั้งสี่ทิศสามครั้ง ถ้ายังไม่ยอมทำตามสัญญาอีก ไฟจะไหม้บ้าน
เมืองเป็นถ้ำถ่าน มนุษย์จะอยู่ไม่ได้อีก ทุกชนชาติจะพบกับความทุกข์ยาก

มีบททา หรือบทกลอนของชาวกะเหรี่ยงที่ทำนายถึงยุคสมัยที่ชนชาติพม่าได้ขึ้นเป็นผู้ปกครอง
พม่าจะเป็นผู้ที่มีอำนาจและรุ่งเรืองพม่าได้สร้างรูปเคารพทางศาสนาที่ยิ่งใหญ่ ในที่สุดแล้วอำนาจที่ยิ่ง
ใหญ่นั้นก็จะสิ้นสุดไม่ยั่งยืน คงเหลือแต่รูปเคารพและศาสนสถาน ก่อนถึงยุคสุดท้ายที่ชนกะเหรี่ยงได้
ขึ้นปกครอง ในยุคนั้นทุกคนจะ สะพายย่ามกะเหรี่ยง และโดยการปกครองที่ทุกคนสะพายย่าม
กะเหรี่ยง จะทำให้ชนกะเหรี่ยงยิ่งใหญ่ ซึ่งมีทาหรือบทกลอนว่ากล่าวถึงดังนี้

1.เมื่อพม่าได้มีอำนาจก็สร้างรูปเคารพ

สร้างด้วย หิน ไม้ และทองเหลือง

เมื่อ สิ้นยุคของพม่า

คงเหลือแต่เพียงรูปเคารพ

2.สัญญาณสุดท้ายของการปกครอง

เมื่อใกล้ถึงเวลาคนจะสะพายย่าม

เมื่อได้สะพายย่ามกะเหรี่ยง*

คราวนั้นกะเหรี่ยงจะรุ่งเรือง

3. เมื่อยุคของคนอื่นผ่านพ้นไป

ยุคของกะเหรี่ยงจะมาถึง

เป็นยุคที่คนกะเหรี่ยงจะยิ่งใหญ่

ความยิ่งใหญ่ของกะเหรี่ยงมาจากพระเจ้า (ธรรม, ศาสนา)

ถ้าความยิ่งใหญ่ของกะเหรี่ยงสิ้นไป (ยุคที่ศาสนา หรือ ศิลธรรม เสื่อม)

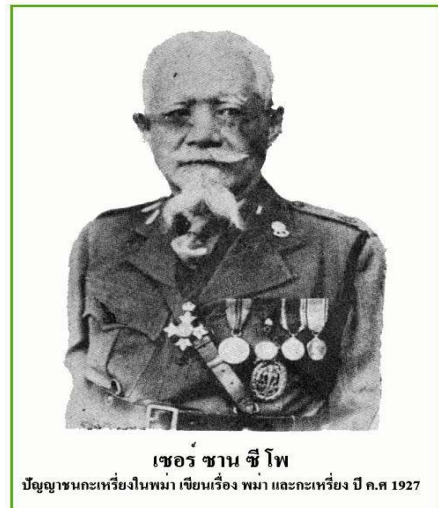
ก็จะถึงยุคอาวसान ♦

จากตำนานเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชนชาติต่างๆ ในพม่า มีนัยยะทางการเมืองการปกครอง ความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ ตำนานเรื่องนี้ยังได้ถูกรวบรวมไว้ในประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงโดยซอว์อ่องละกะเหรี่ยง⁶⁰ อ้างว่าดินแดนที่ผิวเมียกะเหรี่ยงมาจับจองนั้นอยู่ในตำนานเมือง เหว่ ตะกู (เมืองย่างกุ้ง) ที่คนกะเหรี่ยงได้อาศัยอยู่มาก่อน แต่การครอบครองนั้นชนชาติต่างๆ จะผัดเปลี่ยนกันครอบครอง สุดท้ายหลังจากยุคฝรั่งแล้วจะมาถึงยุคที่กะเหรี่ยงจะปกครอง คนกะเหรี่ยงเชื่อว่าการที่ชนชาติต่างๆ ไม่ทำตามข้อตกลงตามที่ได้สัญญาไว้ ความวุ่นวายจึงเกิดขึ้นทั่วดินแดนตราบจนถึงวันนี้

ดร.ชานซีโพ ปัญญาชนชาวกะเหรี่ยงจกอว์ในพม่า ในสมัยที่อังกฤษยังปกครองพม่า ผู้เขียนหนังสือเรื่อง กะเหรี่ยงและพม่าได้กล่าวถึงคนพม่าไว้ดังนี้

“สถานภาพของคนกะเหรี่ยงในดินแดนพม่าก่อนที่อังกฤษจะเข้ามานั้นกะเหรี่ยงถูกดูถูกยิ่งกว่าทาส พวกเขาต้องหลบหนีไปอยู่ตามภูเขาค้างไกลจากหมู่บ้านของชาวพม่า เรื่องราวของชาวกะเหรี่ยงที่ถูกชาวพม่ากระทำการทารุณนั้นมีมากมาย คนกะเหรี่ยงนั้นรักอิสระ,

คนพม่ามองว่าคนกะเหรี่ยงเป็นคนตรงไปตรงมา แต่ไม่รู้จักรอคอยหาโอกาส ลักษณะการสอนในครอบครัวชาวกะเหรี่ยงกับครอบครัวชาวพม่านั้นต่างกันอย่างสิ้นเชิง คนกะเหรี่ยงถูกสอนให้พูดแต่ความจริง ส่วนคนพม่าสอน

เชอร์ ชาน ซี โพ
ปัญญาชนกะเหรี่ยงในพม่า เขียนเรื่อง พม่า และกะเหรี่ยง ปี ค.ศ. 1927

* สะพายย่ามกะเหรี่ยง ย่ามเป็นเครื่องใช้ติดตัวประจำกายของคนกะเหรี่ยง ย่ามจึงเป็นสัญลักษณ์ ของศาสนา, หรือ ธรรม ที่ทุกคนจะต้องยึดถือธรรมดัดตัว เหมือนกับย่ามที่ของใช้ติดตัวของชาวกะเหรี่ยง

♦ แสงชัย ประพาสสันต์ แปล ก๊อดดาร์มี 1 ก.ค.1999

⁶⁰ The Karen History SAW AUNG HLA ตำนานเมือง เวตะกู (ย่างกุ้ง) น.187

เด็กๆให้พูดจ่าน่าฟัง แต่ไม่คิดว่าจะต้องเป็นจริงเสมอไป

ในอดีตคนกะเหรี่ยงแยกตัวเองอยู่โดดเดี่ยวจากคนชาติอื่น โดยหลีกเลี่ยงการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ คนกะเหรี่ยงเป็นคนขี้อาย ล้าหลัง และไม่ชอบการแข่งขัน ในขณะที่ตรงข้ามกับคนพม่า ที่ชอบการต่อสู้ นิสัยก้าวร้าว จึงทำให้รู้สึกว่าคุณพม่ามีการพัฒนามากกว่ากะเหรี่ยง

มีผู้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพม่ากับกะเหรี่ยงเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะคนพม่าไม่มีทางเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ได้ ไม่มีทางที่จะให้คนชาติอื่นมาร่วมมือได้ด้วยความเต็มใจ จนกว่าพวกคนพม่าจะทำลายความคิดของพวกตนที่คิดว่าพวกตนเป็นชาติที่เลอเลิศกว่าชนชาติอื่นๆ....

กะเหรี่ยงภายใต้การปกครองของอังกฤษ

ฮารี มาร์แชลล์ นักเขียนอังกฤษเขียนหนังสือชื่อ The Karens of Burma กล่าวว่าเมื่ออังกฤษทำสงครามกับพม่าครั้งแรก พ.ศ.2369 (ค.ศ. 1826) ชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้นำทางพาทหารอังกฤษเข้าตีเมืองอังวะจนได้รับชัยชนะ สงครามครั้งที่ 2 พ.ศ.2395 (ค.ศ.1852) ชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้นำพาทหารอังกฤษเข้าโจมตีย่างกุ้งจนได้ชัยชนะ และสงครามครั้งที่ 3 พ.ศ.2428 (ค.ศ.1885) ที่อังกฤษรบชนะพม่าได้ทั้งประเทศ ส่วนหนึ่งเพราะความช่วยเหลือจากชนชาวกะเหรี่ยง เมื่อสงครามสงบอังกฤษจึงได้ยกฐานะกะเหรี่ยงมอบหน้าที่และสนับสนุนให้ทำงานใหญ่ การสนับสนุนกะเหรี่ยงของอังกฤษแสดงว่าอังกฤษต้องการหล่อเลี้ยงกะเหรี่ยงเพื่อเป็นเครื่องมือของตนในอนาคต ความจงรักภักดีของกะเหรี่ยงต่ออังกฤษแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 คนกะเหรี่ยงพร้อมใจกันเป็นทหารสังกัดในกองทัพอังกฤษ สมัครออกรบเพื่ออังกฤษในดินแดนต่างๆ นอกประเทศ เช่น เมโสโปเตเมีย อียิปต์ อินเดีย มลายู จนอังกฤษมีชัยชนะในคราวนั้น⁶⁵

ในปี พ.ศ.2372 (ค.ศ. 1829) มิชชันนารีได้ไถ่ตัว ซอว์ โคตาบิว กะเหรี่ยงจกอร์จากความเป็นทาสของชาวพม่า ให้เป็นอิสระ ซอว์ โคตาบิว ได้กลับใจมาเป็นคริสเตียนในเวลาต่อมา จึงเป็นคริสเตียนกะเหรี่ยงคนแรกในประวัติศาสตร์คริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสในพม่า ในปี พ.ศ. 2375 (ค.ศ.1832) ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 โจนาธาน เวคมิชชันนารี ในพม่าได้คิดอักษรกะเหรี่ยงเพื่อแปลพระคัมภีร์ พระคริสตธรรมคัมภีร์ถูกแปลออกมาเป็นภาษากะเหรี่ยงและได้ถูกนำมาใช้กับกะเหรี่ยงจกอร์ ได้ตีพิมพ์ในปี.พ.ศ.2396 (ค.ศ.1854) ทำให้กะเหรี่ยงจกอร์เป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษา พระคริสตธรรมคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมซึ่งส่วนหนึ่งเป็นบันทึกประวัติศาสตร์การสร้างชาติของชนชาติยิว เป็นวรรณกรรมที่สร้างกระแสสำนึกความเป็น ชนชาติ ให้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ ที่แสดงให้เห็นว่าพระเยซูคริสต์เป็นพระเจ้าที่สำแดงความรักต่อมนุษย์ พระองค์ใส่ใจต่อ ผู้ยากไร้ คนต่ำต้อยในสังคม ต่อต้านอำนาจผู้ปกครองที่กดขี่ พระเยซูคริสต์ยังพูดถึงอาณาจักรของพระเจ้า พระคัมภีร์และคำสอนรวมทั้งวิถีทางของพระเยซูคริสต์จึงโดนใจ และเข้าถึงจิตใจ ชาวกะเหรี่ยง ในพม่า ที่ถูกชาวพม่ากดขี่ข่มเหง มาแต่ครั้งอดีต

⁶⁵ แลหลังเมืองพม่า เสถียร พันธรัณย์ น. 142 ส.นพ.สุภาพไพจิ

ในปี พ.ศ.2396 (ค.ศ.1863) ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ข้าราชการอังกฤษได้ทำการสำรวจประชากร ใน 17 หัวเมือง จากการสำรวจในครั้งนั้นพบว่า มีจำนวนประชากรกะเหรี่ยงในพม่าที่อยู่ในร่มธงอังกฤษ มีจำนวน 364,756 คน⁶¹ ในปี พ.ศ.2444 มีประชากรกะเหรี่ยง 727,235[•] คน มีการสำรวจประชากรกะเหรี่ยงในพม่าอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.2474 ปรากฏว่ามีกะเหรี่ยงอยู่ในประเทศพม่าจำนวน 1,340,000 คน เป็นกะเหรี่ยงจกอว์จำนวน 500,000 คน กะเหรี่ยงโพลั่ว 473,000 คน กะเหรี่ยงปะโอ 223,000 คน กะเหรี่ยงกะยา 32,000 คน*⁶²

ในปี พ.ศ.2473 (ค.ศ.1930) เกิดการจลาจลเรียกว่า Saya San Rebellion (กบฏอาจารย์ซาน) เป็นการก่อการจลาจลต่อต้านอังกฤษของชาวพม่า อังกฤษได้ใช้คนกะเหรี่ยงเข้าปราบจลาจลจนเหตุการณ์สงบการยอมเสียเลือดเนื้อ “เพื่อนาย” เป็นที่มาให้อังกฤษตอบแทนกะเหรี่ยง โดยมอบตำแหน่งนายทหารชั้นผู้ใหญ่เป็นรางวัล และทุกครั้งที่มีเหตุการณ์ไม่สงบอังกฤษได้กะเหรี่ยงเป็นเครื่องมือ ในการสอดส่องและนำความลับมาบอก

การที่กะเหรี่ยงเอนเอียงไปทางอังกฤษนอกจากเป็นกลการเมืองของอังกฤษแล้ว เป็นเพราะความผิดพลาดในการปกครองของพม่าแต่ครั้งทีปกครองแบบกษัตริย์ ที่กษัตริย์พม่าทุกพระองค์ไม่เคยเอาใจใส่กะเหรี่ยงเท่าที่ควร ไม่เคยยอมรับและยกย่องกะเหรี่ยงพม่าชอบเรียกพวกกะเหรี่ยงว่า “สัตว์ป่าแห่งขุนเขา ,ควายภูเขา ” เป็นทาสรับใช้พวกผิวขาว มองกะเหรี่ยงว่าเป็นผู้ไม่มีปัญญา เวลากะเหรี่ยงกระทำความผิดใดๆ ก็ลงโทษอย่างป่าเถื่อนเพราะฉะนั้นกะเหรี่ยงจึงไม่มีจิตใจเข้าข้างทางพม่าตลอดชาติ เมื่ออังกฤษมาทำดีกับตนก็เห็นเป็นโอกาสที่จะเปลี่ยนนาย เพื่อแสวงหาความปลอดภัย

ชอบา อูจี (ซ้าย) และ ซอทาติน (คนที่ 3) เดินทางไปอังกฤษ เจาะเรื่องสถานะของกะเหรี่ยงในพม่า (ปี 1946)

⁶⁶ชอบา อูจี Saw Ba U Gyi นักปฏิวัติชนชาติกะเหรี่ยง อดีตผู้นำสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง(KNU) และคณะได้เป็นผู้แทนของชาวกะเหรี่ยงเดินทางไปประเทศอังกฤษเพื่อเจรจาดำเนินเรื่องสถานะภาพและเขตปกครองของชาวกะเหรี่ยงในพม่ากับอังกฤษ แต่ก็ล้มเหลวภายหลังจึงได้ประกาศการต่อสู้กับ

⁶¹ หนังสือ จดหมายเหตุ (The Bangkok Recorder) น. 220

• พงสาวดารพม่า น.123 อ้างมาแล้ว

⁶² ชาวเขา ขจัดภัย บรูซพัตน์ น. 69 แพร์พิทยา 2538

แลหลังเมืองพม่า เสถียร พันธรัย น. 216-220

ฝ่ายรัฐบาลพม่าด้วยการก่อตั้งองค์กร Karen National Defence Organization (KNDO) ซอบา อูจี ได้ประกาศเป็นอมตะวาจาที่ผู้นำชาวกะเหรี่ยงยืนยันว่า “เสรีภาพมีไว้สำหรับผู้กล้าหาญและตายในสนามรบยังดีเสียกว่าที่จะมีชีวิตอยู่อย่างทาส” ด้วยวาจาแห่งชาตินี้ทำให้นักรบสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) ไม่ยอมวางอาวุธต่อรัฐบาลทหารพม่าและยืนหยัดต่อสู้มากกว่า 50 ปี ซอบา อูจีได้ให้คำขวัญ 4 ข้อแก่คนกะเหรี่ยงอีกว่า

1.เพื่อชนชาติ กะเหรี่ยงเราจะไม่ยอมวางอาวุธให้แก่ศัตรู

For us surrender is out of question

2.นานาชาติจะต้องยอมรับประเทศกะเหรี่ยงอย่างสมบูรณ์

The recognition of the Karen State must be completed

3.อาวุธของเรจะต้องอยู่ในมือของเรา

We shall retain our arms

4.กะเหรี่ยงจะต้องมีกฎหมายและนโยบายเป็นของตนเอง

We shall decide our own political destiny

ในด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ซอบา อูจี ได้วางแนวทาง 4 ข้อแก่ชาวกะเหรี่ยง ดังนี้

1.การศึกษาคือแสงสว่างของชนชาติกะเหรี่ยง

2.ต้องยกระดับมาตรฐานการศึกษา

3.ต้องให้ความเคารพผู้อาวุโสและผู้นำ

4.ต้องรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาชาติกะเหรี่ยง *

เซอร์ ดี ทรีท แบรนดส์ หลังจากได้อ่านบทรายงานบันทึกการเดินทางของ นายวริงตันสมิธ ที่ออกจากกรุงเทพฯ ไปสำรวจการทำแร่ดีบุกในตำบลสวนผึ้งและได้เข้าไปในทวยของพม่า ได้แสดงความคิดเห็นถึงความสัมพันธ์ที่ชาวกะเหรี่ยงในพม่ามีต่อชาวอังกฤษในบันทึกการเดินทางครั้งนั้นต่อที่ประชุมของสมาคมดังนี้

...ข้าพเจ้าได้ใจที่ได้เห็นผลการปกครองของอังกฤษในทางตอนใต้ของพม่า และมันทำให้ข้าพเจ้าได้ใจอย่างมากที่ได้ยินมิสเตอร์สมิธพูดด้วยความพอใจเกี่ยวกับกะเหรี่ยง และนั่นเป็นอีกเรื่องที่อยู่ห่างไกลจนรู้จักกันเพียงเล็กน้อยในตอนนี้นี้ มันเป็นการยากที่จะรู้ว่าชาวกะเหรี่ยงอาจจะเข้าที่ซื้อสัตย์ที่สุดของสมเด็จพระนางเจ้าในจักรวรรดิอังกฤษที่อยู่นอกประเทศอังกฤษและสก๊อตแลนด์นั้นเป็นเรื่องสำคัญและในหมู่ชาวกะเหรี่ยงที่เป็นคริสตชนได้มีความเจริญก้าวหน้ามาก⁶⁷

ซอบาอูจี

*นาย กวยพู ผู้ว่าราชการจังหวัด มะริด-ทวาย สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) ,สงครามสร้างชาติชนกะเหรี่ยง น.92 “รุ่งฟ้า” 2530

ถิ่นที่อยู่ของ กะเหรี่ยงในพม่า

บริเวณที่เป็นที่ราบปากแม่น้ำอิรวดีมีเมือง พะสิม เป็นศูนย์กลางของ กะเหรี่ยงในภาคตะวันตก มีทั้งกะเหรี่ยงโพลั่ว และ จกอว์ พวกเขาได้อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้นานมาแล้ว โดยอพยพลงมาตามแม่น้ำอิรวดี ชาวกะเหรี่ยงภาคตะวันตกที่นับถือศาสนาคริสต์เป็นกะเหรี่ยงกลุ่มแรกๆที่ได้รับการศึกษาสูง ได้รับราชการ มีหน้าที่ตำแหน่งในรัฐบาลเมื่อครั้งที่อังกฤษปกครองพม่า

กะเหรี่ยงในภาคตะวันออกอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบและเขตภูเขา ซึ่งอาจแบ่งพื้นที่ออกได้ 2 ส่วนคือ เขตตะวันออกตอนล่าง นับแต่เขตรัฐกะเหรี่ยง มีเมืองโค่งย้ง แกวก่อบ่าง เป็นเมืองศูนย์กลางของ กะเหรี่ยงโพลั่วมาแต่ครั้งอดีต เมาะละเหม่ง ทวาย และในหมู่เกาะทวาย มะริด ตะนาวศรี อยู่ตรงข้าม

จ ัง ห ว ัด ต า ก

กาญจนบุรี ราชบุรี

ประจวบคีรีขันธ์ และ

ชุมพร พื้นที่นี้มีทั้ง

กะเหรี่ยง โพลั่ว จกอว์

ชาวกะเหรี่ยงใน

เขตภาคตะวันออก

ตอนบนของพม่ามีพื้นที่

ที่ติดกับรัฐฉานของ

ไทยใหญ่ ตรงข้าม

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลักษณะภูมิประเทศที่

ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่

จะอยู่ในพื้นที่ราบเขต

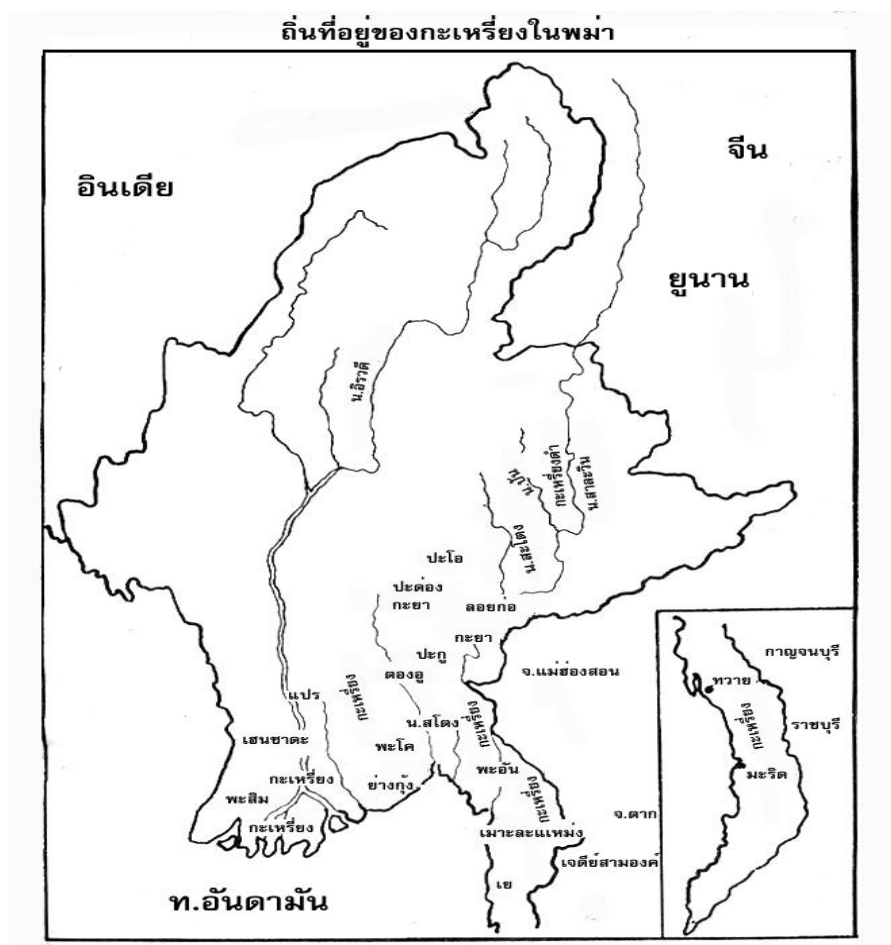
ภูเขา มีประชากรเป็น

กะเหรี่ยง จกอว์ ปะ

โอ และกลุ่มกะเหรี่ยง

กะชา กะเหรี่ยงแต่ละกลุ่มกระจายกันอยู่ในพื้นที่ดังต่อไปนี้

1.กะเหรี่ยงเผ่าจกอว์ อาศัยอยู่ในเมืองตองอู เลงบอย แปร พะโค (หงสาวดี) สะเทิม(สุพรรณบุรี) เสนชาตะ ที่ราบลุ่มปากแม่น้ำอิรวดีที่เมือง พะสิม บริเวณเทือกเขาติดเขตชายแดนยะไข่ อย่างกึ่ง เมาะตะมะ ทวาย หมู่เกาะ ทวายในทะเลอันดามัน มะริด ตะนาวศรี กะเหรี่ยงจกอว์มีเมืองผาปูน เป็นดังเช่น

⁶⁷ บันทึกการเดินทางไปยังบางจังหวัดทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสยาม มิสเตอร์ เอช วาริง ตัน น. 2

เมืองหลวงของกะเหรี่ยงจกอว์

2. กะเหรี่ยงโพลั่ว อยู่กระจายและอยู่ร่วมกับกะเหรี่ยงจกอว์ ใน เมือง ผาอัง แกวเกอบ่าง มะยองเมีย มะอุปิ่น สะเทิม(สุธรรมวดี) เมาะละเหม่ง แครง ปากแม่น้ำ สะโดง เกาะกริต ปากน้ำอิรวดี เมืองพะ ลิม เสนชาตะ บริเวณเทือกเขาตึกเขตชายแดนยะไข่ และที่ราบชายฝั่งทะเลอันดามัน ทวาย มะริด ตะนาวศรี ในกรุงย่างกุ้งของพม่ายังมีชุมชนที่กะเหรี่ยงจกอว์และกะเหรี่ยงโพลั่วอยู่หนาแน่นแถบหมู่บ้าน ทาไมย ใกล้กับ อินเส่ง ชานเมืองย่างกุ้ง เมือง แกวเกอบ่าง จังหวัดผาอังรัฐกะเหรี่ยง เป็นเมืองศูนย์กลางของกะเหรี่ยงโพลั่วในพม่า

3. กะเหรี่ยงปะโอ (ต่องซู) (Taungthu)อยู่บริเวณ เมือง สะเทิม เมาะละเหม่ง เมืองแครง เกาะกริต ผาอัง ชาวปะโอจะอาศัยอยู่ บริเวณใกล้ชุมชนกะเหรี่ยงโพลั่ว มอญ และทาง รัฐฉานแถบเมืองตองอุ

4.กะเหรี่ยงกะยา (Kayah) Bre ตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นในรัฐกะยา มีเมือง เมืองปาย คอยก่อ หรือ กันตรวดีเป็นเมืองหลวง อยู่ตรงข้ามจังหวัดแม่ฮ่องสอน

5.กะเหรี่ยงเผ่าปะด่อง อาศัยอยู่ในเขต มินมะนา ตองอุ รัฐฉาน รัฐกะยา

6. กะเหรี่ยงยินตะเล (Yintale)อาศัยอยู่ในเขตเมืองตองอุ ทางใต้ของรัฐกะยา

7.กะเหรี่ยง ยินบ่อ (Yinbaw)อาศัยอยู่ในเขต รัฐกะยา เมืองตองอุ

8. กะเหรี่ยงปะแร (Pale) อาศัยอยู่ในเขตรัฐกะยา เมืองตอง

9. กะเหรี่ยงแกโคแกบา อาศัยอยู่ในเขตรัฐกะยา รัฐฉานทางใต้

10. กะเหรี่ยงเผ่า ผั่ว อาศัยอยู่ในเขต รัฐกะยา เมืองตองอุ เมือง มินมะนา

11.กะเหรี่ยงเผ่าสะแย อาศัยอยู่ในเขต รัฐฉานทางใต้ คอยโหลว

12.กะเหรี่ยงเผ่า ยินจา อาศัยอยู่ในเขต รัฐฉานทางใต้ คอยโหลว

13.กะเหรี่ยง ยางดำ (Black Karen) อาศัยอยู่ในเขต รัฐฉานทางใต้ คอยโหลว

ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างกะเหรี่ยงกับรัฐไทย

การเข้ามาอยู่ในดินแดนสยามของชาวกะเหรี่ยง

สาเหตุที่คนกะเหรี่ยงในดินแดนพม่าจำนวนหนึ่ง ต้องเข้ามาอยู่ในดินแดนสยามนั้นมาจากความต้องการสำแดงอำนาจ บุญญาบารมี ความต้องการเป็นผู้ยิ่งใหญ่ หรือเป็นจอมกษัตริย์ของบรรดาผู้นำชาว สยาม พม่า มอญ ผู้นำของชนชาติที่เจริญเหล่านั้นจึงได้แผ่ขยายอาณาจักรด้วยการทำสงครามหลายครั้งที่ผู้นำเหล่านี้ อ้างว่าเพื่อการชำระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์อาทิเช่น ตะเบงซะเวตี้ พระเจ้าบุเรงนอง ที่ยกกองทัพมาตีอยุธยา ผลพวงจากสงครามของบรรดาซังसारทำให้หมู่บ้านแพรคือกะเหรี่ยงได้รับผลกระทบต้องหนีภัยสงครามจากพม่าเข้ามายังดินแดนสยาม และบางครั้งก็ถูกกองทัพสยามกวาดต้อนเข้ามายังดินแดนของตน ตามที่มีการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ดังนี้

หนีพม่า เข้ามาในดินแดนของชาวละว้า

ชอว์อ่องละกล่าวถึงการอพยพเข้ามาในเมืองไทยครั้งใหญ่ของชาวกะเหรี่ยงครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์

เมื่อครั้งที่ พระเจ้าอนรธาภักตร์ย้ายมาพักพิงจากพุกาม เพื่อต้องการพระไตรปิฎก จากพระเจ้ามอญหะ กษัตริย์มอญซึ่งครองเมืองสะเทิม (สะตุง) พระเจ้ามอญหะพาแม่แก่กองทัพพระเจ้าอนรธา ชาว กะเหรี่ยงโพลั่วซึ่งอยู่ร่วมกับมอญได้อพยพหลบหนีภัยภัยอันรุกรานขึ้นไปอยู่ตามป่าเขาในเมืองตองอู เข้ามาอยู่ในล้านนา และตามเทือกเขาชายแดนไทยพม่า เข้ามาอยู่ในดินแดน ละว้า ซึ่งเป็นแผ่นดิน สยามในเวลาต่อมา

สอดคล้องกับประวัติศาสตร์บอกเล่าของชาวกะเหรี่ยงโพลั่วตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่กล่าวถึงสงครามแย่งชิงพระไตรปิฎก หลังจากที่ชาวกะเหรี่ยงเชื้อ พุได้โกได้แปล พระไตรปิฎกเป็นภาษากะเหรี่ยง โพลั่ว ในปี พ.ศ.1601 พระเจ้าอนรธา ยกมาตีเมืองสะเทิม พุได้โกซึ่งเป็นอำมาตย์หลวงของกษัตริย์มอญ ได้วางแผนรวบรวมกำลังผู้คนเป็นชาย 40 คน นำพระไตรปิฎกฉบับ ที่ได้แปลออกมาเป็นภาษากะเหรี่ยงโพลั่วหนีออกมาในเวลากลางคืน มาจนถึง เมืองท่งวะเผอ³⁷คือเมือง สยามในปัจจุบัน มีบทกลอนที่ชาวกะเหรี่ยงกล่าวถึงการอพยพเข้ามาในรัชสมัย(สยาม)ครั้งใหญ่ บท กลอนมีเนื้อความดังนี้

กาลา เลื่อ หฺยู่ ป่ง ก้อง ทัย มะ อ้อ เลอ ซฺราย กัง หละ หน่า
 กาลครั้งเมื่อ มอญ ขึ้น ปกครองเมือง ได้ไหลเทไปอยู่ เมืองสยาม ส่วนหนึ่ง
 มีย เก่ มิ่ง หน่า มิ ทัย หล่าง นั้ง ถ่าย กล่องเลอ เกว เกอ บ่าง
 นอนกลางคืน สะอื้นให้น้ำตาไหล คิด ถึง เจดีย์ ที่เมือง เกว เกอ บ่าง^{*}

บทกลอนนี้กล่าวถึงเมืองดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงคือ “เกวเกอบ่าง” ที่คนล้านนาเรียกว่าส่วยกะบ่าง เป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์เพราะอยู่ในที่ราบลุ่มใกล้กับแม่น้ำสาละวิน มีภูเขาที่มีลักษณะสูงขลุ่ยอยู่ลูกหนึ่ง บนยอดเขาเป็นที่ตั้งของเจดีย์ที่คนกะเหรี่ยงเลื่อมใสศรัทธา

ถูกสยามกวาดต้อนเข้ามา สมัยกรุงศรีอยุธยา

กะเหรี่ยงโพลั่วตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี กล่าวถึงกษัตริย์ไทยคือสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อครั้งยกทัพไปตีเมืองหงสาวดีกับเมือง โมวเลอเมีย (เมาะละหม่ง) ได้กวาด ต้อนชาวเมืองรวมทั้งชาวกะเหรี่ยงโพลั่วจากเมือง ไควยง เกวเกอบ่าง โดยการใช้เชือกร้อยที่ใบหูและฝ่า มือกลับมายังประเทศไทย เรื่องเล่าของชาวกะเหรี่ยงสังขละบุรี นั้นสอดคล้องกับเอกสารที่นาย เชมมีย์

³⁷ ประวัติศาสตร์ชนเผ่าชน น. 71 เมืองท่ง วะ เผอ (วะ เผอ แปลว่า ในเมือง ของชาว วะ หรือ ละว้า)

หฺยู่พู่ ในบางครั้ง หมายถึง ชนชาติมอญ และ รวมทั้ง พม่า,

* เมืองโค่งยัง แกวเกอบ่าง เป็นถิ่นที่อยู่ของกะเหรี่ยงโพลั่ว อยู่ริมแม่น้ำสาละวิน อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ของ จังหวัดพม่า รัชกะเหรี่ยง ที่ถูกต้อนนั้นเจดีย์เจดีย์ เกวเกอบ่าง เป็นคนละแห่งกับเจดีย์พระธาตุนันทแขวน ซึ่งอยู่ที่เมือง สะเทิม (สุธรรมวดี) ตามที่ กัญญา ลิลลีย์ คนเผ่าไทย น.144 และไพฑูรย์ พรหมวิจิตร เสียงเพรียกจากชาติพันธุ์ น.110-114 ศูนย์ชาติพันธุ์วิทยาสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2540 ที่สันนิษฐานว่าเจดีย์แกวเกอบ่าง คือ พระเจดีย์นันทแขวน

วันวลิต ชาวสอตันดา ที่ได้เข้ามาในกรุงศรีอยุธยาได้บันทึกไว้ใน พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับวันวลิต พ.ศ.2182 นาย เยรเมีย วันวลิต กล่าวถึงเมืองที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้ได้นั้นรวมถึงเมืองของชาว กะเหรี่ยงด้วย³⁸

หนี พม่าเข้ามา สมัยกรุงธนบุรี

เมื่อ อองไจยะ อดีตนายพราน บ้าน มุกโซโบ ได้ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินพม่ามีพระนามว่า พระ เจ้าอลองพญา ได้ถูกปราบมอญที่เป็นกบฏ พวกมอญสู้ไม่ได้จึงหนีเข้ามายังประเทศไทย คนโผล่ ที่มี ความสัมพันธ์อันดีกับมอญก็หนีตามมาด้วย ครั้นเมื่อพระเจ้ามังระขึ้นครองราชชาวมอญก็ยังก่อการกบฏ เพื่อเรียกร้องเอกราชจากพม่า จึงถูกเข่นฆ่าและปราบอย่างหนักคนมอญจึงอพยพเข้ามาในประเทศไทย เหตุการณ์ครั้งนี้ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี พ.ศ. 2516 - 2517

หนี ฝรั่งเศสเข้ามาในสมัยรัตนโกสินทร์

ในปี พ.ศ.2428 เป็นปีที่ 17 ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงครองราช อังกฤษยึดพม่าตอนเหนือได้แล้ว ได้เกิดข้อพิพาทระหว่างอังกฤษกับ กะเหรี่ยงกะยาห์ เมื่อจ่อละพอ (Sawlapow) เจ้าเมืองกันตรวดีไม่ยอมให้อังกฤษใช้ดินแดนกะเหรี่ยงเพื่อที่จะผ่านเข้าไปยังดินแดนของ ไทใหญ่ ชาวกะยาห์จึงได้ลุกขึ้นต่อต้านกองทหารอังกฤษ ต่อมาอังกฤษได้เรียกร้องค่าชดเชยจากการ โจมตีของชาวกะยาห์เป็นเงิน สองแสนรูปี ปืน 500 กระบอก และภาษีปีละ 5,000 รูปี เมื่อจ่อละพอ (Sawlapow) ไม่ยอมทำตามข้อเรียกร้องของอังกฤษที่เป็นฝ่ายบุกรุกดินแดนของตน อังกฤษจึงนำกอง ทหารเข้าโจมตีดินแดนชาวกะเหรี่ยงกะยาห์จนประสบชัยชนะและได้ผนวกเอาดินแดนของกะเหรี่ยงเข้า ไปอยู่ในการปกครองของตน จ่อละพอจึงได้นำคนกะเหรี่ยงกะยาอพยพหนีเข้ามาอยู่ในเขตไทยที่ แม่ฮ่องสอน⁴⁰ จึงมีกะเหรี่ยงกะยาอาศัยอยู่ในเขต อำเภอเมือง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนมาจน ถึงทุกวันนี้

การอพยพเข้ามาของกะเหรี่ยงในปัจจุบัน

การอพยพเข้ามาในประเทศไทยของชาวกะเหรี่ยงจากพม่าในปัจจุบัน มาจากปัญหาทางด้านการ เมืองและเชื้อชาติระหว่าง ชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงกับรัฐบาลทหารพม่า ที่นำไปสู่การสู้รบทำให้มีผู้อพยพ หนีภัยสงครามเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพในประเทศไทย ตามจังหวัดชายแดน ในพื้นที่จังหวัด แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี การอพยพเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ.2527 เมื่อรัฐบาลทหารพม่าเริ่มบุกโจมตีกองกำลัง กะเหรี่ยง (KNU) ระหว่างปี พ.ศ.2532 – 2535 การอพยพเข้ามามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นหลังจากที่นายทุน ไทยเริ่มเข้าไปทำธุรกิจไม้ในพม่า การตัดเส้นทางลำเลียงไม้ซุงได้เอื้อต่อการเข้าโจมตีกองกำลังกะเหรี่ยง ของทหารรัฐบาลพม่า และการจัดระเบียบชายแดนของพม่าเพื่อโครงการวางท่อแก๊สไทย-พม่า มายังโรง

38. พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับวันวลิต พ.ศ.2182 น.91 ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ พ.ศ.2546

⁴⁰ พม่า กับการต่อต้านจักรวรรดินิยมอังกฤษ น.258 ฉลอง สุนทราวาณิช 2546 แปล , ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง น.2 สำนัก งานสารสนเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด พ.ศ.2518

ไฟฟ้าจังหวัดราชบุรี ในปี พ.ศ.2538 เมื่อฝ่ายกะเหรี่ยงต้องเสีย มาเนอปลอว์ ค่าย คอมมูร่า และฐานที่มั่นสำคัญให้แก่พม่าตลอดแนวชายแดนไทย-พม่า ทำให้มีผู้พลัดถิ่นที่ลี้ภัยจากการสู้รบอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว 14 แห่ง จำนวนผู้พลัดถิ่นในเดือน พฤศจิกายน 2542 มีจำนวนทั้งสิ้น 97,700 คน สถานะของผู้อพยพเหล่านี้เป็นคนสัญชาติพม่า เชื้อชาติ กะเหรี่ยง ไพล่ จกอว์ รวมทั้งกะยา⁴¹ แต่รัฐบาลทหารพม่าไม่ยอมรับการเป็นพลเมืองพม่าของผู้อพยพเหล่านี้ ผู้อพยพชาวกะยาห์เข้ามาในปี พ.ศ.2539-2540 เป็นต้นมา องค์กรเอกชนด้านมนุษยธรรมได้ให้ความช่วยเหลือผู้อพยพเหล่านี้ ด้านอุปกรณ์สร้างที่พักอาศัย และเครื่องครัว เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม มุ้ง และเสื้อ ปิละครั้ง ถ่านขี้เลื่อยแทนฟืนหุงต้มสำหรับหุงอาหาร คนละ 7 กิโลกรัมต่อเดือน ข้าวสารหักท่อน 16 กิโลกรัม ปลาแร่ 1 กิโลกรัมเกลือ 330 กรัม ถั่วชิก 1.5 กิโลกรัม น้ำมันพืช 1 ลิตร สำหรับผู้ใหญ่ 1 คน

จำนวนผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงในศูนย์อพยพในประเทศไทย * เมื่อเดือน ธันวาคม 2546

1.ค่ายอพยพ บ้านถ้ำหิน อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี	9,431 คน
2.บ้านต้นยาง อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี	3,946 คน
3.บ้านนุโพ อ.อุ้มผาง จ.ตาก	12,481 คน
4.บ้านอุ้มเปี้ยมใหม่ จ.ตาก	19,041 คน
5.บ้านแม่หละ จ.ตาก	45,878 คน
6.บ้านแม่กองคา จ.ตาก	15,112 คน
7.บ้านบ้านแม่ลามาหลวง จ.ตาก	11,880 คน
8.บ้านแม่สุริน จ.แม่ฮ่องสอน	3,413 คน กะเหรี่ยง กะเรนนี่ (กะยาห์)
9.บ้านปางควายในสอย จ.แม่ฮ่องสอน	18,466 คน กะเหรี่ยง กะเรนนี่ (กะยาห์)
รวมทั้งสิ้นจำนวน	139,648 คน

กะเหรี่ยงความสัมพันธ์กับรัฐไทย

ซอว์ อองละ ได้บันทึกถึงตำนานเรื่องการล่มสลายของเมืองเชียงใหม่ ที่กะเหรี่ยงเคยปกครอง เมื่อครั้งที่ตนเองได้พบกับข้าราชการไทยผู้หนึ่งที่เป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยงคือ พระสุวรรณ ครั้งที่พระสุวรรณไปนมัสการพระเจดีย์ที่ปางกุ่มของพม่า พระสุวรรณได้เล่าถึงตำนานเรื่องการล่มสลายของเมืองเชียงใหม่ที่กะเหรี่ยงเคยปกครองให้ ซอว์อองละ ดังนี้

กษัตริย์เมืองเชียงใหม่ของชาวกะเหรี่ยงไม่มีพระโอรสที่จะสืบราชสมบัติ มีแต่พระธิดาเพียงพระ

⁴¹ ปัญหาการจัดการผู้อพยพจากพม่า ไทยกับพม่า-ข้อควรทำและไม่ควรทำ ,กฤตยา อาชวนิกุล น.136 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2544

* ข้อมูลจาก Burmese Border Consortium ธันวาคม 2546 ระหุก ระเหิน ยี่สิบปีค่ายผู้ลี้ภัยชนเผ่าจากพม่าในประเทศไทย โครงการเพื่อนไร้พรมแดน

องค์เดียว ฝ่ายกษัตริย์ของ จอแตะ * รู้ว่าถ้ากษัตริย์ของชาวกะเหรี่ยงสิ้นพระชนม์จะไม่มีพระโอรสสืบราชสมบัติ จึงคิดที่จะมีไมตรีกับกะเหรี่ยง กษัตริย์ “จอแตะ” จึงวางแผนที่จะขอพระธิดาจากกษัตริย์กะเหรี่ยง แต่กษัตริย์กะเหรี่ยงไม่ยอมให้ กษัตริย์ จอแตะ จึงได้ทำการปิดเส้นทางการค้าไม่ขายเกลือแก่คนกะเหรี่ยง เป็นเวลา 3 ปี ปรากฏว่าประชาชนกะเหรี่ยงได้เกิดเจ็บป่วยล้มตายจำนวนมากเพราะไม่ได้กินเกลือ บรรดาข้าราชการกะเหรี่ยงจึงขอร้องให้กษัตริย์ยอมยกพระธิดาให้แก่กษัตริย์จอแตะ

16 ปีต่อมา กษัตริย์กะเหรี่ยงสิ้นพระชนม์ไม่มีพระโอรสที่จะสืบราชสมบัติ ข้าราชการกะเหรี่ยงจึงได้มาติดต่อขอรัชทายาทที่จะสืบราชสมบัติแทนกษัตริย์ที่สิ้นพระชนม์ แต่พระโอรสของพระธิดากษัตริย์กะเหรี่ยงมีพระชนม์เพียง 15 พรรษา กษัตริย์ จอแตะแจ้งว่าขอให้พระโอรสมีพระชนม์ครบ 20 พรรษาเสียก่อน แล้วให้ข้าราชการกะเหรี่ยงมารับไปเป็นกษัตริย์

เมื่อพระโอรสมีพระชันษาครบ 20 ปี ข้าราชการกะเหรี่ยงก็มาทวงสัญญา ข้าราชการกะเหรี่ยงได้เข้าเฝ้าโดยไม่ได้แต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยง พวกข้าราชการไทยกล่าวว่า พวกท่านไม่ใช่คนกะเหรี่ยงเพราะไม่ได้สวมชุดกะเหรี่ยง ให้ท่านกลับไปแต่งชุดกะเหรี่ยงก่อนแล้วจึงมาเจรจา พวกข้าราชการกะเหรี่ยงก็กลับไปสวมชุดกะเหรี่ยง ข้าราชการไทยได้บอกกับกษัตริย์ว่า ก่อนที่ข้าราชการกะเหรี่ยงจะเข้ามาถึงพระราชวัง ขอให้พวกผู้ชายหลบออกไปนอกพระราชวังทั้งหมดเหลือไว้แต่เพียงพวกผู้หญิงและเด็ก และให้แยกข้าราชการกะเหรี่ยงออกเป็นเป็นกลุ่มๆ ส่วนพวกผู้หญิงให้แสดงใบหน้าที่น่ารัก ร้องเพลงและเต้นรำให้สนุกสนาน จัดเตรียมสุราอาหารที่อร่อยที่สุด เลี้ยงดูข้าราชการกะเหรี่ยงให้มากมายเมื่อข้าราชการกะเหรี่ยงมาไม่รู้สีกตัวก็ให้ฆ่าเสียทุกคน เมื่อถึงเวลาทุกคนก็ปฏิบัติตาม ข้าราชการกะเหรี่ยงจึงถูกฆ่าเสียสิ้น

ยังมีตำนานหรือนิทานอีกเรื่องหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงในภาคเหนือของประเทศไทยและกะเหรี่ยงในพม่าได้เล่าสืบทอดกันมาเป็นตำนานเรื่อง “หน่อหม่แยแพ” ที่กล่าวถึงกษัตริย์เมืองเชียงใหม่นำไปขอพระธิดาของกษัตริย์กะเหรี่ยง ที่ชื่อ หน่อหม่แยแพ และนำกลับมาเป็นมเหสีที่เชียงใหม่ หมื่อแยแพเป็นหญิงสาวที่สวยงามมาก ฝ่ายกษัตริย์เชียงใหม่ต้องการที่จะหลับนอนด้วย แต่ก็ไม่สามารถแตะต้องตัวได้ เมื่อกษัตริย์เชียงใหม่มาสัมผัสตัวของหมื่อแยแพครั้งใดร่างกายของเธอก็จะร้อนทันที ฝ่ายพระมเหสีองค์อื่นๆของเจ้าเชียงใหม่เห็นว่าพระเจ้าเชียงใหม่สนใจแต่ หมื่อแยแพ จึงได้อิจฉาริษยา โดยไปบอกกับโหรของเจ้าเชียงใหม่ว่าหมื่อแยแพ เป็นหญิงกาลกิณี ที่จะนำความวิบัติมาสู่นครเชียงใหม่ พระเจ้าเชียงใหม่เชื่อตามที่โหรกล่าว จึงนำหมื่อแยแพไปฆ่า โดยการชุบหลุมฝังทั้งเป็น ในคราวที่สร้างเมืองเชียงใหม่ เมื่อเสาหลักเมืองได้พุ่งลงไปที่กร่างของหมื่อแยแพที่อยู่ในหลุม เลือดของนางได้พุ่งกระชูดกระเซ็นไปถูกร่างของพวกผู้หญิงที่มาดูทำให้หญิงสาวชาวเชียงใหม่นั้นมีหน้าตาและผิวพรรณที่สวยงามเหมือน หน่อ หมื่อแยแพ

* จอแตะ ในภาษากะเหรี่ยงจกอว์ มาจากคำว่า โจเดีย ตามพม่าที่เรียก คนไทยภาคกลางว่า คน โจเดีย หรือ อโยธยา, อโยธยา

ปาดี้ มอฉ่วย พู คนปกาเกอะญอ บ้าน ปอมี อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ เล่าว่าคนปกาเกอะญออยู่ในที่ราบมาก่อน เมืองที่อาศัยอยู่นั้นชื่อ เกอะเม แปลว่าเมืองแม่มา่ย คือเมืองเชียงใหม่ ชาวเมืองได้สร้างกำแพงเมืองไว้สี่ด้าน ต่อมาคนโย มาตี เวกิเม ปกาเกอะญอสู้โยไม่ได้จึงพากันหนีขึ้นไปอยู่บนดอย ในตำนานพระเจ้าวิบุตุมปอน(วิบุตุมพร) ได้กล่าวว่าคนปกาเกอะญอได้ครองเมืองมาก่อนแต่ด้วยความเคร่งครัดในจารีตประเพณีและข้อห้ามตามความเชื่อของตน จึงไม่สามารถอยู่ร่วมกับพี่น้องคนอื่นๆได้ จึงเปลี่ยนมาให้คนอื่นเข้าปกครอง คนเหล่านั้นปกครองด้วยการใช้อำนาจ ยศฐาบรรดาศักดิ์ ลาภยศเงินทอง ปกาเกอะญอยอมรับไม่ได้จึงได้หนีขึ้นไปอยู่บนดอยใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สมถะ ยึดถือฮิดฮอย* เป็นใหญ่ดังคำกล่าวที่ว่า “นกยางอยู่กำหอบ อีวอกอยู่กำเมือง” นกกระยางอยู่ตามหุบเขา ลิงอยู่ในเมือง” ความหมายคือ คนมีศีลธรรม จะปลีกตัวอยู่ในที่สงบ สันโดษ คนฉลาดมีไหวพริบและเอาตัวรอด จะอยู่ในเมืองที่เจริญ⁴⁷ ตำนานของเมืองเชียงใหม่ได้บันทึกไว้ในบทกล่าวนาของชาวกะเหรี่ยงจกอว์ดังนี้

พอ เจ โปะ พระเลอ กี่แม ดอกไม้บานที่เมืองเชียงใหม่
 พระ ลอ หล่า แก เลอ ปวา เหว่ บ้านสะพรั่งจนกลายเป็นเมืองของคนอื่น
 เหว่ เล กี่แม อะ หน้าบอ เมืองหน้าผาแลดูเหลืออร่าม (กำแพงเมือง)
 เลอ เปลลอ เหม่ ยว หล่อ เล่น นอ เมืองที่ประทับของพระเจ้าในอดีต⁴⁸

สร้อยดี อ่องสกุล กล่าวถึงกำเนิดนครรัฐเขลางค์ (ลำปาง) ว่าหลังจากพระฤาษีได้สร้างเขลางคนครให้พญานันทยศพระโอรสของพระนางจามเทวีแล้ว ก็มีพวกคนชาวป่าคือพวกละว้ากะเหรี่ยงทั้งหลายที่อยู่โดยรอบในตำบลนั้น พากันมาอยู่โดยมากเอกสารคัมภีร์โบราณและพับหนังสือ เกี่ยวกับวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร กล่าวถึงเมื่อพม่าปกครองเชียงใหม่ได้บำรุงวัดพระสิงห์อย่างดี มีการหยาดน้ำหรือ ถัดปนาและถวายข้าพระแก้ววัดพระสิงห์โดยเฉพาะพวกยางหรือกะเหรี่ยงจำนวนหนึ่งทำหน้าที่จัดหาน้ำมันมาจุดไฟบูชาพระพุทธรูปสิ่งศักดิ์ โดยไม่ต้องเกณฑ์ไปรับราชการอย่างอื่น⁴⁹

ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับล้านนาในสมัยต้นรัตนโกสินทร์

สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พลเมืองล้านนามีจำนวนน้อยเหตุมาจากการรบพุ่งกันระหว่างไทยกับพม่า ผู้คนจึงหลบหนีออกจากเมืองใหญ่ ไปอยู่ในที่ซึ่งปลอดภัย บ้างก็หลบไปอยู่ในเขตป่าเขาและเข้าไปอาศัยอยู่ในดินแดนของกะเหรี่ยงทางฝักตะวันตกของแม่น้ำ คง (สาละวิน) เมื่อคนสยามจากกรุงเทพฯกับคนเมืองล้านนาขับไล่พม่าออกไปจากราชอาณาจักร บ้านเมืองยังอยู่ในภาวะบอบช้ำจากพิษ

* ฮิดฮอย คือ จารีต ประเพณี

⁴⁷ • กีนพอ้อม นุ่นพอลุ่น ชีวิตบนเส้นด้ายของ 13 เผ่าไทย” น.51 มี.ค 2537

⁴⁸ ร่าง โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในระดับประถมศึกษา ชนเผ่า ปกา เกอะ ญอ น.3 ผู้เฒ่าลำนำ ลุง มอมมอ ฉ่วย พู บ้าน ปอมี อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

⁴⁹ ประวัติศาสตร์ล้านนา สร้อยดี อ่องสกุล 2539 (เมืองโบราณ ก.ค-ก.ย.36)

ของสงคราม เมืองเชียงใหม่ในเวลานั้นประชากรมีน้อย มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มจำนวนประชากรในแผ่นดินเพื่อการบูรณะบ้านเมือง ต้องการกำลังไพร่พลในการปกป้องประเทศชาติ และเพาะปลูกเพื่อสะสมเสบียงอาหาร ให้แก่กองทัพ พระเจ้าเชียงใหม่จึงได้ใช้ นโยบาย “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” (เก็บผักใส่ตระกร้าเก็บข้าใส่เมือง) ทำการกวาดต้อนผู้คนจากเมืองต่างๆในดินแดนไทใหญ่ รวมทั้งคนกะเหรี่ยงมาสร้าง เวียงป่าซางและทำการบูรณะเมืองเชียงใหม่³⁹ เมื่อประชากรและเจ้าเมืองเหล่านั้นไม่ยอมเป็นไมตรีด้วยก็ใช้กำลังเข้ากวาดต้อน ถ้าเมืองไหนยอมเป็นไมตรีด้วยก็ผูกไมตรีเพื่อหวังเป็นพันธมิตร กะเหรี่ยงโพล้จำนวนหนึ่งได้ถูกกวาดต้อนมาในครั้งนี้ด้วย ปัจจุบันคนเหล่านี้อาศัยอยู่ในอำเภอบ้านโฮ่ง ทุกหัวช้าง ถี แม่ทา จังหวัดลำพูน อำเภอ ลอง วังขึ้น จังหวัดแพร่ อำเภอ สันป่าตอง บ้านช่างคำ ทุกแห่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ในปี พ.ศ.2326 ปีที่ 2 ที่กรุงเทพฯได้รับการสถาปนาเป็นเมืองหลวง พระเจ้ากาวิละพระเจ้าเชียงใหม่เห็นว่าเมืองยางแดงปากตะวันตกแม่น้ำสาละวินไม่ได้ขึ้นกับพม่า จึงได้ให้พลญสามล้าน นำด้วยขาม 60 ใบ ผ้าแพร และหนังสือ ไปเกลี้ยกล่อมและชักจูงให้เจ้าเจ้าแสนตาดคำเมืองยางแดงเป็นไมตรีต่อกัน จุดประสงค์เพื่อจะช่วยให้ช่วยดูแลชายแดนด้านตะวันตกของเชียงใหม่ เพื่อหวังให้กะเหรี่ยงเป็นดังเช่นรัฐกันชนระหว่างไทยกับพม่า ยังได้ขอขวาล้านนาที่หนีภัยสงครามระหว่างล้านนากับพม่าที่เข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนกะเหรี่ยงได้อพยพกลับ โดยกลับมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านป่าซาง ในปีเดียวกันเจ้าอุปราช น้อยธรรมลังกา กับเจ้ารัตนเมืองแก้วคำฝั้นได้ไปเจริญไมตรีกับเจ้าแสนหลวงซึ่งเป็นเจ้าเมืองกะเหรี่ยงขาว เจ้าแสนหลวงเป็นผู้ที่มีอำนาจและควบคุมชาวกะเหรี่ยงขาวและกะเหรี่ยงแดง เจ้าแสนหลวงได้ชักชวนให้เจ้าอุปราชธรรมลังกาไปพบกับเจ้าฟ้าน้อย ระภาผ่อ เจ้าเมืองกะยาเพื่อขอการสนับสนุนในการผูกสัมพันธ์ระหว่างล้านนากับเจ้าเมืองกะเหรี่ยง⁵⁰ ทั้งสองฝ่ายได้ประกอบพิธีตั้งสัตย์สาบานตามจาริตยางแดง ที่ท่าสะยา ริมแม่น้ำสาละวินปากตะวันตก ทั้งสองฝ่ายได้ทำพิธีโดยการล้มกระบือตัวหนึ่งแล้วเลี้ยงกัน แล้วจึงเอาขากระบือผ่าออกเป็นสองซีก ซีกหนึ่งให้เมืองยางแดงรักษาไว้ อีกซีกหนึ่งให้เมืองเชียงใหม่รักษาไว้ ได้ตั้งสัตย์ปฏิญาณต่อกันว่า ให้เอากลางน้ำแม่คงเป็นเขตแดนแม้สรรพสิ่งใดๆไหลน้ำคงมาปากตะวันตก ก็ให้เชียงใหม่เอาเป็นประโยชน์ ถ้าไหลน้ำแม่คงมาทางปากตะวันตกก็ให้ยางแดงเอาประโยชน์ ถ้าไหลมาตรงกลางก็ให้แบ่งฝ่ายละกึ่ง ดังคำกล่าวสัตย์ปฏิญาณของกะเหรี่ยงและล้านนาว่า

ตราบได้น้ำแม่คงบ่หาย เขาควยบ่อลื้อ ถ้ำช้างเผือกบ่ยุบ
เมืองเชียงใหม่กับเมืองยางแดงทั้งสองฝ่ายก็ไม่ขาดไมตรีต่อกัน⁵¹

³⁹ เพชรลานนา เล่ม 1 น.47-48 ปราณี ศิริธร พ.ศ.2538

⁵⁰ เหนือแคว้นแดนสยาม น.450-454 ปราณี ศิริธร พ.ศ.2528

⁵¹ ปัญหาชายแดนไทย-พม่า นคร พันธุ์ณรงค์ น. 23 โครงการหนังสือชุด “ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2540

เจ้ารัตนเมืองแก้วคำฝั้นต่อมาได้เป็นเจ้านครเชียงใหม่องค์ที่ 3 ซึ่งเป็นอนุชาของเจ้าอุปราชน้อยธรรมลังกา ได้เกิดใจสมัครรักใคร่กับ เจ้านางตาเวยบุตรตรีของเจ้าฟ้าน้อยระภาผ่อ จึงได้แต่งงานกันและนำเจ้านางตาเวยกลับมายังนครเชียงใหม่ นับเป็นครั้งแรกที่ปรากฏหลักฐานว่าเจ้านายฝ่ายเหนือของเชียงใหม่ได้ทำการสมรสกับเจ้าหญิงกะเหรี่ยงบุตรตรีเจ้าเมืองกะยา(ยางแดง) ซึ่งมีศักดิ์และฐานะเป็น

เจ้าเช่นเดียวกัน เจ้านางตาเวยนี้ต่อมาได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชว่า เนตรนารีไวย⁵² เมื่อพระเจ้าช้างเผือกธรรมลังกาได้เป็นเจ้านครเชียงใหม่ได้มอบหมายให้เจ้าหนานมawangซึ่งต่อมาคือพระเจ้าเชียงใหม่มหิธรประเทศออกตรวจราชการชายแดนและผูกสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยง ในครั้งนี้เจ้าหนานมawangโดยการสนับสนุนของเจ้าแสนตาดคำผู้นำกะเหรี่ยงได้รับแม่เจ้าคำแผ่น บุตรตรีคนสุดท้ายของเจ้าแสนตาดคำมาเป็นภรรยาเจ้านางคำแผ่นคือเจ้ามารดาของแม่เจ้าอุษามหาเทวี พระชายาของพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์เจ้าชีวิตอ้าวเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 6 แม่เจ้าอุษาคือเจ้ามารดาของ เจ้าแม่ทิพย์ไกรสร มหาเทวีของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนคร

เจ้าดารารัศมี(นั่งกลาง) แต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยง พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5^{*}

เชียงใหม่องค์ที่ 7 และแม่เจ้าทิพย์ไกรสรเป็นพระมารดาของเจ้าดารารัศมีพระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5⁵³ ความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่กับเจ้าเมืองกะเหรี่ยงยังคงความต่อเนื่อง ในปี พ.ศ.2372 พระเจ้าเชียงใหม่ได้ให้เจ้าราชวงศ์ ไป ตรวจดูเขตแดนและทำสัญญาอยู่กับเจ้าเมืองกะเหรี่ยงกะยา ที่ตำบล บ้านอ่อง ในปี พ.ศ.2414 พระเจ้าเชียงใหม่ อินทวิชยา

⁵² เหนือแคว้นแดนสยาม น.455 ปรานี ศิริธร

^{*} ภาพจาก เพ็ชรล้านนา 2 ปรานี ศิริธร ณ.พัสดุหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ สำนักงานภาคเหนือ 2538

⁵³ เหนือแคว้นแดนสยาม น.456 ปรานี ศิริธร และ เพ็ชรล้านนา (1) น.69,น.85-86

นนท์ ได้จัดให้ น้อยปัญญา นายโปลิสเมืองขวมน หนานชื่น น้อยมawangษ์ หนานมawangศ์ พระยาเกียรติ พระยาขันธคำ ออกไปทำสัญญา กับเมืองกะเหรี่ยงยางแดง ที่บ้านอ่อง และเมืองขุนขวมน และ พ.ศ.2425 พระเจ้าเชียงใหม่อินทวิชยานนท์ ได้ให้เจ้าราชสัมพันธ์วงษ์ออกไปทำหนังสือสัญญาปักปัน เขตแดนกับเมืองกะเหรี่ยงกะยา จนถึงเมืองแม่ฮ่องสอน⁵⁴

สายสัมพันธ์ระหว่างสายเจ้าล้านนา กับสายกะเหรี่ยง

1. เจ้าเศรษฐีคำฝั้น สมรสกับ แม่เจ้า* ตาเวย (พระธิดาเจ้าเมืองกะเหรี่ยง)
(เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 3) และเป็น (เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 1)

มีราชบุตรและธิดาด้วยกันดังนี้

1. เจ้าราชวงศ์มหาพรหมคำคง
2. เจ้าหญิงบุญนำ สมรสกับเจ้าหนานมawangศ์ โอรสพระเจ้ากาวิละ
3. เจ้าหญิงคำเกี้ยว สมรสกับอุปราชลำพูน
4. เจ้าหญิงเขียวก้อม สมรสกับเจ้าเมืองตาก
5. เจ้าหญิงฟองสมุทร สมรสกับเจ้าหนานไชยวงศ์ มีทายาทคือ
เจ้าน้อยมawangศ์ เศรษฐีบ้านสันทรายมawangศ์ ต.สันทราย อ.สารภี และ เจ้าน้อยคำคง(คำคน)
6. เจ้าหญิงเปาพิมาลย์

2. พระเจ้ามโหตรประเทศ สมรสกับ แม่เจ้าคำแผ่น (พระธิดาเจ้าเมืองกะเหรี่ยง)
(เจ้านครเชียงใหม่องค์ที่ 5)

มีราชบุตรธิดาด้วยกัน 3 พระองค์ดังนี้

1. เจ้าแม่อุษา ธิดาคนที่ 13 อภิเษกสมรสกับพระเจ้ากาวิโรสุริยวงศ์ เจ้านครเชียงใหม่องค์ที่ 6
มีธิดาด้วยกัน 2 องค์คือ

1. แม่เจ้าทิพย์ไกรสร ชายาพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้านครเชียงใหม่องค์ที่ 7 มีพระธิดาคือ
เจ้าดารารัศมี พระราชชายา ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5
2. เจ้าแม่อุบลวรรณ
2. แม่เจ้าบัวทิพย์ ธิดาองค์ที่ 15 สมรสกับเจ้าน้อยมawangศ์ ซึ่งเป็นบุตรเจ้าราชวงศ์คำมูล
3. แม่เจ้าคำหลอ ธิดาองค์ที่ 16 สมรสกับเจ้าน้อยมawangวัน ซึ่งเป็นบุตรอุปราชพิมพิสาร

⁵⁴ ปัญหาชายแดนไทย-พม่า น. 23 นคร พันธุ์รงค์ โครงการหนังสือชุด “ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2540

* ที่เรียกว่า แม่เจ้า สืบเนื่องจาก เจ้าหญิงองค์ใดมีศักดิ์เป็นเอกภรรยาเจ้าผู้ครองนคร หรือพระเจ้าผู้ครองนครก็ดี เรียก และยกย่องเป็นแม่เจ้า กับผู้ที่ป็นน้องนางก็ได้เป็นแม่เจ้าไปด้วย น.86 ปราณี ศิริธร และ เพ็ชรล้านนา

ความสัมพันธ์ระหว่างล้านนากับกะเหรี่ยงเป็นความสัมพันธ์ภายใต้ผลประโยชน์ร่วมกันโดยล้านนาหวังพึ่งกะเหรี่ยงเป็นรัฐกันชนระหว่างพม่ากับล้านนา นอกจากกะเหรี่ยงจะทำหน้าที่เป็นรัฐกันชนให้แก่ล้านนาและไทยกรุงเทพฯแล้ว ทรัพยากรอันมีค่าคือป่าไม้สักที่อุดมสมบูรณ์ในดินแดนกะเหรี่ยงได้สร้างความมั่งคั่งให้แก่บรรดาเจ้าเชียงใหม่เมื่อครั้งที่อังกฤษเข้ามาทำสัมปทานป่าไม้ในดินแดนล้านนาเมื่อเจ้าเชียงใหม่อ้างว่าเมืองยางแดงขึ้นกับเชียงใหม่ จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่และเชื้อพระวงศ์ให้ความสำคัญอย่างใกล้ชิดกับเจ้าเมืองกะเหรี่ยง ทั้งสองฝ่ายจึงได้ทำสัญญาเป็นไมตรีต่อกันอย่างต่อเนื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยง กับ อูยรยา

ในสมัยอูยรยา ชาวกะเหรี่ยงมีส่วนร่วมกับไทยในการทำสงครามกับพม่า สันนิษฐานว่าคนกะเหรี่ยงในกองทัพอูยรยาคือคนกะเหรี่ยงที่ถูกกองทัพไทยกวาดต้อนมาจากเมืองแควก่อนแบ่งเมื่อครั้งที่กองทัพอูยรยาไปตีพม่า คนกะเหรี่ยงเป็นผู้รู้เส้นทางและภูมิประเทศ มีความสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยงตามพื้นที่ชายแดนไทย จึงได้เลี้ยคูเพื่อหวังพึ่งพาในยามสงครามเมื่อครั้งที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชยกทัพไปตีเมืองหงสาวดีและเมืองตองอู ในปี พ.ศ. 2142 พระองค์ได้ให้ผู้นำกะเหรี่ยงกะเหรี่ยงเข้าร่วมรบมีตำแหน่งในกองทัพ ชื่อว่า แสน ภูมิโลกาเพชร⁴² สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงทำสงครามกับเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2205 กองทัพอูยรยามีชัยชนะต่อเชียงใหม่ได้เมือง อินทริคีรี และเมือง อุมลุก⁴³ ของ กะเหรี่ยง ละว้า ที่ขึ้นกับเชียงใหม่ ในคำให้การของชาวกรุงเก่า เมืองศรีสวัสดิ์ เป็นหัวเมืองทางตะวันตกอยู่ในกองอาทมาต มีหน้าที่ส่งส่วยคินุก แก่อยุธยาเมืองศรีสวัสดิ์มีเจ้าเมืองชื่อพระพิชัยชนะสงคราม มีพลเมืองเป็นกะเหรี่ยง ละว้า⁴⁴

ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี จุลศักราช 1137 (พ.ศ. 2318) กษัตริย์พม่า พระเจ้าอังวะ (มังระ) ได้ให้หุ่นยิมหาสีหะสุร (อะแซหวุ่นกี้) จัดกองทัพมาตีอยุธยา (กรุงธนบุรี) ในบันทึกของฝ่ายพม่ากล่าวถึง กะเหรี่ยงและละว้าเมืองศรีสวัสดิ์ที่ทำหน้าที่คอยหาข่าวแก่ฝ่ายไทยดังนี้

“ขณะนั้นฝ่ายอยุธยาได้รับทราบข่าวจาก กะเหรี่ยง ละว้า บอกว่าพม่ายกมาทาง ท้าไร่ เป็นอันมาก พวกอยุธยาจึงได้ชุมพลทหารไว้ที่ตำบลท่ากระดาน”⁴⁴

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ได้สถาปนากรุงเทพฯเมืองหลวงแห่งใหม่ได้ 4 ปี พระเจ้า ปดุง กษัตริย์พม่าได้ ยกทัพมาทำสงครามกับ

⁴² ไทยรบพม่า ครั้งที่ 14 น. 133 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

• ชื่อ อุมลุก ปรากฏในตำนานการเดินทางของพระนางจามเทวี ที่เดินทางผ่านเมืองอุมลุกขึ้นมายังลำพูน มีชาวละว้ากะเหรี่ยง ออกมาต้อนรับ อุมลุก อยู่ริมแม่น้ำปิง ปัจจุบันอยู่ในอำเภอ บ้านตาก จังหวัดตาก

⁴³ ไทยรบพม่า ครั้งที่ 19 น. 181 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

⁴⁴ มหาราชวงศ์ พงศาวดารพม่า น. 280 ศิลปวัฒนธรรม พิมพ์ที่ บริษัทพิมพ์ ประพันธ์ เช็นเดอร์ กรุงเทพฯ 2545

ไทยในคราวศึกสงคราม 9 ทศในปี พ.ศ.2328 ในพงศาวดารพม่า กล่าวถึงบทบาทของชาวกะเหรี่ยงสังขละบุรีดังนี้

....จะกันซึ่งเป็นมหาดเล็กพระเจ้าอังวะถูกจับตกเป็นเชลยของฝ่ายไทยในคราวเมื่อศึกอะแหว่นก็ได้อีกหนึ่งสื่อจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระเจ้าปดุงทรงรับสั่งถามจะกันถึงการจัดการป้องกันบ้านเมืองของฝ่ายไทยว่าเป็นอย่างไร จะกันทูลว่า“ก่อนพระองค์มิได้ยกกองทัพมาเมืองอยุธยา นั้น ชาวกะเหรี่ยงแขวงเมืองสังขละจับตัวพม่า 3 คนส่งไปยังพระเจ้าอยุธยาถามกับพม่า 3 คนนั้นๆ ให้การว่าพระเจ้ากรุงอังวะทรงใช้ให้ไปตีทางเชียงใหม่ทางหนึ่ง ทางมณฑลทาง 1 ทางระแหงทาง 1 ทางทวายทาง 1 กองทัพ 4 กองทัพนี้กองหนึ่งพลทหาร 300,000 คนเศษ”⁴⁵

บันทึกฝ่ายพม่ายังได้กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงสังขละบุรี ทำหน้าที่ดูแลชายแดนไทยด้านตะวันตกว่า

ชาวกะเหรี่ยงตำบลสังขละบุรี มีใบบอกไปยังกรุงศรีอยุธยาว่า พม่ายกกองทัพมาและขนเสบียงอาหารไว้ที่ตำบล อะลันเด* ครั้นพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาทรงทราบดังนั้นพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาทรงตรัสว่า บัดนี้พม่ายกกองทัพมาเป็นอันมาก จะทอดทิ้งไว้นานไม่ได้พม่าจะมีกำลังมากขึ้นแล้วจะลำบาก แล้วพระองค์ทรงจัดทัพให้พระยาพิษณุโลกยกคุมกองทัพยกไปตีพม่าจนได้รับชัยชนะพม่าหนีกลับไปเมอะตะมะ⁴⁶

ผู้นำกะเหรี่ยง ในประวัติศาสตร์ไทย

พะวอ นายด่านแม่ละเมา

ตามคำบอกเล่าของชาวกะเหรี่ยงแม่สอดและแม่ละเมา พะวอ* เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน หรือนายบ้าน ที่มีหน้าที่ดูแลชายแดนสืบข่าวให้แก่เจ้าเมือง ระแหง อยู่ที่ห้วยแม่ละเมา หรือด่านแม่ละเมา พะวอ เป็นความรู้อันมีความสามารถในการจับช้างป่า ต่อสู้บนหลังช้าง สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงแต่งตั้งให้เป็นนายด่านอยู่ที่ด่านแม่ละเมา⁵⁶ เพื่อคอยปกป้องเขตแดนไทยมิให้ข้าศึก

เจ้าพ่อพะวอนายด่านชาวกะเหรี่ยงแม่ละเมา
อ.แม่สอด จ.ตาก

⁴⁵ มหาราชวงศ์พงศาวดารพม่า ศิลปวัฒนธรรม นายต่อแปล น. 291

* อะลันเด คือแม่น้ำรันตีหนึ่งในจำนวน แม่น้ำสามสายที่ไหลมาบรรจบกันที่ สามสบ อำเภอสังขละบุรี กาญจนบุรี

⁴⁶ มหาราชวงศ์พงศาวดารพม่า ศิลปวัฒนธรรม นายต่อแปล น. 296

* พะวอ ในภาษากะเหรี่ยง จกอว์ การเรียกค่าน้ำหน้าของชายกะเหรี่ยงจกอว์ ใช้ค่าน้ำหน้าว่า พะ หรือ ชอว์ เช่น ชอว์ปะดี ชอว์อ่องละ ส่วนการใช้ค่าน้ำหน้าชายของกะเหรี่ยงโผล่วนั้น จะมีคำขึ้นต้นด้วยคำว่า “พะ” หรือ “ฟ้า” เช่น พะเจ็ง ฟ้าโผ่ว คำว่า “ชอว์” และ “พะ” ในภาษากะเหรี่ยงตรงกับคำว่า “นาย” คำว่า “วอ” ในภาษากะเหรี่ยงจกอว์ และ “โหว” ในภาษากะเหรี่ยงโผล่ว มีความหมายว่า แดง หรือ สีแดง ชื่อ พะวอ จึงมีความหมายว่า นายแดง

⁵⁶ เทียวทั่วไทยไปกับนายรอบรู้ ศาลเจ้าพ่อพะวอ น. 82 นิศยสารในเครือ สารคดี 2542

พม่าเข้ายังเมืองตาก ครั้งหนึ่งเมื่อเกิดศึกไทย - พม่า^{*} พระอนาชาwb้านกะเหรี่ยงแม่ละเมา ต่อสู้กับทหารพม่า ชาวบ้านแม่ละเมามีจำนวนน้อยสู้พม่าไม่ได้เสียที่ฝ่ายพม่า พระอพาชาwb้านถอยกลับมาถึงเทือกเขาลูกหนึ่งบริเวณที่เรียกว่าเขาพะวอในปัจจุบัน ถูกแม่ทัพพม่าฆ่าตายพร้อมกับชาวบ้านกะเหรี่ยงในเทือกเขาบริเวณแถบนั้น พลโท รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์ อดีตแม่ทัพกองทัพบกที่ 3 ประธานชมรมประวัติศาสตร์เมืองกาญจนบุรี กล่าวถึง พะวอดังนี้

.....ที่พื้นที่อำเภอแม่สอดมีอนุสาวรีย์พระวอ ชาวกะเหรี่ยงอยู่ริมทาง ตาก-แม่สอด ซึ่งมีช่องทางที่จะไปทางด้านแม่ละเมา...

ลักษณะรูปหล่อของพะวอ เป็นรูปหล่อสำริด มีขนาดเท่าคนจริง อยู่ในท่ายืนหันหน้าทางทิศตะวันออก มือขวาถือง้าวซึ่งเป็นอาวุธที่ใช้ต่อสู้บนหลังช้าง มีใบหน้าคุดันคั้งนกรบผู้กล้า ปัจจุบันได้มีการสร้างศาลให้แก่ พะวอ บริเวณเชิงเขาริมถนนสาย ตาก – แม่สอด กิโลเมตรที่ 62-63 มีการจัดงานประจำปีระหว่างวันที่ 1-10 ธันวาคม ทุกๆปี โดยชาวอำเภอแม่สอดจะอัญเชิญเจ้าพ่อพะวอไปที่อำเภอแม่สอด เพื่อให้ประชาชนได้สักการะ

พระยาศรีสุวรรณ คีรี เจ้าเมืองสังขละบุรี นายด่านพระเจดีย์สามองค์

พระศรีสุวรรณเป็นชื่อตำแหน่งของเจ้าเมืองสังขละบุรี กาญจนบุรี เมืองสังขละบุรีมีเจ้าเมืองสืบต่อกันมาหลายคน ชื่อสังขละบุรีปรากฏครั้งแรกเมื่อครั้งที่พระนเรศวรและพระอนุชานำกองทัพไปตีเมืองหงสาวดี ในปี พ.ศ.2126 กองทัพของพระองค์ได้หยุดพักที่สังขละบุรี ในปี พ.ศ.2365 ขุนพิณิจ ลูกชายขุนสุวรรณนำกองกำลังกะเหรี่ยง 38 คน มอญ 74 คน เข้าไปหาข่าว ได้ซุ่มไล่จับทหารพม่า 8 คน จับได้ 2 คน รัชกาลที่ 2 พระองค์ได้ให้ตำแหน่งกับผู้นำ⁵⁷ กะเหรี่ยงสังขละบุรีว่า ขุนสุวรรณตามระเบียบราชการ สังขละบุรีถูกจัดให้เป็นหัวเมืองแขวงชั้นสามของเขตการปกครองเช่นเดียวกับศรีสวัสดิ์ มีคณะกรรมการปกครอง 52 คน ที่มาของชื่อพระศรีสุวรรณคีรี

ตำแหน่งพระสุวรรณเป็นตำแหน่งที่รัชกาลที่ 3 มอบให้แก่ผู้นำชาวกะเหรี่ยงเมื่อพระองค์ยกฐานะเมืองสังขละบุรีเทียบเท่าหัวเมือง พระศรีสุวรรณ หรือ ขุนสุวรรณ ท่านแรกมีชื่อกะเหรี่ยงว่า ภาวะโพ

* แผ่นจารึกด้านทิศใต้ภายในศาลพะวอ กล่าวถึงพะวอสู้รบกับทัพพม่าและเสียชีวิต ตรงกับเหตุการณ์ที่ เอกสารพม่าระบุว่า เดือน 11 จ.ศ.1137จ.ศ. พระเจ้า ผ่องกาจาหม่องหม่อง โอรสพระเจ้ามังระ พี่ชายพระเจ้าปดุง ได้ให้(อะแซหวุ่นกี้) ยกทัพ 60 กองทัพ ไปทางระแหง สุโขทัย พิษณุโลก (มหาราชวงศ์พงสาวดารพม่า นายต่อ แปล น.284),เอกสารไทยระบุว่ารัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่า เดือน 11 แม่ทัพพม่าอะแซหวุ่นกี้เมื่ออายุได้ 72 ปี ได้ยกทัพมาจากมะตะมะ เข้ามาทางด้านเมืองตาก ในคราวที่อะแซหวุ่นกี้ขอตัวแม่ทัพไทยคือพระยาจักรีที่อายุได้ 30 เศษ ในคราวล้อมเมืองพิษณุโลก (พระราชพงสาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา กรมศิลปากร 2542 น.203)

♦ ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบ้องตี้ เอกสารโรเนียว พลโท รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์ อดีตแม่ทัพกองทัพบกที่ 3 ประธานชมรมประวัติศาสตร์เมืองกาญจนบุรี 9 ธ.ค.45

⁵⁷ ความเป็นมาของกะเหรี่ยง พ.ศ.2393-2475 เอกสาร โรเนียว สมภพ ลาจรซ์ แปล

ได้ปกครองอาณาเขตที่มีแหล่งแร่ทองคำ กระจายกันอยู่มากมาย กษัตริย์ไทยจึงได้ตั้งชื่อตำแหน่งตามชื่อ
เท็จจริง ของทรัพยากรที่มีค่าคือแร่ทองคำที่มีอยู่ในพื้นที่เขตปกครองของเมืองสังขละบุรี พระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ยังได้พระราช
ทาน ลูกประคำทองคำและ พระแก้ว ให้แก่พระยาศรี
สุวรรณ คิริ เจ้าเมือง สังขละบุรี พระแก้ว เป็นพระบ้าน
คูเมืองสังขละบุรี ปัจจุบันได้ถูกเก็บรักษาไว้อย่างปลอดภัยที่วัดสนิผ้อง หมู่บ้านกะเหรี่ยงที่เคยเป็นที่ตั้งของเมือง
สังขละบุรีในอดีต

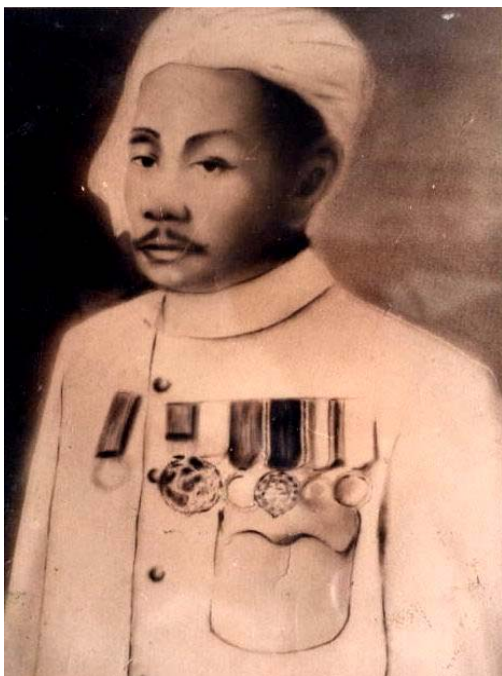

พระแก้ว เป็นพระบ้านคูเมืองสังขละบุรี

ลำดับพระศรีสุวรรณเจ้าเมืองสังขละบุรี

ตำแหน่งพระศรีสุวรรณ เจ้าเมืองสังขละบุรี ได้รับการสืบทอดกันโดยผ่านสายตระกูลของผู้นำชาวกะเหรี่ยง
โพลั่ว จากเอกสาร สมุตราชนบุรี และจากปากคำบอกเล่า
ของชาวกะเหรี่ยงสังขละบุรี พระศรีสุวรรณ เจ้าเมือง
สังขละบุรี มี 5 ท่าน ดังนี้

- 1.พระยาศรีสุวรรณคิริ(ขุนสุวรรณ) ภูวะโพ
- 2.พระศรีสุวรรณคิริ กรมเมจะ เป็นลูกของ ภูวะโพ
- 3.พระศรีสุวรรณคิริ ยังมะตุ เป็นลูกของ ภูวะโพ

4.พระศรีสุวรรณคิริ ปวยดองญ เป็นหลานของ กรม
เมจะ

5. พระศรีสุวรรณคิริ ทะเจียงโปรย เลื่อนขึ้นมาจาก
หลวงวิเศษสงคราม⁵⁸ ลูกของปวยดองญ

พระยาศรีสุวรรณคิริ เจ้าเมืองสังขละบุรีได้รับได้รับ
พระราชทานเบี้ยหวัดเงินปีปีละ 60 บาท ต้องลงไปถือ
น้ำพิพัฒน์สัตยา ที่เมืองกาญจนบุรี 3 ปีต่อครั้ง นำเครื่อง
ราชบรรณาการเช่นต้นไม้ม้าด้วยเงิน 2 ต้น มีผ้าขาว ผ้า
แดง ที่ที่กะเหรี่ยงทำเอง 20 ผืน ที่เรียกว่าผ้าเสมียนละว้า
เครื่องยาและของป่า รวมทั้งแร่ทองคำ แร่ดีบุก ที่เรียกว่า
ส่วยทอง ส่วยดีบุก ไปถวายพระเจ้าแผ่นดินที่กรุงเทพฯ
โดยมีพระยาพลเทพปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหม

พระศรีสุวรรณทะเจียงโปรยเจ้าเมืองสังขละบุรี คนสุดท้าย

⁵⁸ สมุตราชนบุรี 2468 น. 24

เป็นผู้นำเข้าเฝ้า

พระศรีสุวรรณคีรี ทะเจียงโปรย เสดะพันธุ ได้สร้างบ้านอยู่ที่บ้านสะนีผ่องต.ไล่โว่ อ.สังขละบุรี ต่อมาได้ย้ายออกมาอยู่ที่บริเวณอำเภอสังขละบุรี ที่เรียกว่า สามสบ การย้ายจากบ้านสะนีผ่องออกมาอยู่ที่บริเวณ บ้านนี้เถะ(บ้านต้นผึ้ง) นั้นเนื่องจากบ้านนี้เถะ อยู่ริมน้ำสามสบ⁵⁹ สะดวกในการติดต่อกับภายนอก ชาวบ้านกะเหรี่ยงโผล่บ้านสะนีผ่องเล่าสืบต่อกันมาว่า เหตุที่พระศรีสุวรรณต้องย้ายบ้านออกมาอยู่ที่บ้านนี้เถะ (ต้นผึ้ง) เพราะพระศรีสุวรรณกระทำผิดจารีตประเพณีของชาวกะเหรี่ยงที่พระศรีสุวรรณไปมีภรรยาอีกสองคนคือภรรยาที่เป็นคนมอญ และคนไทย ความผิดเช่นนี้เป็นความผิดที่ร้ายแรงมากในสังคมของชาวกะเหรี่ยง แม้แต่แม่พระธรณีก็ไม่พอใจ จึงทำให้พื้นดินที่พระศรีสุวรรณสร้างบ้านอยู่ถึงกับทรุดตัวยุบลงมา พระศรีสุวรรณถูกห้ามจากญาติบ้านเลตองไม่ให้ขึ้นมาราบนมัสการเพื่อจะถวายเทียนจี๊ผึ้งที่มีน้ำหนักเท่ากับน้ำหนักของตัวเจ้าเมือง ตามประเพณีในลัทธิตะละคง* ที่เจ้าเมืองสังขละบุรีทุกท่านได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาในทุกๆ 3 ปี * เมื่อพระยาราชเดชะศักดิ์ดาฐข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี ได้เดินทางเข้าไปยังบ้านสะนีผ่อง เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2443 บ้านสะนีผ่องอันเป็นเมืองสังขละบุรีที่พระศรีสุวรรณตั้งบ้านอยู่ มีบ้านกะเหรี่ยง 33 หลัง ประชากร 160 คน พระยาราชเดชะศักดิ์ดาฐเห็นว่าราษฎรหน้าตาเป็นสุขพระยาราชเดชะได้แนะนำให้พระศรีสุวรรณหาไม้สักมาปลูกและให้ถือว่าป่าไม้สักเป็นของหลวง พระศรีสุวรรณคีรีได้รับการแต่งตั้งเป็นนายอำเภอสังขละบุรีก่อนหน้านั้น พระยาราชเดชะศักดิ์ดาฐพร้อมด้วยพระยาประสิทธิเจ้าเมืองกาญจนบุรีได้ให้พระศรีสุวรรณหาคนกะเหรี่ยงจำนวน 7 คนเพื่อฝึกหัดให้เป็นตำรวจ ภูธร ให้คนกะเหรี่ยงช่วยกันสร้างโรงตำรวสเงินจำนวน 447 บาทให้ราษฎรปลูกต้นสักจำนวน 300 ต้น พระยาราชเดชะเห็นว่าพระศรีสุวรรณมีบุตรหลานกำลังรุ่นหนุ่มสาวหลายคนแต่ยังไม่รู้หนังสือไทยจึงแนะนำให้ส่งลูกหลานไปเรียนฝึกหัดที่เมืองกาญจนบุรี เมื่อจบแล้วจะได้ส่งไปเรียนต่อที่โรงเรียนฝึกหัดราชการกระทรวงมหาดไทยกรุงเทพฯ พระศรีสุวรรณรับปากว่าจะส่งไปให้เรียน

ภายหลังจากเสร็จภาระกิจการสำรวจตรวจราชการพระยาราชเดชะ ได้สรุปรายงานและกราบทูลต่อ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ว่าให้เก็บเงินค่าราชการต่อชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในถิ่นกันดาร โปรดเกล้าให้เก็บคนละกึ่งตำลึงตามสมควรแก่ภูมิประเทศ ยังได้เสนอแนะแก่พระยาประสิทธิ์และพระศรีสุวรรณว่า ให้นำคนกะเหรี่ยงที่อยู่กระจัดกระจายกันในที่ห่างไกล ตามภูเขา ให้มาอยู่รวมกันเป็นชุมชนตามริมน้ำ เพื่อจะได้ไม่ต้องอพยพโยกย้ายตามธรรมเนียมของชาวกะเหรี่ยง และเป็นสิ่งที่จะชักนำให้เรือสินค้านำสินค้ามาขาย และเพื่อให้อำเภอ ไทรโยค อำเภอวัง

⁵⁹ บันทึกการตรวจราชการพระยาราชเดชะศักดิ์ดาฐ 2443 หอจดหมายเหตุ

* ตะละคง เป็นภาษามอญ เป็นชื่อของลัทธิหนึ่งของพุทธศาสนาบางครั้งก็เรียกว่าลัทธิฤาษี ที่มีฤาษีเป็นผู้นำ

* ผู้เล่า มหาสุชาติ เสดะพันธุ ทายาทพระศรีสุวรรณ ปัจจุบันเป็นครู ก.ศ.น.บ้านกองมั่งต.ไล่โว่ อ.สังขละบุรี และผู้ใหญ่ หม่อเอหมี่ บ้านเลตองต.แม่จัน อ.อุ้มผาง จ.ตาก

กะ และอำเภอศรีสวัสดิ์ ซึ่งมีประชากรส่วนมากเป็นชาวกะเหรี่ยง มีความเจริญนั้นสมควรให้ราษฎรทำการค้าขาย ตัดไม้ ฟืนเสา หรือปลูกพืชที่จะเป็นสินค้า จะทำให้ราษฎรมีรายได้อันจะเป็นประโยชน์กับรัฐบาล

ครอบครัวพระศรีสุวรรณคีรี

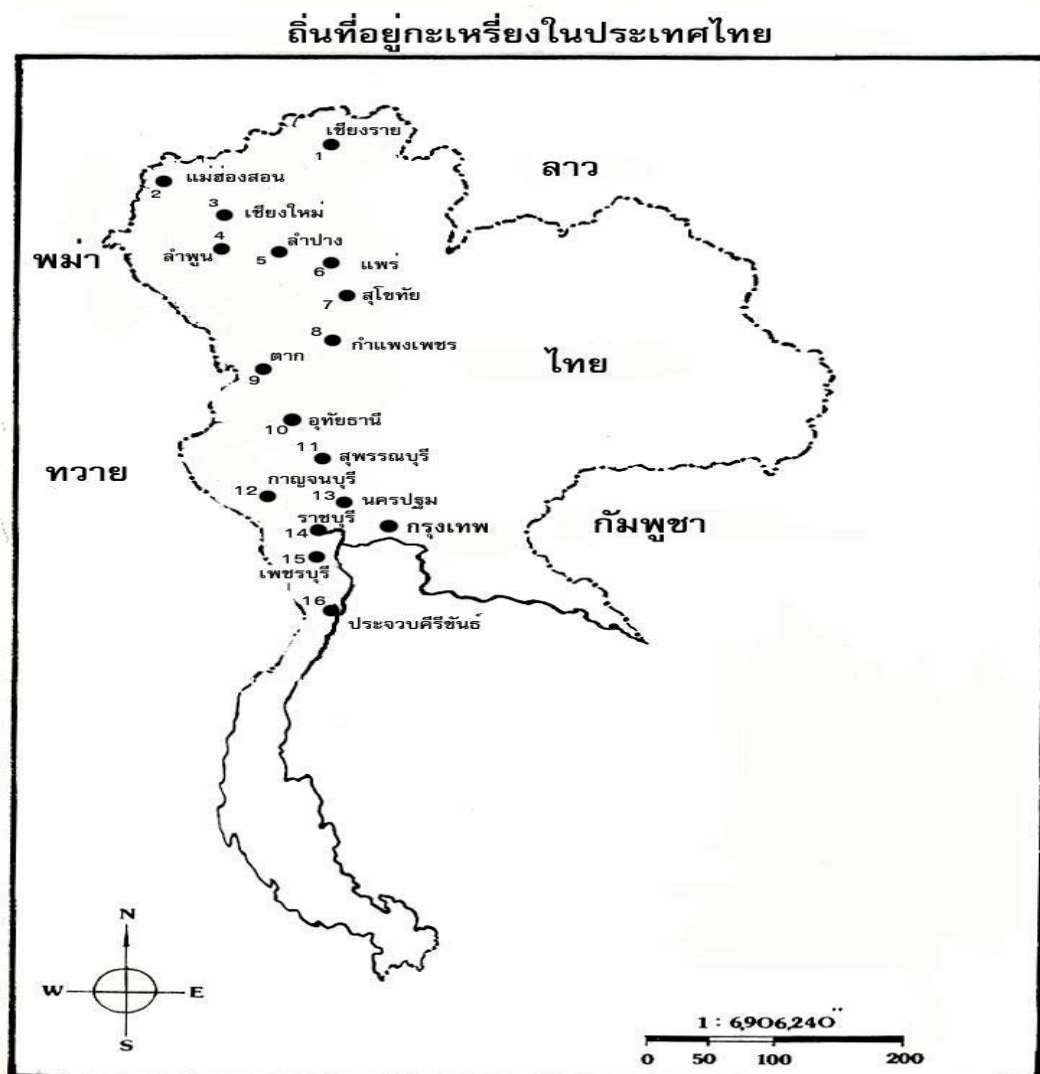
ชาวกะเหรี่ยงกาญจนบุรีให้ความยกย่องสถานะของเจ้าเมืองสังขละบุรีเป็นดั่งเช่นเมืองประเทศราช พระศรีสุวรรณคีรีจึงมีสถานะดั่งเช่นกษัตริย์ของชาวกะเหรี่ยง เมืองสังขละบุรีมีพลเมืองที่เป็นทั้งมอญ พม่า ละว้า ลาว จีน และคนไทย พระศรีสุวรรณคีรีมีภรรยาที่เป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยงชื่อว่า นางด้วง มีลูกด้วยกัน 6 คน ลูกชายคนโตที่เกิดกับภรรยากะเหรี่ยงพระศรีสุวรรณคีรีคาดหวังให้เป็นผู้ที่สืบตำแหน่งแทนตน ท่านได้ส่งลูกชายคนโตไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ ตามที่พระยาวรเดชศักดิ์ฯ ได้แนะนำ ปรากฏว่าบุตรชายคนโตผู้นี้ได้หายสาบสูญไปไม่มีผู้ใดพบเห็น บ้างก็ว่าเป็นเรื่องการเมืองที่พวกอังกฤษได้ลักตัวไปที่ประเทศอังกฤษ บ้างก็ว่าฝรั่งขอตัวไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม* บ้างก็ว่าเสียชีวิตเพราะเจ็บป่วย บ้างก็สงสัยว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว เนื่องจากการมีภรรยาหลายคน การหายสาบสูญไปของลูกชายพระศรีสุวรรณคีรีที่เป็นลูกที่เกิดจากภรรยากะเหรี่ยงยังคงเป็นปริศนามาจนถึงวันนี้ ลูกสาวคนเล็กที่ชื่อ กอเปี้ยะ เสดะพันธุ ได้แต่งงานกับ ร.ต.ท.ขุนปรีดิ์ ประชาบาล ผบ.กอง.ตร.ภูธร สังขละบุรี พระศรีสุวรรณคีรีมีภรรยาเป็นคนมอญชื่อ “นางอึ้ง” หรือ เอ็ม มีลูกด้วยกัน 4 คน ปัจจุบันยังมีทายาทสายมอญอยู่ทางบ้านห้วยมาลัย ต.หนองลู อำเภอสังขละบุรี พระศรีสุวรรณคีรีต้องลงมาถือน้ำพิพัฒน์สัตยาที่เมืองกาญจนบุรี ทุกๆ 3 ปี โดยการเดินทางจากสังขละบุรี ต้องล่องเรือลงตามลำน้ำแควน้อยมาขึ้นฝั่งที่หน้าเมืองกาญจนบุรี บริเวณทำน่าน้ำเมืองเป็นย่านธุรกิจการค้าของคนเมืองกาญจนบุรี พระศรีสุวรรณคีรีได้รู้จักคุ้นเคยกับครอบครัวพ่อค้าที่ทำการค้ากับคนกะเหรี่ยง ในปี พ.ศ.2444 จึงได้ภรรยาคนไทยอีก 1 คน ชื่อว่าแม่โยง หรือ (หยุ่น) ขณะอายุ 19 ปี เป็นลูกสาวของแม่ทองคำ คนบ้านหนองขาว ทั้งคู่ได้ทำการค้ามีดีกแลอยู่ตรงข้ามกับประตูหน้าเมืองกาญจนบุรี ซึ่งยังอยู่จนถึงวันนี้ มีบุตรด้วยกัน 1 คน ชื่อ ร้อยตรี สมจิตร เสดะพันธุ มีโอกาสเรียนหนังสือที่โรงเรียนสวนกุหลาบ แต่ต้องออกจากโรงเรียนเพราะบิดาคือพระศรีสุวรรณคีรีเสียชีวิต ได้เข้าร่วมรบในสงครามอินโดจีนจนได้เลื่อนยศเป็น ร้อยตรี สมจิตร เสดะพันธุ ได้ทำธุรกิจเหมืองแร่ในเขต ปิไลค ทองผาภูมิ สร้างความมั่งคั่งแก่ตระกูล เสดะพันธุ ร้อยตรี สมจิตร ยังได้รับเลือกให้เป็นนายกเทศมนตรีเมืองกาญจนบุรีในสมัยต่อมา⁵⁹

* สมชาย ศรีสุข 2544 บทบาทหน้าที่ผู้บริหารกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวรรณกรรมท้องถิ่น อำเภอสังขละบุรี น.214 ประวัติพระศรีสุวรรณคีรี ที่สัมภาษณ์ ส.ต.ท.ชาญชัย เสดะพันธุ ทายาทรุ่นที่ 8

⁵⁹ สมุด กาญจนบุรี 2492 น.228

ในปี พ.ศ.2467 พระศรีสุวรรรคีรี ทะเจียงโปรย เสดะพันธุ นายอำเภอสังขละบุรี ได้ลาออกจากราชการเพราะความชรา ได้รับพระราชทานบำนาญเดือนละ 156 บาท 25 สตางค์ ได้รับพระราชทานนามสกุล “เสตะพันธุ” จากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6

กะเหรี่ยงในประเทศไทย

กะเหรี่ยงในประเทศไทยตั้งถิ่นฐานนับแต่จังหวัดเหนือสุดคือจังหวัดเชียงราย ตามหุบเขาในลุ่มน้ำแม่ปิง บริเวณเทือกเขาถนนธงชัย ชายแดนไทยพม่า กระจายตัวลงมายังจุดเชื่อมต่อเทือกเขาตะนาวศรี ในพื้นที่ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และ อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี จรดแนวชายแดนไทยพม่าถึงต้นแม่น้ำปรางบุรี อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมแล้วนับได้ถึง 16 จังหวัด 68 อำเภอ

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆดังนี้

ภาคเหนือ 6 จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แพร่ ลำปาง ลำพูน

ภาคตะวันตก 5 จังหวัด ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์

ภาคกลาง 5 จังหวัด สุโขทัย กำแพงเพชร อุทัยธานี สุพรรณบุรี และ จังหวัด นครปฐม

กะเหรี่ยงในภาคเหนือ

1.กะเหรี่ยง เชียงราย

ในจังหวัดเชียงรามีกะเหรี่ยงทั้งจกอว์ และโพล่ว จกอว์อพยพมาจาก จังหวัด แม่ฮ่องสอน จังหวัด เชียงใหม่ ลำปาง กะเหรี่ยงจกอว์ที่ไปอาศัยอยู่ริมน้ำแม่กกมาจากต่างถิ่นต่างแดน เมื่อมารวมกันจึงเรียกว่ากะเหรี่ยงบ้านรวมมิตร กะเหรี่ยง จกอว์ในจังหวัดเชียงรายยัง พบได้ใน อำเภอเมือง แม่สรวย เวียงป่าเป้า ส่วนกะเหรี่ยงโพล่ว ในจังหวัดเชียงราย เคลื่อนย้ายมาขึ้นมาจาก จังหวัด ลำพูน และลำปาง มีหมู่บ้านโพล่ว ที่บ้านน้ำตกโป่งพระบาท บ้านน้ำลัด อำเภอเชียงราย นับถือศาสนาคริสต์นิกายทั้งหมด บ้าน อุปนิสัย และการทำมาหากินไม่ต่างจากคนเมือง ที่อำเภอ ดอยหลวง ที่แยกมาจากอำเภอแม่จัน คนโพล่ว ย้ายมาจากจังหวัดลำพูน และยังมีคนจกอว์ อีก หนึ่งหมู่บ้านที่อำเภอเวียงชัย การเคลื่อนย้ายของชาวกะเหรี่ยงนั้นมาจากการหาพื้นที่ เพาะปลูก และหนีโรคระบาด

จังหวัด เชียงราย	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครอบครัว	ชาย	หญิง	รวม
1.อำเภอ ดอย หลวง โพล่ว	4	0	460	939	897	1,836
2.อำเภอ เมือง เชียงราย โพล่ว จกอว์	4	3	340	967	865	1,832
3.อำเภอ แม่สรวย จกอว์	6	5	234	688	657	1,345
4.อำเภอ เวียงป่าเป้า จกอว์	1	14	227	711	616	1,327
5.อำเภอ เวียงชัย โพล่ว	1	0	93	225	156	381

2.กะเหรี่ยง เมืองแพร่

มีแต่กะเหรี่ยงโพล่วอาศัยอยู่มานานกว่า 200 ปี เคลื่อนย้ายมาจากลำพูน ลักษณะสภาพบ้านเรือนมีความมั่นคงถาวร การทำมาหากิน ไม่ต่างจากคนเมืองในภาคเหนือ มีอาชีพทำนา ทำไร่ นับถือศาสนาพุทธผสมผสานเป็นความเชื่อดั้งเดิม ผู้หญิงกะเหรี่ยงโพล่วบ้านแม่สิน ตำบลแม่ประ อำเภอ วังชิ้น นิยมเจาะรูหูกว้าง คล้ายกับผู้หญิงกะเหรี่ยงเผ่ากะยาซึ่งแตกต่างจากผู้หญิงกะเหรี่ยงในท้องถิ่นอื่นๆ ในปัจจุบันยังพบได้ในหญิงกะเหรี่ยงที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป หมู่บ้านกะเหรี่ยงโพล่วเมืองแพร่ ที่อยู่ติดถนนหลวงแผ่นดินหมายเลข 11สาย เด่นชัย ลำปางคือหมู่บ้าน ค้างตะนะ ไม่มีหมู่บ้านกะเหรี่ยง จกอว์ในจังหวัดแพร่

กะเหรี่ยง เมืองแพร์

จังหวัด แพร์	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครอบครัว	ชาย	หญิง	รวม
1.อำเภอ วังจีน โพลั่ว	11	0	1,683	3,637	3,906	7,543
2.อำเภอ ทอง โพลั่ว	3	0	243	569	488	1,057

3.กะเหรี่ยง ลำปาง

ในจังหวัดลำปางมี โพลั่ว อยู่ในอำเภอ งาว มี จกอว์อยู่ในอำเภอ เสริมงาม แม่เมาะ เมืองปาน และ อำเภอ แจ้ห่ม รวมทั้งอำเภอ แม่ทะ (บ้านด่าน) อ.แม่พริก

จังหวัด ลำปาง	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครอบครัว	ชาย	หญิง	รวม
1.อำเภอ เสริมงาม จกอว์	2	1	291	665	614	1,279
2.อำเภอ งาว โพลั่ว	1	5	159	453	400	853
3.อำเภอ แม่เมาะ โพลั่ว	2	1	133	377	316	693
4.อำเภอ เมืองปาน โพลั่ว	2	8	136	361	317	678
5.อำเภอ แจ้ห่ม โพลั่ว	0	1	33	76	83	159

4.กะเหรี่ยง ลำพูน (หัวแหล่ ปู, เวียง ลำพูน)

จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีโพลั่ว อาศัยอยู่หลายหมู่บ้าน โพลั่ว ที่หมู่บ้านหัวขัว อำเภอ ห้วยช้างยังคงยึดถือประเพณี ความเชื่อแบบดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น สมาชิกสภาจังหวัดอำเภอห้วยช้างเป็นกะเหรี่ยงโพลั่วมีการศึกษาจบระดับปริญญาตรี อยู่ที่บ้านหนองหลัก คนโพลั่วและจกอว์ที่ละทิ้งความเชื่อแบบดั้งเดิมจากจังหวัดและอำเภอใกล้เคียงได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่หมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอฝาง ดำเนินชีวิตถือเคร่งในพุทธศาสนา กินเจ ไม่เลี้ยงสัตว์ จำพวก ไก่ และสุกร หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มจึงเป็นชุมชนชาวพุทธกะเหรี่ยงที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยในวันนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงลำพูนกับเจ้านายฝ่ายเหนือ

กะเหรี่ยงโพลั่ว บ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จ.ลำพูน ได้ขอเชิญตัวเจ้าน้อย กุศลวงศ์ ณ.เชียงใหม่ (ณ.ลำพูน) บุตรคนเล็ก ของเจ้าราชสัมพันธ์วงศ์ (ธรรมลังกา) กับเจ้าหญิงคำย่น ณ.ลำพูน ไปเป็นเจ้าหลักเจ้าตอ แทนเจ้าพ่อของท่านคือ เจ้าราชสัมพันธ์(ธรรมลังกา) ได้ปลูกบ้าน 2 ชั้นอยู่ที่บ้านห้วยหละ เจ้าน้อย กุศลวงศ์ เป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องกาพย์กลอนบทกวี เป็นผู้ที่มี

เจ้าน้อย กุศลวงศ์ ณ.เชียงใหม่ (ณ.ลำพูน)

ความใกล้ชิดกับ พลตรีเจ้าจักรคำจรศักดิ์ ผู้ครองนครลำพูนคนสุดท้าย เป็นพี่ชายของเจ้าหญิงส่วนบุญ ชายาเจ้าหลวงลำพูน เจ้าน้อย กุศลวงศ์ ได้แต่งงานกับ เจ้าหญิงคำกิ่ง ณ เชียงใหม่ ธิดาเจ้าราชบุตรคำต้อ ซึ่งเป็นราชบุตร เจ้าอุปราชบุญทวงศ์*

จังหวัด ลำพูน	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครอบครัว	ชาย	หญิง	รวม
1.อำเภอทุ่งหัวช้าง โสฬส จกอร์	17	4	2,153	4,955	5,009	9,964
2.อำเภอ ลี้ โสฬส จกอร์	18	2	1,718	4,503	4,241	8,744
3.อำเภอ แม่ทา โสฬส,จกอร์	12	8	1,200	2,594	2,398	4,992
4.อำเภอบ้านโฮ่ง โสฬส,จกอร์	4	3	545	1,152	1,118	2,270

5.กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน

ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีกะเหรี่ยงอยู่ 4 เผ่าจำแนกแบ่งได้ดังนี้

จกอร์ กะเหรี่ยงจกอร์ มีจำนวนมากเป็นอันดับที่ 1 อยู่กระจายขึ้นมาจากอำเภอสบเมยขึ้นไปทางเหนือของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จนถึงอำเภอ ปางมะผ้าและอำเภอปาย กะเหรี่ยงจกอร์ที่ขุนยวม ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคไทยรักไทย คือ นาย สมบูรณ์ ไพรวัลย์ กะเหรี่ยงจกอร์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนมากนับถือคริสตศาสนา ทั้งคริสเตียนและคาทอลิก ในกลุ่มชาวกะเหรี่ยงคาทอลิกจะมีนักบวชหรือบาทหลวงพื้นเมืองชาวกะเหรี่ยงจกอร์คอยให้ดูแลด้านจิตวิญญาณ

โสฬส กะเหรี่ยงโสฬสมีมากที่สุดในพื้นที่กิ่งอำเภอสบเมย ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอ อมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอท่าสองยางจังหวัด ตาก และมีบางส่วนอยู่ในพื้นที่อำเภอ แม่สะเรียง การตั้งถิ่นฐานของโสฬส และจกอร์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูคอย และที่ราบเชิงเขาไม่ต่างกัน คนโสฬสยังคงยึดถือความเชื่อจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมและนับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนน้อยที่หันกลับมา นับถือศาสนาคริสต์ มีฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาและสังคมด้อยกว่ากะเหรี่ยงจกอร์

กะยาห์ หรือที่กะเหรี่ยงจกอร์และกะเหรี่ยงโสฬสเรียก บแว ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีภูมิลำเนาจากพม่า กะยาห์จึงได้หนีภัยการสู้รบหนีร้อนมาพึ่งเย็นเข้ามาพึ่งแผ่นดินไทย มีกะยาห์ประมาณ 19,000 คน อยู่ในค่าย บ้านปางควาย ค่ายบ้านนายสอย ค่ายแม่สุรินทร์ Gordon Young(1974)กล่าวว่ามีกะยาห์ดั้งเดิมในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 15 หมู่บ้าน ประชากรประมาณ 1,000 คน อาศัยอยู่ใน พื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอขุนยวม กะยาห์กลุ่มนี้เข้ามา ในปี พ.ศ.2428 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ที่เกิดข้อพิพาทระหว่างอังกฤษกับ กะเหรี่ยงกะยา

กะยัน (Kayan)หรือ ปาตอง,กะเหรี่ยงคอยาว เข้ามาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปี พ.ศ.2527 ในสถานะ

* เพ็ชรลำนนา (1) น. 162-163 ปราณี ศิริธร ณ.พทลุง 2538

ผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงกะยาห์ ตรงข้ามตำบลผา บ่อง อำเภอเมือง และเข้าไปอยู่ที่บ้านในสอย ในปี พ.ศ.2528 ผู้ว่าราชการจังหวัดมโนปายให้จังหวัด แม่ฮ่องสอนเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงได้นำชาว กะยันเข้ามาเพื่อเปิด หมู่บ้านวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงคอยาว ประชากรชาวกะยันในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน มี 3 หมู่บ้าน ที่บ้าน ห้วยบุเก 45 ครอบครัว หญิงชาย 100 คน หญิงใส่ห้วงคอ 20 คน เด็กใส่ห้วงคอ 2 คน หมู่บ้านห้วยเสือเฒ่า มี 15 ครอบครัวหญิงชาย 56 คน หญิงใส่ห้วงคอ 16 คน เด็กใส่ห้วงคอ 4 คน ที่บ้านในสอย จำนวน 38 ครอบครัวหญิงชาย 165 คน หญิงใส่ห้วงคอ 56 คน เด็กใส่ห้วงคอ 17 คน^{*}

จังหวัด แม่ฮ่องสอน	ห มู่ บ้าน	ก ลู่ ม บ้าน	ค ร ว เรือน	ประชากร ชาย	ประชากร หญิง	ประชากร รวม
1.อำเภอ สบเมย โสโล่ว จกอว์	36	83	4,484	11,613	11,384	22,997
2.อำเภอ แม่สะเรียง โสโล่ว จกอว์	46	99	3,706	9,342	8,953	18,295
3.อำเภอ แม่ลาน้อย จกอว์	53	35	3,141	9,204	8,538	17,742
4.อำเภอ เมือง กะยัน,กะยาห์, จกอว์	29	43	1,946	5,187	4,748	9,935
5.อำเภอ ขุนยวม กะยา จกอว์	28	39	1,611	5,008	4,527	9,535
6.อำเภอ ปาย จกอว์	14	13	795	2,054	2,003	4,057
7.อำเภอ ปางมะผ้า จกอว์	4	0	117	350	349	699

6.กะเหรี่ยง เชียงใหม่ (เห่ว ก็แม , เวียง เชียงใหม่)

กะเหรี่ยง จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งคน โสโล่ว และ จกอว์ คนโสโล่ว ในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ราบ ต่ำกว่าปากกะญอ ยกเว้นในอำเภอมก๋อยที่กะเหรี่ยงโสโล่วอยู่บนภูเขา เมื่อรัฐบาลสร้างเขื่อนภูมิพล ระดับน้ำในเขื่อนได้เอ่อล้นขึ้นมาตามแม่น้ำปิง ท่วมหมู่บ้านกะเหรี่ยงโสโล่วที่อยู่ตามราบริมแม่น้ำ รัฐบาลได้อพยพชาวกะเหรี่ยงโสโล่วมาอยู่ในที่จัดสรรที่รัฐบาลจัดให้อำเภอ คอยเต่า อำเภอฮอด เคยมีโสโล่ว ที่บ้านช่างคำ อำเภอหางดง และที่บ้านทุ่งแพ่ง อำเภอ สันป่าตอง ในเวลานี้คนโสโล่ว ทั้งสองหมู่บ้านได้ผสมกลมกลืนกลายเป็นคนเมืองจน พูดภาษา โสโล่ว ไม่ได้แล้ว โสโล่ว ในอำเภอจอมทองตั้งบ้านอยู่ริมแม่น้ำปิงฝากตะวันออก และอยู่หนาแน่นใน อำเภอ คอยเต่า อำเภอฮอด อำเภอ มก๋อย ส่วนจกอว์จะอาศัยอยู่บนที่สูงกว่า ที่เป็นแหล่งต้นน้ำ เช่น ต้นน้ำแม่แจ่ม แม่วาง คอยอินทนนท์ ทั้งกะเหรี่ยงจกอว์ และกะเหรี่ยงโสโล่ว เชื่อว่า ครอบาศรีวิชัย มีบรรพบุรุษเป็นคนเชื้อสาย

* สมทรง บุษพัฒน์ สรินยา คำเมือง สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกะยัน 2542 น.8

กะเหรี่ยงเป็นคนเลี้ยงช้างให้เจ้าเมืองลำพูน ที่บ้านปาง อำเภอลี้⁶⁸ บ้านปางอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน แม่หละ อำเภอบ้านโฮ่ง ซึ่งเป็นกะเหรี่ยงโพลั่วในปัจจุบัน บริเวณรอยต่อ บ้านโฮ่ง, แม่ต๋ั้น, ลี้ เป็นชุมชนกะเหรี่ยงโพลั่วมาแต่อดีต พวกกะเหรี่ยงเป็นคนกลุ่มแรกๆที่ติดตาม คุ่มครอง ครูบาศรีวิชัย จึง ได้รับการเคารพยกย่องอย่างสูงจากคนกะเหรี่ยงให้เป็น “*เก๋อชา บ่าง*”^{*} และยกย่อง ครูบาอภิชัยขาวปี ศิษย์ครูบาศรีวิชัยให้เป็น “*เก๋อชา อว่า*” ครูบาอภิชัยขาวปี ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดทางวินัยสงฆ์จึงถูกบังคับให้ลาสิกขา แต่ครูบาอภิชัยขาวปี ไม่ยอมสึกจากพระ ได้สวมชุดขาว จนกระทั่งมรณภาพ พระสงฆ์สายครูบาศรีชัย เป็นพระสงฆ์ที่ชาวกะเหรี่ยงให้ความเคารพเลื่อมใส วัดพระธาตุคอกยสุเทพ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็น วัดและสำนักการศึกษา ที่ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของ เยาวชนกะเหรี่ยง ที่ได้เข้ามา บวชเป็น พระสงฆ์ สามเณร ทำให้เกิดเครือข่ายพระสงฆ์ กะเหรี่ยงทั่วประเทศ

กะเหรี่ยงจากเชียงใหม่ ที่มีบทบาทและได้รับการยอมรับจากสังคมอาทิ พ่อหลวงหรือผู้ใหญ่จอนิโอะโคเซาปราชญ์ชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณให้เป็นคนดีศรีสังคมเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและนาย ประเสริฐ ตระการสุกกร(ปะดี่) ที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด้านฐานทรัพยากรเช่นกัน ทั้งคู่เป็นคริสตชนคาทอลิก

นักบุญแห่งล้านนา ครูบาศรีชัย วัดบ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

⁶⁸ เจ้าหลวงศิริฤทธิ์ เจ้าเมืองลำพูนองค์ที่ 7 หรือเจ้าน้อยดาวเรือง ให้ นาย มาต่าน้องชายเจ้าเมืองยางแดง มาช่วยฝึกการคล้องช้างเพื่อใช้ทำศึก ต่อมาได้ตั้งนาย มาต่าได้ เป็นหมื่นผาบ หมื่นผาบจึงพาพรรคพวกที่เป็นคนกะเหรี่ยงด้วยกันมาเลี้ยงช้างให้เจ้าเมืองลำพูนที่บ้านปาง เมือง ลี้ ลูกสาวหมื่นผาบแต่งงานกับนาย อ้าย มีลูกชื่อ ควายนายควาย ได้แต่งงานกับ ลูกสาวของ หนานใจยาแห่ง เมืองลี้ ชื่อ อุษา ได้เปลี่ยนชื่อจากนายควายเป็นหนานผาย เกิดลูกด้วยกัน 3 คน คนที่ 3 ชื่อ อินตาเพื่อน คือ ครูบาศรีวิชัย “ครูบาศรีวิชัย จอมทัพธรรมแห่งล้านนาไทย” น.18 – 45 ธรรมชาติ ประภาศิริ ส.น.พ.ธรรบัวแก้ว มิถุนายน 2543 , หมื่นผาบเป็นคนสันป่ายางลำพูน คนบ้านปางสืบเชื้อสายมาจาก คนลำพูน หมู่บ้านกะเหรี่ยง มาจากเมืองม่าน (พม่า) หมื่นผาบมาบุกเบิก สมัยนั้น มีคน 20 หลังคาเรือน กะเหรี่ยงบ้านปาง เดียวนี้ย้ายไปอยู่ที่ห้วยบง คนทั้งหลายเข้าใจกันว่าครูบาเป็นยาง **ตนบุญล้านนา ประวัติครูบา ฉบับอ่านม่วน** วิสัยลักษณ์ ศรีป่าซาง พ.ศ.2545 น.9

^{*} ภาษาโพลั่ว **เก๋อชา** แปลว่าพระเจ้า, บ่าง แปลว่า เหลือง (พระเจ้าในชุดเหลือง) อว่า แปลว่า ขาว (พระเจ้าในชุดขาว)

จังหวัด เชียงใหม่	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครัวเรือน	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม
1.อำเภอ อมก๋อย โป่ลั่ว, จกอว์	73	151	6,517	16,911	16,979	33,890
2.อำเภอ แม่แจ่ม จกอว์	45	177	4,888	15,016	14,207	29,223
3.อำเภอ สอด โป่ลั่ว, จกอว์	14	44	2,143	5,257	5,367	10,624
4.อำเภอ จอมทอง จกอว์, โป่ลั่ว	21	50	1,944	5,491	4,972	10,463
5.อำเภอ สะเมิง จกอว์	19	43	1,263	3,413	3,342	6,755
6.อำเภอ ดอยเต่า โป่ลั่ว	8	7	1,347	2,937	2,832	5,769
7.อำเภอ แม่ว่าง จกอว์	14	18	1,005	2,822	2,639	5,461
8.อำเภอ แม่แตง จกอว์	5	23	497	1,344	1,230	2,574
9.อำเภอ เชียงดาว จกอว์	1	14	285	792	789	1,576
10.อำเภอ แม่ฮอน จกอว์	2	5	216	477	501	978
11.อำเภอ พร้าวจกอว์	2	9	194	491	476	967
12.อำเภอไชยปราการ จกอว์	2	2	114	375	382	757
13.อำเภอ แม่ฮาย จกอว์	1	3	139	351	318	669
14.อำเภอ แม่ริม จกอว์	4	0	187	318	271	598
15.อำเภอ เวียงแหง จกอว์	2	0	89	261	226	487
16.อำเภอ ดอยสะเก็ด จกอว์	0	5	103	245	234	479
17.อำเภอ ฝาง จกอว์	1	1	18	71	83	154
18.อำเภอ หางดง ? 19. อำเภอสันป่าตอง โป่ลั่ว ที่บ้านทุ่งแพ่ง บ้านสันป่ายาง ผสมกลมกลืน กลายพันธุ์เป็นคน เมืองไปหมดแล้ว	0	1	1	3	2	5

7.กะเหรี่ยง ดาก (เวียงระแหง)

คนกะเหรี่ยงดั้งเดิมเรียกเมืองดากว่า เหว่ ระเห่ (เวียงระแหง) กะเหรี่ยงจกอว์มีอยู่ใน อำเภอท่า

สองยาง อำเภอ แม่ระมาด อำเภอสามเงา อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง โผล่มาอาศัยอยู่มากในอำเภอ ท่าสองยาง และ อำเภออุ้มผาง ที่ติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี กะเหรี่ยงโผล่และจกอร์ อยู่ร่วมกันที่หมู่บ้าน เลตองคุ ตำบลแม่จัน อำเภอ อุ้มผาง ดิดชายแดนไทย-พม่า เป็นกลุ่มที่มีความเชื่อในลัทธิ ตะลาง ซึ่งเป็นนิยายหนึ่งของพุทธศาสนา มีผู้นำทางด้านความเชื่อ เป็น ฤาษี สืบต่อเนื่องกันมา ถึง องค์ที่ 9 ในเวลานี้ ผู้ที่นับถือลัทธิ ตะลางจะไม่ เลี้ยงสัตว์เช่น ไก่ สุกร ไข่เพื่อฆ่ากิน ไม่ดื่มของมีเมา กลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือลัทธิฤาษี ที่บ้านเลตองคุ เคยยกทัพไปโจมตีค่ายทหารพม่าที่เมืองไจ้ยโคง เขตเมืองเมะละแหม่งจนได้รับชัยชนะ เป็นการตอบโต้ที่ในครั้งอดีตทหารพม่าเข้ามาฆ่าพระฤาษีบ้านเลตองคุ การเดินทางเข้าหมู่บ้านเลตองคุ ต้องเดินเท้าเข้าไป หรืออาศัยเฮลิคอปเตอร์ของตำรวจชายแดน

กะเหรี่ยงอุ้มผาง

“อุ้มผาง” เคยเป็นอำเภอชายแดนตะวันตกของเมืองอุทัยธานี ขึ้นกับจังหวัดกำแพงเพชรในปี พ.ศ.2469 ครั้นล่วงมาถึง ปี พ.ศ.2499 ทางกรมได้ย้ายที่ว่าการอำเภอแม่กลอง ที่เป็นชุมชนกะเหรี่ยง มาอยู่ที่บ้านอุ้มผาง เปลี่ยนชื่อมาเป็นอำเภออุ้มผางจนถึงปัจจุบันนี้มีผู้ให้ความหมายของ “อุ้มผาง” ว่า

คำว่า อุ้มผาง เป็นคำกะเหรี่ยงมาจากคำว่า “อุ้มพะ” ที่เป็นกระบอกไม้ไผ่สำหรับใส่ใบอนุญาตผ่านแดน ภายหลังคนไทยเราเรียก อุ้มผาง เป็นชื่อที่มาของอำเภออุ้มผางในปัจจุบันนี้⁶⁹

บ้านแม่กลองหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่ตั้งชื่อตามชื่อลำน้ำแม่กลอง เคยเป็นเมืองด่านชายแดนมีนายด่านทำหน้าที่ดูแลชายแดนและคอยตรวจตราหนังสือเดินทางจะถูกเก็บไว้ในกระบอกไม้ไผ่ที่สานโดยรอบด้วยหวาย เพื่อกันการแตกร้าว ทาด้วยยางไม้ กันน้ำที่จะซึมเข้าไปในกระบอกไม้ มีฝาครอบสานด้วยหวายมีเชือกผูกสำหรับสะพายในภาษากะเหรี่ยงโผล่เรียกว่ากระบอกไม้ไผ่ว่า “ว้าผ่อง” ไม่ได้เรียกว่า อุ้มพะหรือ อุพะที่แปลว่า บิออก หรืออ้อออก จากการที่ได้ลงพื้นที่ อำเภอ อุ้มผาง และศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่ตามแนวเทือกเขาถนนธงชัยนับจากจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลงมายังอำเภออุ้มผางจังหวัดตาก ในเขตจังหวัด อุทัยธานี สุพรรณบุรี กาญจนบุรีพบว่าคนที่ถิ่นแต่ดั้งเดิมในแถบตะวันตกคือคนกะเหรี่ยงและละว้า ถิ่นที่คนละว้าอาศัยอยู่จะมีคำว่า อุม,อง, อม, นำหน้า เช่น หมู่บ้านลั่ว อุมซุด แม่ อมลาน ใน อำเภอแม่แจ่ม อำเภอ อมก้อย จังหวัด เชียงใหม่ และ หมู่บ้าน องหลู องจุองทั้ง องสิต องพะ ในอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัด กาญจนบุรี หมู่บ้าน อุมเปียม ในอำเภอ อุ้มผาง และชื่อเมือง อุมลุก ที่ปรากฏ เมื่อครั้งที่กองทัพอยุธยาให้ชัยชนะต่อเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2205 จึงเชื่อได้ว่าชื่อ อุ้มผาง เป็นชื่อที่เรียก ถิ่นฐาน ดั้งเดิม ของคน ละว้า เห็นจะไม่ใช่ มาจากคำว่า “อุพะ” ในภาษา กะเหรี่ยง โผล่ ที่แปลว่า อ้อออก,หรือ บิออก, ตามที่มีการให้ความหมายมาแต่ดั้งเดิม

⁶⁹ TRIPS ฉบับพิเศษ อุ้มผาง , การสำรวจแนวพรมแดน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ น.37 , ฝางแก่งต้นน้ำแม่กลองที่ตาก ศิลปวัฒนธรรม น.125 ตุลาคม 2546

เมื่อครั้งที่อังกฤษได้ มะริด ตะวาย ตะนาวศรีของพม่า ในรัชสมัยกาลที่ 3 พระองค์ ตระหนักถึงอิทธิพลของอังกฤษที่จะเป็นภัยแก่ประเทศสยาม ในปี พ.ศ.2380 พระองค์ได้แต่งตั้งให้ชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้รักษาชายแดนสยามด้านตะวันตก นับแต่เมืองตาก อุทัยธานี กาญจนบุรี จนถึง ราชบุรี คาดว่านายด่านชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่กลองคงจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระแม่กลอง ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่แต่งตั้งพระศรีสุวรรณให้เป็นเจ้าเมืองสังขละบุรี พระแม่กลองคนสุดท้ายได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอแม่กลองคนแรก คราวเดียวกับที่พระศรีสุวรรณ ทะเจียงโปรย เสด็จพันธึ ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นนายอำเภอสังขละบุรี พระแม่กลองและพระศรีสุวรรณได้กำหนดเขตพื้นที่ปกครองระหว่างเมืองสังขละบุรี กับเมืองแม่กลองที่ยอดเขาภู ก่องก้อง ในเขตทุ่งใหญ่นเรศวร โดยปลูกต้นไม้ จำปา เป็นเครื่องหมายแนวเขต

จังหวัด ตาก	หมู่ บ้าน	กลุ่ม บ้าน	ครัวเรือน	ประชากร ชาย	ประชากร หญิง	ประชากร รวม
1.อำเภอ ท่าสองยาง โพลั่ว จกอว์	118	115	7,201	17,910	17,938	35,848
2.อำเภอ แม่ระมาด จกอว์	52	61	2,723	6,845	6,786	13,633
3. อำเภอ อู้มผาง โพลั่ว จกอว์	36	16	2,416	6,099	5,914	12,013
4.อำเภอ แม่สอด จกอว์	18	10	1,071	2,692	2,828	5,520
5.อำเภอ พบพระ จกอว์	14	0	1,387	2,680	2,527	5,207
6.อำเภอ สามเงา จกอว์	2	3	161	361	380	741

8.กะเหรี่ยง กำแพงเพชร

มีกะเหรี่ยงในจังหวัดกำแพงเพชร ในพื้นที่ 2 อำเภอคือ อำเภอ คลองลาน และอำเภอเมือง เป็นพื้นที่ติดต่อกับอำเภออุ้มผางจังหวัดตากอำเภออุ้มผาง ในอดีตเคยอยู่ในพื้นที่ปกครองของเมืองกำแพงเพชร นายด่านชาวกะเหรี่ยงบ้าน แม่กลอง ของอุ้มผาง ใช้เส้นทาง อุ้มผาง คลองลานในการติดต่อระหว่างกัน กะเหรี่ยงบ้าน น้ำตกคลองลาน บ้านโล๊ะ โล๊ะ ในจังหวัดกำแพงเพชร เป็นกะเหรี่ยงจกอว์ที่มีความสัมพันธ์กับกะเหรี่ยงเมืองแม่กลองอุ้มผาง

กำแพงเพชร	หมู่ บ้าน	กลุ่ม บ้าน	ครัวเรือน	ประชากร ชาย	ประชากร หญิง	ประชากร รวม
1.อำเภอคลองลาน จกอว์	1	4	174	487	416	903
2.อำเภอ เมือง จกอว์	1	0	45	125	108	233

9.กะเหรี่ยง สุโขทัย

จังหวัดสุโขทัย มีคนกะเหรี่ยง อยู่ 2 หมู่บ้าน ในอำเภอ ศรีสัชนาลัย เป็นกะเหรี่ยงโพลั่ว และกะเหรี่ยงจกอว์ แต่เดิมได้อพยพมาจากจากอำเภอ ลี้ จ.ลำพูน

สุโขทัย	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครัวเรือน	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม
1.อ. ศรีสัชนาลัย จกอว์	2	0	154	321	267	588

กะเหรี่ยงในภาคตะวันตก/ภาคกลาง

ภาคตะวันตกและภาคกลาง ในที่นี้คือพื้นที่นับแต่จังหวัด อุทัยธานี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งจะขอรวมเอา จังหวัดนครปฐมเข้าไปด้วยเพราะมีกะเหรี่ยงจกอว์อาศัยอยู่ในอำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม กะเหรี่ยงภาคกลางมีความสัมพันธ์กับรัฐไทย นับแต่สมัยอยุธยาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เรื่องราวของกะเหรี่ยงภาคกลาง ถูกกล่าวถึง ในวรรณกรรม ขุนช้างขุนแผน โคลงนิราศสุพรรณของสุนทรภู่ ถูกบันทึกไว้เป็นภาพ จิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดประดู่สาร อำเภอเมือง สุพรรณบุรี วัด บางแคใหญ่ อำเภออัมพวา สมุทรสงคราม วัดไพรอารีที่เป็นรักษ อำเภอโพธาราม ภาพไม้แกะสลัก ที่วัด แจ้จเรญ อำเภอ วัดเพลง จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

อาจารย์ ศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวถึงกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำแควใหญ่ ลุ่มน้ำแม่กลอง ตอนบนว่าภายหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ.2310 ได้มีกะเหรี่ยงและมอญอพยพเคลื่อนย้ายมาจากพม่าเข้ามาอยู่บริเวณแควใหญ่หรือลุ่มน้ำศรีสวัสดิ์จึงเกิดชุมชนกะเหรี่ยงหลายแห่ง กลุ่มมอญและกะเหรี่ยงมีความชำนาญรอบรู้ภูมิประเทศจึงได้รับการสนับสนุนจากทางธนบุรี และต่อมาคือกรุงเทพฯ ทำหน้าที่เป็นหน่วยรบในลักษณะกองโจร มอญและกะเหรี่ยงจึงเป็นพลเมืองของเมืองด่านชายแดนเป็นกำลังสำคัญให้แก่ฝ่ายไทย เข้ามามีบทบาทแทนกลุ่มละว้าซึ่งเป็นชนดั้งเดิมนับแต่ช่วงปลายอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์⁷⁰ ในภาคตะวันตกและภาคกลาง มีทั้งกะเหรี่ยงโพลั่ว และจกอว์ อาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำ ห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี ลำตะเพิน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี แม่น้ำ ศรีสวัสดิ์ หรือแควใหญ่ แม่น้ำแควน้อย จังหวัดกาญจนบุรี น้ำแม่ประชี (ภาชี) คือกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จังหวัด ราชบุรี แม่น้ำพิบพรี แม่ประจัน น้ำบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี และแม่น้ำปราง ใน อำเภอ ห้วยหินและ อำเภอ สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.กะเหรี่ยงโพลั่ว อุทัยธานี

เมืองอุทัยธานีมีพลเมืองที่เป็นคนดั้งเดิม คือ คนละว้า และกะเหรี่ยงโพลั่ว ลาว ในสมัยอยุธยา ผู้นำกะเหรี่ยงโพลั่ว อุทัยธานีชื่อ พระตะเบิด⁷¹ ได้อพยพกะเหรี่ยงโพลั่วเข้ามาสร้างเมือง และได้สร้างศาสนสถานสำคัญตามทิศต่างๆ และขุดบึงใหญ่ทางด้านทิศใต้ของเมือง ที่บ้าน อุทัย

⁷⁰ ศรีศักร วัลลิโภดม ลุ่มน้ำแม่กลอง พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม น.32,50 มหาวิทยาลัยศิลปากร 2536

⁷¹ คู่มือ ท่องเที่ยว อุทัยธานี น.4 ธเนศ งามสม อนุสาร อ.ส.อ. 2545

คนโผล่เมืองอุทัยธานีมีภูมิลำเนาจาก เมือง อุเว (ทวาย) เข้ามายัง เมือง สยาม โดยข้ามเทือกเขา ตะนาวศรี ลงมาอยู่ในลุ่มน้ำแควน้อย จากนั้นก็ล่องลงมาตามลำน้ำแควน้อยถึงปากแพรก แล้วก็ ทวน น้ำแควใหญ่ ลำตะเพิน ขึ้นไปอยู่ในป่าห้วยขาแข้ง เกรียงไกร ได้อาศัยอยู่ในผืนป่าห้วยขาแข้ง⁷² ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 ปี พ.ศ.2366 ที่พมามีข้อขัดแย้งกับอังกฤษ กองลาดตระเวนชาวกะเหรี่ยงโผล่เมืองอุทัยธานี ได้ทำหน้าที่ออกหาข่าวและจับชาวพม่าที่ชายแดนได้ 9 คน

เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์เข้าไปเคลื่อนไหวในป่าห้วยขาแข้ง พื้นที่ที่คน โผล่อาศัยอยู่ ฝ่ายรัฐบาลจึง นำคนโผล่ออกมาอยู่นอกป่าห้วยขาแข้งจัดสรรพื้นที่ดินทำกินที่ตำบล แก่นมะกรูดอำเภอบ้านไร่ โผล่ที่อยู่นอกผืนป่าห้วยขาแข้ง ด้านตะวันออก อาศัยอยู่ที่ตำบล คอกควาย อำเภอบ้านไร่ บ้านภูหมื่น ตำบล ห้วยคต อำเภอห้วยคต และ อีก 2 หมู่บ้านที่ตำบล ระบุว่า อำเภอ ลานสัก

โผล่เมืองอุทัย มีความสัมพันธ์กับ โผล่อำเภอ ด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และ อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นกลุ่มที่ใช้ด้ายเหลืองในการประกอบพิธีทางศาสนา

อุทัยธานี	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครัวเรือน	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม
1.อำเภอ บ้านไร่ โผล่	7	5	360	907	834	1,741
2.อำเภอ ห้วยคต โผล่	3	8	203	501	483	984
3 อำเภอ ลานสัก โผล่	2	-	34	75	87	163

2. กะเหรี่ยงสุพรรณบุรี

สุนทรภู่เคยเมื่อครั้งที่บวชเป็นพระภิกษุอยู่ที่วัดเทพธิดาราม ประมาณปี พ.ศ.2384 สุนทรภู่ได้เดินทางไปหาแร่ปรอทอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่เคยค้นค้นไปหาครั้งแรกในบ้านป่ากะเหรี่ยงที่ปลายด่านเมืองกาญจนบุรี ในปี พ.ศ. 2367 ในการเดินทางไปสุพรรณบุรีในปี พ.ศ.2384 สุนทรภู่ได้พบกับกะเหรี่ยง ที่ลงมาขายฝ้ายที่ ทำน้ำบ้านสามชุก เมื่อมาถึงบ้านช่อง พบชุมชนกะเหรี่ยง สุนทรภู่กล่าวถึงบ้านช่องว่าเป็นที่ช่องสุ่มของผู้คนจากภายนอกที่มาอาศัยอยู่กับชาวกะเหรี่ยง ในแผนที่

⁷² คนโผล่ กะเหรี่ยงเมืองสุพรรณ น.107 พยงค์ ศรีทอง ศิลปวัฒนธรรม กุมภาพันธ์ 2537

เส้นทางเดินของสุนทรภู่ นั้น บ้านช่องซึ่งเป็นชุมชนกะเหรี่ยงเมืองสุพรรณอยู่ไม่ไกลจากบ้าน โพธิ์พระยา ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรีในปัจจุบัน จากโคลงนิราศสุพรรณ ทำให้ทราบว่า คนโผล่เมืองสุพรรณบุรีนั้น เคยอยู่ในที่ราบตั้งบ้านเรือนไม่ไกลจากคนไทยที่เมืองสุพรรณบุรีสันนิษฐานว่า กะเหรี่ยงที่สุนทรภู์ไปพบเพื่อให้เป็นผู้นำทางไปหาแร่เหล็กไหล คือคนโผล่ที่อาศัยอยู่บริเวณรอยต่อ พื้นที่ สามจังหวัด คือโผล่ อำเภอด่านช้าง

เรื่องราวของโผล่เมืองสุพรรณยังได้ถูกบันทึกไว้เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังที่อุโบสถวัดประตูลำท่าเรือ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี เป็นภาพคนกะเหรี่ยงเมืองสุพรรณบุรีเป่าแคนและรำอย่างสนุกสนาน ครั้นเครง

โผล่ที่บ้านตะเพินคี ที่อำเภอด่านช้าง มีข้อห้ามไม่ เลี้ยง หมู ไก่ ไม่มีการขายสุราในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ ชาวพุทธกะเหรี่ยงในกลุ่มด้ายเหลืองยึดมั่น มีผู้นำศาสนา เรียกว่า โป้งคู่ หรือเจ้าวัด เป็นผู้หญิงมีอายุ 102 ปี ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่

สุพรรณบุรี	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครัวเรือน	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม
1.อำเภอด่านช้าง โผล่	6	5	264	757	244	501

3.กะเหรี่ยง กาญจนบุรี

ชาวกะเหรี่ยงเมืองกาญจนบุรีได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในกองลาดตระเวน ตามแนวชายแดนด้านตะวันตก ในปี พ.ศ.2365 ขุนสุวรรณ กะเหรี่ยงโผล่เมืองสังขละบุรี นายด่านเจดีย์สามองค์ได้จับพม่า ได้ 36 คน เพื่อที่จะสืบหาข่าวความเคลื่อนไหวของฝ่ายพม่ารามัญ

สุนทรภู์ได้ตระเวนไพรจากบางกอกไปถึงกาญจนบุรี เพื่อหาแร่ปรอท (เล่นแร่แปรธาตุ) ในปี ออก พ.ศ.2367 ปีที่เปลี่ยนรัชกาล ที่ 2 มาเป็นรัชกาลที่ 3 สุนทรภู์ได้พบกับกะเหรี่ยงที่ปลายด่านเมืองกาญจนบุรีจึงได้เขียนไว้ในรำพันพิลาป

...ครั้นไปด่านกาญจน์บุรีที่กะเหรี่ยง ฟังแต่เสียงเสื่อสีหะนี้หา...

กะเหรี่ยงโผล่เมืองกาญจนบุรีแต่ดั้งเดิมได้ อาศัยอยู่ในดินแดนที่เรียกว่า เวียจ้ายีผิง หรือทุ่งใหญ่เซซาโว เคยอยู่ร่วมกับพวก ตองซู้ และ วา (ละว้า) โผล่สังขละบุรีเล่าว่าในทุ่งใหญ่เซซาโว แต่เดิมนั้นเป็นบ้านเมืองของคนกะเหรี่ยงมีกะเหรี่ยงอยู่ถึง 99 เมืองตามที่ราบหุบเขา 99 หุบเขา* ในอดีตที่ใจกลางทุ่งใหญ่เซซาโว ระหว่างห้วยแม่กะสะ กับทุ่งพระฤๅษี มีชุมชนกะเหรี่ยงตั้งอยู่เรียกว่า ผีเส่ง

* 99 เมืองตามที่ราบหุบเขา 99 หุบเขา เป็นสัญลักษณ์ในการกล่าวถึง สภาพพื้นที่ในป่าทุ่งใหญ่ที่มีที่ราบตามหุบเขา ที่มีชาวกะเหรี่ยงอยู่กระจายกันจำนวนมาก ด้วยลักษณะสภาพภูมิประเทศ ที่เป็นป้อมปราการที่ปลอดภัย และเป็นที่ราบที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงโผล่ ตองซู้ ละว้า ได้อาศัยอยู่ในป่าทุ่งใหญ่ด้วยความปลอดภัย ทั้งจาก ฝ่าย พม่าและฝ่ายไทย มาแต่ครั้งอดีต “เวียจ้ายีผิง” ภาษาโผล่ แปลได้ดังนี้ เวีย – ทุ่ง, จ้า-สัจจะ, ยีผิง – บ่อน้ำ

“เวียจ้ายีผิง” ทุ่งที่มีบ่อน้ำแห่งสัจจะ บ่อน้ำนี้อยู่ทางทิศเหนือของทุ่งพระฤๅษีในป่าทุ่งใหญ่

โป่ง♦ กะเหรี่ยงในทุ่งใหญ่นเรศวรเชซาโว์นับถือ อีลี หรือพระฤๅษี ที่บำเพ็ญศีลภาวนาอยู่ริมลำน้ำ ท้ายเชซาโว์ตามตำนานของกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่ เชื่อว่าพระฤๅษีมีชีวิตอยู่ได้เพราะกินผลไม้ชนิดหนึ่งที่สีสีแดงสดเมื่อกินเข้าไปแล้วจะรู้สึกหิวจะเป็นอมตะ เมื่อถึงฤดูกาลที่ผลไม้ชนิดนี้สุกจะร่วงหล่นลงมาบนสายน้ำจั่นลำน้ำทั้งสายดูเป็นสีแดงสดจึงเรียกลำน้ำสายนี้ว่า **ท๊ายเชซาโว์**•

กะเหรี่ยงโพลั่วในเขตทุ่งใหญ่ เชซาโว์ คำแปลได้ไว้ อำเภอสังขละบุรียังคงดำเนินวิถีชุมชนอย่างเรียบง่าย พึ่งพาและอยู่ร่วมกับผืนป่าทุ่งใหญ่ รัฐได้ทำการจัดระเบียบชุมชนเพื่อให้อยู่ภายใต้กรอบและเงื่อนไขของกฎหมายป่าไม้ ผืนป่าทุ่งใหญ่ เชซาโว์ อันเป็นที่อยู่แต่ดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงโพลั่วได้ถูกประกาศให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และยังถูกประกาศให้เป็นมรดกทางธรรมชาติของโลก ในการจัดสัมมนาเรื่องทุ่งใหญ่นเรศวรบนเส้นทางมรดกโลกที่โรงแรมริเวอร์แควจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 27-28 มีนาคม พ.ศ.2535 ผู้วิจัยได้เข้าร่วมด้วยในครั้งนั้นด้วย ยังจำได้ว่ามีผู้เฒ่ากะเหรี่ยงจากป่าทุ่งใหญ่ผู้หนึ่งได้เดินออกมาและนั่งลงกับพื้นกล่าวต่อที่ประชุมในวงสัมมนาว่า

...คนกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นั้นเปรียบเสมือนกับตัวหนอนตัวเล็กๆที่กินใบไม้เป็นอาหาร เพื่อประทังชีวิต เมื่อใบไม้ใบหนึ่งหมดไปใบใหม่ก็จะเกิดขึ้นมาทดแทน แต่ถ้าเอากะเหรี่ยงออกจากป่า พวกเรากลัวว่าจะมีแมลงที่ใหญ่กว่าหนอนจะเข้ามา มันจะไม่กินแต่ใบไม้เท่านั้นแต่มันจะกินทุกอย่างที่อยู่ในป่า และอยากจะถามทุกคนในห้องนี้ว่า เมื่อป่าทุ่งใหญ่ได้เป็นมรดกของโลก คนกะเหรี่ยงที่อยู่ในป่าทุ่งใหญ่มานานแล้วนั้นเป็นมรดกของโลกด้วยหรือเปล่า ...

มาบัดนี้วิถีชุมชนดั้งเดิมของกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่ถูกระทบจากนโยบายของรัฐบาลทำไร่หมุนเวียนซึ่งเป็นหัวใจของชนชาวกะเหรี่ยง ถูกควบคุมและจำกัดพื้นที่

ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงกาญจนบุรีมีผู้นำที่เป็นพระสงฆ์เชื้อสายกะเหรี่ยงอาทิ พระครูกาญจนชัยสิทธิ์ หรือ พระมหา ทอมสัน ที่จบการศึกษา น.ธ.เอก ปธ.4 พ.ธ.บ. MA ปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยนาแลนทา ประเทศอินเดีย เป็นกะเหรี่ยงจกอว์ สายสกุล ทองเปราะ ภูมิลำเนาเดิมที่ บ้านบ้องตี้ อำเภไทรโยค เจ้าคณะอำเภอเมือง คณะมหานิกาย ประจำอยู่ที่ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม (วัดไค้) อำเภอเมืองกาญจนบุรี หลวงพ่อ โจละ กะเหรี่ยงโพลั่ว เจ้าอาวาสวัดศรีสุวรรณ เจ้าคณะตำบลไผ่โง้ว อำเภอสังขละบุรี และหลวงพ่อ คำพูน กะเหรี่ยงโพลั่วเจ้าอาวาสวัดถ้ำอ่างู เจ้าคณะตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ ได้ทำหน้าที่สร้างความสามัคคี ประองคอง ระหว่างชาวกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ที่

♦ **ผีสิงโป่ง** ผี หมายถึง แกลบ, เสิง แปลว่า สาม, โป่ง แปลว่า กอง, ผีสิงโป่ง แปลว่า แกลบสามกอง ชาวกะเหรี่ยงตำบลไผ่โง้ว เล่าว่าสมัยก่อนคนกะเหรี่ยงถูกเกณฑ์ให้ทำไร่ข้าว และค้าข้าวสารเพื่อเป็นเสบียงให้แก่คนไทยไปทำสงครามกับพม่า จนเกิดกองแกลบมหึมาถึง 3 กอง

• **ท๊าย เชย ซา โหว์** แปลความได้ว่า ท๊าย ลำน้ำ, เชยซา ผลไม้, โหว์ สีแดง, หรือ ลำน้ำผลไม้สีแดง คือลำห้วยเชซาโว์ในป่าทุ่งใหญ่ ชื่อ ทุ่งใหญ่นเรศวร ภายหลังถูกเปลี่ยนชื่อเป็น ทุ่งใหญ่นเรศวร เพื่อระลึกถึงการที่สมเด็จพระนเรศวรเคยเดินทัพผ่านเส้นทางสายนี้ ที่ลำห้วยเชซาโว์นี้แหละที่เหล่าพราหมณ์กะนองทหาร /ตำรวจ/ นายพล ดารา ตั้งแคมป์ล่ากระทิง ค่อมสุรา ซึ่ง คนกะเหรี่ยงเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่พอใจเป็นเหตุให้เฮลิคอปเตอร์ตก

อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย พม่า ทั้งหมดเป็นพระสงฆ์ผู้ใหญ่ที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวกะเหรี่ยงกาญจนบุรี

กลุ่มเครือข่ายกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรียังคงมีกิจกรรมเคลื่อนไหวทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เช่น ครู สมชาย ศรีสุข ครูใหญ่เชื้อสายกะเหรี่ยงโรงเรียนบ้านใหม่พัฒนา อำเภอ สังขละบุรี ได้รื้อฟื้นและถ่ายทอดศิลปการรำกะเหรี่ยงจนเกิดคณะรำวงในหมู่บ้านกะเหรี่ยงหลายหมู่บ้าน กลุ่มเพื่อนนาสวนในอำเภอศรีสวัสดิ์ที่มีกิจกรรมด้านอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านป่าสะมะแก ชุมชนชาวกะเหรี่ยงสังขละบุรี สภาวัฒนธรรมตำบลบ้องตี้อำเภอไทรโยค เครือข่ายกะเหรี่ยงเหล่านี้ได้ร่วมมือกับพระสงฆ์ ให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ผู้นำกะเหรี่ยงในชุมชน ความเป็นเอกภาพของกะเหรี่ยงกาญจนบุรีมาจากบทบาทของผู้นำในท้องถิ่นกลุ่มเครือข่ายต่างๆรวมทั้งกลุ่มพระสงฆ์กะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงลุ่มน้ำศรีสวัสดิ์

ในลุ่มน้ำศรีสวัสดิ์ หรือแม่น้ำแควใหญ่อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีทั้งกะเหรี่ยงอยู่ในตำบลเขาโจด ตำบลด่านแม่ละโบด ตำบลแม่กระบุง ตำบลนาสวน กะเหรี่ยงจกอว์อยู่ร่วมกันกับโพลั่วที่หมู่บ้านต้นมะพร้าว ตำบลแม่กระบุง กะเหรี่ยงจกอว์ย้ายมาจากบ้านดงพง อำเภอ ไทรโยค บ้าน ลิ่น ถิ่น บ้านพุตอง อำเภอทองผาภูมิ ในอดีตในชุมชนกะเหรี่ยงไม่มีพระผู้ใหญ่ที่สามารถบวชพระให้แก่ชาวกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงบ้านนาสวนต้องลงมาบวชเป็นพระภิกษุ ที่วัดในชุมชนคนมอญในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เมื่อได้บวชแล้วจึงกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวกะเหรี่ยงศรีสวัสดิ์ ให้ความเคารพสักการะคือ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ภายในถ้ำ องจุก บ้านนาสวน ภูมิ * ผู้นำกะเหรี่ยงลุ่มน้ำศรีสวัสดิ์คือ พระพิทักษ์พลจันทร์ ต้นตระกูล พัทธกัศิรี กรรมการเมืองศรีสวัสดิ์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกำนันตำบลนาสวน ในปี พ.ศ. 2443 มีประชากรกะเหรี่ยงที่ บ้านนาสวน 19 หลังคาเรือน ประชากร 161 คน ในขณะที่เมืองศรีสวัสดิ์(ด่านแม่ละโบด)มีประชากรเพียง 12 หลังคาเรือน จำนวน 71 คน ประกอบด้วย คนไทย ข่า ละว้า และคนจีนหนึ่งคน

โพลั่ว ในตำบล นาสวน อำเภอ ศรีสวัสดิ์ ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนเจ้าแฉก (เขื่อนศรีนครินทร์) ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ชุมชนดั้งเดิมของกะเหรี่ยงโพลั่วหลายหมู่บ้านต้องจมอยู่ใต้ท้องน้ำเหนือเขื่อนศรีนครินทร์

กะเหรี่ยงลุ่มน้ำแควน้อย

กะเหรี่ยงสวนผึ้งเรียกกะเหรี่ยงลุ่มน้ำแควน้อยว่า “โพลั่ว ทึบ โลว โห่ว คลู” แปลว่า กะเหรี่ยงลำนํ้า หินสีแดง กะเหรี่ยงลุ่มน้ำแควน้อยมีอยู่ใน 4 อำเภอคือ สังขละบุรี ทองผาภูมิ ไทรโยค และอำเภอเมืองจำแนกกะเหรี่ยงลุ่มน้ำแควน้อยได้ดังนี้

* บันทึกการตรวจราชการ มณฑล ราชบุรี พ.ศ.2443 น.10 พระยาวรเดชศักดิ์ราช หอดจดหมายเหตุฯ

กะเหรี่ยงสังขละบุรี มีอยู่ใน 3 ตำบล ในตำบลไล่โว่ ตำบล หนองลู ตำบล ปรางค์พล กะเหรี่ยงโพลวเป็นคนดั้งเดิมของเมืองสังขละบุรี ส่วนกะเหรี่ยงจกอร์ที่เข้ามาอยู่ในอำเภอสังขละบุรีนั้นมีภูมิลำเนาจากจากพม่า เริ่มจากครอบครัวของนาย ทาดิน*ที่เป็นคริสเตียน เข้ามาเป็นล่ามแปลภาษากะเหรี่ยงให้แก่มิชชันนารีที่มาตั้งสถานีมิชชันที่สังขละบุรี ที่มีเป้าหมายหลักครั้งแรกที่จะเข้าไปเผยแผ่คริสต์ศาสนากับกะเหรี่ยงที่นับถือลัทธิฤๅษีที่บ้านเลตองคู อำเภอ อุ้มผาง จังหวัดตาก ต่อมาเมื่อคริสเตียน โพลวตระกูล ธรรมอยู่ และ เสดวงชัย มาจากบ้านน้ำลาด อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย เข้ามาสมทบเพื่อสนับสนุนการเผยแผ่คริสต์ศาสนา เมื่อโพลวคริสเตียนจากจังหวัดเชียงรายได้มาเห็นดินค้ำน้ำชุ่มความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าเมืองสังขละบุรี ที่มีสัตว์ป่านานาชนิดให้ล่า ผูกปลาหลากหลายในแม่น้ำ แควน้อยและลำน้ำบี๊ จึงได้พาครอบครัวและญาติพี่น้องลงมาอยู่กันมากขึ้น คนโพลวดั้งเดิมในอำเภอสังขละบุรีกลับมามองโพลวที่ลงมาจากเชียงรายว่าเป็นกะเหรี่ยงจกอร์ เพราะว่าพูดภาษาโพลวกับคนละสำเนียงไม่เข้าใจกัน เหมือนกับคนไทยล้านนา กับไทยปักษ์ใต้ ที่เป็นไทยด้วยกัน แต่ภาษาพูดไม่เหมือนกัน

คนโพลวเมืองสังขละบุรี เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีวัดศรีสุวรรณที่ตั้งขึ้นตามชื่อของเจ้าเมืองสังขละบุรีและเจ้าคณะตำบลไล่โว่พระสงฆ์เชื้อสายกะเหรี่ยงโพลวเป็นศูนย์รวมจิตใจคนกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงโพลวสังขละบุรียังมีบทบาทเป็นผู้นำในท้องถิ่น เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ใน 2 ตำบล คือตำบล หนองลู ตำบลไล่โว่ เป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี เมื่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้เริ่มสร้างเขื่อนเขาแหลมที่อำเภอ ทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ในปี พ.ศ.2521 ทำให้หมู่บ้านกะเหรี่ยงโพลวในตำบลปรางค์พล ตำบลหนองลู ต้องจมอยู่ใต้น้ำในปี พ.ศ.2528 รัฐบาลจึงได้จัดสรรที่ให้อยู่ใหม่ที่บ้านห้วยมัลลย์ บ้านใหม่ บ้านห้วยกบ และบ้านช่องกาเลีย ในอำเภอสังขละปัจจุบัน

กะเหรี่ยงทองผาภูมิ มีโพลว 6 ตำบล คือ ตำบล ชะแล ตำบลท่าขนุน ตำบลหินลาด ตำบล ห้วยเขย่ง ตำบล ปีลือก และ ตำบล สหกรณ์นิคม ภูมิลำเนาของกะเหรี่ยงทองผาภูมิอพยพมาจากทวาย ในปี พ.ศ.2443 ผู้นำชาวกะเหรี่ยงทองผาภูมิ คือ หลวงอักษรศิริ ได้รับเลือกให้เป็นกำนัน ตำบล ปรางค์สี เมืองทองผาภูมิในเวลานั้นมี บ้าน 8 หลังคาเรือน ประชากรจำนวน 66 คนเป็นตำบลขึ้นกับอำเภอสังขละบุรี เมื่อครั้งที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรประพันธ์ราไพ และพระองค์เจ้าอดิสรุริยาภา ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จไทรโยค และหมู่บ้านกะเหรี่ยงปรางค์สี เมืองทองผาภูมิ ได้รับเอาหญิงสาวกะเหรี่ยง 2 คน คือ นัง มีย ก่ง และ นัง เคย์ เข้าย เข้าไปอยู่ในวังเพื่อจะได้ฝึกหัดให้เรียนรู้ชีวิตชาววัง สาวกะเหรี่ยงทั้งสองคนได้เป็นครูสอนการรำกะเหรี่ยงให้บรรดาสาว ๆ ในวัง

* นาย ทาดิน เคยร่วมเดินทางไปประเทศอังกฤษกับ ซอ บา อุ จี ผู้นำกะเหรี่ยงเพื่อขอการปกครองตนเองของกะเหรี่ยงในประเทศพม่า ภายหลังได้ลี้ภัยการเมืองเข้ามาอยู่ในประเทศไทย นาย ทาดิน มีลูกชายคือ พลจัตวาโอลิเวอร์ผบ.พลน้อยที่ 4 เขตมหาริด ทวาย ของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (K.N.U)

กะเหรี่ยงโพลั่วในตำบล ห้วยเขย่ง และตำบล ปีลือก อำเภอบางแพ ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนเขาแหลม จึงต้องย้ายถิ่นฐานด้วยสาเหตุเดียวกัน เช่นเดียวกับกะเหรี่ยงโพลั่วที่ อำเภอสองพี่น้อง

กะเหรี่ยงไทรโยค กะเหรี่ยงจกอว์เป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิม อยู่ในตำบล บ้องตี้ ต.ไทรโยค ต.หนองศรีมงคล ตำบล วังกะเจ๊ะ ไม่มีหมู่บ้านโพลั่วในอำเภไทรโยค บ้านบ้องตี้ เป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยงจกอว์ที่มีช่องทางออกไป พม่าโดยใช้เส้นทางผ่าน บ้านหลักช้างเผือก บ้านมิตตา เข้าสู่เมืองทวายของพม่า ในอดีตผู้นำกะเหรี่ยงจกอว์ในอำเภไทรโยคได้รับการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งเป็นนายด่านนายกองเช่น หลวงพิทักษ์บรรพต⁷³ ขุนพิทักษ์ไพรวัลย์ นายกองบ้านยางโทน หลวง ประเทศเชื่อนจันทร์ นายกองด่านบ้านบ้องตี้ ต้นตระกูลทองเปราะ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยในชีวิตของคนกะเหรี่ยงไทรโยค เมื่อพระองค์เสด็จประพาสไทรโยคระหว่างปี พ.ศ.2416 2420 2431 2452 ชาวกะเหรี่ยงได้มีโอกาสเข้าเฝ้า และได้ร้องรำ เป่าแคน และแสดงมวยปล้ำ ถวายให้แก่พระองค์ พระองค์ได้แจกจ่ายเสื้อ แพรสี และเงินทองแก่ชาวกะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงได้ถวาย เครื่องยาสมุนไพร เสื้อเสมียนละว้า และข้าวไร่ พระองค์กล่าวถึงข้าวไร่ของกะเหรี่ยงไทรโยคดังนี้

...อนึ่งลองกินข้าวไร่กะเหรี่ยงที่เอามาให้ ให้คุณท้าวแพนง บอกว่าหุงถึงสามหม้อจึงได้การ
แรกหุงข้าวตามธรรมเนียมเปียกเลอะไป ครั้นหุงอย่างข้าวเหนียวสวยกินไป ต้องหุงอย่าง
กลาง กินก็เป็นข้าวเหนียว ครั้งหนึ่ง ข้าวจ้าวครึ่งหนึ่ง...

พระองค์ทรงเป็นห่วงใยเรื่องสุขภาพของชาวกะเหรี่ยงที่มักจะเจ็บป่วยด้วยโรคฝีดาษอยู่เสมอจึงโปรดให้พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ซึ่งเป็นแพทย์ประจำพระองค์ที่ตามเสด็จไปด้วยทำการปลูกฝีให้ชาวกะเหรี่ยง ทรงให้กรมหมื่นสมมตอมรินทร์ ทำการศึกษาและบันทึกวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงถวายแด่พระองค์ เรื่อง”กะเหรี่ยงเมืองไทรโยค” พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่ทรงสนพระทัยวิถีชีวิตพลนิกรชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงซึ่งเป็นชาวป่าชาวดง

กะเหรี่ยง อำเภอ เมืองกาญจนบุรี

กะเหรี่ยงในอำเภอเมืองกาญจนบุรี มีโพลั่วและจกอว์ที่ บ้านห้วยน้ำขาว ตำบล บ้านเก่า อยู่กันมาเนิ่นนาน กะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำขาว อำเภอเมืองกาญจนบุรี มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และกะเหรี่ยงในกลุ่มน้ำตะนาวศรีของพม่า

⁷³ ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์ เมื่อพระพุทธเจ้าหลวงนิมไพร น.162-163 ส.น.พ.ต้นไม้ ๒.ค.2538

• พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จไทรโยค มกราคม พ.ศ.2420 เอกสารโรเนียว พลโท รวมศักดิ์ ไชโย มินทร์ อดีตแม่ทัพกองทัพอากาศที่ 3 ประธานชมรมประวัติศาสตร์เมืองกาญจนบุรี 9 ๒.ค.45

จังหวัด อำเภอ กาญจนบุรี	หมู่ บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครัวเรือน	ประชากร ชาย	ประชากร หญิง	ประชากร รวม
1.อ.สังขละบุรี โพล่ว จกอว์	21	7	1,720	3,617	3,416	7,033
2 อ. ไทรโยค จกอว์	6	3	1,915	3,471	3,274	6,745
3. อ.ทองผาภูมิ โพล่ว จกอว์	27	7	1,260	2,866	2,563	5,429
4.อ. ศรีสวัสดิ์ โพล่วจกอว์	19	15	1,330	2,579	2,449	5,028
5.อ. เมือง โพล่ว จกอว์	2	0	35	52	43	95
6.อ. หนองปรือ โพล่ว	0	1	30	51	39	90

4.กะเหรี่ยงราชบุรี

กะเหรี่ยงราชบุรี อาศัยอยู่ใน 3 อำเภอ คือ อำเภอ สวนผึ้ง อำเภอ ปากท่อ กิ่งอำเภอบ้านคา ราชบุรี มีทั้ง โพล่วที่อาศัยอยู่ในที่ราบริมน้ำ จกอว์อาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำแม่ประชี จกอว์และโพล่วเมือง ราชบุรี เดิมมาจากเมืองทวาย ในอดีตบทบาทของกะเหรี่ยงสวนผึ้งมีหน้าที่คอยดูแลชายแดนไทยด้าน ตะวันตกของเมืองราชบุรี มีผู้นำเป็นนายกองค์ำนที่สวนผึ้ง คือหลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ และ หลวง วิเศษ ศิริรักษ์⁷⁴ เป็นนายกองค์ำนที่บ้านยางหัก อำเภอปากท่อ

ราชบุรี	หมู่ บ้าน	กลุ่ม บ้าน	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
1.อำเภอ สวนผึ้ง โพล่ว จกอว์	21	8	810	2,239	1,941	4,180
2 อำเภอ บ้านคา โพล่ว	8	0	293	963	605	1,568
3.อำเภอ ปากท่อ โพล่ว	2	2	99	257	244	501

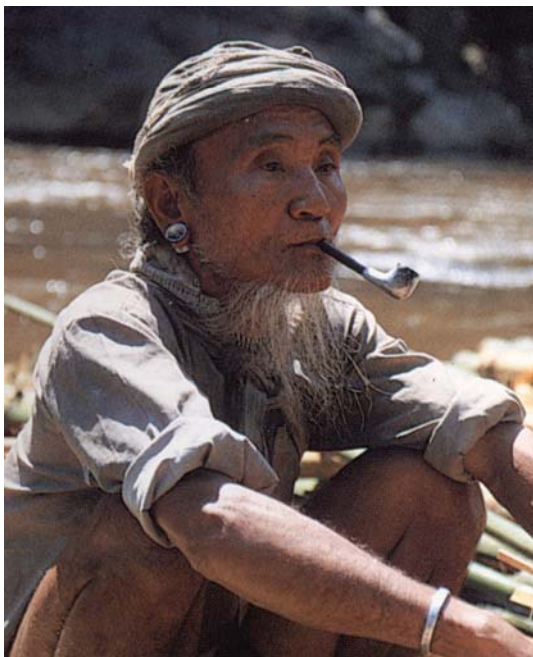
5.กะเหรี่ยงเพชรบุรี

เพชรบุรีมีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในอำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอ แก่งกระจาน กะเหรี่ยงโพล่วอาศัย อยู่ในบริเวณที่ลุ่มน้ำเพชรบุรี กะเหรี่ยงจกอว์กระจายกันอยู่บริเวณต้นน้ำเพชรบุรี แม่น้ำปราง ตามแนว ชายแดนไทย-พม่า บ้านใจแผ่นดินเป็นหมู่บ้านดั้งเดิมที่อยู่ระหว่างพรมแดนไทยพม่า ที่กะเหรี่ยงจกอว์ อยู่มากกว่า 150 ปี ก่อนที่ทางการจะประกาศให้ผืนป่าแก่งกระจานเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ต่อมาทางการ ได้อพยพชาวกะเหรี่ยงจกอว์ลงมาอยู่ที่บ้านบางกลอย บ้านโป่งลึก ตำบล แม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน

⁷⁴ บันทึกการตรวจราชการ รศ.120 น. 21,25 พระยาราชเสนา (เจ๊ก) จารุจินดา ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑล, ราชบุรี

กะเหรี่ยงราชบุรี เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ นั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติ ผู้นำกะเหรี่ยงเพชรบุรีในอดีตคือ หลวงศรีรักษา เป็นนายกองค์ตำบลบ้านลิ้นช้าง ด้านด้านตะวันตกของเมืองเพชรบุรีระหว่างปี พ.ศ.2407 – 2408 กะเหรี่ยงเพชรบุรี เป็นผู้ชี้แนวเขตชายแดนเมื่อมีการสำรวจเพื่อกำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับอังกฤษ ในสมัยรัชกาลที่ 4 กะเหรี่ยงโพลวเมืองพริบพริมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินมากกว่ากะเหรี่ยงเมืองอื่นๆ เพราะเพชรบุรีนั้นมีพระราชวัง พระนครคีรีและ พระราชวังไกลกังวล ที่เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินมักเสด็จมาประทับเนืองๆ อีกทั้งเจ้าเมืองเพชรบุรีในอดีต คือพันเอกพระยาสุรพันธ์ (อิน บุนนาค) เป็นคนเมืองเพชร ชอบล่องไพร เข้าป่าล่าสัตว์ ได้เชิญชวนบรรดาเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินและเชื้อพระวงศ์เข้าบ้านป่ากะเหรี่ยงเพื่อล่าสัตว์ ในปี พ.ศ.2476 โพลวเมืองเพชรบุรี บ้านสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจานมีโอกาสน้ำที่ประชุมรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ที่เสด็จต้นน้ำเพชรบุรี รับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถครั้งแรกในปี พ.ศ. 2497

ลักษณะนิสัยของโพลวเมืองเพชรบุรีคล้ายๆกับคนไทยเมืองเพชร ที่สังคมมองคนเมืองเพชรว่าเป็นคนดูใจถึง ใจนักเลง โพลวเพชรบุรีเป็นกะเหรี่ยงในภาคตะวันตกกลุ่มแรกที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ

กะเหรี่ยงจกอร์ เพชรบุรี

ภาพวาดกะเหรี่ยงเพชรบุรี สมัย ร.5 โดย คาร์ล บอิก

การสร้างเขื่อนแก่งกระจานเพื่อการชลประทานในในปี พ.ศ.2509 หลายหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรีในพื้นที่สร้างเขื่อนเพชรต้องอพยพออกจากถิ่นเดิม เพราะน้ำได้เอ่อท่วมหมู่บ้าน

เพชรบุรี	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	ครัวเรือน	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม

1.อำเภอหนองหญ้าปล้อง โพลั่ว จกอว์	7	2	439	1,127	1,131	2,558
2.อำเภอ แก่งกระจาน โพลั่ว จกอว์	7	2	259	698	363	1,361

6.กะเหรี่ยงประจวบคีรีขันธ์

กะเหรี่ยงเมืองประจวบฯอยู่ใน อำเภอหัวหิน ตำบล ห้วยสัตว์ใหญ่ 2 หมู่บ้าน ตำบลแพรง ตะคร้อ 1 หมู่บ้าน อำเภอ สามร้อยยอด ที่ตำบล ศาลาชัย 1 หมู่บ้าน เป็นกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ตามลำน้ำปราง ที่มีต้นน้ำในเขตจังหวัดเพชรบุรี กะเหรี่ยงจกอว์เมืองประจวบเป็นคนดั้งเดิมติดแผ่นดินไทย มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ กับกะเหรี่ยงจกอว์ใน จังหวัด ราชบุรี เพชรบุรี และจกอว์บริเวณชายแดน ไทย-พม่า เมื่อครั้งที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเข้าไปเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่กะเหรี่ยงจกอว์อาศัยอยู่ และถูกรัฐบาลปราบปรามพวกเขาซึ่งเป็นมวลชนชาวบ้านจึงได้ อพยพข้ามเทือกเขาตะนาวศรีเข้าไปอยู่ในลุ่มน้ำห้วย ตะแก หรือ หมู่บ้าน สวรรค์ พื้นที่ของพรรคคอมมิวนิสต์พม่า ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำตะนาวศรี ดิศชายแดนไทย เขตจังหวัด มะริดพม่า และได้ข้ามไปมาหาสู่ญาติพี่น้องในประเทศไทยอยู่เนืองๆ เมื่อทหารพม่ารุกเข้าตีกองกำลังชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงในเขตพม่าใกล้บริเวณชายแดนไทย กะเหรี่ยงจกอว์กลุ่มนี้จึงได้อพยพกลับเข้ามาอยู่ในฝั่งประเทศไทย จึงกลับกลายเป็นคนพลัดถิ่นหนีภัยการสู้รบ มีสถานะเป็นผู้ไร้สัญชาติในแผ่นดินของตนเอง ดังกรณีครอบครัว ของ นาย จอปี มี.ย.2545 ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ไปยกรถนักเรียนโรงเรียนบ้านควายวิทยา ที่มีพ่อเป็นกะเหรี่ยงจกอว์ในประเทศไทย เป็นผู้นำทางศาสนาดั้งเดิมที่เกิดที่ลุ่มน้ำปราง ได้อพยพไปอยู่ฝั่งพม่า ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนราษฎรกำลัง สืบรวจและคืนสถานะความเป็นคนไทยให้แก่กะเหรี่ยงจกอว์เหล่านี้รัฐ ได้จัดสรรที่ดินทำกินครอบครัวละ 3 ไร่ ที่บ้าน ป่าหมาก สวนทุเรียน แพรงตะคร้อ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกเพื่อยังชีพ

ประจวบคีรีขันธ์	หมู่ บ้าน	กลุ่ม บ้าน	ครัว เรือน	ประชา กรชาย	ประชากร หญิง	ประชากร รวม
1.อำเภอ หัวหิน โพลั่ว จกอว์	1	1	82	221	214	435
2.อำเภอ สามร้อยยอด จกอว์	0	1	29	82	80	162

7.กะเหรี่ยง นครปฐม

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯมากที่สุดแต่ก็ยังมีชุมชนคนกะเหรี่ยงเมื่อได้ลงไปสำรวจชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดนครปฐมพบว่า เป็นกะเหรี่ยงจกอว์ อยู่ที่บ้านหนองตากลาน และหมู่บ้านใกล้เคียง ในตำบลทุ่งลูกนก อำเภอ กำแพงแสน ที่มีพื้นที่ติดกับอำเภอ สองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี กะเหรี่ยงจกอว์ที่นี้กลายเป็นคนชาวทุ่ง มีอาชีพทำนา ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง เพาะเห็ด คนที่มีอายุมากกว่า 50 ปี พูดภาษากะเหรี่ยงจกอว์ได้กระต่อนกระแท่น เรียงคำ

ศัพท์ไม่เป็นประโยค จากการสอบถามชาวกะเหรี่ยง บ้านหนองตากลานพวกเขาบอกว่า วัด
กำแพงแสนสร้างโดยอดีตเจ้าอาวาสที่เป็นชาวกะเหรี่ยง ลูกหลานกะเหรี่ยงบ้านหนองตากลานยังจดจำ
คำพูดของบรรพบุรุษที่ได้สั่งเสียไว้ว่า

“ ปู่ย่าตายายเคยสั่งลูกหลานไว้ว่า ต่อไปภายภาคหน้าถ้าลูกหลานลำบากและอยู่ที่นี้ต่อไปไม่ได้
ให้ลูกหลานเดินทางกลับไปทางทิศตะวันตกที่น้องของเราอยู่ทางโน้น”

กะเหรี่ยงในอำเภอกำแพงแสนจังหวัดนครปฐมจำนวนหนึ่งได้อพยพมาอยู่ในอำเภอสวนผึ้งใน
ตำบลหนองพันจัน เพื่อหาพื้นที่ทำกินภายหลังจากที่ได้รับเงินจากการเวนคืนที่ดินในการสร้างสนาม
บินกำแพงแสนเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จไทรโยคและเสด็จกลับมาพักที่
พลับพลา ห้วยกระบอก • ได้มีกะเหรี่ยง จากแขวงเมืองสุพรรณบุรี มาเข้าเฝ้า และนำสิ่งของมาถวาย
กะเหรี่ยงที่มาเข้าเฝ้าบอกว่ามีอยู่ด้วยกัน 5 – 6 หลัง ชาวกะเหรี่ยงมักจะโยกย้ายที่อยู่บ่อยครั้งเพราะเหตุ
หนีโรคระบาด พระองค์จึงได้ให้ พระองค์ เจ้าสายสนิทวงศ์ทำการปลูกฝ้าย และได้นัดหมายให้มา
ปลูกฝ้ายที่ พระแท่นดงรัง⁷⁵ จากนั้นก็การเสด็จประพาสครั้งนี้ พอจะให้ภาพได้ว่าในอดีตนั้นชาวกะเหรี่ยง
จกอว์ ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่รอยเชื่อมต่อระหว่างอำเภอ กำแพงแสน จ.นครปฐม อำเภอสองพี่น้อง จ.
สุพรรณบุรี และ อำเภอดำรงวิทย จ.กาญจนบุรีมานานแล้ว ในทุกๆปีกะเหรี่ยงบ้านหนองตากลานจะมี
พิธีเลี้ยงผีหรือเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านที่ต้นกร่าง ต้นไม้ประจำหมู่บ้าน เชื้อสายตระกูลหลักดั้งเดิมของ
กะเหรี่ยงกำแพงแสนประกอบด้วย ตระกูล จ้อยร้อย และตระกูล รุฝักชี

• บ้านห้วยกระบอก อยู่ในอำเภอดำรงวิทย จ.กาญจนบุรี อยู่ติดกับ บ้านหนองตากลาน อำเภอกำแพงแสน จ.นครปฐม

⁷⁵ เมื่อพระพุทธเจ้าหลวงนิคมไพร น. 79 ชาลี เข้มกระสินธุ์

บทที่ 2

กะเหรี่ยงสวนผึ้ง

วิถีสังคม วัฒนธรรม ของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

กะเหรี่ยงสวนผึ้งเป็นกลุ่มประชากรดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่การปกครองของจังหวัดราชบุรี มีพื้นที่ทางวัฒนธรรมครอบคลุมไปถึงกลุ่มกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งอยู่ห่างจากกรุงเทพ 160 กิโลเมตร

ที่ตั้งลักษณะภูมิประเทศและอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับกิ่งอำเภอ ด่านมะขามเตี้ย จ.กาญจนบุรี ทิศใต้ ติดกับพื้นที่ตำบล ยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ทิศตะวันออก ติดกับพื้นที่เขตการปกครองของตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีเทือกเขาขนาดย่อมชาวบ้านเรียกว่า เขาสนและเขาชนแอ่ง เป็นแนวเขตตามธรรมชาติ ทิศตะวันตก อยู่ตรงข้ามกับ ตำบล บางกะยู อำเภอ เมตตา เขตจังหวัดทะวาย ของพม่า มีเทือกเขาตะนาวศรีที่เป็นแนวเขตกันตามธรรมชาติ

สภาพภูมิอากาศ

ฤดูร้อน อากาศร้อนจัดและอบอ้าวในเดือน มีนาคมและเมษายน อุณหภูมิประมาณ 13-36 องศาเซลเซียส ฝนจะเริ่มตกในกลางเดือนเมษายน - พฤษภาคม ฝนจะทิ้งช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม เมื่อถึงเดือนสิงหาคม จะมีฝนประปรายเป็นบางช่วง ฝนเริ่มตกถี่ขึ้นในเดือน กันยายน - เดือนตุลาคม ปริมาณฝนทั้งปีตกเฉลี่ย 176.18 มม. ฤดูหนาว ในฤดูหนาวอากาศจะหนาวเย็นเพราะอยู่ใกล้ภูเขา อากาศเริ่มหนาวเย็น ในเดือน ธันวาคม - มกราคม อุณหภูมิเฉลี่ย 13-36 องศาเซลเซียส

สภาพภูมิประเทศ และ สถานที่สำคัญ

สภาพพื้นเป็นป่าเขา มีระดับความสูงของพื้นที่ลดหลั่นลงมาตามซอกเขาแนวเขาทำให้เกิดหุบห้วย และสายธารขนาดเล็กหลายสาย สภาพป่าไม้เป็นป่าเบญจพรรณ มีลำห้วยที่ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งใช้ประโยชน์หลายสาย ประกอบด้วย

ลำห้วยห้วยบ่อ

ลำห้วยห้วยบ่อ คนกะเหรี่ยงเรียกห้วยบ่อว่า คีบ็อกคลู แปลว่า ลำห้วยตื้นๆ ที่มาของชื่อ ห้วยบ่อ มาจาก

10 ราชบุรี : จุดเด่นและวิสัยทัศน์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

การคำว่า “บ่อริง” ที่มีการขุดบ่อแร่ เพื่อสำรวจแร่ดีบุก ห้วยบ่อมีต้นน้ำบริเวณเทือกเขาตะนาวศรี ไหลมาทางตะวันออก ผ่านบ้านทุ่งเจดีย์ บ้านทุ่งไม้แดง บ้านทุ่งแฝก บ้านบ่อ เป็นที่ตั้งของตัวอำเภอสวนผึ้ง ลำห้วยบ่อไหลมาบรรจบกับลำน้ำแม่ภาชี บริเวณสะพานข้ามลำน้ำภาชี รัฐบาลได้ให้สัมปทานเหมืองแร่ดีบุกบริเวณต้นน้ำห้วยบ่อนับแต่ปี พ.ศ.2456 เป็นต้นมา เมื่อเหมืองแร่ได้หยุดกิจการลง ลำน้ำห้วยบ่อกลับฟื้นคืนชีพ น้ำในลำห้วยบ้านบ่อเริ่มกลับมาไหลตลอดทั้งปี พืชน้ำริมฝั่งห้วยเริ่มกลับมาขยายพันธุ์ ท้องน้ำบางแห่งเริ่มมีวังน้ำ สัตว์น้ำเริ่มแพร่พันธุ์ แต่ก็ไม่ได้เติบโตไม่ทันเพราะชาวบ้านได้ใช้ไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ไปซื้อปลาในลำห้วย บริเวณต้นน้ำห้วยบ่อในพื้นที่ หมู่ที่ 3 บ้านผาปกตำบลสวนผึ้ง รัฐบาลได้จัดสร้างฝายทดน้ำเพื่อการเกษตร ในฤดูแล้งปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้น้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค เนื่องจากการใช้น้ำในสวนส้มของกลุ่มผู้มิทุน ผลกระทบจากการทำสวนส้มคือสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรได้ปนเปื้อนและไหลลงตามลำห้วย

ลำห้วย.ห้วยคลุม

คนกะเหรี่ยงเรียกห้วยคลุมว่า โคล่งไหน เป็นลำห้วยที่มีต้นน้ำบริเวณผืนป่าที่ติดกับเทือกเขาตะนาวศรี ห้วยคลุม ไหลและเลียบตามหุบเขาผ่านบ้าน ถ้ำหินบ้าน บ้านห้วยคลุมกะเหรี่ยง บ้านวังส้มป่อย บ้านห้วยคลุมลาววน ไหลมาบรรจบกับลำน้ำแม่ภาชีที่บ้านกล้วย

ลำห้วย.ห้วยน้ำหนัก

กะเหรี่ยง จกอร์ เรียกลำห้วยนี้ว่า “อะหนะคลุ” ห้วยน้ำหนักมีต้นน้ำจากผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภาชี กะเหรี่ยงดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ตามลำน้ำสายนี้เป็นกะเหรี่ยงจกอร์ ห้วย น้ำหนักไหลมาบรรจบกับลำน้ำแม่ภาชีที่บ้านห้วยน้ำหนัก บริเวณที่ราบริมลำห้วยอะหนะมีเนื้อดินที่อุดมสมบูรณ์ คนไทยได้มาเช่าที่ ชาวกะเหรี่ยงเพื่อ ปลูกพืชผักล้มลุก

ลำห้วย.ท่าเคย

คนกะเหรี่ยงเรียกลำห้วยท่าเคยว่า “ละคี” ลำห้วยท่าเคยเป็นลำห้วยสายรองลงมาจากลำน้ำแม่ภาชี ห้วยท่าเคย มีจุดกำเนิดมาจากผืนป่าในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภาชี สายน้ำท่าเคยไหลจากทิศใต้ขึ้นไปยังทิศเหนือ ผ่านหมู่บ้านกะเหรี่ยง บ้านลำพะ บ้านคา บ้านบึง กิ่งอำเภอบ้านคา มาบรรจบกับลำน้ำแม่ภาชีที่บ้านสวนผึ้ง

ลำน้ำ.แม่ภาชี

แม่ภาชีเป็นลำน้ำที่มีต้นกำเนิดจากลำห้วยสาขาต่างๆ 24 สาย ต้นน้ำภาชีอยู่ในเขตประเทศไทย บริเวณรอยต่อระหว่างจังหวัดราชบุรีกับเพชรบุรี ที่เป็นถิ่นที่อยู่ของกะเหรี่ยงจกอร์มาช้านาน แม่ภาชีมีความยาวที่ไหลผาดผ่านพื้นที่ในเขตปกครองของจังหวัดราชบุรีด้วยความยาว 50 กิโลเมตร ไหลจากทิศใต้ขึ้นไปทางทิศเหนือ มาบรรจบกับแม่น้ำแควน้อยที่บ้านท่าเสด็จ อำเภอ ด่านมะขามเตี้ย จ.กาญจนบุรี

ชาวกะเหรี่ยง เรียกลำน้ำภาชีว่า “แม่ประชี” พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 ได้รับสั่งให้มีการสำรวจเส้นทางเพื่อการเตรียมรับศึกพม่าที่จะยกมาในปี พ.ศ.2363 ได้มีการสำรวจเส้นทางจากแควน้อยถึงเมืองท่าขนุน มีการกล่าวถึงชื่อ ลำน้ำภาชีดังนี้ “ระยะทางจาก ลุ่มกลางถึง แม่ประชี มีระยะทาง 59 เส้น”⁷⁶ ในปี พ.ศ.2438รองเจ้ากรมโลหกิจ ได้เข้ามาสำรวจการทำเหมืองแร่ดีบุกที่สวนผึ้ง เรียกลำน้ำภาชีว่า “แม่ประชี”เช่นกัน ลุงบุญธรรม กุ้งลิ่ง พูดถึงความเชื่อของคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ว่าแม่น้ำภาชี เป็นแม่น้ำ ผู้ชาย แม่น้ำเพชรบุรี ที่ไหล ลงอ่าวไทยในอำเภอเมืองเพชรบุรีเป็นแม่น้ำผู้หญิง พระเจ้าแผ่นดินจะไม่ข้ามแม่น้ำภาชี ถ้าพระเจ้าแผ่นดินหรือ พระโอรสข้ามลำน้ำสายนี้ จะเกิดอาเพศแก่แผ่นดิน จะเกิดเหตุการณ์ ที่ไม่ดีกับเชื้อพระวงศ์ พระราชินีหรือเชื้อพระวงศ์ที่เป็นผู้หญิงข้ามได้ไม่เป็นไร นาย ประกิต ใจบำเพ็ญ อดีตกำนันตำบลสวนผึ้ง เล่าว่า ทางราชการได้นำน้ำจากแม่น้ำภาชีไป

⁷⁶ ประวัติศาสตร์เมืองกาญจนบุรี น.96 วรวิธ สุวรรณฤทธิ์ 2543

ใช้ประกอบพระราชพิธีที่สำคัญอีกด้วย ก่อนปี.พ.ศ.2507 น้ำแม่ภาชีไหลตลอดทั้งปี มีสัตว์น้ำหลากหลาย เมื่อเหมืองแร่ห้วยม่วง ซึ่งอยู่ต้นน้ำปล่อยน้ำเสียลงลำน้ำทำให้สัตว์น้ำมีจำนวนลดลง วังน้ำที่แหล่งเพาะพันธุ์ปลาตามธรรมชาติขึ้นเงิน ระบบนิเวศน์ทั้งสองฝั่งได้รับผลกระทบ ในหน้าแล้งน้ำแม่ภาชีไหลช้า ผู้คนริมฝั่ง รวมทั้งฝูงสัตว์ได้ดื่มกิน เมื่อถึงกลางฤดูฝนระหว่างกลางเดือนตุลาคม ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน แม่ภาชีจะไหลแรงและเชี่ยวกราก น้ำจะเปลี่ยนสีขุ่นขึ้นที่เกิดจากตะกอนของดินทราย และโคลน ที่ตกค้างมาจากเหมืองร้าง และหน้าดินในพื้นที่ปลูกสับปรดในพื้นที่กิ่งอำเภอบ้านคา ที่ไหลลงมาตามลำห้วยท่าเคย ลำน้ำแม่ภาชีไม่กว้าง ระดับน้ำตื้น จึงใช้เป็นเส้นทางเดินเรือไม่ได้ ในอดีตน้ำแม่ภาชีทำหน้าที่เหมือนคลองธรรมชาติในฤดูฝน ที่ขวางกั้นมิให้ผู้คนจากภายนอกเข้ายังชุมชนสวนผึ้ง ลำน้ำแม่ภาชียังมีแก่งน้ำธรรมชาติคือ แก่งส้มแมว ที่นักท่องเที่ยวนิยมมาพักผ่อน และศึกษาพรรณไม้บริเวณสวนป่าสิริกิติ์

ในเขตสวนผึ้งมีเทือกเขาที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนสวนผึ้ง ภูเขาที่เป็นที่รู้จักของคนท้องถิ่นคือ

เทือกเขาตะนาวศรี

คนพม่าเรียกเขาตะนาวศรีว่า ตะนินตะยี่ ฝรั่งออกเสียงเป็น เทนิสเซริม กะเหรี่ยงสวนผึ้งเรียกว่า คูหล่องคังเซ็ง มีความหมายว่า ภูเขาที่กั้นเขตแดน เทือกเขาตะนาวศรีมีความยาว 834 กิโลเมตร เชื่อมต่อจากเทือกเขาถนนธงชัยระหว่างรอยต่ออำเภออุ้มผางจังหวัดตาก กับอำเภอศรีสวัสดิ์จังหวัดกาญจนบุรี ไปสิ้นสุดที่อำเภอปากแจ่มจังหวัดระนอง เทือกเขาตะนาวศรีพาดผ่านพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง เป็นแหล่งของต้นน้ำ ที่ก่อให้เกิดน้ำตก แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ในอำเภอสวนผึ้ง เทือกเขาตะนาวศรีอยู่ห่างจากที่ตั้งว่าการอำเภอสวนผึ้งไปทางทิศตะวันตก 15 กิโลเมตร อยู่ห่างจากแม่น้ำตะนาวศรี* ซึ่งอยู่ในเขตประเทศพม่า 15 กิโลเมตร เทือกเขาตะนาวศรีที่ทอดผ่านพรมแดนไทย-พม่าด้านอำเภอสวนผึ้ง มีความยาวกว่า 73 กิโลเมตร ยอดเขาที่สูงที่สุดคือเขาพุน้ำร้อน สูง 1,062 เมตร ยอดเขาใหญ่ สูง 1,055 เมตร เทือกเขาตะนาวศรีในเขตอำเภอสวนผึ้งและกิ่งอำเภอบ้านคาเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำหลายสายเช่น แม่น้ำภาชี ห้วยต้อกะจ้ำ (ตองกินเจ้า) ห้วยพระกำ ห้วยพุน้ำร้อน ห้วยท่าเคย ห้วยสวนพลู ห้วยลำบัวทอง ห้วยน้ำใส ห้วยคลุม ลำห้วยทุกสายไหลมารวมกับลำน้ำภาชี ในต้นฤดูฝนระหว่างปลายเดือนเมษายน ถึงเดือน กันยายน เทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวกันฝนที่มาจากทะเลอันดามัน ทำให้เกษตรกรในอำเภอสวนผึ้งได้รับปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอ เมฆฝนพัดผ่านอำเภอสวนผึ้ง ไปตกในพื้นที่อำเภอเมือง ราชบุรี โพธาราม และจังหวัดนครปฐม

ลักษณะภูมิประเทศของป่าบริเวณเทือกเขาตะนาวศรีด้านอำเภอสวนผึ้ง เป็นป่าที่มีระดับความสูงตั้งแต่ 200 เมตร ถึง 1,062 เมตร จากระดับน้ำทะเล สภาพป่าเป็นป่าดิบชื้น ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง

* แม่น้ำตะนาวศรี มีชื่อท้องถิ่นเรียกหลายชื่อ โดยเรียกตามชื่อสถานที่ที่แม่น้ำไหลผ่านเช่นแม่น้ำ บางกะยู,แม่น้ำอมลา, (Amla) เหมือนดังแม่น้ำ สุพรรณ ที่เรียกได้หลายชื่อ แม่น้ำ นครชัยศรี แม่น้ำท่าจีน

และป่าเต็งรัง ในป่าเบญจพรรณมีพันธุ์ไม้ที่มีค่าเช่น ตะแบก เสลา ประดู่ มะค่าโมง ขี้ยาย ไม้แดง ไม้รวก ไม้ไผ่ พันธุ์ไม้เหล่านี้เคยมีอย่างอุดมสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันมีจำนวนลดลงเนื่องจากถูกตัดโค่น โดยผู้มีอิทธิพลรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่น ทหารยกป่าไม้ในตำบลสวนผึ้งนับวันจะมีจำนวนลดลง เทือกเขาตะนาวศรีในอำเภอสวนผึ้ง ยังมีแหล่งแร่ เช่น แร่ดีบุก ฟลูออไรด์ ฟอสเฟต ควอตซ์ เฟลสปาร์ ในอดีตสินแร่เหล่านี้เคยเป็นฐานเศรษฐกิจหลักที่ นำรายได้มาสู่ชาวอำเภอสวนผึ้ง เมื่อครั้งที่รัฐเปิดให้สัมปทานเหมืองแร่

เทือกเขาตะนาวศรีเป็นกำแพงธรรมชาติที่ป้องกันภัยจากกองทัพพม่าที่ยกมาจากเมืองทวาย กองทัพพม่าจากเมืองทวายที่ยกมาตีเมืองราชบุรีในเหตุการณ์สงคราม 9 ท้า ต้องเคลื่อนทัพยกมาอย่างล่าช้า และพ่ายแพ้กลับไปทางด่านนี้

ในวันนี้กองทัพพม่าได้มาตั้งฐานที่มั่นบริเวณเทือกเขาตะนาวศรี มีฐานที่มั่นถึง 4 จุด ที่ เมืองแร่ ตะโกปิตทอง เขาระโจอม บ้านบ่อหวิ บ้านโป่งแห้ง ช่องทางเดินเท้าที่ผู้คนทั้งสองฝักฝั่งไทย – พม่า ที่เคยติดต่อไปมา ไม่มีความปลอดภัย เพราะมีกับระเบิดที่ทหารพม่า ทหารชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง และ ฝ่ายไทยฝังไว้ นี่คือผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้งตามแนวชายแดนไทยพม่า ที่เกิดขึ้นกับคนสวนผึ้ง

เขาระโจอม หรือ เขาลันดา

เมื่อเดินทางเข้ามายังอำเภอสวนผึ้ง และหันหน้ามองไปยังภูเขาทางทิศตะวันตกจะมองเห็นยอดเขาระโจอมสูงเด่น เดิมเขาระโจอมมีชื่อเรียกว่า เขาลันดามาจากคำว่า หลั่งคำในภาษากะเหรี่ยงแปลว่า หมายถึง ที่ราบโล่ง ยอดเขาลันดามีความสูง 1030 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีฐานที่มั่นของตำรวจตระเวนชายแดนตั้งเผชิญหน้ากับฐานของทหารพม่า เมื่ออยู่บนฐานตำรวจตระเวนชายแดนและหันหน้าไปทางทิศตะวันตกมองลงไป จะเป็นที่ราบระหว่างเนินเขา ที่เคยเป็นฐานของกองกำลังกะเหรี่ยง ก๊อดอาร์มี ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัฒน์ อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยนั่งเฮลิคอปเตอร์มาส่งนักศึกษาพม่าที่ยึดสถานทูตพม่าในปี พ.ศ.2543 ณ.บริเวณนี้ บริษัทยิบอินซอยเคยมาเปิดเหมืองแร่ดีบุกบริเวณที่ราบหุบเขาลันดา วันนี้อยอดเขาลันดา เป็นจุดท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมขึ้นไปพิชิตความสูงของยอดเขา มาชมน้ำตกผาแดงที่อยู่ใกล้กับฐานตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดราชบุรีได้ปรับปรุงเส้นทางเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และตำรวจตระเวนชายแดนทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองอธิปไตยของไทย บนเนิน 1030

เขาดกน้ำ

เป็นภูเขาขนาดเล็กที่มีความสูงประมาณ 372 เมตร เขาดกน้ำถูกโอบล้อมด้วยหมู่บ้านกะเหรี่ยง 3 หมู่บ้าน คือบ้านทุ่งแฝก บ้านห้วยแห้ง และบ้านท่ามะขาม พระอาจารย์บุญเลิศ สำนักสงฆ์บ้านมะขามและชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้านร่วมกันดูแล ฝืนปรารถนาบริเวณเขาดกน้ำ จัดตั้งกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ป่า ทำแนวเขตกันไฟ จัดชุดออกสำรวจตรวจป่า นำจิ๋วพระมาผูกต้นไม้ ติดป้ายประกาศห้ามตัดไม้

แต่ยังมีการลักลอบตัดไม้รวกในเขตบริเวณป่าเพื่อนำไปขายนอกพื้นที่ กลุ่มผู้ลักลอบตัดไม้คือ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ผู้ลักลอบตัดไม้รวกได้ยอมรับว่าต้องเสียค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการอำเภอ และตำรวจ * รวมทั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ “ทุกกลุ่มเอาหมด ไม่อย่างนั้นพวกเราจะทำกันมาตั้งนานได้อย่างไร ยกเว้นพวกทหารเขาไม่ยุ่ง” ♦

เมื่อกว่า 100 ปี ที่ผ่านมา พระอาจารย์ทิมได้ชักชวนชาวบ้านกะเหรี่ยง ช่วยกันขนทรายจากลำห้วยบ่อ นำขึ้นไปสร้างรอยพระพุทธรูปจำลองบนยอดเขาตนกน้ำ และปลูกต้นลำทมวบริเวณรอยพระพุทธรูป ชาวบ้านกะเหรี่ยงบ้านทุ่งแฝกเล่าลือกันว่าในวันดีคืนดี จะได้ เสียงกลอง เสียงฆ้อง และมีลำแสงสีขาวพุ่งออกมาจากยอดเขาตนกน้ำ

เขา ผ้าลาย และเมืองลับแล

ในแผนที่ทหารเรียก เขา ผ้าลาย ว่าเขาปลาไหล คนกะเหรี่ยงเรียก เขาผ้าไล่ย เป็นเทือกเขาที่อยู่ระหว่างหมู่บ้านท่ามะขาม บ้านบ่อหวี ตำบลตะนาวศรี ทางด้านหัวเขาผ้าลายทิศใต้ เป็นช่องเขาที่คนเดินทางจะต้องเดินผ่านเข้าป่าล่าสัตว์ เป็นเส้นทางที่จะออกไปพม่า บริเวณดังกล่าวจึงเปรียบเหมือนเป็น “ประตูป่า” ชาวบ้านจะนำก้อนหินมาวางไว้เพื่อเป็นการบอกเจ้าป่าเจ้าเขาเจ้าที่เจ้าทาง เป็นการขออนุญาตผ่านเส้นทาง และเพื่อให้เจ้าที่ปกป้องคุ้มครองเพราะในป่ามีอันตรายจากสัตว์ป่า กะเหรี่ยงโผล่สวนผึ้งเรียกบริเวณที่มีการนำหินมากองว่า “ลงคุ” แปลว่า “หินกอง” กำนัน จีบ จะนุ เล่าว่า บนเขาผ้าลายมีถ้ำอยู่แห่งหนึ่ง ในสมัยก่อนมีคนนำอาวุธโบราณและทรัพย์สินสมบัติไปเก็บไว้ในถ้ำ มีพระธิดาของพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง ได้สละชีวิตโดยยอมให้ผ้าร่าง เพื่อเอาร่างกายปกคลุมสมบัติภายในถ้ำ คนสมัยก่อนเวลาจะไปเที่ยวป่าก็เข้าไปเอาปืนในถ้ำไปล่าสัตว์ มีชาวบ้านที่ไปเอาปืนไปแล้วไม่ยอมคืน ตั้งแต่นั้นมาปากถ้ำก็ปิดสนิท ชาวบ้านหาปากถ้ำไม่พบอีกเลย เมื่อพม่ายกทัพมาทำสงครามกับไทยได้ตากฟ้าไว้บนภูเขาตลกตาไปทั้งหมดชาวบ้านจึงเรียกเขาตลกนี้ว่าเขาผ้าลาย กำนันจีบ จะนุ ยังเล่าว่า ที่เขาผ้าลายยังเป็นที่อยู่ของ “เหง่อโผล่เหมย” หรือ คนลับแล คนที่นี้มีแต่พวกผู้หญิง เป็นคนซื่อสัตย์ เมื่อก่อนคนลับแล เคยลงมาดูชาวกะเหรี่ยงเล่นสะบ้าในวันสงกรานต์ ชาวบ้านได้เห็นด้วยตา ต่อมาคนลับแลก็ได้หายไปหาไม่เจออีกเลย

เรื่องเล่าที่ชาวกะเหรี่ยงเล่าสืบต่อกันมานั้นเป็นวาทกรรมที่ผู้เล่าต้องการตอกย้ำให้ผู้ฟังดำเนินชีวิตอยู่ในศีลธรรม มี สัจจะ และความ ซื่อสัตย์ เพื่อความสงบสุขในชุมชน

สาธารณูปโภค / สุขภาพอนามัย

ปัจจุบันในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งทุกหมู่บ้านมี ถนน และไฟฟ้าเข้าถึง การรับรู้ข่าวสารผ่านทางสื่อ โทรทัศน์ เข้าถึงทุกครัวเรือน หนังสือพิมพ์รายวันหาอ่านได้ทุกวันตามร้านค้าในหมู่บ้าน พ่อค้า

* กำนัน จีบ จะนุ ต.ตะนาวศรี และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ห้วยแห้ง นำพาตำรวจจากสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 จ.นครปฐม พร้อมผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ เข้าจับกุมสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล ต.สวนผึ้ง ลักลอบตัดไม้รวก 16 พ.ย.2546

♦ ยุทธนา วาญ ประธานบริหาร อ.บ.ต.ตะนาวศรี

แม่ขายนำสินค้าอุปโภคบริโภคมาเร่ขายตามตลาดนัดถึงในหมู่บ้าน การเดินทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านและอำเภอมีความสะดวก ร้อยละ 90 ของครัวเรือนมีรถมอเตอร์ไซด์ใช้เป็นพาหนะ ทุกหมู่บ้านมีระบบน้ำประปาหมู่บ้านที่สะอาด ไม่ต้องคิมน้ำจากบ่อและลำห้วย ทำให้โรคท้องร่วงที่เคยระบาดในหน้าแล้งลดความรุนแรงลง มีสถานีนม้ายและเจ้าหน้าที่หน่วยมาเลเรียที่ติดตามดูแลสุขภาพของชาวบ้าน คนกะเหรี่ยงได้เปลี่ยนพฤติกรรมมานอนกางมุ้ง เปลี่ยนอาชีพ ไม่ได้เข้าป่าไปจกร่อนหาแร่ หรือไปนอนในไร่ ทำให้โรคมาเลเรียถูกควบคุมไม่ให้แพร่ระบาดรุนแรงเหมือนในอดีต เมื่อเจ็บป่วยสามารถส่งคนไข้ไปยังโรงพยาบาลประจำอำเภอได้ทันเวลา เพราะเส้นทางคมนาคม เข้าถึงทุกหมู่บ้าน ครอบครัวกะเหรี่ยงมีการวางแผนครอบครัวมีลูกเฉลี่ยครอบครัวละไม่เกิน 3 คนเป็นอย่างมาก

กลุ่มชาติพันธุ์ในสวนผึ้ง

1. กะเหรี่ยง อยู่ที่นี่มานาน คือกะเหรี่ยงโพลั่ว และจกอวอยู่ติดแผ่นดินมานานกว่า 200 ปี มีความกลมกลืนกับวิถีไทย มีสำนึกและจิตวิญญาณเป็นพลเมืองไทย เป็นกะเหรี่ยงดั้งเดิมรุ่นที่ 1 ในสวนผึ้ง

กะเหรี่ยงรุ่นที่ 2 ได้หนีการเข่นฆ่าจากชาวพม่าเข้ามายังประเทศไทย ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และระหว่างปี พ.ศ.2491-2493 มาจาก มะริด ทวาย กะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาในรุ่นนี้มีความกลมกลืนกับวิถีไทย มีสำนึกและจิตวิญญาณเป็นคนไทย เหมือนกับกะเหรี่ยงกลุ่มดั้งเดิม

กะเหรี่ยงรุ่นที่ 3 เข้ามาหาทำงานในประเทศไทย ในยุคแรกๆเข้ามาเป็นแรงงานในเหมืองแร่ดีบุก ระหว่างปี พ.ศ.2500-2526 เข้ามาเพิ่มขึ้นเมื่อมีการตื่นการขุดพลอยที่ อ.บ่อไร่ จังหวัด ตรัง และระหว่างปี 2535- 2538 ที่เศรษฐกิจประเทศไทยกำลังเติบโต กะเหรี่ยงกลุ่มนี้ยังไม่มีทะเบียนราษฎรเป็นคนไทยทั้งหมด รัฐบาลออกหลักฐานทะเบียนบุคคลเป็นบัตรบุคคลบนพื้นที่สูงบัตรสีฟ้า บัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าบัตรสีชมพู และบัตรชุมชนบนพื้นที่สูง บัตรสีเขียวขอบแดง

กะเหรี่ยงรุ่นที่ 4 กะเหรี่ยงกลุ่มนี้เข้ามาเพราะหนีการถูกเกณฑ์เป็นแรงงานจากทหารพม่าในการสร้างทางรถไฟสาย เย - ทวาย ระหว่างปี 2537 – 2539 เมื่อกะเหรี่ยงฝ่ายต่อต้านรัฐบาลพม่า เสียพื้นที่ให้แก่ฝ่ายรัฐบาลพม่า ชาวกะเหรี่ยงได้หนีภัยจากการสู้รบเข้ามา ในดินแดนไทย กว่า 8,200 คน อยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านถ้ำหิน ตำบลสวนผึ้ง อีกส่วนหนึ่งอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องและคนที่รู้จักตามหมู่บ้านนอกศูนย์ฯ บางส่วนหลบซ่อนอยู่ตามชายขอบป่าตามหมู่บ้านกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนไทย – พม่า

2. ลาวยวน เข้ามาซื้อของป่าเป็นพ่อค้าเร่ ลาวยวน เข้ามาอยู่ในพื้นที่สวนผึ้งในช่วงระยะเวลา 120 ปี เข้ามาหาของป่า เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย มาทำไร่ ตัดไม้ และ หาพื้นที่ทำกิน คนลาวยวนย้ายมาจากอำเภอ จอมบึง อำเภอเมืองราชบุรี หมู่บ้านคนลาวยวนมี บ้านนาขุนแสน บ้านด่าน บ้านท่าเคย บ้านกล้วย บ้านทุ่งแหลม บ้านทุ่งศาลา

3. มอญ เข้ามาทำแร่ กะเหรี่ยงโพล่งสวนผึ้งเรียกคนมอญว่า ตะเลิง คนมอญในสวนผึ้ง มาจาก พม่าเข้ามาในประเทศไทยทาง อำเภอ สังขละบุรี และอำเภอ ทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เข้ามาทำงานใน เมืองแร่ลุมพุก และแร่ดิบุกที่เมืองอิต่อง อำเภอทองผาภูมิ เมื่อเมืองแร่ได้เลิกกิจการ ในปี พ.ศ. 2500 คนงานชาวมอญจึงได้ย้ายติดตามเจ้าของเมืองเข้ามาอยู่ในสวนผึ้ง หลังปี พ.ศ. 2526 เมืองแร่ดิบุกในสวนผึ้งได้เลิกกิจการ คนมอญที่เป็นคนงานเมืองแร่จำนวนหนึ่งยังอยู่ในพื้นที่ที่เคยเป็นเมืองเก่า อยู่ที่ บ้านผาปก บ้านห้วยน้ำใส บ้านห้วยสุด บ้านตะโกกลาง ตำบลสวนผึ้ง รัฐได้ออก บัตรประจำตัวให้แก่คนมอญเป็นบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า บัตรสีชมพู จึงกล่าวได้ว่า “คนมอญไหล มาตามสายแร่”

4. ลาวโซ่ง เข้ามาทำไร่ กล่าวได้ว่าไม่มีชุมชนดั้งเดิมของลาวโซ่ง ในอำเภอสวนผึ้ง ลาวโซ่งเป็น กลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ในอำเภอสวนผึ้งกลุ่มล่าสุดมาจากอำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม เข้ามา ระหว่างปี พ.ศ.2510- 2514 เข้ามาซื้อที่ดินทำกิน กระจายกันอยู่ตามหมู่บ้าน ในตำบลหนองพันจันทร์ เช่นที่ บ้านช่องลาก พุ่มมะลิคร้อ ตำบลหนองพันจันทร์ ลาวโซ่งในสวนผึ้ง เป็นผู้ที่ใช้นามสกุล สระทองแก้ว สระทองอ่อน สระทองมอญ ทองคอนเหมือน

สถานะของกลุ่มบุคคลต่างๆในสวนผึ้ง

อำเภอสวนผึ้ง เป็นพื้นที่ชายแดน มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างสถานะตามระเบียบ และกฎหมายที่รัฐได้กำหนด จึงเปิดช่องทางให้เจ้าหน้าที่ของรัฐประพาศมีขอบต่อกลุ่มพันธุ์เหล่านี้เช่น มีการละเมิดสิทธิ ริดไถ จับกุม กลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อเอาทรัพย์สินเงินทอง และมักถูกเรียกเงินจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเมื่อมาติดต่อในการยื่นเรื่องเพื่อขอสถานะบุคคล ด้วยเหตุที่คนเหล่านี้อ่านหนังสือไม่ออก และพูดไทยไม่ชัด เหตุการณ์เช่นนี้เป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในอำเภอสวนผึ้งโดยเฉพาะเมื่อทางราชการประกาศให้มีการดำเนินการลงรายการสถานะบุคคล กล่าวได้ว่าถ้าไม่มีเหตุอันจำเป็นผู้คนเหล่านี้จะไม่ไปติดต่อราชการที่อำเภอ สถานะของกลุ่มบุคคลต่างๆถูกจำแนกด้วยบัตรประจำตัวที่เป็นสีต่างๆที่รัฐเป็นผู้กำหนดดังนี้

1.บุคคลบนพื้นที่สูง (มีบัตรประจำตัวสีฟ้า) หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นชาวไทยภูเขา คนไทยหรือกลุ่มชนอื่นๆ ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ซึ่งรัฐบาลไม่ได้มีนโยบายดูแลดำเนินการเป็นการเฉพาะ และให้หมายรวมความถึง บุคคลบนพื้นที่สูงที่อพยพลงมาอาศัยอยู่บนพื้นที่ราบด้วย ซึ่งยังจำแนกถึงที่มาดังนี้

1.1เป็นชาวเขาหรือกะเหรี่ยงดั้งเดิมที่เกิดในประเทศไทยแต่ตกจากการสำรวจไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านคนไทย (ท.ร.14) โดยมากจะเป็นชาวกะเหรี่ยงเผ่าจกอร์ ที่เคยอาศัยอยู่ในผืนป่าดงน้ำทิพย์ เคยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล กะเหรี่ยง หรือชาวเขาดั้งเดิมเหล่านี้อยู่ใน หมู่บ้าน ห้วยน้ำหนัก ตำบลตะนาวศรี

1.2.กลุ่มชาวเขาอพยพจากนอกประเทศคือกะเหรี่ยงสัญชาติพม่าเข้ามาทำงานในเหมืองแร่ระหว่าง ปี พ.ศ.2517 – 2524 ที่เป็นยุคทองของเหมืองแร่ในตำบลสวนผึ้ง และเข้ามาขายแรงงานในยุคเศรษฐกิจไทยกำลังเติบโต ระหว่าง พ.ศ.2530 – 2538

1.3. กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูงยังรวมทั้งบุคคลที่เป็นคน มอญ และพม่า ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอยู่ในกลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า แต่ได้ขึ้นทะเบียนอยู่ในกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูงซึ่งจะมีบัตรประจำตัวสีฟ้าเช่นเดียวกับ ชาวเขากะเหรี่ยง

2. ชุมชนบนพื้นที่สูง มีบัตรประจำตัว(สีเขียวขอบบัตรสีแดง) ที่มาของบุคคลที่ขึ้นทะเบียน ชุมชนบนพื้นที่สูง ในอำเภอสวนผึ้ง ในปี พ.ศ.2541 นาย สมดี คชายั่งยืน เป็นนายอำเภอสวนผึ้ง มีการสำรวจและขึ้นทะเบียนบุคคลที่ไม่ได้รับการสำรวจและขึ้นทะเบียนเป็นบุคคลบนพื้นที่สูง(บัตรสีฟ้า) อำเภอสวนผึ้ง ได้ทำการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติให้แก่ผู้ตกสำรวจในเดือน สิงหาคม 2541 ขณะที่มีการสำรวจและจัดทำประวัติให้แก่บุคคลที่ตกสำรวจในพื้นที่ มีการนำบุคคลนอกพื้นที่จำนวนมาก เป็นคน สัญชาติพม่า เช่น กะเหรี่ยง มอญ แยก คนจีนจากญวน เข้ามาขึ้นทะเบียน โดยมีนายหน้า นำพาเข้ามาได้ร่วมมือกับผู้นำหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ ในท้องถิ่น บุคคลเหล่านี้ยินยอมจ่ายเงินให้แก่ผู้ที่จะได้รับรองว่าตนเองเป็นคนในพื้นที่ นี่คือการแสวงหาผลประโยชน์จากคนต่างด้าวในการจัดทำทะเบียนราษฎรในอำเภอสวนผึ้ง เป็นจุดเริ่มต้นของความไม่โปร่งใสในการจัดทำทะเบียนบัตรประชาชนให้แก่กลุ่มบุคคลที่มีบัตรสีต่างๆในอำเภอสวนผึ้ง

ในปี พ.ศ.2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2544 เรื่องการพิจารณาการให้สถานะบุคคลแก่ผู้ที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายก่อนวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2528 ให้เป็นผู้ที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย บุตรของชนกลุ่มน้อย ที่เกิดในประเทศไทย ที่เกิดระหว่าง วันที่ 14 ธันวาคม 2515 ถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535 ให้สัญชาติไทย และผู้ที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หลังวันที่ 3 ตุลาคม 2 ผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราวได้อีก 1 ปี เพื่อพิสูจน์สถานะ

จากมติของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวในการปฏิบัติงานในการพิสูจน์สถานะของบุคคล ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง มีการแก้ไขเอกสารสถานที่เกิด จากที่เกิดในพม่า มาเป็นเกิดในประเทศไทย แก้ไขวันเวลาที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์คือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำในท้องถิ่น

3. ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (สี ชมพู) หมายถึงบุคคลหลายเชื้อชาติ เช่น มอญ กะเหรี่ยง ไทใหญ่ พม่า ฯลฯ จากประเทศพม่าที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยก่อน 9 มีนาคม 2519 เนื่องจากการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อย ประกอบกับสภาวะทางเศรษฐกิจในพม่าฝืดเคือง รัฐบาลออกบัตรประจำตัวกำหนดเป็นสี ชมพู

4. ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (สีส้ม) หมายถึงผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า หลังวันที่ 9 มีนาคม 2519 มีบัตรประจำตัวสีส้ม ผู้ที่ถือบัตรสีต่างๆมักจะถูกตำรวจในท้องถิ่นรีดไถทรัพย์สินเงินทองอยู่เสมอ ล่าสุดเมื่อเดือน กุมภาพันธ์ 2547 เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เสด็จเยี่ยมและเปิดโครงการอุทยานธรรมชาติวิทยามีห้วยงาช้างกะเหรี่ยงที่ถูกกระทำจากเจ้าหน้าที่ได้กราบทูลรายงานความเดือดร้อน

5. ผู้หนีภัยในร่มป่า (คนไม่มีสี) คนกลุ่มนี้เป็นชาวกะเหรี่ยงที่หนีภัยการสู้รบ อาศัยอยู่ในชายขอบป่าเขาในเขตชายแดนไทย-พม่า เป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย เข้ามาภายหลังจากที่ทหารพม่าเข้ายึดพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงระหว่างปี พ.ศ.2538-2541 คนกลุ่มนี้ไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆจาก

ภาคเอกชนและรัฐ ตลอดจนนายแดนไทยจากเขตอำเภอ ทองผาภูมิ ไทรโยค อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และในพื้นที่สวนผึ้ง มีผู้หนีภัยในร่มป่า จำนวนทั้งสิ้นประมาณ กว่า 3,000 คน ในสวนผึ้งมีจำนวน ประมาณ 1,500 คน คนเหล่านี้อยู่ได้โดยที่ฝ่ายความมั่นคงใช้หลักมนุษยธรรม^{*} เน้นนอนที่เดียวคนเหล่านี้คือแหล่งข่าวเพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดนไทยที่ฝ่ายไทยต้องพึ่งพา

กลุ่มบุคคลที่ทางการจัดให้เป็นผู้ที่ต้องพิสูจน์สถานะเพื่อลงรายการสัญชาติ

ตำบลสวนผึ้ง	บุคคลบนพื้นที่สูง (สีฟ้า)	ผู้พลัดถิ่นพม่า (สีชมพู)	ผู้หลบหนีเข้าเมืองพม่า (สีส้ม)	ชุมชนบนที่สูง (สีเขียว ขอบสีแดง)	รวม
บ้านผาปก	647	204	54	357	1,262 คน
บ้านห้วยผาก	342	18	-	344	704 คน
บ้านตะโกล่าง	53	311	-	360	447 คน
บ้านบ่อ ม.1	203	3	3	149	358 คน
บ้านห้วยคลุม	26	61	-	33	120 คน
บ้านทุ่งแฝก	42	8	-	47	97 คน
บ้านถ้ำหิน	7	-	-	51	85 คน
บ้านนาขุนแสน	5	5	-	-	10 คน
รวม 8 หมู่บ้าน	1,325	330	57	1,341	3,056 คน
ต.ตะนาวศรี สวนผึ้ง/บ่อ เถา	บุคคลบนพื้นที่สูง	ผู้พลัดถิ่นพม่า	ผู้หลบหนีเข้าเมืองพม่า	ชุมชนบนที่สูง	รวม
	173	5	-	366	544 คน
ห้วยม่วง	391	-	-	58	449 คน
บ่อห้วย	172	43	-	277	442 คน
ห้วยน้ำหนัก	129	8	-	129	266 คน
ห้วยแห้ง	299	-	-	59	160 คน
ท่ามะขาม	77	-	-	76	153 คน
รวม 7 หมู่บ้าน	1,241	56	-	915	2,014 คน

^{*} ข้อมูล กำนันจิบ จະນຸ , นาย กวยงู ผู้ว่าราชการเขตมรดก - ทวาย ของกะเหรี่ยง อิสระ KNU วันที่ 29 ม.ค.4547

ภูมิหลังของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง การตั้งถิ่นฐานและการเคลื่อนย้าย

คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงสวนผึ้ง อพยพมาจากเมือง ดูเว (ทวาย) ในพม่า มีบทกลอนที่ชาวกะเหรี่ยง
โพลั่ว กล่าวถึงการเดินทางเข้ามาใน
ประเทศไทยในครั้งนั้นว่า

“เหยื่อ ไอ้ คัง ดูเว เหย่ เ่ง ถ่อง คู้หล่อง
ผ้าคู่เหยื่อ เ่ง ไอ้ ชร่าย คัง”

เราอยู่ ประเทศ ทวาย เรามาถึง ภูเขา
ใหญ่ เรามา อยู่ สยาม ประเทศ

กะเหรี่ยงสวนผึ้งไม่ได้อพยพเข้า
มาทางด้านพระเจดีย์สามองค์ อำเภอ
สังขละบุรี กาญจนบุรี ตามที่มีการ
กล่าวอ้างในหนังสือ สมุद्रาชนบุรี ซึ่ง
วิเคราะห์ได้ดังนี้

การแต่งกาย ลวดลายเสื้อผ้า ของหญิงกะเหรี่ยงโพลั่ว กาญจนบุรี ต่างจากกะเหรี่ยงโพลั่ว ราชบุรี
เพชรบุรี สำเนียงภาษา ถึงจะเป็นกะเหรี่ยงโพลั่วด้วยกันแต่สำเนียงทางเสียงต่างกัน เช่น คำว่า กิน
ข้าว กะเหรี่ยงสวนผึ้ง ออกเสียงว่า อังหมี กะเหรี่ยงสังขละ ออกเสียง อ้องหมี ความเชื่อและ
ศาสนา กะเหรี่ยงสังขละบุรี นับถือพระพุทธศาสนาและลัทธิยาผี กะเหรี่ยงสวนผึ้งนับถือพระพุทธ
ศาสนาแต่ไม่มีลัทธิยาผี ทั้งสองเป็นกะเหรี่ยงที่ใช้ด้ายขาวในการผูกข้อมือ ยกเว้นในพิธีเรียกขวัญเดือน
9 ที่กะเหรี่ยงราชบุรี เพชรบุรีใช้ด้ายสีแดง เส้นทางอพยพ จากบ้านเมกะวะแขวงเมืองมะละแหม่งใน
พม่า ผ่านเข้ามายังด่านเจดีย์สามองค์ ที่จะเคลื่อนย้ายมายังสวนผึ้งนั้นเป็นเส้นทางที่ไกลเกินความจำเป็น
แต่เส้นทางจากทวายที่เข้ามายังสวนผึ้งมีระยะทางที่สั้นและใกล้กว่า ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งตั้งชุมชนอยู่
ตามที่ราบเชิงเขาริมลำน้ำแม่ภาชีและลำน้ำสาขา เรียกพื้นที่ ๆ พวกเราตั้งหลักแหล่งอยู่ซึ่งครอบคลุมชุม
ชนกะเหรี่ยงทั้งหมดในจังหวัดราชบุรีว่า “โพลั่วท่าตะเก” สันนิษฐานว่า “ท่าตะเก” มาจากคำว่า “ท่าสะแก”
บ้านกะเหรี่ยงท่าตะเกเป็นหมู่บ้านดั้งเดิมอยู่ริมแม่น้ำภาชีใกล้บ้านด่านเจ้าขว้าว ในพื้นที่ ต.ป่าหวาย
อำเภอสวนผึ้งในปัจจุบัน

พื้นที่ที่ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งอาศัยอยู่เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวละว้ามาก่อน โดยวิเคราะห์จากชื่อ
หนองน้ำ ที่คนกะเหรี่ยงเรียกว่า “หนองละว้า” อยู่ในบริเวณค่ายตำรวจตระเวนชายแดนอำเภอสวนผึ้ง
และยังมีพบกลี้งยาสูบดินเผาลายกลีบดอกบัว ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับกลี้งยาสูบที่พบในเขตตะวันตก
ตั้งแต่ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภออุ้มผาง และครอบคลุมพื้นที่ทางภาคเหนือของไทย ที่เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของ
ชาวละว้า

การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวกะเหรี่ยง

จากการศึกษาและสำรวจการตั้งถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในแถบตะวันตกของเมืองราชบุรี พบว่าเคยมีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนในพื้นที่รอยต่อ จากบ้านห้วยน้ำขาว ตำบลจรเข้มเหือก อำเภอเมืองกาญจนบุรี บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำภาษีในพื้นที่กิ่งอำเภอ ด่านมะขามเตี้ย จังหวัด กาญจนบุรี ในอดีตชาวกะเหรี่ยงมักเคลื่อนย้ายถิ่นฐานอยู่เสมอจากสาเหตุต่อไปนี้

หนีโรคระบาด โรคที่คนกะเหรี่ยงกลัวกันมากคือ โรคฝีดาษ ไข้ทรพิษ โรคห่า หรือ กาฬโรค เชื่อว่าเกิดจากการกระทำของผี (เซอฮ็อก) เมื่อเกิดโรคระบาด คนกะเหรี่ยงจะอพยพหนีออกไปตั้งหมู่บ้านใหม่ มีหลายหมู่บ้านที่คนกะเหรี่ยงเคยอาศัยอยู่ เมื่อเกิดโรคคนกะเหรี่ยงก็ละทิ้งหมู่บ้านเช่น บ้านยางห้าหลุม บ้านต้นมะค่า บ้านทุ่งหงส์ บ้านหนองไธ้ บ้านทุ่งเรือ บ้านท่าสะแก ในตำบลด่านทับตะโก อำเภอจอมบึงมี บ้าน ทุ่งแฝก บ้านหินแท่น บ้านเก่ากะเหรี่ยง บ้านหนองนกกระเรียน⁷⁷ **ความเชื่อในลี้ลับในธรรมชาติ** นาย นังกะตัง เฉยา อายุ 60 ปี เล่าว่าเมื่อก่อนมีคนกะเหรี่ยงที่บ้าน ว้าบางกล้า ใกล้กับบ้านด่านเจ้าขว้าวได้ไปยิง ทุ๋ไถ่ (ไก่ฟ้า) เมื่อกลับมาถึงหมู่บ้านปรากฏว่าชายคนนั้นได้ล้มลงและเสียชีวิต ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านเกิดความหวาดกลัวจึงได้อพยพออกจากหมู่บ้าน⁷⁸ กรณีหมู่บ้านกะเหรี่ยงลำพะที่กลายเป็นหมู่บ้านร้าง มีเรื่องเล่าว่าวันหนึ่งมีพระธุดงค์เข้ามาในหมู่บ้านลำพะ คนกะเหรี่ยงได้นิมนต์พระมาฉันอาหารบนบ้าน เมื่อพระฉันอาหารเสร็จแล้วก็ได้สวดมนต์ให้สัตว์ให้พรแก่เจ้าของบ้าน ปรากฏว่าขวดน้ำมัน ที่คนกะเหรี่ยงเลี้ยง“เซอฮ็อก” (ผี) ได้ตกลงมา เจ้าของได้ใช้คาถาเรียกผีให้กลับมา แต่ผีไม่ยอมกลับ ผีได้ออกอาละวาดไปกินชาวบ้าน ชาวบ้านอยู่ไม่ได้ต้องพากันหนีไปอยู่ที่ บ้านคา บ้านท่าบุญจันทร์ ริมลำห้วยท่าเคย กิ่ง อำเภอบ้านคา **ลักษณะนิสัย** คนกะเหรี่ยงเป็นคนไม่ชอบ ความขัดแย้ง ความ รุนแรง ชอบความสงบ อยู่อย่างเรียบง่าย ไม่ชอบสมาคมกับคนต่างเชื้อชาติ เมื่อมีคนต่างถิ่นต่างเชื้อชาติเข้ามาอยู่จำนวนมากขึ้น คนเหล่านั้นชอบ ขโมย สัตว์เลี้ยง ชอบเอาเปรียบแย่งพื้นที่เลี้ยงสัตว์ คนกะเหรี่ยงจึงย้ายไปอยู่ที่อื่น มีคำกล่าวถึงการเคลื่อนย้ายของคนกะเหรี่ยงที่เกี่ยวข้องพันธุกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆดังนี้

“คนเจ๊กไล่ไทย คนไทยไล่ลาว คนลาวไล่กะเหรี่ยง คนกะเหรี่ยงก็หนีเข้าป่า”⁸⁰

นโยบายของรัฐ ในการจัดระเบียบชุมชนเพื่อความมั่นคง รัฐได้อพยพคนกะเหรี่ยงจากอ่าว บริเวณต้นน้ำภาษีลงมาอยู่ในพื้นที่จัดสรรที่บ้านห้วยน้ำหนักและบ้านพระกำแพง การสูญเสียที่ดิน เมื่อคนกะเหรี่ยงขายที่ดินให้กับผู้อื่นจึงย้ายออกจากหมู่บ้านไปหาที่ทำกินแห่งใหม่เช่นย้ายจาก บ้านสวนผึ้ง บ้านท่า

⁷⁷ นาย ปอ๊ก บุญทิน นาง ไค่หู่ จะนู ม.1 บ้านสวนผึ้ง ต.ตะนาวศรี เวทีพูดคุย บ้ายสวนผึ้ง

⁷⁸ นาย นังกะตัง เฉยา อายุ 60 ปี บ้านบ่อ หมู่1 ต. สวนผึ้ง เวที พูดคุย บ้าน ลุงบุญธรรม 18 ธันวาคม 2544

⁸⁰ บุญธรรม กิ่งสิงบ้านบ่อ 18 สิงหาคม 44

มะขามไปทำไร่ ที่บ้านบ่อเก่า ย้ายจากบ้านทุ่งแฝก บ้านบ่อ ไปอยู่ ที่บ้านห้วยน้ำหนักในพื้นที่ที่
ทางการจัดสรรให้ บ้างก็ย้ายไปหาทำงานในเมือง

ลักษณะที่อยู่อาศัยของคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

บ้านคนกะเหรี่ยงดั้งเดิมเป็นบ้านที่สร้างขึ้นด้วยไม้ไผ่เป็นเรือนสูง หลังคามุงหญ้าคา ฝาบ้าน
เป็นไม้ไผ่สับฝักดีเป็นแผ่น มีชานบ้านสำหรับตากข้าวเปลือก กะเหรี่ยงโพลั่วเรียกชานบ้านว่า “ บั้ง
ลั้งคู่ ” แปลว่า พื้นที่ตากข้าว มีห้องนอนสำหรับลูกสาว หนึ่งห้อง มีพื้นที่โล่งบนบ้านสำหรับแขกได้
นอนพัก ในปัจจุบันบ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้เปลี่ยนไปคนกะเหรี่ยงไม่ได้ทำอะไรข้าว ไม่มีข้าวเปลือกที่
จะตาก “ บั้งลั้งคู่ ” ก็หายไป ไม้สำหรับสร้างบ้านก็หายาก ลักษณะบ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งในปัจจุบันจึง
เหมือนบ้านคนไทยพื้นราบตามชนบทที่ก่อด้วยอิฐและซีเมนต์

หมู่บ้านกะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษา ได้เลือกหมู่บ้านกะเหรี่ยงในการศึกษาวิจัยจำนวน 5 หมู่บ้าน
ในตำบลสวนผึ้ง และตำบลตะนาวศรี

1. บ้านบ่อ

หมู่บ้านกะเหรี่ยง บ้านบ่อเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ สวนผึ้ง อยู่ในเขตเทศบาลตำบลสวนผึ้ง
คนกะเหรี่ยงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “ นื่องคู่เสี้ย ” มีความหมายว่า “หนองชะอม “เป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นกว่า
100 ปี เคยเป็นศูนย์กลางในการปกครองของผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้ง นาง โสภา เนตึก อายุ 85 ปี เล่า
ว่า หลวงพิทักษ์ศรีมาตย์พุ่มเลียงง่ ได้พาครอบครัวมาทำไร่ และเลี้ยงช้างที่ริมห้วยบ่อ มีชาวกะเหรี่ยง
จาก บ้านสวนผึ้ง บ้านท่าสะแก หนีโรคระบาดพากันมาสร้างบ้านเรือนเพิ่มขึ้น มีนายถึก เป็นผู้
ใหญ่บ้านคนแรก มีคนลาวยวนอยู่ที่บ้านโคกสนั่นทางตะวันออกของหมู่บ้าน ที่เรียกว่าบ้านโคกสนั่น
เพราะว่าเวลาคนลาวยวนที่บ้านโคกสนั่นทะเลาะกันก็จะร้องอะอะอ้ออ้อเสียงดังสนั่นไม่เกรงใจผู้อื่น
ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งมีหลวงพ่อดะนาวศรีพระพุทธรูปหล่อปางสมาธิที่มีลวดลายจิตรลายดอกพิกุล ที่
หลวงพ่อให้วัดนาหนอง อำเภอเมือง ราชบุรี มอบให้แก่ชาวกะเหรี่ยง และพระพุทธรูปหินอ่อนสีขาว ที่
ชาวบ้านนำเงินทั้งหมดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมอบให้แก่ชาวบ้านที่พาดำรวจไปตามจับพระยาสุรพันธ์ฯ ใน
ข้อหาหลบหนี ไปซื้อพระพุทธรูปหินอ่อนเพื่อเป็นการทำบุญและขอขมาพระยาสุรพันธ์ หลวงพ่อดะนาวศรี
และพระพุทธรูปหินอ่อน เป็นพระพุทธรูปคู่วัดคู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งมาจนถึงปัจจุบัน

ศาลเจ้าพ่อไทยตะนาวศรีเป็น ศาลเจ้าพ่อ ประจำหมู่บ้าน ตั้งอยู่บริเวณประตูทางเข้าวัดบ้าน
บ่อทางด้านทิศเหนือของวัด ในเดือน 6 มีพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อ ในหมู่บ้านยังมีโบสถ์คริสต์ศาสนา 1 แห่ง
สังกัดสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย มีคริสตสมาชิกจำนวน 182 คน

ร้านค้าและสถานบริการในหมู่บ้าน

มีโรงงาน ตัดเย็บเสื้อผ้า	1 โรง	ร้านขายผลิตภัณฑ์การเกษตร	2 ร้าน
ร้านขายอุปกรณ์ก่อสร้างสร้าง	2 ร้าน	ร้านบริการคอมพิวเตอร์	1 ร้าน
ร้านขายหนังสือพิมพ์	2 ร้าน	โรงสีข้าวขนาดเล็ก	1 โรง

โต๊ะสนุ๊กเกอร์ 2 แห่ง รีสอร์ทบริการที่พัก 1 แห่ง

มีร้านอาหารที่มีหญิงบริการแฝง 1 แห่ง ดำเนินกิจการโดยพวกคนไทย

ประชากร บ้านบ่อ ประกอบ คนกะเหรี่ยงจะอยู่ในหมู่บ้าน คนลาวยวนจะอยู่เป็นกลุ่มที่บ้านโคกสนั่น คนไทยและคนจีนที่มาอยู่ใหม่พวกนี้อยู่น้ำถอนบริเวณตลาดหน้าว่าการอำเภอ มีประชากร ชาย 1,474 คน ประชากรหญิง 1,526 คน จำนวนครัวเรือน 86 ครัวเรือน

การประกอบอาชีพ เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ปลูกมันสำปะหลัง 200 ไร่ ปลูกอ้อย 200 ไร่ ปลูกผัก 50 ไร่ นาข้าว 10 ไร่ ผลไม้ 150 ไร่ เลี้ยงไก่เนื้อ 10,000 ตัว และอาชีพรับจ้าง ทำงานในไร่พุดรา ในโรงงานเย็บผ้าในท้องถิ่น มีจักรเย็บผ้า 20 ตัว รับจ้างในโรงงานอาหารกระป๋องที่จังหวัดนครปฐม และโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร มีรถรับส่งจากโรงงานมารับคนงานถึงหมู่บ้านในตัวอำเภอสวนผึ้ง ชาวบ้านที่เป็นคนงานต้องออกเดินทางเวลา 04.นาฬิกา และกลับมายังหมู่บ้านเวลา 22.00 น เป็นนี้ทุกๆวัน และพวกผู้ชายเป็นลูกจ้างซึ่งคราวทำงานเป็นอาสาสมัครรักษาดินแดน(อ.ส.) รายได้เฉลี่ยของคนในหมู่บ้าน ต่อ คน ต่อ ปี 10,820 บาทต่อปี รายได้เฉลี่ยของจังหวัดราชบุรี 20,825 บาทต่อปี

กลุ่มองค์กรต่างๆ

1. กลุ่มออมทรัพย์บ้านบ่อ ก่อตั้งปี 2542 สมาชิก 70 คน เงินออม 230,000 บาท
2. กลุ่มฅาปนกิจหมู่บ้าน ก่อตั้งปี 2535 สมาชิก 298 ครอบครัว เงินออม 19,326 บาท
3. กลุ่มฅาปนกิจผู้สูงอายุ ก่อตั้งปี 2538 สมาชิก 392 คน เงินออม 60,000 บาท
4. กลุ่มออมทรัพย์ 1-3 เงินชาวบ้านเป็นผู้ก่อตั้ง

รายชื่อผู้นำหมู่บ้าน บ้านบ่อ

- 1.นายถึก กุ้งลึง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ได้รับการแต่งตั้งครั้งแรก เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2444 ในสมัยรัชกาลที่ 5
- 2.นาย ตาไม้ บุญเลิศ เป็นกะเหรี่ยงจกอว์ลูกเขย นาย ถึก เป็นกำนันตำบลสวนผึ้ง ลำดับที่ 3
- 3.นาย สวง บุญเลิศ ลูกของกำนันตาไม้ เคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน ครั้งที่ 1
- 4.นาย ระเอน บุญเลิศ ลูกคนโตกำนันตาไม้ เป็นกำนัน ตำบลสวนผึ้ง ลำดับที่ 5 ปี 2507 -2514
- 5.นาย สวง บุญเลิศ เป็น น้องชาย นาย ระเอน บุญเลิศ ได้กลับมาเป็นกำนัน ลำดับที่ 6
- 6.นาย ประกิต ใจบำเพ็ญ เชื้อสายจีน เป็นหลานเขยกำนันตาไม้เป็นกำนัน ลำดับที่ 7
- 7.นาย สงกรานต์ มั่นใจ คนไทย มีภรรยาเชื้อสายกะเหรี่ยง เป็นกำนัน ลำดับที่ 8
- 8.นาย สุวิทย์ (ชัย) ทศพลดำรงพงศ์ นามสกุลเดิม ว่า"จ่าย" เปลี่ยนมาเป็น "สมรรถชัย" และได้เปลี่ยนนามสกุลปัจจุบันคือ ทศพลดำรงพงศ์ เป็นคนกะเหรี่ยงเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

2. บ้าน ท่งแฝก

บ้านท่งแฝก เป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยงโพลั่ว ประชากรในหมู่บ้าน ร้อยละ 95 เป็นคนกะเหรี่ยง คนกะเหรี่ยงเรียกชื่อบ้านท่งแฝกว่า นื่องผ่อง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านบ่ออยู่ห่างกันประมาณ 1.5 กิโลเมตร มีพระเจดีย์ทรายกลางบ้านที่มีอายุกว่า 100 ปี จำนวน 3 องค์ ในหมู่บ้าน ลำห้วย ดิบบอกคลุไหลหล่อเลี้ยงชาวท่งแฝก มีบ้านตากแดดเป็นกลุ่มบ้านบวร บ้านท่งแฝกมีอายุคราวเดียวกับบ้านบ่อ ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ นาย ริด หรือฟ่งไคไล้ย มีผู้ใหญ่บ้านติดต่อกันมาหลายคน เช่น นาย คูมิชา รุ่งเดียวกับกำนันตาไม้ นาย โลโล นาย หานนาค นายอึ้ง หรือกำนัน ประยูร วุฒิพานิช กำนันดำบลสวนผึ้งลำดับที่ 4 ผู้ใหญ่จะลิ่ง คนปัจจุบันคือ กำนัน สกล ก้าวพู่ เป็นกำนันดำบลสวนผึ้งลำดับที่ 9 ชาวกะเหรี่ยงในบ้านท่งแฝกมีอยู่หลายตระกูลเช่น ตระกูล เค็มบิง ก้าวพู่ ทิงลิ่ง เจ้าคุณ วันเย เอ็นทู้ จำนวนประชากร ชาย 402 คน หญิง 332 คน รวม 734 คน ครัวเรือน 224 ครัวเรือนอาชีพ คนบ้านท่งแฝกยังทำนาอยู่ 10 ครอบครัวยังมีพื้นที่นา ประมาณ 80 ไร่ มีอาชีพเลี้ยงไหม 1 ครอบครัวยังเลี้ยงไก่เนื้อ 2 ครอบครัวยังทำไร่อ้อย มันสำปะหลัง มะม่วง อาชีพรับจ้าง มีร้านค้าสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน มีเงินทุน 200,000 บาท

3. บ้านสวนผึ้ง

เป็นหมู่บ้านหลักของชาวกะเหรี่ยงดำบลสวนผึ้งในอดีต คนกะเหรี่ยงเรียกบ้านสวนผึ้งว่า บ้านส้องเม็ก มีความหมายว่า บ้านที่มีความสุข ตั้งอยู่ริมลำน้ำแม่ภาชีที่ไหลผ่านทางทิศใต้ของหมู่บ้าน มีน้ำห้วยท่าเคยไหลมาบรรจบกันที่บ้านสวนผึ้ง พื้นที่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่มเกิดจากการเปลี่ยนทางน้ำของลำน้ำแม่ภาชีในอดีต เนื้อดินบริเวณดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์ เมื่อปี พ.ศ.2444 พระยาราชเสนาได้มาแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านที่บ้านสวนผึ้ง ในเวลานั้นมีบ้านจำนวน 20 หลัง มีบ้านคนลาวยวนอยู่ร่วมด้วยอีก 2 หลัง ผู้นำหมู่บ้านในอดีต นาย ชิงไชย และนาย โกร่ง เป็นผู้ใหญ่บ้านพร้อมกัน ในปี พ.ศ.2444 นาย ผ้าแข็ง (นาย คำ) นาย ไชยฉ่อง บุญทิน นาย ปิ คุ่งลิ่ง ปัจจุบันมีนาย จีบ จะนุเป็นกำนันดำบลตะนาวศรี คนกะเหรี่ยงในหมู่บ้านสวนผึ้งมีตระกูล บุญทิน และ จะนุ⁸² เป็นตระกูลดั้งเดิม

ทิศตะวันออกของบ้านสวนผึ้งเป็นหมู่บ้านท่าเคย ของคนลาวยวน อยู่คนละฟากลำน้ำแม่ภาชี คนลาวยวนมาอยู่ที่บ้านท่าเคยครั้งแรกในปี พ.ศ.2444มี เพียง 5 หลัง คนกะเหรี่ยงและคนลาวยวนบ้านท่าเคยจึงมีความคุ้นเคยกันมาแต่เนิ่นนาน ในปี พ.ศ.2444 บ้านสวนผึ้งมีประชากร 20 ครัวเรือน 100 คน ในปัจจุบันมีประชากร ชาย 531 คน ประชากรหญิง 483 คน รวมทั้งหมด 1014 คน 229 ครัวเรือน

ศาลเจ้าพ่อเจ้าไทยตะนาวศรี เป็นศาลเจ้าที่ชาวบ้านมาประกอบพิธีในการเลี้ยงผีอารักษ์ของหมู่บ้าน อยู่ริมถนนบ้านสวนผึ้ง ไปบ้านท่าเคย มีเจดีย์กลางบ้าน สร้างขึ้นโดยผู้ใหญ่ที้ ในขณะที่ตั้งเสาเจดีย์นั้น ได้เกิดอุบัติเหตุเสาไม้ล้มทับคนจนเสียชีวิต ปัจจุบันคงเหลือให้เห็นเพียงเสาเจดีย์ที่ตั้งอยู่ริมถนน

⁸² • ต้นไม้ตระกูล* นางไคทู้ จะนุ, นาย ป็อก บุญทิน, นาย จีบ จะนุ, เวทีพุดคุย บ้านสวนผึ้ง 27-28 ธันวาคม 2544

ตรงข้ามกับบ้านก้านจ๊ับ จะอยู่ในหมู่บ้านสวนผึ้ง มีส่วนราชการเข้ามาตั้งอยู่ในหมู่บ้านคือหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า เป็นส่วนราชการของกรมป่าไม้ที่มีภารกิจในการดูแลทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า มีสำนักงานอยู่ริมถนนสายสวนผึ้งบ้านบ่อหวี ห่างจากบ้านสวนผึ้ง 1 กิโลเมตร และหน่วยเฉพาะกิจ ร.29 เป็นหน่วยทหารราบจากกองพลที่ 9 ค่ายสุรสีห์ จังหวัดกาญจนบุรี มีภารกิจดูแลรักษาความมั่นคงตามชายแดนไทยพม่า ที่ตั้งของหน่วยเฉพาะกิจนี้เรียกว่าค่าย ทพพระยาเสื่อ

อาชีพของคนบ้านสวนผึ้ง

ชาวหมู่บ้านสวนผึ้งมีอาชีพทำการเกษตร ปลูก ผัก ผลไม้ ปลูก พุทรา มะนาว องุ่น มะลิ กุหลาบ มะละกอ ผู้ที่ทำอาชีพหลักปลูกผักและผลไม้เป็นคนไทยที่เข้ามาซื้อที่ดินของชาวกะเหรี่ยง คนไทยมีประสบการณ์จากการทำการเกษตร มีเงินทุน คนกะเหรี่ยงในพื้นที่ซึ่งเคยเป็นเจ้าของที่ดินกลับกลายเป็นลูกจ้างที่รับจ้างทำงานในไร่พุทรา

การทำไร่พุทรา

มีผู้ทำไร่พุทรา ทั้งหมด 15 ราย เนื้อที่ 300 ไร่⁸³ การทำไร่พุทรา ต้องใช้แรงงานตลอดฤดูกาลผลิต นับแต่การตัดแต่งกิ่ง การบำรุง และการเก็บเกี่ยวผลผลิต ชาวบ้านกะเหรี่ยงมีรายได้ประจำจากการเป็นลูกจ้างของผู้ทำไร่พุทรา เป็นการจ้างประจำตลอดฤดูกาลเจ้าของไร่จะมารับและส่งลูกจ้างถึงบ้านทุกวัน ค่าจ้างคนงานไร่พุทรา วันละ 100 บาท ทำให้ชาวบ้านกะเหรี่ยงจำนวนหนึ่งไม่ต้องออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ ในการทำไร่พุทราต้องอาศัยไม้รวกเพื่อค้ำลำต้นและกิ่งก้านพุทรา ไม่ให้หัก ไม้ที่ใช้ค้ำพุทราจึงเปรียบดั่งไม้ที่ค้ำจุนอาชีพและรายได้ทั้งเจ้าของไร่และชาวบ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งให้มีรายได้เลี้ยงตนเอง การที่ชาวไร่พุทราจะได้ไม้รวกมาใช้นั้นต้องติดต่อกับคนรับจ้างตัดไม้รวก ซึ่งเป็นคนกลางเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเจ้าหน้าที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภาษี ที่จะได้มาซึ่งไม้ผิวกฎหมาย ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ยินยอมก็ไม่สามารถนำไม้ออกมาได้

4. บ้านบ่อหวี

บ้านบ่อหวีเกิดขึ้นจากการที่มีชาวกะเหรี่ยง บ้านสวนผึ้ง บ้านห้วยผาก ขึ้นไปทำไร่ ทำไร่ดีบุก เลี้ยงวัวบริเวณที่ราบริมลำน้ำแม่ภาษี สายตระกูลกะเหรี่ยงในบ้านบ่อหวีมี ตระกูล วงศ์ทองปัจจุบันบ้านบ่อหวี มีผู้ใหญ่บ้านเชื้อสายกะเหรี่ยงชื่อนายนัฐพล วงศ์ทอง นายเชน ยิ้มพริ้ม นายทองเดิม ทะรันตวิริยะ เป็นสมาชิก อบ.ต.หมู่บ้านบ่อหวี มีประชากร ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง คนไทยวน ประชากรชาย 624 คน หญิง 564 คน รวม 1,188คน คราวเรือน 305 คราวเรือน เป็นบุคคลบนพื้นที่สูง(กะเหรี่ยง) 624 คนเป็นชาย 347 คน หญิง 544 คน 84 ครอบครัว

⁸³ • แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี น.6พ.ศ.2545-2549

การถือครองที่ดิน พื้นที่ทั้งหมด 41,500 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าไม้ 34,838 ไร่ พื้นที่ปลูกป่า 100 ไร่ พื้นที่เกษตร 6,562 ไร่ ทุกครอบครัวในหมู่บ้านบ่อหวี ไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีรายได้เฉลี่ย 10,308.92 บาทต่อคน/ปี

การติดต่อและเส้นทางคมนาคม มีถนนลาดยางจากตัวอำเภอสวนผึ้งมายังบ้านบ่อหวี มีรถยนต์โดยสารประจำทางเป็น รถสองแถว วิ่งรับส่งผู้โดยสารวันละ 1 เที่ยว เพื่อรับส่งนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสวนผึ้งวิทยาซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอสวนผึ้ง มีน้ำตกบ่อหวี เป็นน้ำตกที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านบ่อหวีเกิดจากน้ำที่ไหลลงมาจากลำห้วยบ่อหวีที่มีต้นน้ำจากเทือกเขาตะนาวศรี อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตร ที่ตั้งของบ้านบ่อหวีอยู่ติดกับชายแดน ไทยพม่า มีช่องทางเข้าออกไปพม่า 2 ช่องทางคือ ช่องห้วยคอกหมู อยู่ห่างหมู่บ้าน 7 กม. ช่องทางน้ำตกบ่อหวี อยู่ห่างหมู่บ้าน 5 กม. รัฐบาลได้ส่งหน่วยทหารพรานเข้ามาตั้งฐานอยู่ที่บ้านบ่อหวี หน่วยรักษาป่าไม้ (ร.บ.2) เป็นหน่วยราชการที่เข้ามาตั้งสำนักงานอยู่บริเวณบ้านบ่อหวี เพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษา ทรัพยากรป่าไม้ บ้านบ่อหวี อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานธรรมชาติวิทยา อาชีพของชาวบ้านบ่อหวีในปัจจุบัน คือจักสานแข่งเป็นอาชีพหลัก รับจ้างรายวันในพื้นที่โครงการธนาคารอาหาร โครงการพระราชดำริเป็นอาชีพรอง ทำไร่มันสำปะหลังเป็นอาชีพเสริม

หมู่บ้านบ่อหวีเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดชายแดนไทย-พม่า เมื่อมองขึ้นไปบนยอดเขาตะนาวศรีทางตะวันตกของหมู่บ้านจะเห็นค่ายทหารพม่าตั้งฐาน บ้านบ่อหวีถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่รองรับการอพยพของชาวกะเหรี่ยงที่หนีการสู้รบจากพม่า ผู้ใหญ่บ้านบ่อหวี นาย นัฐพล วงศ์ทอง เคยนำลูกบ้านเข้าปลดอาวุธทหารพม่าจำนวน 40 คน ที่ลำเข้ามาในเขตหมู่บ้าน เมื่อปี 2543

5. บ้านห้วยน้ำหนัก (อะหนะท่า)

คนกะเหรี่ยงเรียกชื่อบ้านห้วยน้ำหนักว่า “อะหนะท่า” อยู่ห่างจากที่ตั้งของอำเภอสวนผึ้งประมาณ 28 กิโลเมตร มีรถประจำทางรับส่งนักเรียนวิ่งรับส่งผู้โดยสารวันละ 1 เที่ยว ใช้เส้นทางจาก บ้านห้วยน้ำหนัก ห้วยม่วง บ่อหวี สวนผึ้ง บ้านบ่อ 1 เส้นทาง อีกเส้นทางหนึ่งจากบ้านห้วยน้ำหนักมาบ้านบ่อหวี เข้าบ้านห้วยผาก ผ่านบ้านท่ากุ่ม มายังอำเภอสวนผึ้ง คนดั้งเดิมคือกะเหรี่ยงจกอร์ ประชากรบ้านห้วยน้ำหนักมีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อรัฐได้จัดสรรที่ดินทำกินให้แก่คนกะเหรี่ยงที่เคยอยู่ในบริเวณต้นน้ำภาษี รัฐได้อพยพคนเหล่านี้ลงมาอยู่รวมกัน รัฐหวังเกรงว่าคนกะเหรี่ยงต้นน้ำเหล่านั้นจะมีใจฝักใฝ่อยู่กับพรรคคอมมิวนิสต์ที่ได้เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่ในเวลานั้น จึงได้อพยพชาวกะเหรี่ยงจกอร์ลงมาอยู่ในพื้นที่ที่ทางการจัดสรรให้ที่บ้านห้วยน้ำหนัก บ้านพระกำ ประชากรบ้านห้วยน้ำหนัก ที่มีสถานะเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย มีทะเบียนบ้าน ท.ร.14 มีจำนวน ชาย 254 คน หญิง 227 คน รวม 481 คน ครัวเรือน 123 ครัวเรือน นอกนั้นเป็นบุคคลที่มีบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง ที่กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการพิสูจน์สถานะบุคคลในการลงรายการสัญชาติไทย จำนวน 475 คน เป็นชาย 247 คนหญิง 228 คน ร้อยละ 95 เป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง กระจายกันอยู่ตามห่อมบ้าน ห้วยน้ำหนัก บ้านห้วยกระวาน หนองตาตั้ง พระกำ สายตระกูลของคนกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนัก คนดั้งเดิมมี สาย

สกุลคือ ทับไกรสกุล , บุญทิน ย้ายมาจากบ้านสวนผึ้ง จอริ มาจากพม่า ลุง หม่อง บุญทิน เป็นผู้นำทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมท้องถิ่น อาชีพของคนบ้านห้วยน้ำหนัก อาชีพหลักของชาวบ้านคือ ปลูกผัก รับจ้างตามไร่ผัก ทำข้าวไร่ ออกไปรับจ้างในเมือง หน้าฝนหาหน่อไม้ หาเห็ดโคน หน้าแล้งเข้าป่าหาของป่า เช่น ไม้หอม ลำสัตรู น้ำผึ้งป่า เหตุที่ต้องหาของป่าเพราะชาวบ้านส่วนมากยังไม่มีสถานะเป็นพลเมืองไทย ยังไม่ได้ลงรายการสัญชาติไทย มีเพียงบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าบัตรสีฟ้า บัตรสีเขียวขอบแดง ทางราชการได้จำกัดพื้นที่ การออกนอกพื้นที่ต้องได้รับอนุญาต ในพื้นที่ไม่มีงานรองรับเพียงพอ ออกไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่ไม่ได้ จึงต้องเข้าป่าหาของป่ามาขายเพื่อจะมีเงินมาซื้อข้าวสารเลี้ยงตนเองและครอบครัว และนำเงินมาใช้ในการดำเนินการยื่นขอสถานะเพื่อจะได้เป็นคนไทย ซึ่งมีการเรียกเก็บเงินจากชาวกะเหรี่ยงที่ขอยื่นคำร้องขอสถานะบุคคลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

คริสตจักรห้วยน้ำหนัก เป็นคริสตจักรที่มีคริสตสมาชิกเป็นคนกะเหรี่ยงเป็นคริสตชนนิกายโปรเตสแตนต์ มีภูมิหลังจากนิกาย แบปติส คริสตสมาชิกส่วนมากมีภูมิหลังมาจากพม่าเป็นกะเหรี่ยงจอร์หรือปกากะญอ มีศิษยาภิบาลชาวกะเหรี่ยงชื่อ นาย สว่าง จอริ เป็นผู้ดูแลสมาชิกคริสเตียน ปัจจุบันมีคริสตชน ชาย 97 คน หญิง 86 คน 183 คน มีคณะกรรมการคริสตจักรจำนวน 7 คน ใช้ภาษากะเหรี่ยงจอร์ในการร้องเพลงและเทศนา นมัสการพระเจ้าในวันอาทิตย์ คริสตชนกะเหรี่ยงที่นี่จะแต่งชุดกะเหรี่ยงเข้านมัสการพระเจ้าในคริสตจักรในวันอาทิตย์

โครงการพระราชดำริ เป็นโครงการในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่ต้องการให้ราษฎรเชื้อสายกะเหรี่ยง บ้านหนองตาดั้ง บ้านห้วยน้ำหนัก บ้านพระกำ ได้มีอาชีพเสริมเพื่อจะมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว มีนาง น้ำ จอริ ภรรยาของศิษยาภิบาลผู้นำคริสตจักร ห้วยน้ำหนัก ที่ได้รับการฝึกจากโครงการศิลปาชีพกลับมาเป็นครูสอนชาวบ้าน เป็นโครงการที่ได้ส่งเสริมสืบสานการทอผ้าด้วยวิธีการดั้งเดิม มีสมาชิกทอผ้าปักผ้าที่บ้านห้วยน้ำหนัก 22 คน ได้รับค่าตอบแทนชิ้นละ 2,500-3,000 บาท ที่บ้านพระกำ มีกลุ่มทอผ้า ปักผ้า และจักสาน มีสมาชิกทอผ้า 18 คน ปักผ้า 3 คน จักสาน 4 คน ที่บ้านหนองตาดั้งมีสมาชิกทอผ้า 22 คน ปักผ้า 2 คน ค่าตอบแทนได้เช่นเดียวกับบ้านห้วยน้ำหนัก โครงการในพระราชดำริดังกล่าวได้สืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเกิดผลในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่า ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2541 มีเนื้อที่ 1,000 ไร่อยู่ติดลำห้วยอะหนะ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เป็นสถานที่พักผ่อนของประชาชน ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ บ้านห้วยน้ำหนัก ยังมีกลุ่มบ้านที่ผู้ใหญ่บ้านต้องดูแลอีกเช่น บ้านวังโค บ้านพระกำ บ้านหนองตาดั้ง บ้านห้วยผาก บ้านโป่งแห้ง มีผู้ใหญ่บ้านชื่อ นาย สมบัติ วรทริกรกุล เชื้อสายกะเหรี่ยงปกากะญอ มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล นาย วิจักร นิยา นาย เข้า ดอก ใบบ้านห้วยน้ำหนักเป็นหมู่บ้านชายแดนไทย-พม่า อยู่ในพื้นที่ป่าเวดล้อมด้วยภูเขา ห่างจากที่ตั้งที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง 28 กิโลเมตร ไม่ไกลจากบ้านห้วยน้ำหนัก ไปทางตะวันตกมีหอย่อมบ้านเรียกว่าบ้านโป่ง

แห่ง อยู่ติดเทือกเขาตะนาวศรี ทหารพม่าได้มาตั้งฐานที่มั่นอยู่บนยอดเขาตะนาวศรี เป็นจุดข่มที่ทหารพม่าได้เปรียบทางด้านยุทธการ ทหารพม่าเคยลอบยิงทหารพรานเสียชีวิต 2 นาย ที่ช่องบ้านโป่งแห้ง รัฐได้ส่งทหารพรานและหน่วยบรรทุกสัตว์ต่าง (ล่อดำ) อยู่ประจำพื้นที่เพื่อรักษาชายแดน ชาวบ้านกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนมีความสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยงในเขตพม่า เมื่อคนกะเหรี่ยงจากพม่าหนีภัยการสู้รบ ได้เข้าอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องและคนที่รู้จัก หรือปลูกเพิงพักหลบซ่อนตามชายป่าที่เรียกว่า“ผู้ลี้ภัยในร่มป่า” เมื่อเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการจับกุมบุคคลที่หลบหนีเข้าเมือง บางครั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าตรวจค้นชาวบ้านการยึดทรัพย์สินเงินทองของชาวบ้าน เคยมีการเรียกเก็บเงินเป็นรายเดือนจากชาวบ้านบางครั้งเรียกเก็บครอบครัวละ 500 – 1,000 บาทเพื่อเป็นค่าคุ้มครองเพื่อไม่ให้มีการจับกุม โดยผู้นำหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคณะกรรมการ ด้านสิทธิมนุษยชนสภาพนาความ ได้ลงมาศึกษาปัญหาการถูกละเมิดสิทธิของชาวบ้านห้วยน้ำหนัก ในปี พ.ศ.2545 เพื่อสรุปสภาพปัญหาและเสนอปัญหาให้รัฐบาลได้แก้ปัญหาในพื้นที่⁸⁵

การแต่งกายของกะเหรี่ยงราชบุรี

กะเหรี่ยงราชบุรีและเพชรบุรีจะแต่งกายเหมือนกัน สาวกะเหรี่ยงจะสวมชุดสีขาวทรงกระสอบคอวี เมื่อเริ่มมีประจำเดือนและมีครอบครัวจะเปลี่ยนผ้าถุง ผ้าถุง กะเหรี่ยงราชบุรีเพชรบุรี มีลวดลายต่างจากหญิงกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดอื่นๆ ด้านล่างของผ้าถุงเป็นลายตีนจก ถัดขึ้นมาเป็นลายยกดอก และลายมัดหมี่ ใช้ลูกเดือย สีขาวเย็บร้อยที่ชายขอบผ้าถุง ในอดีตผู้ชายกะเหรี่ยงจะสวมชุดทรงกระสอบ คอวี ยาวลงมาเหนือเข่า เก๋ล้มวยผม ใช้ผ้าพันม้วนขึ้นตรงหน้าผาก คล้ายกับจวงช้าง เจาะหูทั้งสองข้าง⁸⁶ เมื่อมีความสัมพันธ์กับคนลาวยวน ลาวโซ่งและคนไทยการแต่ง ชายกะเหรี่ยงจึงได้เปลี่ยนชุด มาเป็นนุ่งโจงกระเบนเสื้อแขนกระบอกสีกรมท่ามีกระดุมเม็ดเงินคล้ายกับเสื้อของลาว โข่งคนกะเหรี่ยงประกายค้ำกายด้วยสร้อยเม็ดเงินและลูกปัด⁸⁷ สุนทรภู่ว่าคนกะเหรี่ยงชอบลูกปัดได้มอบลูกปัดให้ตากวังกะเหรี่ยงเมืองสุพรรณในคราวที่ท่านออกไปหาแร่ปรอทที่เมืองสุพรรณ

ลูกปัดตัดให้สี สิบใบ
เกรียงขอบยอมยืมลไม ใส่ข้อ
หมากพลูสู่สมใจ จันทรอัป พลับเอย
ถามกวางนั่งพูดจ้อ จวบแจ้งแสงสุราฯ

⁸⁵ วันที่ 24 เมษายน 2545 คณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติ และผู้พลัดถิ่น สภาพนาความ ประกอบด้วย นาย สุรพงษ์ กองจันทึก และคณะ นาย จรัส ดิษฐาภิรักษ์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นาง เตือนใจ ดีเทศน์ วุฒิสมาชิก จ.เชียงราย ร.ศ.ดร.พันธ์ทิพย์ กาญจนจิตรา สายสุนทร รองศาสตราจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เข้าพื้นที่เพื่อรับทราบสถานการณ์การถูกละเมิดสิทธิของชาวบ้านสวนผึ้ง

⁸⁶ ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด บางแคใหญ่ ต.แควอ้อม อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม และภาพไม้แกะสลัก บริเวณบันไดด้านขวาก่อนขึ้นศาลาวัดแจ้งเจริญ ต.จอมประทัด อ.วัดเพลง จ.ราชบุรี

⁸⁷ ชีวิตและงานของสุนทรภู์ น. 220 กรมศิลปากร 2538 โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว กรุงเทพฯ

ในบทเสภาขุนช้างขุนแผนพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 2 กล่าวถึงขุนแผนพานางวันทองหนีจากบ้านขุนช้างมาถึงบ้านกะเหรี่ยง ทั้งคู่ขอพักอาศัยบ้านคนกะเหรี่ยง นางวันทองได้มอบลูกปิดตอบแทนน้ำใจแก่หญิงกะเหรี่ยง พระราชนิพนธ์มีเนื้อความดังนี้

วันทองให้ปิดผูกข้อมือ เป็นที่นับถือกะเหรี่ยงไร้
เราจะขออาศัยในบ้านนี้ อยู่สักห้าราตรีจะลาไป
ยายเฒ่าได้ปัดก็ดีใจ แก่เรียกไปสาวสาวก็กลับมา⁸⁸

ผู้ทอผ้ากะเหรี่ยง ต้องมีทักษะในการมัดหมี่ การย้อมผ้า ต้องใช้ความอดทนในการนั่งทอและเก็บลายตีนจก ราคาชุดกะเหรี่ยงที่มีการซื้อขายในปัจจุบัน ราคา ชุดละ ไม่ต่ำกว่า 5,000 บาท ปัจจุบันชุดเสื้อผ้าของหญิงกะเหรี่ยงเป็นเครื่องแต่งกายที่หาผู้ที่จักทออยากขึ้น ปัจจุบันใน

โปรดสังเกต แคน กะเหรี่ยง ที่มีลักษณะยาว ภาพ คนเป่า ซ้าย-ขวา สวนผึ้งมีผู้ทอผ้ากะเหรี่ยงเหลืออยู่ ไม่ถึง 5 คน อีกไม่นานคนทอผ้าก็จะหมดไป ปัจจุบันคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง สวมเสื้อผ้าแบบคนไทย เพราะหาซื้อได้ง่าย ราคาถูก เสื้อผ้าในตลาดเปลี่ยนแปลงตามสมัยนิยม ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งนิยมห้อยเหรียญเนื้อเงินของรัชกาลที่ 5 โดยการเจาะรูร้อยเชือก สวมคอเป็นเครื่องประดับ ที่เป็นหลักฐานบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 5 ที่มาของเหรียญรัชกาลที่ 5 มาจากผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่ได้รับพระราชทานในคราวเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 บ้านด่านตะโก ในปี พ.ศ.2416 และในปี 2438 ที่ถ้าจอมพล อำเภोजอมบึง

ความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดีผ่องเท็ง • ต้นไม้แห่งชีวิต ความเชื่อและข้อปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยงที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับธรรมชาตินั้นเริ่มต้นนับแต่เด็กคลอดออกมาจากครรภ์มารดา เมื่อเด็กทารกอยู่ในครรภ์มารดาจะได้รับอาหารจากแม่โดยมีสายสะดือเป็นท่อส่งอาหารจากแม่สู่ลูก สายสะดือจึงเป็นอวัยวะที่ทำ

⁸⁸ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน น.427 กรมศิลปากร 2513 โรงพิมพ์ รุ่งวัฒนา กรุงเทพฯ

• ดีผ่องเท็ง ในภาษากะเหรี่ยงโผล่วจะเรียก รก และสายสะดือ รวมกันเรียกว่า ดี คือ สะดือ ,ผ่อง แปลว่ากระบอก เช่นกระบอกไม้ไผ่ เท็ง แปลว่า ต้น ,เช่น เชื้อ เท็ง แปลว่า ต้นไม้, ในภาษากะเหรี่ยงจกอว์ ออกเสียงเป็น เดปอญู

หน้าที่ให้ชีวิตระหว่างแม่กับลูก รกจึงเป็นสายใยแห่งชีวิต เมื่อเด็กทารกคลอดออกมาผู้เป็นพ่อจะนำรกและสายสะดือของเด็กใส่กระบอกไม้ไผ่ นำไปผูกไว้กับต้นไม้ที่สมบูรณ์แข็งแรง เพื่อให้ขวัญของเด็กอยู่กับต้นไม้ มีชีวิตยืนยาว เกิดดอกออกผล เหมือนกับต้นไม้ ถ้าเป็นเด็กผู้หญิงจะเลือกหาต้นไม้ที่มีดอกสวยงาม เช่นต้นทองหลาง ถ้าเป็นเด็กชายก็มักจะเลือกต้นไม้ที่แข็งแรง บางครอบครัวก็เลือกใช้ต้นไม้ต้นเดียวกัน เป็นดั่งต้นไม้ประจำครอบครัวของแต่ละตระกูลที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ต้นไม้ที่มีผู้นำกระบอกรกและสายสะดือไปผูกนั้น จะไม่มีผู้ใดไปตัดโค่นทำลาย หากต้นไม้ถูกตัดโค่นขวัญของเด็กจะหนีไป ทำให้เจ้าของเจ็บป่วย หากผู้ใดฝ่าฝืนถือว่าเป็นการลบหลู่ไม่ให้เกียรติกับเจ้าของผีผ่องเท้ง เด็กๆจะกลัวไม่เข้าใกล้บริเวณป่าสะดือ ป่าสะดือจึงเป็นที่อาศัยหลบซ่อนตัวของสัตว์ป่าจำพวก กระรอก กระแต และนกป่า ในแต่ละหมู่บ้านจะมีพื้นที่ป่าที่เรียกว่า ป่าผีผ่องเท้ง ในบริเวณชายขอบของหมู่บ้าน ด้วยความเชื่อและข้อปฏิบัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกะเหรี่ยงกับธรรมชาติที่คนต้องพึ่งและผูกพันธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันความเชื่อและข้อปฏิบัติเช่นนี้เริ่มเปลี่ยนไปเพราะการพัฒนาและความเจริญเข้าไปถึงหมู่บ้าน เด็กๆไปคลอดที่โรงพยาบาลหรือสถานอนามัย และการพัฒนาหมู่บ้านทำให้มีการตัดถนนและใช้พื้นที่ดังกล่าวเพื่อกิจการทางราชการ แต่ก็ยังมีความเชื่อและปฏิบัติเช่นนี้ในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากการพัฒนา

คนกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าผืนแผ่นดินมีเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ “สิ่งละรีย” หรือ แม่พระธรณี เป็นผู้คุ้มครองและอวยพรให้ความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก มีความเชื่อในผีป่า ผีน้ำ และด้วยระบบการผลิตในระบบไร่หมุนเวียน ที่ต้องเปลี่ยนและสลับพื้นที่เพาะปลูกเพื่อการยังชีพ สนับสนุนให้คนกะเหรี่ยงมีความคิดและความเชื่อในการที่ไม่ยึดติดอยู่กับพื้นที่รวมทั้งไม่คิดครอบครองที่ดิน

เมื่อรัฐได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน ออกเอกสาร ส.ค.1 ให้แก่คนกะเหรี่ยงในปี พ.ศ. 2497 และการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ในตำบลสวนผึ้งได้เริ่มขึ้นประมาณปี พ.ศ.2505 ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเริ่มเปลี่ยนความเชื่อ เปลี่ยนแนวคิดให้คุณค่าของที่ดินใหม่ มีความคิดในการครอบครองที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ที่ดินจึงมีมูลค่าในการซื้อขายแลกเปลี่ยน กลุ่มชาวนากะเหรี่ยงเป็นคนกลุ่มแรกที่เปลี่ยนความคิด เพราะการทำนาเป็นระบบการผลิตที่ติดยึดพื้นที่ ซึ่งต่างจากกลุ่มที่ทำไร่หมุนเวียน

อาชีพและการทำกินของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งในอดีต

นาย “เอช.วารังตัน สมธิ ชาวอังกฤษ รองเจ้ากรมโลหกิจในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เดินทางมาสำรวจการทำแร่ที่สวนผึ้ง ในปี พ.ศ.2438 “ได้บันทึกถึงลักษณะภูมิประเทศของสวนผึ้งดังนี้ “....แม่ประชี(ลำน้ำภาษี)อยู่ระหว่างที่สูงทั้ง 2 ข้างปกคลุมด้วยต้นตะเคียน ต้นยาง อันเป็นต้นไม้ในตระกูลต้นยางที่ให้น้ำมันยาง ไม่ยางทุกต้นที่อยู่ในละแวกหมู่บ้านจะถูกกรีดลึกลงไปในลำต้นเพื่อเอายาง เราพบคนหลายๆกลุ่มอยู่รอบๆต้นไม้ บ้างก็กำลังยกถังเคโรซีน ที่มีน้ำมันเต็ม ส่วนคนอื่นๆจะตักน้ำมันออกมาจากรูต้นไม้ ต้นไม้พวกนี้สูงมีสัดส่วนงดงาม เราผ่านต้นไม้หายต้นไม้ที่ไม่มีกิ่งก้านสาขาสูงขึ้นไปเป็น 100 ฟุต ยืนแห้งตาย เป็นผลมาจากการกระทำที่กล่าวมา ควายป่าซึ่งเป็นสัตว์ที่พวกกะเหรี่ยงกลัวมากที่สุดนั้นเป็นสัตว์ที่มีอยู่ทั่วไป ซึ่งทราบได้จากรอยเท้าของมัน เราได้เห็น แรด หมูป่า

และรอยเท้าเสือ มักได้ยินเสียงอีเก้งบ่อยครั้ง นกยูง อยู่เป็นคู่ๆนกเงือกฝูงใหญ่เข้าพำนักได้
ถึง 56 ตัว ในบางฝูงนับได้ถึง 25 ตัว⁸⁹

การทำไร่ข้าว หม่าเจ็ก

ในอดีตคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งดำรงชีพอย่างเรียบง่าย อาชีพหลักของคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งคือการ
ทำไร่ปลูกข้าว ชีวิตของชาวกะเหรี่ยง อยู่ที่ไร่ข้าวในไร่ไม่เพียงจะมีข้าวเป็นพืชหลัก ยังมีพืชผักต่างๆ
รวมทั้งสมุนไพร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ถักทอ มาจากฝ้ายที่ปลูกในไร่ข้าว เมื่อมีข้าวอยู่ในยุ้งพอเพียง
ทุกคนก็อยู่ได้ไม่เดือด

การทำไร่ข้าวมีกระบวนการ
การหลายขั้นตอน นับแต่การ
เลือกพื้นที่ การพิน และเผาไร่
การดูแลรักษาควบคุมวัชพืช
ปริมาณน้ำฝนและความแห้งแล้ง
จากธรรมชาติเป็นปัจจัยที่สำคัญ
กว่าสิ่งใด การทำไร่ข้าวมีความ
เสี่ยงสูง เปรียบเหมือนการเดิน
ข้ามลำน้ำเชี่ยวที่มีเพียงลำไผ่ล่ำ
เดียวเป็นสะพานข้าม ในขณะที่

เดินข้ามจึงต้องระมัดระวังต้องประคองและทรงตัวให้มั่นคง ต่างจากการทำนาที่มีความความมั่นคง
และยั่งยืน เปรียบเหมือนการเดินข้ามลำน้ำโดยมีท่อนไม้ใหญ่ที่แข็งแรงเป็นสะพานข้าม ความเสี่ยงที่จะ
ตกสะพานจึงมีน้อยกว่าการเดินบนสะพานลำไผ่ไผ่

เพราะทั้งชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ คนกะเหรี่ยงจึงเห็นความยิ่งใหญ่ ความลึกลับ รู้คุณค่า ของ
ธรรมชาติ มีพิธีกรรมต่างๆมากมาย ที่แสดงออกและสื่อความหมาย ให้เห็นถึง ความเคารพ นบนอบ
การวอนขอ ขอบคุณ ธรรมชาติและแผ่นดิน เพื่อที่ตนเองจะได้มีชีวิตอยู่โดยอาศัยข้าวจากไร่

ในความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง สังฆะริย (แม่พระธรณี) และ พิชยบือโฮย (แม่โกลสพ) เป็นเทพแห่ง
มารดา เป็นผู้ให้ชีวิต และเป็นผู้เลี้ยงดู แม้แต่พระพุทธเจ้าพระองค์มีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะข้าว คนกะเหรี่ยง
จึงให้ความเคารพและให้ความสำคัญต่อแม่โกลสพ แม่พระธรณี เทพแห่งมาดามผู้ยิ่งใหญ่ที่ให้ความอุดม
สมบูรณ์ต่อแผ่นดิน

ชาวกะเหรี่ยงมีตำนานกล่าวไว้ว่า ในยุคสุดท้ายของมนุษยชาติ จะเกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวง
จะเกิด พายุใหญ่ * พัดพามนุษย์ไปสู่ความหายนะ ไม่มีอะไรที่จะช่วยชีวิตมนุษย์ได้ไม่ว่าจะเป็น ทรัพย์

⁸⁹ บันทึกการเดินทางไปยังบางจังหวัดทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสยาม น.84,146,152 มิสเตอร์ เอช วารังตันสมิธ

* หรือว่า พายุใหญ่ จะเปรียบได้ดั่งเช่น ทรัพย์สมบัติ เงินทอง ที่จะพัดพามนุษย์ไปสู่ความวิบัติ ในยุคสุดท้ายคนจะ

สิน เงินทอง หรือที่อยู่อาศัยที่ใหญ่โตแข็งแรง ผู้รอดชีวิตจะต้องยึดกุมต่อข้าวไว้ให้แน่นชาวกะเหรี่ยง จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาชีพอื่นๆ มากไปกว่าการทำไร่เพื่อจะปลูกข้าวไว้บริโภค หรือด้วยความเชื่อเช่นนี้เองที่ทำให้คนกะเหรี่ยงเป็นคนที่ เรียบง่าย กินพออิ่ม นุ่งพออุ่น ไม่มีแนวคิดทางด้านการค้า ไม่ สะสม

การเลือกพื้นที่ในการทำไร่

การเลือกพื้นที่ทำไร่ของกะเหรี่ยง แต่ละครอบครัวจะเลือกพื้นที่ไร่ในพื้นที่ที่เคยทำไร่มาก่อน ที่เรียกว่าไร่ชาก(คัย) ของตนเอง ที่ถูกทิ้งไว้ ประมาณ 7-8 ปี ซึ่งผืนดินบริเวณนั้นได้ถูกพักเพื่อให้เนื้อดินกลับมามีธาตุอาหาร มีความอุดมสมบูรณ์ หรืออาจจะเป็นพื้นที่ไร่ชากของผู้อื่น หรือเป็นการหาพื้นที่แห่งใหม่

ลักษณะพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำไร่

พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำไร่ข้าวคือบริเวณที่เป็นป่าไผ่ ป่าไผ่เป็นบริเวณที่เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ ป่าไผ่ง่ายและสะดวกในการตัดฟัน จุดเผาก็ง่าย พื้นที่ตัวกลับมาสู่สภาพเดิมได้รวดเร็ว จะหลีกเลี่ยงการตัดโค่น ต้นไม้ใหญ่ไม้เนื้อแข็ง เพราะต้องใช้แรงงานและใช้เวลามาก ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกพื้นที่ในการทำไร่ คนทำไร่จะเดินสำรวจสถานที่ ถ้าพบสัตว์ เช่น เก้ง หรือได้ยินเสียงเก้ง ทุ้งช้าง หรือ นกขุนแผนดง ร้องทัก หรือ มี ภู ต้นจำนวนมาก ก็จะไม่เลือกสถานที่นั้น เมื่อได้สถานที่ตามที่ต้องการแล้ว ก็จะกลับมาบ้านในคืนนั้นถ้าฝนว่าได้พบสัตว์ใหญ่ เช่น ช้าง วัว ควาย หรือฝนเห็นเทวดา พระอินทร์ก็เป็นลางบอกเหตุที่ดี แต่ถ้าฝนเห็นไฟไหม้ ค้างคาวหวานหัก หรือทะเลาะกับเพื่อนบ้าน ก็จะตัดสินใจไม่เลือกสถานที่แห่งนั้น ต้องหาที่แห่งใหม่ ห้ามไม่ให้พี่น้องทำไร่คนละฝากล้าห้วย หรือพื้นที่ระหว่างไร่ของคนอื่นที่ไม่ได้เป็นเครือญาติกัน ถือว่าเป็นข้อห้ามที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จะทำให้ผืนน้ำไม่พอใจ พี่น้องจะทะเลาะแตกแยกกัน

“ ปู่ ย่า ตา ยาย เล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนนั้นลำห้วยแม่ประชียังไม่ได้เปลี่ยนทางน้ำ อยู่มาวันหนึ่งพี่น้องสองคนฟันไร่คนละฝากล้าห้วย พอกลางคืนตกดึกเท่านั้นแหละ มีเสียงอื้ออึงดัง อู้... อู้... เหมือนกับว่ามีลมพายุ ได้ยินเสียงเหมือน เสียง เสือ ช้าง ร้องโหยหวน น่ากลัว มาก ชาวบ้านนั้นนอนไม่หลับ กลัวกันทุกคน ไม่มีใครกล้าลงจากบ้าน พอเช้าวันรุ่งขึ้นไปดูที่ลำห้วย ปรากฏว่าลำห้วยแม่ภาชีเปลี่ยนเส้นทางไหลมาทางทุกวันนี้”⁹²

หลังจากที่ได้สถานที่จนเป็นที่แน่ใจแล้วว่าเหมาะสมแก่การทำไร่ มั่นใจว่าจะได้ผลผลิตเพียงพอต่อคนในครอบครัว เนื้อที่ในการทำไร่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคนในครอบครัวที่จะเป็นแรงงานใน

ละทิ้งไร่-นาข้าว (ความ นบนอบ ต่อธรรมชาติ) ไปแสวงหาเงิน ทอง วัตถุหรือสิ่งอื่นทดแทน

⁹² นาง ไค้จู จะนู แม่ของกำนัน จีบ จะนู อยู่ที่บ้านสวนผึ้ง หมู่ที่ 1 ต.ตะนาวศรี

การดูแลเอาใจใส่ สำหรับครอบครัวที่มีแรงงานน้อย ก็ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวน 2 ปีบ ครอบครัวไหนที่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวถึง 4 ถังถือว่าเป็นครอบครัวที่มีแรงงานมากครอบครัวหนึ่งๆเฉลี่ยแล้วจะทำไร่มีเนื้อที่แปลงละประมาณ 6-8 ไร่ ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 4 ถัง

ก่อนลงมือฟนไร่เจ้าของไร่จะทำการเสี่ยงทาย (อั้งคาคุ) เพื่อจะดูว่าการทำไร่ผืนนี้จะได้ผลหรือไม่ พิธีดังกล่าวเป็นการบอกให้แม่พระธรณีรับรู้เป็นการขออนุญาตจากแม่พระธรณี เจ้าของไร่จะเอาไม้ที่มีความยาวประมาณ 1 วา ตั้งจิตอธิษฐานทำการเสี่ยงทายฟาดไม้ลงไปยังพื้นดิน 3 ครั้ง สังเกตว่าไม้ท่อนนั้นได้ยาวกว่าเดิมหรือไม่ ถ้าไม้นั้นยาวกว่าเดิมแสดงว่าการทำไร่ผืนนี้ดี แต่ถ้าไม้นั้นหดสั้นกว่าเดิมแสดงว่าทำไร่ผืนนี้จะได้ข้าวไม่ดีต้องหาที่แห่งใหม่อีก

การฟนไร่ ผิเช็ก

หลังจากทำบุญกินข้าวใหม่และดวงข้าวใหม่ออกจากทุ่งในเดือน 3 ไทย (กุมภาพันธ์-มีนาคม) จะเริ่มเข้าสู่ช่วงเวลาของการฟนไร่ ต้องฟนไร่ให้เสร็จภายในช่วงระหว่าง กุมภาพันธ์-มีนาคม การตัดโคนต้นไม้จะตัดไม่ถึงโคนต้น ทิ้งไว้ให้เหลือแต่คอ เพื่อต่อไม้ต้นจะได้แตกหน่อเติบโตเป็นต้นใหม่ในปีถัดไป ต้นไม้ใหญ่ที่อยู่ชายขอบไร่จะถูกริดกิ่งก้านไม่ให้บังแดดที่จะส่องลงมายังต้นข้าว การตากไร่จะใช้เวลาเวลาประมาณ 3-4 สัปดาห์ อากาศร้อนและแห้งแล้งระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน ทำให้ดินไม้กิ่งไม้ ใบหญ้าแห้งกรอบ เป็นเชื้อไฟอย่างดีทำให้การเผาไหม้ทั่วมีเถาถ่านเป็นธาตุอาหารอย่างดีสำหรับพืชที่จะปลูกในไร่

การเผาไร่ ช้อกเช็ก

ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งมีความเชื่อว่า จะไม่ทำการเผาป่าหรือเผาไร่ก่อนเดือน 3 จะต้องรอให้พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้เริ่มต้นเผาไร่เสียก่อน ถ้ามีการเผาป่าหรือเผาไร่ก่อนเดือน 3 หรือก่อนที่พระเจ้าแผ่นดินจะเผาไร่ จะทำให้เกิดเหตุเภทภัย ต่อชาวกะเหรี่ยง การเผาไร่ก่อนเดือน 3 จะทำให้ไฟลามไปยังไร่ของคนอื่นๆที่ไม่ได้ถูกตัดโคนแห้งยังไม่สนิท สร้างความยากลำบากสำหรับไร่ของผู้อื่นที่ไม่ยังแห้งสนิทแต่ใบไม้และเชื้อไฟขนาดเล็กต้องถูกเผาไหม้ เมื่อถึงเวลาเผาไร่ก็จะไม่มีเชื้อไฟที่จะช่วยให้ไฟลุกไหม้ได้ ทำให้ข้าวไม่ได้ผลผลิต ความเชื่อเช่นนี้เป็นการจัดระเบียบและควบคุมไฟป่าของชาวกะเหรี่ยงที่รักษาความสมดุลทางธรรมชาติ

เมื่อ เดือน 3 ผ่านพ้นไป ต้นไม้ กิ่งไม้ที่ถูกตัดโคนแห้งสนิท จะเริ่มทำแนวกันไฟตามชายขอบไร่ เพื่อไม่ให้ไฟลุกลามออกนอกเขต ก่อนเผาไร่เจ้าของไร่จะเอามีดไปตากเอาเศษ ครก สาก ที่ป่นด้ายและ หางของนกยูง อย่างละเล็กน้อยพอบเป็นพิธี เพื่อใช้จุดเป็นเชื้อไฟเป็นฟืนท่อนแรกในเผาไร่ พวกผู้หญิงจะคอยอยู่ที่บ้านคอยสังเกตดูควันไฟ เมื่อควันไฟเริ่มพวยพุ่งสู่ท้องฟ้าพวกผู้หญิงจะนำเกลือใส่กระดังมาผัดเหมือนกับผัดข้าว นำขี้เถ้า หินลับมีด มาวางไว้ที่ตรงบันไดขึ้นบ้าน เคาะบันไดบ้าน ลุงบุญธรรม คั่งลึง ให้ความหมายว่า ที่เอา เศษ ครก สากตำข้าว ที่ป่นด้ายและหางนกยูงนั้นมีความหมายว่า นกยูงนั้นเพื่อใช้เรียกลม ครก สาก เป็นสิ่งที่แสดงถึงการที่จะได้มีข้าว ที่ป่นด้าย คือการที่จะมีฝ้าย

สำหรับทอเสื้อผ้า เกลือใส่กระดังก็เพื่อเป็นเคล็ดที่จะควบคุมไฟไม่ให้ลามออกนอกพื้นที่ จี้เต้า 3 กองเพื่อให้ไฟเผาไหม้ไม้จนเป็นเถ้าถูลี ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยที่จะเก็บเศษไม้ที่เหลืออยู่ ข้าวที่ปลูกก็ จะออกมา การเคาะบันไดบ้านเป็นการเรียกขวัญเหมือนกับการส่งสัญญาณให้คนที่จุดไฟในไร่ได้รับรู้ หินลับมีดมีความหมายถึงการเตรียมตัวที่จะต้องลับมีดเพื่อใช้ในการเก็บเศษไม้ที่เหลือจากการเผาไหม้ การเผาไร่ต้องเลือกดูฤกษ์งาม จะเลือกเผาไร่วันอังคารที่ถือว่าเป็นวันดี จะเผาไร่ในเวลาใกล้ค่ำ ก่อน เผาไร่ทุกคนจะร้องตะโกน บ้างก็เคาะกระบอกไม้ เพื่อให้สัตว์ที่อาศัยอยู่ในไร่ตกใจวิ่งหนีออกมา เริ่มเผาจากด้านตะวันออกซึ่งเป็นทิศทางลมจากนั้นก็จุดไฟรอบๆ ไร่ คนกะเหรี่ยงจะไม่เอาไม้พินที่ใช้ จุดไฟเผาไร่ โยนลงไปกองไฟในไร่ เชื่อว่าถ้าโยนไม้ที่ใช้จุดไฟเข้าไปในกองไฟจะทำให้ภูเพี้ยนพันธุ์ และอาศัยอยู่ในไร่ข้าว แสงไฟที่สว่างลุกโชนและเสียงปล้องไม้ไผ่ที่ระเบิดเมื่อถูกความร้อน ดังก้อง กังวานสัตว์ที่อยู่ในไร่ตกใจพากันหนีเอาตัวรอด เมื่อลมสงบไฟมอดดับไม่มีไฟที่จะลามออกนอกแนว กันไฟ ต่างทยอยกันกลับบ้านเพื่อพักผ่อนเก็บเรี่ยวแรงไว้สำหรับทำงานในวันต่อไป คงเหลือไว้แต่เจ้า ของไร่ที่ยังอยู่ดูความเรียบร้อยและกลับบ้านเป็นคนสุดท้าย

วันรุ่งขึ้นเจ้าของไร่จะมาเก็บเศษไม้ที่ไฟไหม้ไม่หมดนำมาสุ่มกองจุดไฟเผาและใช้คราดไม้ เกลี่ยก้อนถ่านที่ร้อนระอุให้กระจายไปทั่วบริเวณเพื่อเผาหน้าดินให้สุกปลูกพืชจะได้งามเป็นการเผา เมล็ดวัชพืชที่จะขึ้นตามมา ขั้นตอนในการเผาเศษไม้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นขั้นตอน แรกของการควบคุมการเติบโตของวัชพืช การเก็บเศษไม้จะใช้เวลาประมาณ 7 วัน เมื่อเสร็จขั้นตอนนี้ ฝนเริ่มตก ดินเริ่มเปียกชื้น บรรดาหญิงแม่บ้านจะเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่เก็บรักษาและคัดเลือกพันธุ์ไว้ เพื่อ ที่จะใช้เพาะปลูกในไร่ แม่บ้านกะเหรี่ยงเป็นดั่ง มารดาแห่งพืชพันธุ์ ทำหน้าที่เหมือนผู้จัดการธนาคาร เมล็ดพันธุ์ หญิงกะเหรี่ยงจะทำงานและใช้เวลาในไร่มากกว่าผู้ชาย จึงมีคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยงว่า “ผู้ หญิงคือเจ้าของไร่ ผู้ชายคือเจ้าของนา”⁹³

การเลือกพื้นที่ในการปลูกพืชชนิดต่างๆในไร่ข้าว

พันธุ์ไม้จำพวก ดอกไม้ มี ดาวเรือง หงอนไก่ ใช้ประกอบพิธีกรรม ประดับเกวียนในการ ขนข้าวจากไร่เข้าสู่ยั้งฉาง โหระพา แมงลัก กะเพรา ตะไคร้ ปลูกทั่วไป เพื่อส่งกลิ่นขับไล่แมลงที่ เป็นศัตรูของพืช พริกกะเหรี่ยงจะหยอดตามโคนต้นไม้ในไร่ อ้อยจะปลูกแยกกับพืชชนิดอื่น หรือ บริเวณที่เป็นที่ลุ่มมีน้ำขัง พริกกะเหรี่ยงปลูกไว้กินที่เหลือจะขาย ละหุ่ง จะปลูกไว้ขายเพื่อที่จะมีราย ได้เสริม ยาสูบปลูกตามเนินหรือโคกที่เป็นที่ดอนตามขอบไร่ ยาสูบเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญกับ คนกะเหรี่ยงใช้สูบภายในครอบครัว และเอาไว้ต้อนรับแขกที่มาเยือนที่เหลือจึงเอาไว้ขาย ปลูกฝ้าย สำหรับใช้ทอผ้า ปลูกพร้อมกับปลูกข้าวลูกเดือยปลูกไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องประดับในการตกแต่งเสื้อผ้า ของผู้หญิง ผักต่างๆ เช่น ข้าวโพด แตง งา ถั่ว ต่างๆ จะปลูกก่อนที่จะหยอดข้าว เผือก มัน ต้องปลูก เพื่อไว้ในยามที่ขาดแคลนข้าว

⁹³ * บัวแก้ว บุญเลิศ บ้านบ่อ 23 มกราคม 2545

ในสมัยก่อนพันธุ์ข้าวไร่มีหลายชนิด แต่ละชนิดจะเหมาะกับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของอายุไร้ชาที่ไร่ ไร่ปัจจุบันเหลือพันธุ์อีว่อง เป็นข้าวพันธุ์หนัก ข้าวอีว่องเมล็ดจะเล็ก ลำต้นไม่สูงสะดวกในการเก็บเกี่ยว กะเหรี่ยงปลูกข้าวเจ้าเพื่อเอาไว้กินในชีวิตประจำวัน ปลูกข้าวเหนียวไว้สำหรับการทำขนม และของหวาน แต่ละครอบครัวจะมีพันธุ์ข้าวตามสายพันธุ์ที่บรรพบุรุษถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะความชอบของแต่ละครอบครัวไม่เหมือนกัน บางครอบครัวชอบข้าวที่มีกลิ่นหอม เมื่อนำไปหุงแล้วจะนุ่มและนุ่ม บางครอบครัวอาจจะชอบข้าวที่มีลักษณะเป็นข้าวแข็ง กินแล้วอึดนาน แต่ละครอบครัวจะมีความผูกพันต่อข้าวตนเองปลูก มีประสบการณ์จากการพัฒนาคัดเลือกสายพันธุ์ จนเป็นพันธุ์ข้าวประจำตระกูล บางครอบครัวอาจจะนำข้าวพันธุ์อื่นจากเพื่อนบ้านหรือ คนที่เกี่ยวข้องในฐานะเป็น คู่เขย สะใภ้ นำมาปลูกในไร่ โดยแยกพื้นที่ปลูก การนำพันธุ์ข้าวอื่นๆมาปลูกในไร่ผืนเดียวกัน เป็นการผิดจารีต ประเพณี ทำให้ผู้ปลูกเจ็บป่วย หรือจะมีสิ่งเลวร้ายเกิดขึ้นในครอบครัว ในทางกลับกันความเชื่อเช่นนี้ก็เป็น การควบคุมสายพันธุ์ข้าวของแต่ละตระกูลไม่ให้มีการผสมข้ามสายพันธุ์ จากพันธุ์ดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้มอบให้เป็นมรดก⁹⁴

การหยอดข้าว ท้องบึง

จะเริ่มต้นหยอดข้าวไร่หลังจากเก็บเศษไม้ในไร่เสร็จ ฝนเริ่มตก ดินเริ่มชุ่มชื้น ก่อนนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปหยอดบางคนก็จะนำพันธุ์ข้าวไปผึ่งแดดเพื่อให้พันธุ์ข้าวได้ดูตะวัน การทำเช่นนี้คือการไล่และกำจัดแมลงที่อาศัยปะปนอยู่ในพันธุ์ข้าวตนเอง

วิธีหยอดข้าวไร่พวกผู้ชายใช้เสียมที่มีด้ามยาวเหนือศีรษะเดินนำหน้าแทงลงไปดินเป็นหลุมตื้นๆ ฝ่ายหญิงจะเดินตามคอยหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวใส่เท้าเกลี่ยดินกลบก่อนที่จะหยอดข้าวในไร่จะต้องบอกกล่าว แม่พระธรณีหรือสิ่งละรีย โดยการหยอดข้าว 9 หลุม ที่เรียกว่า บั้ง จี บ่อง ตรงกลางไร่ แล้วก็ทำเครื่องหมายกันรั้ว ทั้ง 4 ด้านไว้ เพื่อไม่ให้ข้าวบั้งจีบ่องถูกรบกวน บั้ง จีบ่อง ถือว่าเป็นแม่ข้าวของข้าวในไร่ เจ้าของไร่จะคอยดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ เมื่อถึงเวลาเกี่ยวข้าวก็ต้องเริ่มต้นเกี่ยวข้าวบั้งจีบ่องเป็นอันดับแรก แยกไว้ไม่ให้ปะปนกัน

การดูแลเอาใจใส่

ทำการดายหญ้าเพื่อกำจัดวัชพืชในไร่ 3 – 4 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการดายหญ้าคือ เสียม และจอบ ดายหญ้าครั้งแรกพร้อมกับการเก็บเศษไม้หลังจากเผาไร่ ครั้งที่ 2 – 3 หลังจากข้าวงอกขึ้นแล้วเมื่อข้าวแตกกอเติบโตขึ้นต้นสูงขึ้นงาข้าวเริ่มบดบังวัชพืช จะหยุดการดายหญ้า เมื่อถึงเดือนห้าคอกเดือน 9 (ระหว่างเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม) ข้าวเริ่มแต่งตัวเป็นสาว คนกะเหรี่ยงเริ่มมีเวลาหยุดพักหายใจจากงานในไร่ เตรียมตัวที่จะเข้าสู่เทศกาลผูกแขนเรียกขวัญ ที่คนในครอบครัวจะได้กลับมาพร้อมหน้ากันอีกครั้งหนึ่ง

⁹⁴ เวทีชาวบ้าน นาย หม่อง บุญทิน 30 พ.ย. ห้วยน้ำหนัก

การเก็บเกี่ยว และนวดข้าว

เมื่อฝนเริ่มทิ้งช่วง ข้าวในไร่เริ่มสุกเหลืองอร่าม การเก็บเกี่ยวจะเริ่มขึ้นประมาณ ปลายเดือน ตุลาคม ถึง ต้นเดือน พฤศจิกายน อยู่ในช่วงระยะเวลาที่ลมหนาวที่เรียกว่าลมข้าวเบาเริ่มพัดมาจากทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือ ดวงอาทิตย์จะเปลี่ยนเส้นทางโคจรจะไม่โคจรข้ามต้นข้าวในนา หรือที่เรียกว่า ตะวันอ้อมข้าว การเกี่ยวข้าวใช้แรงงานในแต่ละครอบครัวการเกี่ยวข้าวนอกจากบางครอบครัวที่มีพื้นที่ ไร่กว้างก็จะเป็นการ ลงแขก (หมาดๆ หมาด้า) ข้าวที่ถูกเกี่ยวจะมัดเป็นพ่อนวางไว้บนตอข้าวเพื่อที่จะ ตากแดด และสะดวกในการเก็บ หลังจากตากพ่อนข้าวไว้ประมาณ 3 วัน จะเริ่มเก็บพ่อนข้าวในช่วง บ่ายที่มีแดดร้อนให้น้ำค้างที่เกาะพ่อนข้าวในยามเช้าเหือดแห้ง ขนพ่อนข้าวใส่ภาชนะที่เรียกว่า “ป้า” หรือ โง ขนาดใหญ่ นำขึ้นไปไว้บนห้างที่ปลูกยกพื้นสูง นวดพ่อนข้าวด้วยเท้าเมล็ดข้าวก็จะร่วงลงมา ข้างล่าง ผู้ที่อยู่ด้านล่างจะคอยพัดโบกให้ข้าวลีบปลิวออกไปเหลือแต่ข้าวที่สมบูรณ์ที่มีน้ำหนักร่วงหล่น กองบนผืนล้าแพนที่สานจากไม้รวก ช่วงเวลาของการนวดข้าวเป็นช่วงเวลาที่ชาวกะเหรี่ยง คนทุกวัย ทั้งเด็กๆ หนุ่มสาว และคนสูงวัยมีความสุข

เอาข้าวเข้ายุ้งฉาง และ กินข้าวใหม่

ยุ้งข้าว (บั้งผึ่ง) ของกะเหรี่ยงทำจากไม้ไผ่ที่สานขึ้นมาเป็นทรงกลม ใช้ดินปลวกและมูลโค มา คลุกเคล้าผสม ก่อนเอาข้าวลงยุ้งจะทำพิธีเรียกขวัญข้าว บอกพี่ยบือโฮ่ย ให้รับรู้เป็นการขอบคุณและ ขอให้แม่โพสพลงมาช่วยเหลืออีกครั้งในปีหน้า และนำพ่อนข้าวบั้งฉีบอง และ ดอกหงอนไก่ ผูกมัด ห้อยไว้เหนือยุ้งข้าว กะเหรี่ยงจะถือฤกษ์ยามในการตักข้าวออกจากยุ้งเชื่อว่าการตักข้าวใหม่ออกจาก ยุ้งนั้นต้องรอให้ถึงเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ จะทำให้ข้าวมีกินตลอดไปไม่ต้องอดอยาก การกินข้าวใหม่ต้องมีการ เรียกขวัญเพื่อเป็นการขอบคุณเครื่องมือที่ใช้ในการทำไร่ โดยเอาธำมัลย์ชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายกับเถา ย่านลิเภา นำมาผูกมัด มัด ขวาน เขียง หม้อข้าว เตาไฟ เชิญขวัญของสิ่งเหล่านั้นให้มารับประทาน อาหารด้วยกัน อาหารมื้อแรกจะมีแกงเผือกใส่หอย กะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า หอยเป็นสัตว์น้ำที่เคลื่อนไหว เชื่องช้า กินอาหารเพียงเล็กน้อย เผือก เป็นพืชที่เก็บรักษาได้นานในยามที่ขาดแคลนข้าวเผือกจะเป็น อาหารที่ทดแทนข้าวการกินหอยกับเผือกจึงเป็นเครื่องหมายว่า คนกะเหรี่ยงจะต้องกินข้าวอย่างประหยัด เหมือนกับหอยที่กินอาหารเชื่องช้า ข้าวจะได้อยู่กับเจ้าของนานๆ ไม่ต้องอดอยาก นำข้าวใหม่ไปต้ก บาตรเลี้ยงพระที่วัด จัดเลี้ยงอาหารแก่ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน

ปัญหาและอุปสรรคในการทำไร่ในปัจจุบัน

ลุงหม่อง บุญทิน บ้านห้วยน้ำหนัก พูดถึงอุปสรรคและปัญหาของชาวกะเหรี่ยงในการทำไร่ใน ปัจจุบันว่า

“พวกเจ้าหน้าที่ พวกป่าไม้ ประกาศเขตอนุรักษ์ห้ามทำไร่ข้าว พวกทหาร พวกป่าไม้ ไม่เข้าใจ การทำไร่ ของพวกเรา เห็นพวกเราฟันไร่เผาไร่ก็เข้ามาห้าม เขาว่าพวกเราทำลายป่า บอกว่าเขตอนุรักษ์ ทำไร่ไม่ได้ พวกเขามีเงินเดือนกิน ไม่เดือดร้อน พวกเราไม่มีเงินเดือน ก็ต้องทำไร่ ทำไร่เดี๋ยวนี้ลำบาก ต้องทำซ้ำในที่เก่าวันไว้ 2 ปี 3 ปีกลับมาทำใหม่ หล้าก็รัก เนื้อ ดินมันจืด จะได้ข้าวสักเท่าไร่ ก็ต้อง

ทำถ้าทำไม่รู้จะเอาข้าวที่ไหนกิน อีกอย่างหนึ่งเดี๋ยวนี้ฝนฟ้าตกไม่เหมือนเดิม พอถึงหน้าหยอดข้าว ฝนก็ไม่มา พอถึงหน้าเกี่ยวข้าวฝนก็ตก จะทำยังไง หล้าก็เยอะไม่รู้มาจากไหน สู้หญ้าไม่ไหวหรอก เดี่ยวนี้หรือเหลือคนทำอะไรไม่ก็คนหรอก มีอยู่ 6-7 บ้านมั้ง..

หม่าไชย การทำนาของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

ลักษณะพื้นที่อันเป็นที่ตั้งชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่อยู่ตามที่ราบเชิงเขาและหุบห้วยมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยที่เหมาะสมกับการทำนา เป็นลักษณะทางกายภาพที่ธรรมชาติบังคับให้คนกะเหรี่ยงต้องทำไร่ข้าว

นางโสภา เนเต็ก ลูกสาวกำนัน ตาไม้ เล่าว่า นายอำเภอจอมบึง ชื่อ ชุนแจ่ม ได้แนะนำให้คนกะเหรี่ยงสวนผึ้งทำนา

“สมัยนั้นพ่อไปประชุมที่จอมบึง นายอำเภอจอมบึงชื่อชุนแจ่มบอกกับพ่อว่า ขอให้คนกะเหรี่ยงทำนาจะได้มีข้าวกินเพียงพอ อยู่มาพ่อก็เริ่มทำนาโดยการทำเหมืองฝายตลิ่งน้ำเข้านา เริ่มต้นทำนาจากพวก ลุง สี ลุง เบ็ก ลุง สั้ง ลุง ตาเล้ง เริ่มต้นจากญาติๆทำนากันก่อน จากนั้นคนทางบ้านทุ่งแฝกเขาก็ทำตาม* ⁹⁶

ทุ่งนาของชาวกะเหรี่ยงโพลั่ว บ้าน ทุ่งแฝก ทิวเขาลิบลิ้นนั้น คือเทือกเขาตะนาวศรี

ในทะเบียนนักเรียนของโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านบ่อ ปี พ.ศ.2474 ระบุว่าผู้ที่ทำนาเป็นผู้มีฐานะดี ถูกเรียกว่าคหบดี ผู้ที่ทำนาเป็นคนกะเหรี่ยงโพลั่ว บ้านบ่อ บ้านทุ่งแฝก กะเหรี่ยงสวนผึ้ง

นำประสบการณ์จากการเป็นคนงานในเมืองแร่มาชุดเหมืองเพื่อนำน้ำเข้านา นาย บ่าย เนเต็ก ลูกเขยของกำนันตาไม้ เป็นผู้ดำเนินการชุดเหมืองฝาย กลุ่มคนทำนาในยุคบุกเบิกก็คือคนในตระกูล กุ้งถึง เนเต็ก บุญเลิศ เก้มบิง เอ็นทุ ผลผลิตจากการทำนาเหลือเพียงพอ ไม่เดือดร้อน เหลือแล้วชาวนาครอบครัวหนึ่งๆได้ข้าวอย่างน้อยปีละ 4 - 5 เกวียน (400-500 ถัง) เมื่อได้ข้าวบ้างก็แบ่งขายเอาเงินมาทำบุญกับทางวัด บางปีคนลาวยวนจากเมืองราชบุรีก็ขึ้นมาซื้อข้าวถึงสวนผึ้ง พวกเหมืองแร่ก็ลงมาซื้อข้าว

⁹⁶ โสภา เนเต็ก บ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง

ในหมู่บ้านกะเหรี่ยง ในช่วงเวลาที่ดินและน้ำยังมีความอุดมสมบูรณ์ชาวกะเหรี่ยงไพล่สวนผึ้งมีพื้นที่ทั้งหมด 35 ฝืน อาศัยน้ำจากลำห้วยดิบอกคลุ ในปัจจุบันคงเหลือพื้นที่ทำนาอยู่ เพียง 14 ฝืนเท่านั้น

เมื่อถึงหน้าแล้งทั่วฝืนนาของคนกะเหรี่ยงเป็นที่เลี้ยงวัว ควาย เลี้ยงกระดิ่งและเลี้ยงเกราะจะดังลั่นทุ่ง ตกเย็นตะวันลับทิวเขาตะนาวศรีคนเลี้ยงวัว ควาย ต้อนสัตว์เลี้ยงกลับเข้าคอกในหมู่บ้าน ครอบครัวจะมีฝูงวัวและควายเพราะต้องอาศัยแรงงานของสัตว์เหล่านี้ในการไถนาและลากเกวียนขนข้าว และยังมีรายได้จากการขาย สัตว์เลี้ยงเหล่านี้ คนทำนาจึงเป็นผู้ที่มีฐานะดีกว่าคนทำไร่ ปัจจุบันพื้นที่นาลดน้อยลง พื้นที่เลี้ยงวัวมีไม่เพียงพอ พื้นที่ขายขอบป่าเชิงเขาหรือ ทุ่งหญ้าที่เป็นที่สาธารณะได้ถูกขายไปให้กับคนนอกพื้นที่โดยผู้นำในท้องถิ่น เมื่อสัตว์เลี้ยงพลัดหลงไปเข้าไร่เข้าสวนของผู้อื่นเจ้าของวัวต้องชดใช้ค่าเสียหาย

เมื่อข้าวเริ่มหนึ่

แหล่งแร่ดิบุกตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำห้วยบ่อในปี พ.ศ.2500 เหมืองแร่เริ่มปล่อยน้ำเสียลงลำน้ำธรรมชาติ น้ำเสีย และดินโคลนปนทรายไหลไปตามคูส่งน้ำเข้านาส่งผลกระทบต่อชาวนากะเหรี่ยงสวนผึ้งทำให้ผลผลิตข้าวลดลง ดินขาดธาตุอาหาร การทับถมของดินทรายทำให้ข้าวไม่แตกกอ ฝืนนาหนาไปด้วยโคลนและดินทราย ต้องขุดลอกเหมืองทุกๆปี ฝ่ายทำนบกั้นน้ำเต็มไปด้วยดินทรายกั้นน้ำไม่อยู่ ปี พ.ศ.2524 มีเหมืองแร่ในอำเภอสวนผึ้งถึง 49 เหมืองแร่ เป็นเหมืองแร่ดิบุกจำนวน 36 เหมือง⁹⁷ นาข้าวกะเหรี่ยงจะอยู่ได้อย่างไร

“พอเหมืองแร่มันเข้ามามากขึ้น หน้าฝนมาถึง น้ำก็พัดเอาโคลนกับทรายเข้าฝืนนา ข้าวก็ไม่แตกกอ พอชาวบ้านเดือนร้อนก็ไปบอกผู้ใหญ่กำนัน พวกผู้ใหญ่กำนันก็ไปบอกพวกเหมืองแร่ บางทีพวกเหมืองก็หยุดปล่อยน้ำเสีย ต่อมาก็ปล่อยอีก จะไม่ปล่อยลงห้วยก็ไม่ได้มันไม่มีที่ปล่อยที่อื่นเหมืองแร่มีมากก็ตอนที่.ก.ร.ป.เข้ามา เส้นทางมันสะดวกใครๆก็เข้ามา มาก่อยยังชั่วเอาตอนที่เหมืองแร่เลิกกิจการแล้วก็รัฐบาลมาสร้างฝายทดน้ำที่ทุ่งไม้แดงทำท่อส่งน้ำถึงยังได้ทำนาได้เดี๋ยวนี

“ ทุกวันนี้ ข้าวหนึ่ ปลาหนึ่ น้ำ เพราะว่าไม่มีน้ำที่จะปลูกข้าว กุ้ง หอย ปู ปลา ในลำห้วยก็เหลือน้อยลง สมัยก่อนในลำห้วยพอหน้าแล้งจะเห็นก้อนหินก้อนโตๆ น้ำก็ใสเอามือไปคลึงก้อนหินเบาๆจะเห็นกุ้ง ปู แอบซ่อนอยู่ใต้ก้อนหิน เดี๋ยวนีไม่มีแล้ว ปูปลาหายไปหมด ในห้วยมีแต่ทรายหนาเตอะ ปูปลาหนีไปหมด คนอื่นๆเลิกทำ ดีแต่ว่าของลุงนี้ทิ้งไม่ได้ ถ้าหมดรุ่นลุงไปแล้วต่อไปเด็กรุ่นหลังจะทำนาหรือเปล่าก็ไม่รู้⁹⁸

⁹⁷ • นาย บุญธรรม กิ่งสิง บ้านบ่อ

⁹⁸ ห.จ.ม. เอกสารหมายเลข ก.ส.16/371,16/740,16/305 ,ทำเนียบผู้ประกอบการเหมืองแร่ กรมทรัพยากรธรณี, สมุดราชบุรี

“พอ ก.ร.ป.เข้ามาก็สร้างถนนหนทาง เส้นทางที่ตัดถนนมันไปถมเหมืองส่งน้ำ แล้วเขาก็ไม่ทำอะไร พวกเราจะไปขุดเหมืองใหม่มันก็ไกลจากจุดเดิม นาลุงสี นาทุ่งของกำนันสวงค นาลุงบ้าย ทางไปบ้านนาขุนแสนต้องเลิกไป เหมืองส่งน้ำมันไม่ได้ถูกตัดทีเดียวมันถูกถมตั้งหลายที่ นาของลุงเองที่โคกสนั่นพอเหมืองถูกถนนตัดลุงก็ทำนาไม่ได้ ลุงก็ต้องเลิกทำนา ต้องกลับไปทำไร่ที่ห้วยคุดม ถ้านายอยู่ลุงคงไม่ลำบากอย่างนี้ ไม่เห็นหรือนาลุงตาเหล่ นาตาเหล่ ทำนาได้อีกที่ไหน ถนนมันตัดเส้นทางเหมืองหมดเลย”⁹⁹

ประมาณเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2528 ซึ่งเป็นช่วงหน้าฝนได้เกิดน้ำป่าไหลหลาก กระแสน้ำที่ไหลแรงและเชี่ยวกราก ไหลท่วมผืนนาทำให้นาเสียหายอย่างรุนแรง ฝ่ายท่อน้ำพังจนไม่สามารถสร้างใหม่ได้ ในที่สุดก็ถึงยุคนาล่ม จำนวนพื้นที่นาที่ได้รับผลกระทบจากการการตัดเส้นทางคมนาคม และเสียหายจากน้ำป่าจนทำนาไม่ได้ คิดเป็นพื้นที่ ร้อยละ 80 % ของพื้นที่นามีอยู่ เฉพาะที่บ้านทุ่งแฝกจำนวนครอบครัวชาวนาได้เลิกทำนาถึง 13 ครอบครัว ปัจจุบันหมู่ที่ 2 บ้านทุ่งแฝกเหลือครอบครัวทำนา 8 ครอบครัว ผืนนาทั้งหมดประมาณ 80 ไร่ ได้ผลผลิตโดยรวมโดยเฉลี่ย 20 เกวียน (2,000 ถึง) รายชื่อผู้ยังทำนาในปัจจุบัน¹⁰⁰

1.นาย ทือ บุญอ่อน 2 ไร่	8.นาง มล แยมพรม 5 ไร่
2 นาย ไร่ อีริ่ม 3 ไร่	9.นาย วุฒิ บุญเลิศ 4 ไร่
3.นาง ชุ้ง แยมพรม 4 ไร่	10.นาย ชะละ เฉยา 12 ไร่
4. นาย พู่ ไร่ มั่นคงเสมอ 4 ไร่	11.นาย บุญมา สร้อยมาลัยทอง 12 ไร่
5. นาย ครึ่งถิ่น เอ็นทุ 7 ไร่	
6. นาย บิน เอ็นทุ 13 ไร่	
7.นาย โป้งซ่ง ไร่ 14 ไร่	

พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกคือ ข้าวเหลืองอ่อน ข้าวเหลืองประทิว ข้าวหอมมะลิ เป็นการปลูก เพื่อใช้บริโภคในครอบครัว ผู้ศึกษา(วุฒิ บุญเลิศ)ได้นำพันธุ์ข้าวเจ้า ชื่อพันธุ์ บือผ้าโตะ(ข้าวเมล็ดใหญ่) เป็นพันธุ์ข้าวดั้งเดิมของคนกะเหรี่ยงและละว้าจากกิ่งอ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ ข้าวบือผ้าโตะ เป็นข้าวพันธุ์หนักเมล็ดใหญ่ป้อม เมื่อมานำปลูกที่สวนผึ้ง อากาศร้อนกว่าที่ปลูกบนที่สูงใน อ.แม่วาง ได้กลายเป็นข้าวพันธุ์เบาเพราะไวแสง ต้องเก็บเกี่ยวก่อนข้าวพันธุ์เบาในสวนผึ้ง ปัญหาของการปลูกข้าวพันธุ์เบาคือ ข้าวเหลืองแก่เร็ว มีนกกกระติ มารุมกินข้าว ระยะเวลาในการทำนา เพาะกล้า 1 เดือน ไถคราด 15 วัน แล้วแต่เนื้อที่มากหรือน้อยหลังจากที่รัฐบาลได้ทำฝายท่อน้ำกั้นลำน้ำห้วยบ่อ ที่บ้านทุ่งไม้แดง ได้ส่งน้ำมาตามท่อน้ำที่ส่งไปในพื้นที่เพาะปลูก มีน้ำเพียงพอกับการทำนา บางปีที่ฝนทิ้งช่วงอาจทำให้ต้องทำ

⁹⁹ นาย ครึ่งถิ่น เอ็นทุ บ้านทุ่งแฝก ม.2 ต.สวนผึ้ง เวทีพูดคุย บ้านทุ่งแฝก พ.ย.44

นาย ดี ลาเทศ ม.4 บ้านนาขุนแสน ต.สวนผึ้ง

¹⁰⁰ นาย วันจันทร์ เจ้าคุณ บ้านทุ่งแฝก ม.2 ต.สวนผึ้ง พ.ย.44 เวทีพูดคุย

นาล่าช้ากว่าปกติ การเพาะปลูกใช้รถไถเดินตาม คนที่มีรถไถรับจ้างไถนา ไร่ละ 700 บาท หรือ แลกกับข้าวเปลือก 8 ถัง ต่อไร่ การใช้ยาและ ไม้พินัยใส่ปุ๋ย แต่ฉีดยาเขียวฆ่าแมลง หนอนม้วน ใบ ตักแตนกินใบข้าว นิดใน ระยะเวลาช่วงข้าวออกรวง นิดยามาหญ้าหลังดำนา 15 วัน

การเก็บเกี่ยว ใช้แรงคนในการเก็บเกี่ยวประมาณเดือนต้น พฤศจิกายน เกี่ยวข้าวพันธุ์เบา ต้น ธันวาคม เกี่ยวข้าวพันธุ์หนัก การนวดข้าวจะนัดกันนวดข้าวโดยจ้างรถนวดข้าวจากอำเภอ โพธาราม จังหวัด ราชบุรี

ค่าจ้างในการทำนาถ้าไม่ลงแขกก็จ้างคนเกี่ยวข้าวค่าจ้างวันละ 100 บาท ส่วนมากจะเอาแรงกัน หรือจ้างเป็นข้าวเปลือก 2 วัน 3 ถัง ค่านวดข้าว ถ้าจ้างรถนวดข้าวเขาคิด ถังละ 2-3 บาท

ผลผลิตต่อไร่

นาย ทือ บุญอ่อน	มี 2 ไร่	ได้ข้าว 55	ถังต่อไร่
นาย พูใจ มั่นคงเสมอ	มี 4 ไร่	ได้ข้าว 50	ถังต่อไร่
นาย บิ๊ก เอ็นทุ	มี 13 ไร่	38	ถังต่อไร่
นาย ชั่ง ไก่	มี 14 ไร่	36	“
นาย ครึ่งถิ่น เอ็นทุ	มี 7 ไร่	15	“
นาย วุฒิ บุญเลิศ	มี 4 ไร่	55	ถังต่อไร่

พิธีกรรมและความเชื่อในการทำนา

ภายหลังฤดู
ดำนา ฝนจากทิศ
ตะวันออกเฉียงเหนือ
จะมาเยือน ฝนเริ่ม
ซุกระหว่าง เดือน
กันยายนถึงเดือน
ตุลาคม ธรรมชาติ
ของฝนในช่วงเวลานี้
เมื่อฝนตก จะมีฟ้า
แลบ ฟ้าร้องเสียงกึก
ก้อง ชาวบ้านเรียกว่า

ชาวนากะเหรี่ยงสวนผึ้ง บ.ทุ่งแฝก นวดข้าว ปี 2545

“ฟ้าระเบิด” ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าเมื่อเกิดเสียงฟ้าร้องและมีสายฟ้าแลบพร้อมกับสายฝนที่โปรยปรายลงมา เป็นช่วงเวลาที่เทวดาผู้ชายบนท้องฟ้า กับเทวดาผู้หญิงบนแผ่นดินได้เกี่ยวพาราสี และมีเพศความสัมพันธ์ต่อกัน หลังจากนั้น ข้าวในนาที่กำลังเจริญเติบโตและเริ่มเป็นสาว ก็จะเริ่มตั้งท้องอ่อนๆ

แมลงปอ ที่คนกะเหรี่ยงโผล่เรียกว่า “ ลั้ง ”¹⁰¹ ลงมาบินเวียนวนทั่วผืนนาในยามเย็น เมื่อข้าวเริ่มตั้งท้องชาวนาจะประกอบพิธีเลี้ยงเจ้าที่นา เช่น ไหว้ ด้วยของ หวาน ขนม ข้าวปากหม้อหมาก พลุ บุหรี่ ธูปเทียน ไข่ต้ม 1 ฟอง เพื่อต้นข้าวที่กำลังตั้งท้องและอยู่ในช่วงเวลาแพ้งท้องได้กินของเช่น ไหว้ และถ้าปีไหนที่ฝนแล้งทิ้งช่วง ชาวนาบ้านทุ่งแฟกก็จะมาขออำนาจ และพระพุทธรูปที่วัดบ้านบ่อมาแห่เพื่อขอฝนจากเทวดา • พิธีกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงออกถึงความ บนอบ ต่อธรรมชาติเพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนวยพรในการทำนา

การทำไต้จากน้ำมันยาง

คนกะเหรี่ยงสวนผึ้งเรียก ไต้ ว่า ตะบอง เรียกตามภาษาของคนลาววน ไต้ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการก่อไฟ ใช้แทนคบเพลิงในยามค่ำคืน การทำได้ในสมัยก่อนเป็นอาชีพของชาวบ้านป่า การทำไต้จากน้ำมันยาง เริ่มทำในหน้าร้อนเดือนเมษายน ผู้ทำไต้จะเจาะเผาต้นยาง เมื่อได้น้ำมันยางมาแล้วก็นำเศษไม้ผุไม้จำพวก ไม้จู้ ไม้ยาง ต้องเป็นไม้ผุที่มีอายุ 2-5 ปีขึ้นไปนำเศษไม้ มาคลุกเคล้าให้เข้ากันเพราะไม้ยังผุอยู่ต่อการจุดไฟจะลุกไหม้ได้ดี แล้วห่อด้วยใบตาลมัดเป็นเปละๆ รวมกัน 1 มัดมี 20 ห่อ สมัยก่อนราคาขาย มัดละ 50 สตางค์ทั้งคนลาวและคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งมีรายได้จากการทำไต้ในพื้นที่สวนผึ้งมีต้นยางจำนวนมาก นาย เอช.วารังตัน สมธิ ได้บันทึกถึงลักษณะภูมิประเทศของสวนผึ้งดังนี้

“...แม้ประชิดอยู่ระหว่างที่สูงทั้ง 2 ข้างปกคลุมด้วยต้นตะเคียน ต้นยาง อันเป็นต้นไม้ในตระกูลต้นยางที่ให้น้ำมันยาง ไม้ยางทุกต้นที่อยู่ในละแวกหมู่บ้านจะถูกกรีดลึกลงไปในลำต้นเพื่อเอายาง เราพบคนหลายๆกลุ่มอยู่รอบๆต้นไม้ บ้างก็กำลังยกถังเคโรซีน ที่มีน้ำมันเต็ม ส่วนคนอื่นๆจะดักน้ำมันออกมาจากรูต้นไม้ ต้นไม้พวกนี้สูงมีสัดส่วนงดงาม เราผ่านต้นไม้หลายต้นที่ไม่มีกิ่งก้านสาขาสูงขึ้นไปถึง 100 ฟุต ยืนแห้งตาย เป็นผลมาจากการกระทำที่กล่าวมา¹⁰²

การทำ น้ำจ้ำ (น้ำผึ้ง)¹⁰³

การตีผึ้งเป็นอาชีพที่นำรายได้ให้แก่กะเหรี่ยงสวนผึ้ง ประโยชน์ของน้ำผึ้งเดือน 5 มีสรรพคุณเป็นยาสมุนไพร ในอดีตน้ำผึ้งยังใช้ทดแทนน้ำตาลมะพร้าวซึ่งภายในชุมชนกะเหรี่ยงไม่สามารถผลิตได้ ชาวกะเหรี่ยงความเชื่อ่าน้ำผึ้งป่าเกิดจากเกสรดอกไม้มานานพันธุไม่น้อยกว่า 500 ชนิด จึงเรียก น้ำผึ้งว่าเป็นตัว “ยา 500 เกสร” การตีผึ้งนั้นนอกจากได้น้ำผึ้งแล้ว รวงผึ้งยังทำเป็น จีผึ้งได้อีกด้วย จีผึ้งบริสุทธิ์

¹⁰¹ * ลั้งที่ คือ แมลงปอ ในภาษากะเหรี่ยงโผล่สวนผึ้ง อธิบายความหมายได้ดังนี้ ลั้ง แปลว่า สายฟ้า, ที่ แปลว่า อวัยวะที่แสดงความเป็นเพศชาย ลักษณะของแมลงปอจะมีหางยาวที่เปรียบได้ดั่งอวัยวะที่แสดงความเป็นเพศชาย และช่วงเวลาข้าวเริ่มตั้งท้องและชูเกสร เป็นช่วงเวลาที่แมลงปอผสมพันธุ์

¹⁰² บันทึกการเดินทางไปยังบางจังหวัดทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสยาม น.146 มิสเตอร์ เอช วารังตันสมธิ

¹⁰³ ธนพล บุญเลิศ มิถุนายน 44 บ้านห้วยน้ำหนัก

ใช้ป็นเป็นเทียนไขจี๋ผึ้งใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา นำไปถวายพระ เป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน ที่จำเป็นสำหรับชาวกะเหรี่ยง อาชีพตีผึ้งจึงมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับ ประเพณีความเชื่อ ในท้องถิ่น

ลักษณะต้นผึ้ง กะเหรี่ยงเรียกต้นไม้ที่ผึ้งชอบมาทำรังว่า เสี้ยมัยสะเลียง ต้น มัยสะเลียง ผิวเรียบมัน ลำต้นตรงสูงใหญ่ เป็นไม้เนื้ออ่อนที่สามารถตอกท่อนไม้ที่เรียกว่าพะอง เพื่อใช้ป็นต้นผึ้งได้ง่าย ต้นผึ้งต้นหนึ่งๆจะมีรวงผึ้งมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพป่าที่ต้นผึ้งขึ้นอยู่ ต้นผึ้งที่มีผึ้งทำรังน้อยที่สุดประมาณ 5-6 รัง บางต้นมีจำนวนกว่ารัง 60-80 รัง ผึ้งที่มาทำรังคือผึ้งหลวง ขนาดของรวงผึ้งหลวงมีขนาดกว้างขนานไปกับกิ่งไม้ ถึง 1 เมตร ก็มี

ช่วงระยะเวลาของการตีผึ้ง เริ่มตีผึ้งในหน้าแล้งเดือน 5 ก่อนถึงเทศกาลสงกรานต์ น้ำผึ้งจะมีความหวาน ฝนไม่ตกน้ำผึ้งไม่ถูกผสมจากน้ำฝน การขึ้นต้นผึ้งก็ง่ายไม่ลื่น การเดินทางเข้าป่าก็สะดวก การตีผึ้งจะใช้เวลาตีเวลากลางคืนก่อนตีผึ้งคนตีผึ้งทุกคนต้องอาบน้ำชำระร่างกาย เสื้อผ้าที่สวมใส่ต้องไม่ให้มีกลิ่นตัว ถ้ามีกลิ่นจะทำให้ผึ้งบินมาตอมผึ้งจะรบกวนและต่อยคนตีผึ้ง ต้องทำพิธีบอกกล่าวเจ้าป่าเจ้าเป็นการขออนุญาต คนตีผึ้งไม่จำเป็นต้องมีวิชาอาคม ต้องเป็นคนที่ร่างกายแข็งแรงมีใจกล้า ไม่กลัวความสูง ต้องป็นต้นผึ้งที่ยืนต้นสูงชันชันชันต้องแห้งคอดังป่า จะต้องมีคนต้อยอย่างน้อย 5-7 คน คือคนที่ป็นขึ้นไปบนต้นผึ้ง 2-3 คน ที่เหลือจะคอยรับ-ส่งสิ่งของให้กับคนที่อยู่บนต้นไม้ ผู้ตีผึ้งจะใช้ค้อนฟันที่มีควั่นไฟไล่ผึ้ง ควั่นไฟจากค้อนฟันรบกวนฝูงผึ้งจนผึ้งต้องบินหนี ผึ้งบางรวงอยู่บริเวณกิ่งไม้เล็กคนตีผึ้งไปไม่ถึง ผึ้งเหล่านี้ก็แพร่ขยายพันธุ์ต่อไปได้ เมื่อได้รวงผึ้งคนตีผึ้งจะหย่อนลงมาเบี่ยงล่าง ทำการบีบ คั้น จนน้ำผึ้งหมดจากรวง เศษรวงผึ้งที่เหลืออยู่จะเอาไปต้มจนเป็นไข แล้วนำไขผึ้งที่ขึ้นเหลวไปกรอกใส่กระบอกไม้ไผ่ ร่อนขี้ผึ้งแข็งตัวแล้วจึงผ่ากระบอกไม้ไผ่ ออก นำขี้ผึ้งไปขายหรือใช้ภายในครอบครัวหรือทำเทียนขี้ผึ้งบริสุทธิ์ไปถวายวัด เพื่อที่จะได้นิบุญ

การสังเกตสีของน้ำผึ้ง น้ำผึ้งที่มีสีแดงเป็นน้ำผึ้งที่ได้มาจากผึ้งที่ทำรังบนต้นยาง น้ำผึ้งที่มีสีเหลืองเป็นผึ้งที่มาจากต้นผึ้ง เสี้ยมัยสะเลียง ราคาน้ำผึ้งป่าในปัจจุบันตรากาขนาดขวดน้ำปลาหรือสุราแม่โขงขวดละ 130-150 บาท ขี้ผึ้งที่เป็นแท่งตรากา กิโลกรัมละ 150 บาท ผู้รับซื้อคือพ่อค้าในท้องถิ่นนั่นเอง ซื้อไปขายต่อให้กับพ่อค้าในเมืองอีกทอดหนึ่ง

อุปกรณ์ที่ใช้ในการตีผึ้งคือไม้พะอง เป็นไม้ไผ่เนื้อแข็งที่เหลาให้แหลมใช้ตอกลำต้นผึ้งใช้ยึดลำต้นเพื่อการป็นขึ้นต้นผึ้ง ค้อนไม้ ใช้สำหรับตอกพะอง คบไฟ เป็นไม้แห้งผูกมัดกับเถาว์ลยัสดเพื่อให้เกิดควั่นไฟที่จะไล่ตัวผึ้งออกจากรัง เชือก ป่าน ทำจากปอ เนื่องจากไม่ลื่นเมื่อถูกน้ำผึ้งหกใส่ เชือกนี้ใช้สำหรับผูกโยงภาชนะที่ใส่น้ำผึ้งในการรับส่งของจากคนที่อยู่ข้างบนกับคนที่อยู่โคนต้นไม้ ถังน้ำ แกลลอนหรือป๊อบ สำหรับใส่น้ำผึ้ง